МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ В ЕПОХУ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ

Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної конференції
26-27 квітня 2018 року

(Том 2)

Дніпро
2018

УДК 338.45 (477)
ББК 65.9(4УКР)30

Актуальні проблеми економіки та управління в епоху глобальних викликів і загроз : Зб. мат.-лів всеукр. наук.-практ. конф., Дніпро, 26-27 квіт. 2018 р. – В 2-х томах. – Т. 2. / Нац. метал. академія України. – 2018. – 322 с.

Упорядники: Педько А.Б.
Проха Л.М.

Голова оргкомітету конференції:
Величко О.Г. ректор НМетАУ, чл.-кор. НАНУ, д.т.н., професор

Члени оргкомітету:
Пройдак Ю.С. проректор НМетАУ з наукової роботи, д.т.н., професор
Ковальчук К.Ф. декан факультету економіки та менеджменту НМетАУ, д.е.н., професор
Довбня С.Б. завідувач кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня, д.е.н., професор
Педько А.Б. заступник завідувача кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня з наукової роботи, к.е.н., доцент
Гончарук О.В. доцент кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня, к.е.н.

Секретар оргкомітету:
Проха Л.М. старший викладач кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня

У збірнику містяться матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми економіки та управління в епоху глобальних викликів і загроз», що була проведена 26-27 квітня 2018 року кафедрою економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня Національної металургійної академії України.

Для науковців, викладачів, державних службовців, економістів промислових підприємств та фінансових установ, студентів економічних спеціальностей.

Матеріали учасників конференції друкуються в авторській редакції.

УДК 338.45(477)
ББК 65.9(4УКР)30

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ № 7. ІНВЕСТИЦІЙНА ТА ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ …….. 9
Іщук С.О. Інноваційно-інвестиційна активність промислових підприємств у регіонах України …….. 9
Ілляшенко С.М. Методологічні засади формування механізму управління комерціалізацією інновацій в системі інноваційного розвитку підприємств та установ …… 12
Рудь Н.Т., Камінський А.І. Наукова організація праці в умовах інноваційного розвитку …….. 15
Слободянюк Н.О., Реха К.Х. Інвестиційна діяльність страхових компаній в Україні …… 19
Шипуліна Ю.С., Ілляшенко Н.С. Управління знаннями в системі випереджаючого інноваційного розвитку підприємства …….. 22
Караван Н.А. Інвестування як вкладення капіталу …….. 25
Корогод Н.П., Новородовська Т.С. Роль інтелектуальної власності у створенні умов ефективної взаємодії інноваційних підприємств і закладів вищої освіти …… 27
Богуславська С.І. Особливості формування інвестиційної конкурентоспроможності підприємства в умовах глобалізації …… 30
Нагорний Є.І., Шевлюга О.Г. Інноваційні стратегії підприємства: передумови та особливості …….. 32
Куцай Н.С., Дибайло В.Є. Роль держави в здійсненні інноваційної діяльності підприємств …….. 34
Колодяжна І.В. Напрями удосконалення фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні …… 37
Колупаєв Ю.Б. Проблеми формування інвестиційного клімату в Україні …… 39
Стеблюк Н.Ф. Опаренко В.В. Резерви підвищення рівня інвестиційної привабливості підприємства …… 41
Бережна Л.В., Горбунова Г.Є. Теоретичні основи інвестиційної політики банків …….. 44
Куцай Н.С., Мартинюк К.І. Інвестиційно-інноваційний розвиток підприємств …… 47
Сидор Г.В., Кулик І.М. Прямі іноземні інвестиції в регіони України … 49
Сидор Г.В., Вовчко Г.Б. Іноземні інвестиції в економіку України ……. 53
Шпортько Г.Ю. Очікувані синергетичні ефекти кластерних структур .. 56
Міндова О.І., Царьов О.С. Програмне забезпечення інвестиційного аналізу …… 58
Душина Л.М., Губаренко Л.М., Чернявський Д.А. Інвестиційна привабливість промислового підприємства: поняття та визначення ….. 60
Пурденко О.А., Костюкевич А.С. Сучасні бізнес технології та інновації 63

Пурденко О.А., Виноградська І.І. Шляхи залучення інвестицій в аграрний сектор …… 66
Болдовська К.П., Андрєєва Д.В. Перспективи розвитку іноземного інвестування в Україні у контексті існуючих тенденцій у цій сфері ….. 69
Кирилюк В.С., Семенов О.Д. Оцінка техніко-технологічного рівня ливарного виробництва …… 71
Сомова Л.І., Проха Л.М., Шишкіна А.В. До питання оцінки інноваційного потенціалу суб'єктів господарювання …… 73
Єрмак С.О., Бабенко А.О. Інноваційна діяльність сільськогосподарських підприємств …….. 76
Гулик Т.В., Крюк В.В. Інновації як єдине доступне джерело росту виробничого процесу підприємства …… 79
Гулик Т.В., Горб Є.Ю. Аналіз інноваційної діяльності України ……... 81
Нестеренко Г.Б., Бандура Т.В. Підвищення рівня інноваційної та інвестиційної спроможності регіонів на прикладі Львівської області ……... 84
Гарник Л.П., Хусаін Білал Перспективи розвитку ісламського банкінгу в Україні, як інноваційного інструменту залучення прямих інвестицій до національної економіки …….. 87
Матвієць М.В., Охота В.В. Теоретичні засади розвитку високотехнологічних і наукоємних виробництв у сучасних соціально-економічних умовах …… 90
Кербікова А.С., Хитько М.М. Інноваційна діяльність підприємств України ……... 93
Яковлєва-Мельник Н.Г. Прямі іноземні інвестиції в українську економіку як передумова її інноваційного розвитку ……. 95

СЕКЦІЯ № 8. ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА МЕНЕДЖМЕНТУ ……..... 99
Довбня С.Б., Чабанець Т.М. Методичні аспекти діагностики системи управління персоналом ……. 99
Коренюк П.І. Проблеми застосування антикризового менеджменту на підприємствах галузі зв'язку 102
Лук'янова В.В., Краснолуцька О.В. Порівняльний аналіз категорій "організаційний розвиток" та "організаційні зміни" …… 105
Внукова Н.М., Сорокіна К.В. Напрями вдосконалення якості кредитного обслуговування клієнтів банку …… 108
Барвінська Є.С., Георгіаді Н.Г. Метод управління персоналом на засадах визначення рівня надійності працівників підприємства …… 111
Штапаук С.С. Визначення міри узгодженості функцій в економічній системі за допомогою ентропії …… 114
Пурденко О.А., Древенчук А.В. Аутсорсинг як інноваційна стратегія ведення бізнесу в Україні ……. 117
Педько А.Б., Черніков В.Г. Аутсорсинг як інструмент підвищення ефективності металургійного бізнесу ……. 119
Петлін І.В. Особливості застосування аутсорсингу у сфері туризму … 121

Обухова Н.О., Козачухний А.І. Аутсорсинг в менеджменті організації ... 123
Гончарук О.В., Замура С.П. Особливості впровадження елементів системи ощадливого виробництва в складському господарстві ……. 126
Чернодубова Е.В., Глуховська А.І. Роль системи страхового менеджменту в умовах проведення пенсійної реформи …… 129
Корецька Н.І. Управління банківським кредитуванням видів економічної діяльності ……. 132
Захаркевич Н.П., Баліцька Н.В. Формування ефективної системи стимулювання персоналу на підприємстві …… 135
Тарасенко С.І., Трохименко О.О. Ефективність управління підприємством: оцінка та шляхи підвищення …… 138
Кирий В.В., Кравченко Ю.В. Основные тренды бизнес-аналитики …….. 141
Вороніна А.В., Копєйкіна Є.В. Формування стратегічних напрямків розвитку коксохімічного підприємства …….. 143
Андрєєва В.Г., Петрик Д.О. Особливості управління грошовими потоками підприємства в сучасних умовах господарювання …….. 145
Тарасенко С.І., Есаулова О.О. Управління людським капіталом: рівневі аспекти …… 149
Вороніна А.В., Журавльова Г.Ш. Управління стратегічними змінами на підприємстві …….. 152
Божанова О.В., Мєльнікова Н.О. Управління прибутком банку: теоретичний аспект ……... 155
Вороніна А.В., Спекова О.Р. Мотивація високопродуктивної праці у системі управління підприємством ……. 158
Вороніна А.В., Лобас І.С. Управлінський контроль за діяльністю підприємства ……. 161
Вороніна А.В., Нестеренко С.В. Зарубіжний досвід в розробці стратегії розвитку підприємств України …… 164
Трубей О.М., Лой А.В. Управління бізнес-процесами на підприємстві ……. 167
Гайдаєнко О.М., Гончарова Є.В. Методика аналізу використання фонду оплати праці ……... 170
Гайдаєнко О.М., Соколик О.А. Методичні аспекти аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів …….. 173
Боровик М.В., Гаращенко А.О. Вдосконалення комунікаційного менеджменту в діяльності підприємств будівельної галузі …….. 176
Крамаренко А.В. Узгодження системи оцінки та мотивації персоналу зі стратегічними цілями підприємства 179
Синиціна Ю.П. Підвищення ефективності системи управління банківськими ризиками …… 181
Пурденко О.А., Стронська Т.О. Аналіз системи мотивації персоналу компанії Google …… 184
Гайдаєнко О.М., Восканян Е.Г. Аналіз руху та технічного стану основних засобів …….. 187
Гайдаєнко О.М., Смирнова А.С. Методика аналізу витрат за

економічними елементами ……... 189
Сагірова А.С., Візінков С.А. Роль інформаційно-комп'ютерної підтримки в логістичному менеджменті ……. 192
Фролова З.В., Кульбака С.О. О механизме активизации инновационной деятельности в Украине …… 194
Шестакова Т.М. Аналіз ефективності стратегії управління персоналом промислового підприємства ……. 196

СЕКЦІЯ № 9. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ І СПОСОБИ ЇХ ВИРІШЕННЯ ……... 200
Таранюк Л.М., Тяжкороб Є.Є. Екологоорієнтована діяльність промислових підприємств …… 200
Меліхов А.А., Сидоренко О.Ю. Проблеми сталого розвитку металургійних підприємств ……. 203
Височанська М. Я., Сахарнацька Л. І. Вплив інвестиційного механізму на розвиток сільського господарства …….. 205
Кирилюк В.С., Сич К.В. Вибір технологій виробництва промислової продукції з урахуванням екологічного чинника …… 208
Нестеренко Г. Б., Кльок Х. Я. Оцінка сучасної екологічної ситуації у світі ……. 210
Чернодубова Е.В., Кійко К.О. Впровадження на виробничих підприємствах екологічно орієнтованих методів управління …….. 213
Потапова Н.М. Економічні аспекти впровадження механізму екологічного менеджменту на підприємстві ……. 216
Александрова Р.А. Використання зарубіжного досвіду переробки відходів в Україні……... 219
Маценко О.М., Грамма О.М. Оцінка соціо-еколого-економічних збитків в регіонах видобутку нафти та газу …….. 222
Скляр Н.М., Патрікєєва Н.А. Дотримання технічних регламентів безпеки пластмасової продукції: закордонний досвід ……. 225
Кербікова А.С., Беженова О.А. Діагностика екологічного стану Дніпропетровщини …… 228
Москаленко К.С., Бойченко А.О. Необхідність моніторингу в сучасній екологічній системі України 230 …….
Москаленко К.С., Фролова О.О. Сертифікація продуктів тваринного походження …… 233

СЕКЦІЯ № 10. ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІК ТА АУДИТ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ……. 235
Нусінов В.Я., Міщук Є.В., Романенко Ю.І. Облік касових операцій: проблемні аспекти ……. 235
Коріньке М.Д., Юдін А.І. Облік і аудит основних засобів в системі управління підприємницькою діяльністю …….. 237

Лаврова О.О., Андрушкевич Н.В. Концепція ризик-орієнтованої системи бухгалтерського обліку в комерційних організаціях …….. 240
Шендригоренко М.Т. Аудит кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги: актуальні питання та напрями їх вирішення ……. 242
Ткачук І.М. Нормативно-правове підґрунтя контролю за додержанням законодавства про працю ……. 245
Жук О.С., Буря Г.А. Особливості обліку в неприбуткових організаціях . 247
Кондратюк О.М., Євдокімова Д.Є. Облік пенсійних зобов'язань: зарубіжний досвід ……. 249
Олійник Є.В., Пінчук А.О. Формування фінансового результату в епоху інформаційних технологій …… 251
Киркач С.М. Дослідження етапів зупинення реєстрації податкових накладних/розрахунків коригування ……. 253
Кондратюк О.М., Омельченко В.С. Особливості обліку дебіторської заборгованості у зарубіжних країнах ……. 256
Ризка Т.В., Баліцька Н.В. Застосування спрощеної системи оподаткування в Україні: переваги та недоліки ……. 258
Жук О.С., Остролуцький О.І. Податок на доходи фізичних осіб в Україні та за кордоном ……. 261
Фурса В.П. Практичні аспекти управління дебіторською заборгованістю …….. 263
Пошивалова О.В. Актуальні проблеми обліку витрат бюджетних установ …….. 266
Недзведовська О.Є., Драцюк В.В. Ефективність справляння податку на додану вартість в Україні ……. 268

СЕКЦІЯ № 11. ОПТОВА І РОЗДРІБНА ТОРГІВЛЯ В ЕПОХУ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ……. 272
Лось В.О., Налігацька В.С. Динаміка оптової і роздрібної торгівлі України …….. 272
Педько А.Б., Кордін Д.В. Експрес-огляд роздрібного торгового бізнесу в України …… 274
Роженко О.В., Чуніхіна А.М. Оптимізація товарообороту підприємств і його маркетингове регулювання …….. 276
Роженко О.В., Агібалова А.В. Фінансовий леверидж на торгівельному підприємстві і шляхи оптимізації його ефекту …….. 278
Ризка Т.В., Трачук В.В. Міжнародна торгівля у розвитку національних економік…….. 281
Тревого О.І., Іващенко А.М. Social Media Marketing – сучасна інформаційна технологія збуту …… 283
Губаренко Л.М., Душина Л.М. Сучасний стан та тенденції розвитку електронної торгівлі в Україні ……. 285

СЕКЦІЯ № 12. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В УКРАЇНІ І СВІТІ 288
Лось В.О., Білий Д.О. Застосування методів нечіткої логіки з метою оцінки інвестиційної привабливості на фондовому ринку …….. 288
Стецько М.В., Злепко П.С. Фінансові посередники: значення, види та роль у розвитку ринку фінансових послуг…….. 291
Садовський О.В. Основные факторы, влияющие на формирование цены и волатильность на биржевом рынке украинских акций ……. 294

СЕКЦІЯ № 13. КРИПТОВАЛЮТИ: НОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ФЕНОМЕН АБО "МИЛЬНА БУЛЬБАШКА" ……. 297
Максишко Н.К., Налігацька В.С. Практичне застосування технології блокчейн в економіці …… 297
Пукала Р., Внукова Н.М. Ризик використання криптовалюти у "відмиванні" коштів …….. 299
Пластун О.Л. Ефект дня тижня на ринку криптовалют ……... 302
Сидор Г.В., Андрусів У.Я., Давидовська Г.І. Криптовалюта – гроші майбутнього …….. 304
Бурковська А.В., Буганов О.В. Тенденції розвитку вітчизняної криптовалюти …… 307
Калінін О.В., Фоменко Ю.Р. Розвиток криптовалюти в Україні …….. 310
Булах І.І., Шиманська О.В. Законодавство України і bitcoin ……. 311
Шаповалова І.В., Зубенко Ю.О. Біткойн: це пузир, який скоро лопне, або гарна інвестиція? …… 314

СЕКЦІЯ № 14. ОСВІТНІ ПРОГРАМИ І ТЕХНОЛОГІЇ …… 316
Молоканова В.М. Розвиток освіти на основі проектно-орієнтованого навчання ……. 316
Вишневська М.К. Склад та значення інноваційних знань і технологій в процесі підготовки фахівців у галузі економіки …… 318
Садовський О.В. Использование интернет ресурсов при изучении трейдинга в курсе "Биржевая деятельность" ……..... 320

СЕКЦІЯ № 7. ІНВЕСТИЦІЙНА ТА ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

Іщук С.О.,
доктор економічних наук, професор,
завідувач відділу розвитку виробничої сфери регіону та інвестицій,
ДУ "Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долішнього НАН України",
м. Львів

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ У РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Після зниження упродовж 2012-2014 років рівня інноваційної активності в Україні, у 2015-му почалося його зростання, зокрема, частки підприємств, які впроваджували інновації, у загальній кількості промислових підприємств і частки витрат на інновації у загальному обсязі капітальних інвестицій. Як наслідок, у 2016 році значення цих двох показників перевищили рівень 2011-го на 3,8 в.п. і 1,5 в.п. відповідно (табл. 1). Натомість частка реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції за цей період зменшилась у 2,7 рази – до 1,4%, а у 2016 році Державна служба статистики України не оприлюднила ці дані.

Таблиця 1

Показники інноваційної активності промисловості в регіонах України, %

Область	Частка підприємств, що впроваджували інновації у загальній кількості промислових підприємств						Частка витрат на інновації в загальному обсязі капітальних інвестицій						Частка реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції				
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2011	2012	2013	2014	2015
Україна	**12,8**	**13,6**	**13,6**	**12,1**	**15,2**	**16,6**	**18,2**	**12,5**	**9,8**	**8,9**	**15,8**	**19,7**	**3,8**	**3,3**	**3,3**	**2,5**	**1,4**
Вінницька	11,4	13,7	15,2	11,8	12,9	14,1	2,5	21,8	26,2	34,2	24,7	38,6	2,2	1,6	2,3	2,3	0,6
Волинська	11,1	12,1	10,0	9,0	10,6	10,2	12,7	16,1	25,1	20,6	2,4	8,8	5,6	1,7	3,0	2,5	2,2
Дніпропетровська	7,1	7,7	7,8	8,0	8,9	13,8	7,9	9,5	9,0	6,5	50,3	85,0	0,5	0,8	1,9	0,7	0,4
Донецька	9,5	10,9	10,3	9,1	7,1	11,6	19,3	8,6	5,6	6,5	16,7	8,5	2,1	2,2	3,0	1,7	0,5
Житомирська	13,8	15,6	17,2	8,6	14,9	14,5	34,5	6,3	5,9	5,0	2,4	7,3	3,8	5,1	5,5	1,4	1,8
Закарпатська	8,5	6,6	5,5	4,5	8,0	7,5	2,5	5,0	3,4	2,2	2,6	4,5	11,9	13,4	15,5	8,4	4,6
Запорізька	18,3	17,8	18,0	15,9	19,2	21,1	17,4	5,3	6,9	6,2	6,6	7,9	3,2	2,2	2,3	1,7	1,2
Івано-Франківська	17,4	17,1	17,0	15,9	18,4	14,8	12,5	10,1	29,0	3,7	4,5	2,9	5,2	7,5	4,3	3,8	1,3
Київська	7,4	8,0	9,7	8,8	13,0	15,2	6,5	2,7	1,2	1,3	1,5	4,3	2,3	1,7	2,4	2,2	0,8
Кіровоградська	12,5	12,8	13,1	11,7	21,8	14,7	5,8	31,8	12,0	12,0	17,0	20,5	5,3	2,8	6,4	2,9	2,1
Луганська	12,5	11,4	9,9	7,6	8,8	8,8	3,5	6,1	4,7	0,8	2,0	2,9	2,7	3,4	2,1	0,2	0,1
Львівська	9,8	10,8	12,0	12,6	18,4	18,6	6,7	10,4	7,4	8,0	7,6	6,7	1,5	2,1	3,0	2,1	1,9
Миколаївська	9,7	13,8	11,7	10,1	23,7	19,8	23,7	21,1	28,8	50,0	32,5	22,5	3,3	0,9	3,0	1,5	0,3
Одеська	12,8	14,0	11,3	9,8	17,2	18,8	11,6	27,1	2,1	19,5	2,8	9,7	2,2	3,6	3,6	2,4	2,1
Полтавська	7,4	7,4	6,9	6,8	14,6	12,8	2,8	2,8	4,0	7,2	3,6	6,0	24,3	14,4	6,5	8,9	1,9
Рівненська	10,5	14,2	13,4	14,5	9,8	11,9	5,0	6,9	3,1	1,2	0,4	3,3	0,9	0,6	0,8	0,8	0,6
Сумська	16,0	16,8	13,2	12,3	19,0	17,8	27,9	26,1	27,1	61,9	16,8	19,4	12,4	10,6	10,4	10,4	7,1
Тернопільська	17,8	17,4	11,8	9,5	17,4	25,0	19,0	17,5	6,1	14,1	2,6	9,0	7,6	7,4	2,6	1,7	1,4
Харківська	17,5	20,8	21,4	21,0	23,7	25,8	19,9	25,3	22,2	25,3	19,6	28,8	2,4	4,8	4,8	3,8	3,4
Херсонська	11,9	12,3	13,3	10,8	20,7	16,7	7,0	25,5	22,8	12,4	9,2	11,1	4,9	5,6	4,0	5,4	1,4
Хмельницька	20,9	22,2	17,9	9,9	12,3	12,1	43,6	34,0	12,7	14,4	5,7	2,3	2,1	2,3	1,6	0,9	0,7
Черкаська	17,0	15,5	14,6	10,1	17,2	15,4	2,9	6,9	2,5	4,3	5,7	3,1	3,8	1,2	2,0	1,6	0,7
Чернівецька	11,4	9,5	8,2	9,2	15,1	20,4	5,8	30,6	24,8	36,1	7,3	4,6	4,9	3,5	2,6	2,0	2,4
Чернігівська	10,6	13,7	12,0	7,8	12,4	14,3	5,8	7,2	21,1	11,4	3,6	4,1	1,7	1,4	0,9	1,0	0,5

Авторські розрахунки за даними Державної служби статистики України

Найвищого рівня інноваційної активності у 2016 році було досягнуто у Дніпропетровській області, що було спричинено колосальним (на 34,7 в.п.) зростанням значень показника частки витрат на інновації у загальному обсязі капітальних інвестицій і одним із найвищих (після Тернопільської і Чернівецької областей) – показника частки підприємств, які впроваджували інновації, у загальній кількості промислових підприємств (на 4,9 в.п.). Загалом у 2016 році значення названих показників зросли, відповідно, у 17-ти і 13-ти областях. Окремо необхідно виділити Сумську область, яка була незмінним лідером серед регіонів України упродовж 2012-2015 років передусім завдяки найвищому значенню частки реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції (7,1% у 2015 році).

Отже, в Україні відбувається пожвавлення інноваційної активності, зокрема за такими показниками як частка витрат на інновації у загальному обсязі капітальних інвестицій і частка підприємств, що впроваджували інновації, у загальній кількості промислових підприємств. Однак, за значенням останнього Україна поступається, до прикладу, Польщі у 2,2 разу, а за часткою реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції – майже у 9 разів. Значною мірою це спричинено негативною динамікою інвестиційних процесів. Так, із 2012 року в Україні відбувалось тенденційне зменшення темпів приросту капітальних інвестицій у промисловість, а з 2013-го – і темпів приросту прямих іноземних інвестицій (ПІІ) до від'ємних значень у 2014-2016 роках (табл. 2). У 2016 році значення першого з названих показників різко суттєво зросло (на 32,7 в.п., порівняно з 2015-м) і, таким чином, наблизилось до рівня 2011 року (різниця склала -7,8 в.п.). Водночас темпи приросту ПІІ у промисловість ще більше знизились (до -28,4%). Як наслідок, частка промисловості у загальному обсязі ПІІ у 2016 році зменшилась на 4,56 в.п.

Таблиця 2

Показники інвестиційної активності промисловості в регіонах України, %

Область	Темп приросту капітальних інвестицій у промисловість						Темп приросту прямих іноземних інвестицій у промисловість						Частка промисловості в загальному обсязі прямих іноземних інвестицій					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Україна	**42,1**	**16,4**	**6,5**	**-11,6**	**1,6**	**34,3**	**8,5**	**12,7**	**4,9**	**-17,7**	**-10,4**	**-28,4**	**34,7**	**31,5**	**31,0**	**32,3**	**30,6**	**25,5**
Вінницька	24,8	50,0	36,9	-12,2	0,2	-19,6	11,2	11,0	13,1	-4,6	-16,7	5,2	55,5	56,8	56,5	59,9	66,9	73,2
Волинська	36,6	3,0	19,2	19,3	196,7	-39,4	12,2	4,2	3,0	-14,1	-1,6	-0,6	67,8	57,0	62,5	67,0	72,2	78,5
Дніпропетровська	45,5	-6,5	0,1	8,0	18,4	11,5	1,7	5,7	2,7	-12,6	-5,8	-65,0	74,1	75,1	70,8	72,5	73,8	53,7
Донецька	75,4	19,0	-1,9	-52,3	-37,3	44,4	14,3	13,6	3,9	-40,1	-35,1	-4,1	46,7	44,8	39,5	32,6	29,5	36,2
Житомирська	15,1	25,1	7,9	-2,5	11,8	45,3	31,6	9,1	-0,3	-21,6	-16,0	-12,5	80,6	82,0	76,7	81,5	78,5	79,2
Закарпатська	2,6	45,2	10,2	2,6	15,1	54,3	-6,8	10,9	10,3	-9,6	-18,6	5,4	78,2	74,3	74,7	80,1	78,9	81,7
Запорізька	45,0	23,9	-5,7	25,3	-11,2	26,9	6,6	27,3	-5,5	-13,6	-14,8	-12,9	70,7	76,7	73,7	81,0	65,6	65,3
Івано-Франківська	5,4	20,8	-16,4	54,0	-21,0	34,5	33,1	-0,2	29,5	10,8	-10,2	-3,7	78,0	75,6	77,3	75,3	74,9	73,0
Київська	63,7	39,3	25,3	11,7	2,6	45,0	4,8	10,8	5,6	-13,0	-2,7	-0,1	46,9	46,4	48,4	49,7	49,1	52,6
Кіровоградська	123,5	-57,8	-22,4	-3,1	-4,6	77,8	3,4	42,6	106,9	-45,4	-14,1	-37,5	42,1	41,9	56,8	59,9	65,5	44,8
Луганська	26,2	16,3	46,4	-44,6	-72,1	20,8	26,7	5,0	2,4	-44,1	7,3	-10,8	82,7	79,4	77,2	54,8	70,2	83,6
Львівська	20,7	11,0	31,9	-21,3	32,7	74,5	1,8	71,8	13,8	-28,3	-11,9	-9,1	27,3	39,0	42,5	37,8	36,7	38,0
Миколаївська	-5,0	35,1	44,3	-51,2	-26,1	212,7	97,7	63,1	5,0	-27,5	-14,8	14,9	49,0	48,0	46,7	40,9	38,1	43,6
Одеська	13,1	288,1	-21,8	-61,6	5,5	48,9	11,4	53,1	16,1	-13,0	-5,2	-3,5	30,0	34,5	39,0	39,6	40,2	39,0
Полтавська	19,5	25,7	16,3	-8,4	-26,6	-1,0	24,9	-24,8	12,7	85,1	-2,7	-6,2	78,1	43,6	43,5	83,3	83,3	78,0
Рівненська	-11,5	27,4	-2,8	44,7	90,7	-35,0	2,0	15,8	-2,9	-5,0	-33,6	-23,0	49,9	57,3	53,1	58,7	47,6	44,4
Сумська	78,3	-22,6	8,3	-8,8	2,1	80,7	0,6	4,2	2,8	-41,7	-33,5	-34,0	80,1	80,7	72,7	68,5	59,8	41,9
Тернопільська	31,6	25,3	-19,4	2,4	40,0	68,1	-16,5	3,7	8,7	-17,0	-10,9	7,7	57,2	56,8	58,5	58,7	58,9	66,0
Харківська	21,4	22,5	-1,7	-2,7	21,2	17,0	15,0	-14,0	-2,5	-18,4	-14,9	-17,8	16,1	17,5	16,7	17,5	16,4	33,2
Херсонська	103,5	-12,2	12,8	3,2	4,3	-11,5	3,9	5,6	30,7	-21,1	14,7	-9,3	55,8	49,6	56,9	59,6	68,3	64,9
Хмельницька	10,4	-48,0	33,9	4,0	26,6	76,5	0,9	-2,5	4,7	-11,2	-9,6	-7,7	79,5	70,5	68,2	72,3	74,1	72,1

Черкаська	22,0	23,8	-16,0	-38,4	33,7	53,0	-7,6	272,8	1,9	-46,7	-30,4	-4,4	71,7	86,4	87,4	81,2	81,8	82,5
Чернівецька	30,6	-31,4	20,7	-7,9	34,4	61,7	-12,9	-5,9	-5,5	7,3	-4,9	-11,7	54,1	49,0	42,6	46,5	51,2	46,9
Чернігівська	4,1	7,8	15,6	46,9	3,7	66,9	1,0	13,3	4,5	-7,4	-12,6	209,1	74,5	78,7	67,3	77,3	76,0	90,0

Авторські розрахунки за даними Державної служби статистики України

Найвищий рівень інвестиційної активності у 2016 році продемонстрували підприємства Чернігівської області унаслідок зростання значень усіх трьох виділених показників, а надто темпу приросту ПІІ у промисловість – до 209,1% проти -12,6% у 2015 році. У підсумку, частка цієї області у структурі ПІІ у промисловості збільшилась на 2,0% в.п. Додатних темпів приросту ПІІ у промисловість досягли також Вінницька, Закарпатська, Миколаївська і Тернопільська області. Однак, у Вінницькій області на 19,64%, порівняно з 2015 роком, скоротились надходження капітальних інвестицій у промисловість. Від'ємним темп приросту цього показника був також у Волинській, Полтавській (із 2014 року), Рівненській і Херсонській областях. Натомість у Миколаївській області темп приросту капітальних інвестицій у промисловість у 2016 році сягнув 212,7% (проти -26,1% у 2015-му). Найвищих значень частки промисловості у загальному обсязі ПІІ (>80%) досягли Чернігівська, Луганська, Черкаська і Закарпатська області.

Найсуттєвіше показники інвестиційної активності зменшились у Дніпропетровській області. Так, зокрема, темп приросту ПІІ у промисловість знизився на 59,2 в.п., а частка промисловості у загальному обсязі ПІІ в область скоротилась на 20,1 в.п., порівняно з 2015 роком. Попри те, ця область залишається лідером серед регіонів України за інвестиційним потенціалом – її частка у структурі капітальних інвестицій промисловості у 2016 році становила 19,54% (проти 22,58% у 2015-му), а в структурі ПІІ промисловості – 22,02% (проти 43,61%). Варто відзначити зростання частки промисловості у загальному обсязі ПІІ у Харківській області: 33,2% у 2016 році проти 16,1% у 2011-му). Підсумовуючи, можна констатувати збільшення у 2016 році обсягів капітальних інвестицій у промисловість у 19-ти областях, а найбільше у Миколаївській (у понад 3 рази), Закарпатській (у 1,9 разу) і Сумській (у 1,8 разу). Водночас ознакою негативного інвестиційного клімату в Україні є подальше зниження темпів приросту ПІІ у промисловий сектор національної економіки – значення цього показника залишились від'ємними у 19-ти областях. Відтак, необхідна реалізація комплексу організаційно-економічних та фінансових механізмів за такими напрямками:

- ***активізація залучення ПІІ*** – *розширення доступу суб'єктів промислової діяльності до іноземних інвестиційних ресурсів* шляхом створення умов для їх тіснішої співпраці з міжнародними організаціями та фондами; *підвищення рівня поінформованості іноземних інвесторів щодо потенційних напрямків капіталовкладень* в Україні шляхом оприлюднення на інтерактивних інвестиційних порталах результатів рейтингових оцінок інвестиційної привабливості українських товаровиробників;
- ***підвищення рівня інноваційної активності*** – *стимулювання розвитку високотехнологічних виробництв* шляхом їх селективного

субсидування (збільшення цільових державних дотацій), пільгового кредитування та оподаткування товаровиробників при підвищенні наукомісткості продукції, надання переваг (додаткових балів) при проведенні тендерів на отримання державного замовлення, залучення до виконання державних цільових програм та ін.

Ілляшенко С.М.,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри маркетингу та управління інноваційною діяльністю,
Сумський державний університет,
м. Суми
завідувач кафедри маркетингу,
Економіко-гуманітарний університет,
м. Бєльсько-Бяла, Польща

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЄЮ ІННОВАЦІЙ В СИСТЕМІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТА УСТАНОВ

Прискорення темпів НТП, спричинене ним скорочення життєвого циклу продукції, технологічні інновації у процесах її виробництва і збуту тощо приводять до різкого загострення конкуренції товаровиробників на національному та світових ринках та потребують від них формування і реалізації додаткових конкурентних переваг. Наявний досвід переконливо свідчить, що однією з них є ефективна система комерціалізації інновацій підприємств та установ. Вітчизняні товаровиробники, навіть маючи в своєму портфелі інноваційні продукти та технології їх виготовлення найвищого рівня якості, часто поступаються зарубіжним конкурентам саме через неспроможність їх комерціалізувати.

Існуючі вітчизняні напрацювання з цієї проблематики характеризуються фрагментарністю, а застосування розробок іноземних авторів без відповідної адаптації є проблематичним. Специфічні риси економіки України вимагають розроблення оригінального (проте такого, що ураховує зарубіжний досвід), адаптованого до вітчизняних умов, організаційно-економічного механізму управління комерціалізацією інноваційної продукції.

З цих позицій актуалізується проблема розроблення методологічних засад формування зазначеного механізму, розроблення загальних підходів до її розв’язання є метою даного дослідження.

Враховуючи викладене розроблено укрупнений алгоритм формування зазначеного механізму, який включає такі етапи:

- дослідження організаційно-економічних передумов удосконалення системи управління комерціалізацією інновацій з позицій підвищення ефективності переходу вітчизняних підприємств та установ на шлях

інноваційного розвитку;

- системний аналіз і узагальнення розробок зарубіжних авторів з питань управління комерціалізацією інноваційної продукції;
- уточнення ролі і місця управління процесами просування та збуту інноваційної продукції в системі комерціалізації інновацій зокрема і управління інноваційним розвитком господарюючих суб'єктів взагалі;
- критичний аналіз і систематизація сучасних підходів до управління комерціалізацією інновацій на різних рівнях узагальнення: державному, регіональному, галузевому, окремих підприємств та установ;
- розроблення і наукове обґрунтування методологічних і теоретико-методичних засад управління інструментами просування та збуту інноваційної продукції з урахуванням сукупної дії факторів зовнішнього макро- і мікросередовища та рівня комунікаційного і логістичного потенціалу підприємств та установ, що допоможе реалізувати їх стратегічні напрямки інноваційного розвитку;
- розроблення і наукове обґрунтування методологічних і теоретико-методичних засад формування організаційно-економічного механізму управління комерціалізацією інноваційної продукції на рівні держави, галузі, окремого підприємства чи установи, який би сприяв підвищенню ефективності комерціалізації інноваційних продуктів, дозволяв зменшити комерційні ризики, забезпечував конкурентні переваги і посилення ринкових позицій вітчизняних товаровиробників.

Формування зазначеного механізму є вкрай необхідним з огляду на нерозвиненість (а фактично – відсутність) національної інноваційної системи України [1], що є основним стримуючим фактором переходу вітчизняної економіки на інноваційний шлях розвитку. Особливо це стосується промисловості, як провідної галузі, яка визначає темпи НТП практично в усіх галузях національної економіки, забезпечує економічну незалежність та входження на рівних у світове співтовариство економічно-розвинених країн. Відповідно, організаційно-економічний механізм управління на ринкових засадах комерціалізацією інноваційної продукції вітчизняних підприємств та установ слід розглядати як складову інноваційно-сприятливого середовища на різних рівнях узагальнення.

З іншого боку – він є важливою складовою системи маркетингового забезпечення інноваційної діяльності, зокрема, сприяє практичній реалізації виробничо-збутового потенціалу підприємств та установ в частині комерціалізації їх інноваційних розробок [2, 3]. З цих позицій, необхідним є тісна його взаємодія з іншою складовою маркетингового забезпечення інновацій – системою маркетингових досліджень, яка дозволяє окреслити перспективні напрями інноваційної діяльності конкретного підприємства чи установи, які з високою імовірністю забезпечать відповідність їх потенціалу інноваційного розвитку умовам зовнішнього мікро- і макросередовища (з урахуванням тенденцій їх розвитку). А це, в свою чергу, дозволить сформувати

відносні конкурентні переваги, підвищить їх конкурентоспроможність, створить умови їх стійкого економічного зростання.

Системний аналіз та узагальнення літературних джерел та практики господарювання (як вітчизняної, так і зарубіжної) переконливо доводить, що слід урахувати також інший аспект формування та стимулювання розвитку інноваційної системи на рівні окремих підприємств та установ. Зважаючи на результати сучасних досліджень щодо формування передумов активізації інноваційної діяльності вітчизняних промислових підприємств [4, 5] необхідним є формування інноваційно-сприятливого середовища на рівні окремого підприємства. Світова практика свідчить, що лише опора на інновації уможливлює подолання розриву з економічно-розвиненими країнами, який вже загрожує стати системним – через несумісність техніки, технологій, стандартів якості життя тощо. Основу інноваційно-сприятливого середовища повинні складати інноваційна культура підприємства - як механізм соціокультурного регулювання інноваційної поведінки його персоналу, а також механізм управління комерціалізацією його інноваційної продукції, який забезпечує результативність інноваційної діяльності. Таким чином, постає завдання розроблення схеми взаємодії окреслених складових інноваційно-сприятливого середовища підприємства.

Відповідно до викладеного слід формувати принципи створення і функціонування, визначати функції, структуру і основні підсистеми та елементи організаційно-економічного механізму ринково-орієнтованого управління комерціалізацією інноваційної продукції підприємств та установ, розробляти організаційні та практичні аспекти його впровадження і функціонування.

Подальші дослідження повинні бути спрямованими на розроблення і наукове обґрунтування інструментів і методів реалізації функцій зазначеного механізму, а також процедур забезпечення їх взаємоузгодженої взаємодії. Доцільним також є їх практична апробація на вітчизняних промислових підприємствах і внесення відповідних коректив, які дозволять забезпечити ефективне формування і функціонування цього механізму.

Література:

1. Ильяшенко Н.С. Развитие национальной инновационной системы Украины как перспектива выхода на мировой рынок / Н.С. Ильяшенко, Е.А. Мицура // Актуальні проблемі економіки, 2013. – №5 (143). – С. 83-94.
2. Ілляшенко Н.С. Впровадження концепції інноваційного маркетингу в діяльність промислових підприємств / Н.С. Ілляшенко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2010. – №1. – С. 28-33.
3. Шипуліна Ю.С. Оцінка достатності виробничо-збутового потенціалу суб`єктів господарювання для інноваційного розвитку / Ю.С. Шипуліна // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. - 2004. - №9 (68). - С. 157-165.

4. Шипуліна Ю.С. Управління розвитком інноваційної культури промислових підприємств: монографія / Ю.С. Шипуліна. – Суми: ТОВ "Триторія", 2017. – 432 с.
5. Олефіренко О.М. Управління комерціалізацією інновацій промислових підприємств: аспекти збутової політики / О.М. Олефіренко. – Суми: Триторія, 2017 – 504 с.

Робота виконана за рахунок бюджетних коштів МОН України, наданих на виконання науково-дослідної теми "Розроблення механізму комерціалізації інноваційної продукції" (№ ДР 0118U003572).

Рудь Н.Т.,
доктор економічних наук,
професор кафедри економіки
Камінський А.І.,
студент,
Луцький національний технічний університет,
м. Луцьк

НАУКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАЦІ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Значення інноваційної діяльності зростає в умовах ринкової економіки, вона впливає на ефективність виробництва, і стає вирішальною передумовою розвитку підприємства. Проте, навіть найкраще обладнання і найсучасніша техніка не дадуть високої продуктивності без їх ефективного обслуговування, максимального результату можна досягти тільки при ефективній організації праці.

Модернізація сучасного виробництва, зростання освітнього та професійно-кваліфікаційного рівня призводять до суттєвих зрушень в системі ціннісних орієнтацій та трудової мотивації працівників. Все більшого інтересу набувають такі мотиви як зміст праці, можливості розвитку творчості, креативності, новаторства, ініціативності, перспективи кар'єрного зростання та підвищення організаційного статусу. Підприємства все більше уваги приділяють рівню трудового потенціалу, конкурентоздатності персоналу, інноваційному мисленню працівників.

При цьому важливо враховувати особливості інноваційної діяльності, які полягають в:

- опорі персоналу (інноваційна діяльність призводить до змін, які в свою чергу ведуть до опору персоналу);
- творчій діяльності (в основі інновації лежить творча ідея, що виникла у підприємця, членів його команди чи подана ззовні. Без наявності подібної ідеї інновація не може відбутися);

- складності вимірювання результатів інноваційної діяльності (пов'язано з невизначеністю результату їх комерціалізації та віддаленістю у часі одержуваних результатів);
- нестачі коштів на підготовку, навчання і матеріальне стимулювання персоналу (за даними Державного комітету статистика витрати на підготовку, навчання і матеріальне стимулювання персоналу не виділяються в окрему статтю витрат підприємств, а відносяться до групи "інші витрати", що в загальному обсязі становлять 19%) [1].

Інноваційна діяльність персоналу потребує врахування специфіки творчої праці. Творча праця є вищим рівнем інтелектуальної активності. Творчість, на відміну від трудової діяльності, не залежить від фізичної потреби, задовольнити яку призначений продукт праці. Творчості відповідає особливий характер розвитку людини, для якої вирішальним мотивом та умовою трудової діяльності стають самооцінка та самовдосконалення.

Для успішної активізації персоналу керівництво підприємств повинно постійно реалізовувати цілий комплекс заходів щодо створення та підтримки у колективі атмосфери творчості, ініціативності та динамічності, а також усілякими методами мотивувати працівників до участі у процесі освоєння інновацій.

Сутність організації праці полягає саме у створенні таких умов, які б забезпечили найбільшу ефективність виробництва, запобігання плинності персоналу, збереження кадрового потенціалу та сприяння всебічному його розвитку. Науковий підхід до організації праці забезпечує найбільш ефективне використання трудових ресурсів, зниження трудомісткості і росту продуктивності праці. Наукова організація праці спрямована на збереження здоров'я працівників, збагачення змісту їхньої праці [2, с.105].

Наукова організація праці являє собою постійний творчий процес, який забезпечує приведення організації праці у відповідність до рівня розвитку техніки і технології виробництва. Вона дає відповідь на запитання, як краще задіяти предмет і знаряддя праці, а також саму працю, щоб перетворити її предмет на продукт з необхідними властивостями з найменшими затратами живої праці й засобів виробництва [3, с. 91].

Творчість є з'єднуючою ланкою між організацією праці, розробкою інноваційного продукту та його комерціалізацією. Однак не всі складові організації праці повинні використовувати творчий підхід, зокрема мета і результат праці мають бути стандартизовані (табл. 1).

Таблиця 1. Елементи організації праці*

Стандартизовані елементи організації праці	Творчі елементи організації праці
Мета виконання роботи	Підбір, підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації працівників
Розподіл та кооперація праці	Організація оплати та матеріального стимулювання праці
Організація робочого місця	Новітні прийоми і методи праці

Організація обслуговування робочого місця	Організація командної роботи
Організація нормування праці	Забезпечення оптимального режиму праці, гнучких графіків роботи
Планування, облік і аналіз праці	Впровадження системи безперервного вдосконалення – управлінська система з розвитку компетенцій персоналу
Створення безпечних і здорових умов праці	Впровадження системи "Новатор" - система підвищення ефективності
Виховання дисципліни праці	Запровадження нової політики оплати праці – грейдингової системи
Контроль за якістю роботи	Створення системи 6Sigma – мистецтво правильно діяти для досягнення успіху
Результат праці	Створення системи 5С – правильне і успішне ведення господарства

*Складено авторами

Одним з найбільш вагомих елементів організації праці на підприємстві виступає професійний підбір, підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації працівників. Робота з кадрами безпосередньо відноситься до організації праці, тому що без висококваліфікованого складу персоналу, без його професіоналізму не можна розраховувати на ефективну діяльність на виробництві [4, с.107]. Науковці відмічають, що висококваліфікований, компетентний персонал є основною конкурентною перевагою будь-якого підприємства, тому важливим напрямом підвищення ефективності використання інноваційної праці є постійний і всебічний розвиток персоналу, удосконалення його знань, досвіду, навичок.

Нові знання можуть мати попит лише в результаті взаємодії, спілкування, персональних групових комунікацій співробітників, які разом працюють в організації. Реалізація такого підходу сприятиме формуванню якісно нових знань, генеруванню нових ідей, оновленню існуючих знань. У цьому разі доцільно використовувати різні види конференцій, з’їздів, семінарів, круглих столів, майстер-класів, тренінгів.

Для збільшення інноваційних ідей на українських підприємствах потрібно запроектувати гнучкі графіки роботи, зокрема витрачати певний відсоток робочого часу на пошук та розробку своїх особистих нововведень. У деяких випадках потрібно виділяти додаткові кошти на проведення цих досліджень. Тобто, принцип управління "чим більше свободи, тим більше простору для творчості" має діяти у багатьох фірмах, але важливо, щоб творчість не перетворювалася на самоціль, без врахування фінансових витрат і результатів.

Кожне підприємство має створювати та підтримувати суттєві переваги перед конкурентами, тобто безперервно вдосконалюватись у різних відношеннях. Система безперервного вдосконалення передбачає:

1) безперервне підвищення компетентності працівників та конкурентоспроможності підприємства;

2) сприяння підвищенню продуктивності, що дозволяє покращувати добробут підприємства і співробітників;
3) можливості талановитим співробітникам просуватися по кар'єрі;
4) вплив співробітників на свою роботу та її умови;
5) підвищення ефективності, що дозволить компанії активно брати участь у соціальних проектах.

Отже, система безперервного вдосконалення (СБВ) – інтегрована комплексна управлінська система, спрямована на постійний розвиток потенціалу співробітників (знання, інструменти, поведінку) для зниження втрат і підвищення якості продукту (послуг), що в кінцевому результаті веде до підвищення ефективності компанії. СБВ покликана стати частиною виробничого життя і корпоративної культури компанії, пронизувати всі напрямки наукової організації праці.

Результатом інноваційної праці може бути встановлення раціональних методів та прийомів праці, які характеризуються найменшими витратами часу, фізичними та психічними (нервовими) зусиллями та витратами енергії.

Головною метою існування всіх вказаних підходів є створення належних умов для підвищення рівня зацікавленості працівників у результатах своєї діяльності завдяки ефективній мотивації праці.

Створення команди однодумців – найважливіше завдання інноваційного управління працею. Робота в команді вимагає від усіх учасників підпорядкування і узгодження особистих цілей з колективними. Командне управління означає використання чинника самоорганізації спільної господарської діяльності. Воно також сприяє засвоєнню інноваційного мислення і породжує сприятливий інноваційний клімат.

Спираючись на досвід зарубіжних країн, необхідно розробляти такі моделі організації праці, які спонукають працівників до продуктивної, інноваційної діяльності, створюють умови для самореалізації та самоствердження людей як особистостей. На жаль, держава недостатньо стимулює процес ефективного використання людських ресурсів у поєднанні з засобами виробництва для досягнення високих кінцевих результатів діяльності. Це пояснюється нестачею фінансових ресурсів для підтримки і розвитку нових прогресивних форм і методів організації праці на підприємствах.

Тому, науковцям потрібно активно працювати у напрямку застосування наукових підходів до організації праці на підприємстві щодо поліпшення умов праці та створення ділової робочої атмосфери у колективі, раціоналізації режимів праці та відпочинку, підвищення творчої активності працівників, створення сприятливих умов для роботи та життєдіяльності людини, впровадження нових форм оплати праці та її стимулювання. Тільки в такому випадку продуктивна праця та доцільно організована робота працівників дозволить підприємству збільшити продуктивність праці, зменшити витрати виробництва та вийти на належний європейський рівень розвитку.

Література:

1. Наукова та інноваційна діяльність (1990–2016рр.) [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ /operativ2005/ni /ind_rik/ind_u/2002.html.
2. Васильков В.Г. Організація виробництва: навч. посіб. / В.Г. Васильков. – К.: КНЕУ, 2003. – 524 с.
3. Ярошенко О.М. Зміни в організації виробництва і праці: погляд з позицій трудового права [Електронний ресурс] / О.М. Ярошенко // Актуальні питання інноваційного розвитку. – 2011. – №1. – С. 90–95.
4. Семенова Л.Ю. Шляхи удосконалення системи організації праці на підприємстві в сучасних ринкових умовах [Електронний ресурс] / Л.Ю. Семенова, О.В. Педан // Молодий вчений. – 2015. – №11(2). – С. 105–109.

Слободянюк Н.О.,
доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри фінансів та банківської справи
Реха К.Х.,
магістрант,
ДонНУЕТ ім. Михайла Туган-Барановського
м. Кривий Ріг

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

Під час аналізу інвестиційної діяльності страхових компаній необхідно звернути увагу на джерела фінансування, які через внутрішні та зовнішні чинники можуть змінюватися. Основною метою інвестиційної діяльності страховиків є зростання суми інвестиційних ресурсів за допомогою усіх джерел фінансування (кошти, залучені за рахунок банківських установ, приватних або іноземних інвесторів, кошти з державного бюджету); обґрунтування доцільності пріоритетних напрямків використання залучених коштів; визначення ефективного спрямування інвестиційних ресурсів, покращення їх відтворювальної та технологічної структури (підтримка наявних потужностей, технічне переозброєння, нове будівництво тощо).

Варто відзначити, що інвестиційна діяльність страхових компаній є потужним чинником для розвитку національної економіки, адже пасивні кошти, які вони отримують від страхувальників, стають активним капіталом, що обертається на фінансовому ринку. Фінансові ресурси, які акумулюються у вигляді страхових резервів, виступають важливим джерелом інвестицій в економіку розвинутих країн світу. Так, прибуток від інвестицій у зарубіжних страхових компаніях становить у середньому 20-30% від сукупного доходу, в країнах СНД – 3-10%, а в Україні – 2-3 % [1].

На рис. 1 зображено структуру активів страхових компаній України за 2017 рік, визначених статтею 31 Закону України «Про страхування» для

представлення страхових резервів, аналіз даних якого дає можливість побачити, що основну частку залучених коштів страхових компаній складають банківські вклади – 34%. Такий напрям інвестування є достатньо прибутковим на фінансовому ринку України, хоча з урахуванням складної економічної ситуації, відбір банківських установ має бути максимально відкореговано за критерієм їх надійності та платоспроможності. На другому місці акції (19%), на третьому – цінні папери, що емітуються державою (18%), на четвертому – права-вимоги до перестраховиків (11%), на п'ятому – грошові кошти на поточних рахунках (8%). Отже, таку структуру розміщення коштів страховиків протягом 2017 року можна пояснити низьким розвитком фінансового ринку в Україні та, як наслідок, відсутність на ньому надійних фінансових інструментів, що здатні забезпечити високу ліквідність, а також диверсифікацію активів страхових компаній.

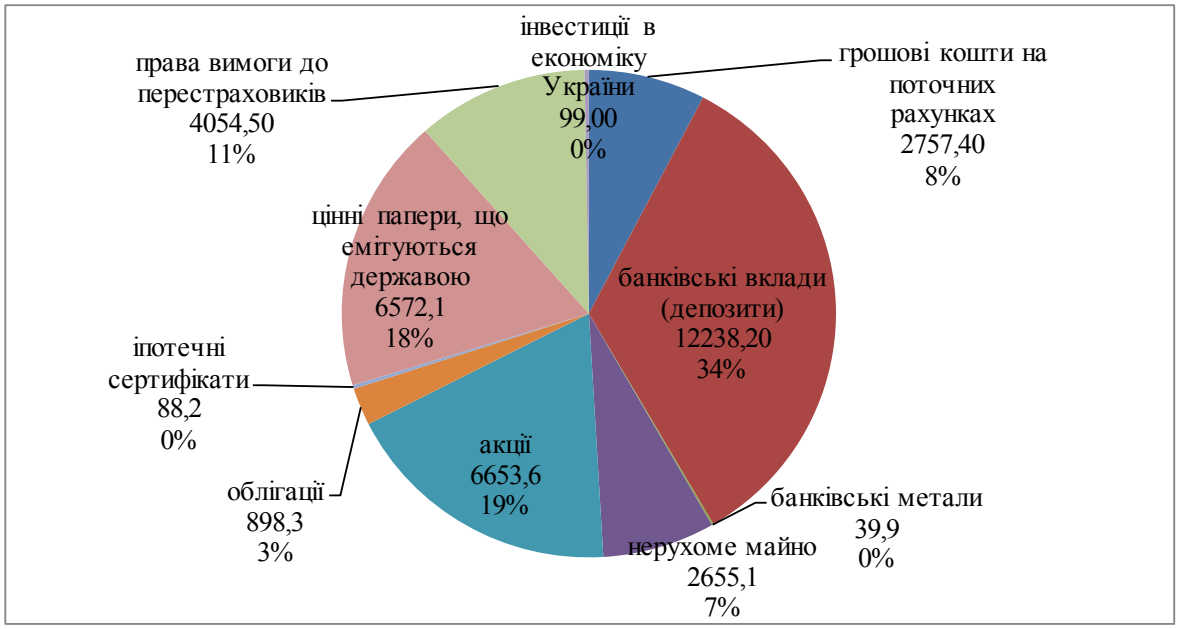

Рисунок 1. Структура активів, дозволених для представлення коштів страхових резервів за 2017 рік (ст. 31 Закону України "Про страхування"), (млн. грн.) *

* - *складено автором за даними [2]*

Для підвищення якості розробки і реалізації інвестиційної політики страхових компаній на ринку цінних паперів доцільно впроваджувати Стандарти The Global Investment Performance Standards (GIPS). Стандарти GIPS мають окремі розділи: основні принципи відповідності стандартам, початкові дані, методика розрахунків, побудова композитів, розкриття інформації, представлення результатів і звітність. Страхова компанія, яка приєдналася до стандартів GIPS, має пройти процедуру верифікації - це атестація процесів і процедур оцінки результативності інвестування в компанії по управлінню цінними паперами, яка виконується незалежною третьою стороною – «верифікатором». Верифікація перевіряє відповідність вимогам стандартів GIPS процесів управління композитами, процедур для розрахунку і представлення результатів інвестування в цінні папери страхових компаній.

Наявність звіту про верифікацію зміцнюватиме конкурентні позиції компанії на страховому ринку [3].

З метою активізації інвестиційної діяльності вітчизняних страхових компаній, а також задля збільшення прибутковості від вкладених інвестицій, страхові організації, приймаючи рішення про розміщення коштів страхових резервів, мають звернути увагу на наступні напрями.

1. Під час нестабільної макроекономічної ситуації в країні основна сума коштів має вкладатись у державні банки, адже їх повернення гарантується державою, а дохідність страхових вкладень має бути не менше, ніж рівень інфляції.

2. Обираючи державні цінні папери для інвестування коштів страхової компанії, необхідно враховувати наступні умови: дохідність державних фінансових інструментів має корелювати з рівнем інфляції, страхові організації повинні мати право доступу до аукціонів НБУ з розміщення ощадних (депозитних) сертифікатів.

3. Для формування довгострокових фінансових ресурсів страховим компаніям необхідно здійснювати вкладання у акції та облігації, які мають найвищий кредитний рейтинг емітентів відповідно до міжнародних рейтингових агентств (Moody's, S&P, Fitch), а також у ті, які входять до котирувального списку вищого рівня на фондовому ринку України.

4. Одним із напрямків вкладання коштів може стати інвестування у акції та облігації вітчизняних підприємств. Виходячи з економічної природи та механізмів інвестування в реальний сектор економіки, такі вкладення мають здійснюватися виключно на первинному ринку або в контрольні пакети функціонуючих акціонерних товариств.

5. Як окремий вид вкладень можна розглядати інвестиції в економіку України за напрямами, визначеними Кабінетом Міністрів України (розроблення та впровадження високотехнологічного устаткування, іншої інноваційної продукції, ресурсо- й енергозберігальних технологій, розвиток транспортної інфраструктури тощо).

6. Вдалим напрямом довгострокового інвестування страхових активів може стати інвестування в об’єкти нерухомості, адже такі інвестиції відрізняються високою рентабельністю, надійністю та ефективністю вкладень, різноманіттям типів об’єктів нерухомості як джерел інвестування.

Таким чином, в сучасних умовах розвитку економіки переважна більшість страхових компаній в Україні здійснюють інвестиції в активи з невисоким ступенем ризику, орієнтуючись на надійність і ліквідність вкладень. Для того, щоб інвестиційна діяльність страхових компаній стала потужним чинником для розвитку національної економіки, уряду необхідно створити сприятливі умови для розвитку фінансового ринку, сприяти стабілізації національної валюти та збільшити довіру населення до небанківських фінансово-кредитних установ.

Література:

1. Гавриляк С.С. Стратегія забезпечення функціонування механізму для активізації інвестиційної діяльності страховика/ Т.С. Гавриляк // Економічний аналіз: зб. наук. праць. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. – Том 22. – №1. – С. 97-101.
2. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України // Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html.
3. Kosova T. Securities as an investment instrument for the insurance companies: challenges and opportunities / T. Kosova, N. Slobodyanyuk // Економічний часопис-XXI. - 2016. - № 159. - С. 85-89.

Шипуліна Ю.С.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри маркетингу та управління інноваційною діяльністю,
Ілляшенко Н.С.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри маркетингу та управління інноваційною діяльністю,
Сумський державний університет,
м. Суми

УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ В СИСТЕМІ ВИПЕРЕДЖАЮЧОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Для вітчизняної економіки загострюється проблема переходу на шлях випереджаючого інноваційного розвитку, що дозволить не слідувати буквально за лідерами, які зайняли міцні ринкові позиції, а знаходити, посилювати і реалізувати відносні конкурентні переваги, реалізувати на цій основі стратегію першовідкривача та лідера ринку.

Світовий досвід свідчить, що в основі стратегій випереджаючого інноваційного розвитку знаходяться знання, які характеризують [1, 2]: тенденції зміни сили впливу факторів зовнішнього макро- і мікросередовища, а відповідно – зміни споживчого попиту на цільових ринках; тенденції розвитку науки і техніки, які визначають можливості створення нової продукції, технологій її виготовлення, методів управління тощо, що здатні задовольнити попит споживачів (сформувати попит на радикальні інновації); потенціал інноваційного розвитку підприємств та установ, як елементів економіки, що характеризує їх спроможність створити, виготовити і комерціалізувати інноваційні розробки, які надають можливість радикально трансформувати існуючі ринки чи створити нові.

З цих позицій авторами розроблено підхід до формування системи управління знаннями в системі управління випереджаючим інноваційним розвитком підприємств. Концептуальна схема управління знаннями на підприємстві подана на рис. 1.

Загалом, знання є елементами складових підсистем інтелектуального капіталу підприємства [3, 4]: людського капіталу (знання і досвід персоналу); організаційного (структурного) капіталу (об'єкти інтелектуальної власності: патенти, ліцензії, ноу-хау і т.п.); споживчого (інтерфейсного) капіталу (звязки з економічними контрагентами та контактними аудиторіями). В свою чергу, інтелектуальний капітал є елементом складової підсистеми потенціалу інноваційного розвитку підприємства (його інтелектуального потенціалу), який розглядається як сукупність ресурсів і здатностей до їх реалізації, що визначають спроможність розвитку підприємства інноваційним шляхом. Схема зазначених взаємозв'язків подана авторами на рис. 2.

З аналізу рис. 2 слідує, що актуальні знання формують фундамент інноваційного розвитку підприємства, відповідно, належне управління знаннями сприяє зростанню потенціалу інноваційного розвитку підприємства, а на цій основі – забезпечує можливість його інноваційного зростання.

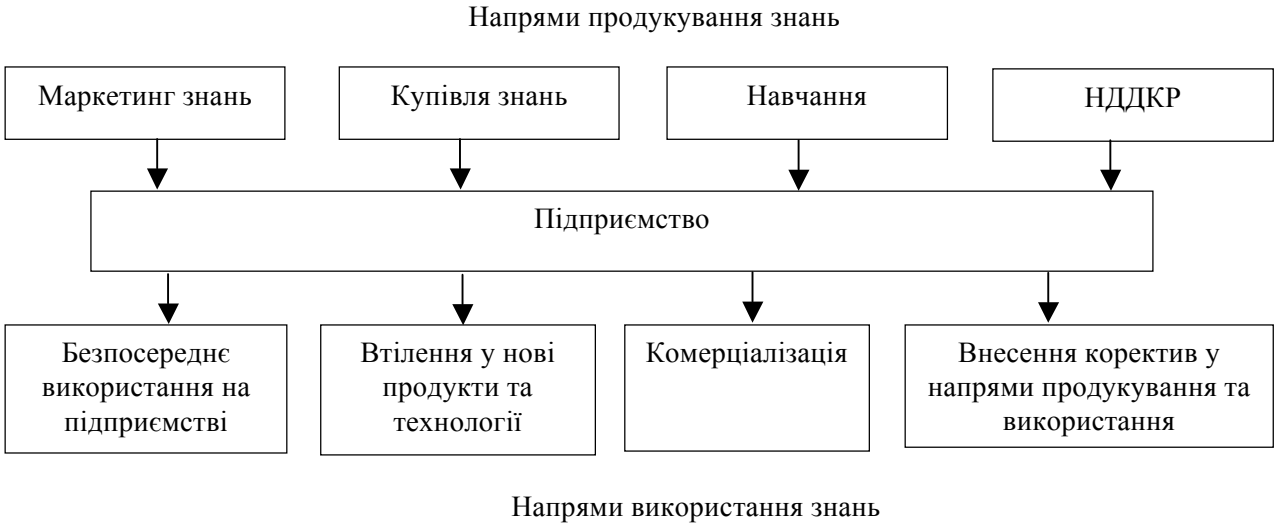

Рисунок 1. Схема управління знаннями на підприємстві

Відповідно до викладеного, управління продукуванням і використанням знань необхідно розглядати у сукупності з управлінням інтелектуальним капіталом і потенціалом інноваційного розвитку підприємства у їх нерозривному взаємозв'язку.

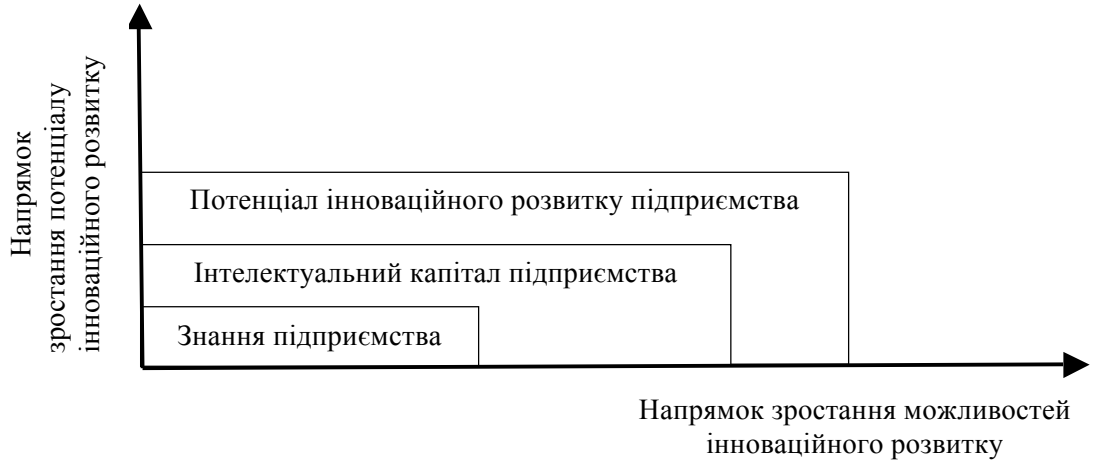

Рисунок 2. Місце і роль знань у потенціалі інноваційного розвитку підприємства

З цього слідує, що необхідним є розроблення методичного підходу до оцінки достатності обсягу і рівня знань для прийняття обґрунтованих і ефективних рішень щодо доведення стану інтелектуального капіталу і потенціалу інноваційного розвитку підприємства до рівня, який є достатнім для реалізації обраних стратегій інноваційного випередження на конкретних цільових ринках. Це потребує розроблення відповідних показників, а також накопичення статистичних даних, що характеризують вплив знань на стан складових підсистем потенціалу інноваційного розвитку та їх елементів (див. рис. 2).

Необхідним також є розроблення підходу до визначення критичного рівня знань (необхідного і достатнього) для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. За основу може бути взятий підхід, що викладений у роботі [5, с. 222], звичайно, з поправкою на сутність і зміст вимірюваних характеристик. Відповідно до цього, рівень забезпечення знаннями управлінських рішень пропонується оцінювати за допомогою показників повноти та похибки накопичення актуальних знань кожного виду (з усієї їх множини). Уявляється необхідним контролювати доцільність отримання нових знань певного виду шляхом порівняння витрат на їх продукування і результатів від прийняття (на основі цих знань) рішень з управління випереджаючим інноваційним розвитком підприємства.

Подальші дослідження повинні бути спрямованими на розроблення і практичну апробацію формалізованих методичних підходів до ефективного і цілеспрямованого управління знаннями підприємств з позицій забезпечення умов їх випереджаючого інноваційного розвитку, з урахуванням зазначених вище зауважень.

Література:

1. Проблеми управління інноваційним розвитком підприємств у транзитивній економіці: монографія / За ред. С.М. Ілляшенка. – Суми: Університетська книга, 2005. - 582 с.
2. Проблеми і перспективи ринково-орієнтованого управління інноваційним розвитком; За ред. д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка. – Суми: ТОВ "ТД "Папірус", 2011. – 644 с.
3. Ілляшенко С.М. Інноваційний розвиток: маркетинг і менеджмент знань: монографія / С.М. Ілляшенко. – Суми: ТОВ "Діса плюс", 2016. – 192 с.
4. Ілляшенко, С.М. Актуальні проблеми управління інтелектуальним капіталом підприємства [Текст] / С.М. Ілляшенко // Механізм регулювання економіки. – 2008. – №2. – С. 92-102.
5. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: Навчальний посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Суми: ВТД "Університетська книга"; К.: Видавничий дім "Княгиня Ольга", 2005. – 324 с.

Робота виконана за рахунок бюджетних коштів МОН України, наданих на виконання науково-дослідних тем: "Механізм управління знаннями в системі

інноваційного розвитку господарюючих суб'єктів" (№ ДР 0117U002255); "Механізм управління формуванням стратегій випереджаючого інноваційного розвитку промислових підприємств" (№ ДР 0117U003928).

Караван Н.А.,
кандидат економічних наук,
декан факультету менеджменту, економіки, соціології та філології,
Дніпровський державний технічний університет,
м. Кам'янське

ІНВЕСТУВАННЯ ЯК ВКЛАДЕННЯ КАПІТАЛУ

Найпоширенішим визначенням інвестицій є їх характеристика як вкладення у капітал. Так у економічній енциклопедії наведено наступне визначення: "інвестиції - довготермінові вкладення капіталу в різні сфери та галузі народного господарства всередині країни та за її межами з метою привласнення прибутку" [1, с.630]. Водночас поняття "капітал" тлумачиться економістами по-різному, звідси неоднакове тлумачення категорії "інвестиції". За своїм змістом, існуючи погляди на сутність капіталу поділяються на наступні підходи – соціально-економічний, предметно-функціональний та грошовий. Важливою властивістю капіталу є його здатність до самозростання. Капітал – це авансована вартість, що в процесі свого руху приносить більшу вартість.

В сучасних умовах господарювання особливу актуальність набуває вкладення капіталу у розвиток засобів виробництва, тобто реальне інвестування (РІ). Найчастіше під РІ розуміють ті економічні ресурси, які направляються на збільшення реального капіталу суспільства, тобто на розширення або модернізацію виробничого процесу [2, с.93].

У 2016 році капітальні інвестиції складали 359216,1 млн. грн. (без урахування тимчасово окупованої території АР Крим і м. Севастополя та без частини зони проведення антитерористичної операції). Динаміка питомої ваги капітальних інвестицій спрямованих у матеріальні активи за 2010-2016 рр. наведена на рис.1.

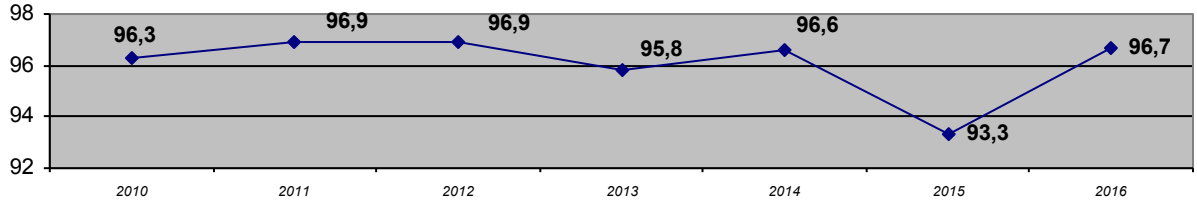

Рисунок 1. Динаміка питомої ваги капітальних інвестицій у матеріальні активи

Практична реалізація РІ характеризується наступними особливостями: РІ – головна форма стратегії економічного розвитку підприємства; РІ взаємопов'язане з операційною діяльністю підприємства; РІ має високий рівень

ризику та низьку ліквідність тощо. Важливим є те, що PI приносить підприємству гарантований вхідний грошовий потік у формі амортизаційних відрахувань від основних засобів та нематеріальних активів.

Методичний інструментарій оцінки ефективності PI базується на визначенні приросту вартості капіталу. Наприклад, розрахункове значення чистої приведеної вартості характеризує абсолютний приріст вартості, індексу прибутковості – відносний, а внутрішньої норми рентабельності – відносний середньорічний.

З точки зору питання що розглядається, важливою перевагою індексу прибутковості є те, що він характеризує як швидкість процесу відшкодування первісних інвестицій так і приріст вартості. На рис. 2 представлена динаміка індексу рентабельності однієї грошової одиниці за умови, що вхідний грошовий потік щороку також становить одну грошову одиницю, а вартість капіталу 15%.

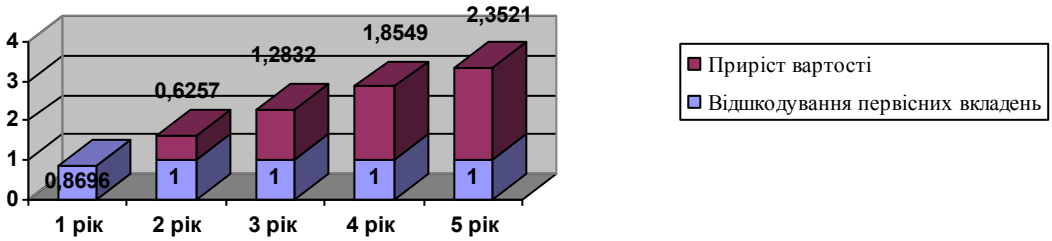

Рис. 2 Динаміка індексу прибутковості

Для умов PI сума дисконтованих чистих грошових надходжень може бути представлена як доданок дисконтованого чистого прибутку та дисконтованих амортизаційних відрахувань. Саме це дає підстави розглядати індекс прибутковості, як показник що має принаймні дві складові. Перша складова представляє собою співвідношення загальної суми дисконтованого чистого прибутку та загальної величини інвестицій, а друга - співвідношення загальної суми амортизаційних відрахувань та загальної величини інвестицій. Розрахункове значення показника формується під впливом відразу двох виділених складових: зростає при збільшенні прибутковості кожної грошової одиниці вкладень, зростає при збільшенні швидкості відтворювального процесу. Слід також підкреслити, що в умовах PI індекс прибутковості як узагальнена характеристика вартісної віддачі первісних інвестицій дозволяє врахувати результативність як простого так і розширеного відтворення основного капіталу. Таким чином, інвестування як процес вкладення капіталу необхідно досліджувати з точки зору основної його властивості – можливості самозростання.

Література:

1. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.1 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр "Академія", 2000 - 864 с.

2. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: Навчальний посібник. – Київ: "Центр навчальної літератури", 2004 - 376 с.
3. http://www.ukrstat.gov.ua/

Корогод Н.П.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри інтелектуальної власності
та управління проектами,
Новородовська Т.С.,
кандидат біологічних наук,
доцент кафедри інтелектуальної власності
та управління проектами,
Національна металургійна академія України,
м. Дніпро

РОЛЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СТВОРЕННІ УМОВ ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ І ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Стрімкий розвиток науково-технічного прогресу зумовив формування економіки знань, коли інформація й знання стають основними засобами й предметом суспільного виробництва. При цьому інформація й знання (інтелектуальний капітал) усе більшою мірою визначають конкурентоспроможність підприємств і організацій. Сучасний світ - це, насамперед, світ технологій, світ, де купують і продають продукти інтелектуальної праці. Нові форми господарювання в ринковій економіці вимагають інноваційних підходів до цієї сфери діяльності. Ринок неможливий без конкуренції, а продукція може бути конкурентоздатною і мати успіх у споживача тільки тоді, коли використовуються винаходи, промислові зразки, ноу-хау, товарні марки.

З економічної точки зору знання стають інтелектуальним капіталом тільки тоді, коли виконуються принаймні дві умови: вони оформлені, персоніфіковані й захищені як об’єкти права інтелектуальної власності для подальшої їх оцінки із метою захисту авторських і майнових прав власників об’єктів інтелектуальної власності; залучені до господарського обігу підприємства чи іншого суб’єкта економічного процесу на умовах бухгалтерського обліку та з організацією амортизації [1].

Сьогодні, можливо, єдиним шляхом розбудови економіки нового типу стає підприємницька ініціатива для здійснення інноваційних процесів. Це шлях від ідеї до виникнення продуктивної думки, яка має конкретну ціну як для того, хто її придумав, так і для держави, що її використовує. Думка стає економічною категорією для суспільного способу виробництва. При цьому підприємницька ініціатива розглядається як лідерство, творчість, інноваційний процес.

Організаційно-інноваційне мислення, помножене на технічні та технологічні інновації, коли йде випуск того і застосовується те, чого ще не було, - це вирішальний крок залучення думки у виробництво.

Під інновацією (innovation) розуміють нововведення, зміну. Найчастіше це поняття пов’язують з наукою і технікою. З досить великої кількості існуючих визначень цього поняття ми виділили наступне: "Інновація є результат трансформації думки – ідей, досліджень, розробок – в нове чи удосконалене науково-технічне чи соціально-економічне рішення, що прагне до суспільного визнання через використання його в практичній діяльності людей" [2].

Заклади вищої освіти відіграють ключову роль у створенні таких продуктів, як об'єкти інтелектуальної власності: винаходів, промислових зразків, комп'ютерних програм, технологій тощо, тим самим сприяють розвитку інноваційної діяльності. Спостерігається активація трансферу технологій від університетів до підприємств. Досить стрімко розвиваються партнерські відносини за багатьма інноваційними кластерами й постійно здійснюються інвестиції в науку. Створюються так звані підприємницькі, інноваційні університети, які ефективно використовують як фінансування державою, так і наукові гранти, а також прибутки, отримані в результаті трансферу інноваційних технологій до підприємств. Запорукою такої ефективності є високий інноваційний, інтелектуальний потенціал підприємницького університету. Тому, підприємницькі мислення та дії поступово повинні ставати основною позицією в політиці сучасних університетів [2].

Співпрацюючи з підприємствами у сфері наукової, інноваційної діяльності, сучасні заклади вищої освіти мають можливість комерціалізувати свої знання, свою інтелектуальну власність. Нові ідеї можуть бути краще відтворені при тісній взаємодії й контактах між ученими та підприємцями. Мотивація до збільшення такого співробітництва добре обґрунтована сучасним спрямуванням до глобалізації ринку і конкуренції, а також до розвитку економіки, основаної на знаннях. З досвіду розвинутих країн відомо, що ефективна взаємодія між університетами та індустрією, інтенсивне використання інтелектуального потенціалу призводить до їх значного економічного зростання й соціального прогресу.

Отже, результати наукової діяльності закладів вищої освіти - об’єкти інтелектуальної власності, повинні бути затребувані підприємствами. Комерціалізація інтелектуальної власності виникає при використанні результатів інтелектуальної діяльності на умовах укладання договору. До факторів ефективного управління сучасним підприємством і використання інтелектуальної власності часто відносять: кількість чинних об'єктів права інтелектуальної власності; відсоток результатів науково-технічної творчості, що використовуються у господарській діяльності підприємства; відсоток продажу нових або вдосконалених продуктів у загальному обсязі продажу; заощадження внаслідок використання нових або вдосконалених процесів і

технологій тощо [3], а також наявність підрозділів з питань управління інтелектуальною власністю, офісів трансферу технологій тощо.

Відомо, що створена технологія набуває комерційної цінності тільки в двох випадках: якщо підтверджені виняткові (монопольні) права на її використовування, і якщо технологія містить ноу-хау, що також є предметом правової охорони, тобто є інтелектуальною власністю. Сьогодні захист і ліцензування прав інтелектуальної власності є одним з загальновизнаних в усьому світі можливим механізмом для трансферу технологій.

Трансфер технологій, слід уявляти як організовану систему, в якій щойно створена технологія передається від закладів, що її розробляють, суб'єктам підприємницької діяльності. В Україні прийнято закон "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій", який визначає правові, економічні, організаційні і фінансові принципи державного регулювання діяльності у сфері комерціалізації і трансферу технологій і направлений на забезпечення ефективного використання науково-технічного і інтелектуального потенціалу України, охорону майнових прав на вітчизняні об'єкти технологій на території держав, де планується або здійснюється їх використання, розширення міжнародної науково-технічної співпраці в цій сфері.

Таким чином, для переведення економіки на інноваційний шлях розвитку необхідне створення розгалуженої інноваційної інфраструктури, підготовка нової категорії фахівців у сфері інноваційної діяльності та інтелектуальної власності, залучення інвестицій до інноваційних процесів, постійне вдосконалення законодавчої бази, створення системи спеціальних стимулів для реалізації нововведень, встановлення наукових, юридичних та економічних зв'язків між науковими установами та підприємствами. Кожне підприємство, яке прагне стати конкурентоспроможним, має підтримувати на високому рівні власний інноваційний та інтелектуальний потенціал, демонструвати швидкі темпи нововведень та мати успішне керівництво.

В умовах всеосяжної інтелектуалізації економіки інформація та знання перетворюються на рушійну силу інноваційного розвитку суспільства, творча розумова активність набуває статусу пріоритетної стратегічної діяльності, а проблеми стимулювання та захисту інтелектуальної власності стають першочерговими.

Література:

1. Морозов О.Ф. Ціна думки – інтелектуальний капітал: Монографія. – Донецьк: ТОВ "Юго-Восток, Лтд", 2005. – 352 с.
2. Корогод Н.П., Новородовська Т.С. Співробітництво університетів й підприємств у процесі інноваційного розвитку – європейський досвід. Професійна освіта: проблеми і перспективи/ІПТО НАПН України, 2014. - Випуск 6. – С. 92-99.
3. Інтелектуальна власність: теорія і практика інноваційної діяльності [Текст]: підручник / за ред. проф. М.В. Вачевського. - К.: ВД Професіонал, 2005. - 448 с.

Богуславська С.І.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту та інформаційних технологій,
Черкаський навчально-науковий інститут
Університету банківської справи
м. Черкаси

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

За концепцією М. Портера, розвиток конкурентоспроможності (відбувається за такими чотирма стадіями: конкуренція на основі чинників виробництва; конкуренція на основі інвестицій; конкуренція на основі нововведень; конкуренція на основі багатства [1, с. 33]. Перші три стадії забезпечують економічне зростання, остання − застій та спад.

Конкурентна перевага при цьому забезпечується:

- на першій стадії завдяки чинникам виробництва: природним ресурсам, сприятливим умовам для вирощування різних сільськогосподарських культур, надлишкової і дешевої робочої сили (забезпечується однією детермінантою);
- на другій стадії шляхом агресивного інвестування (в основному, національних фірм) в освіту, технології, ліцензії, що купуються зазвичай за кордоном (забезпечується трьома детермінантами);
- на третій стадії за рахунок створення нових видів продукції, виробничих процесів, організаційних рішень та інших інновацій шляхом дії всіх складових "ромба" [1, с. 40].

Стадія конкуренції на основі багатства, на відміну від трьох перших, базується на вже досягнутих проблемах і зрештою веде до спаду виробництва (табл. 1).

Таблиця 1. Формування конкурентної переваги на різних стадіях економічного розвитку*

Стадії	Детермінанти			
	Фактори	Стратегії	Попит	Споріднені галузі
Фактори виробництва	++++++			
Інвестиції	++++++	+++++++++	+++++++++	
Інновації	+++++++++	+++++++++	+++++++++	+++++++++
Багатство	++++++	++++++	++++++	++++++

* Складено за [1]

У сучасних умовах доцільно спиратися на стадію інвестицій з подальшим переходом до інноваційного розвитку. Але вже сьогодні існує об’єктивна потреба в інноваційній "наповненості" інвестицій. Головною конкурентною перевагою в сучасних умовах є наукові знання та інтелектуальний потенціал, що може виступати в якості формування інноваційного потенціалу регіону, і як чинник його розвитку.

Поділ на три стадії розвитку лежить в основі теорії конкурентоспроможності, запропонованої Світовим економічним форумом [3]:

1. "Факторная стадія", на якій знаходяться країни, які мають низький рівень розвитку, який забезпечується в основному за рахунок основних виробничих факторів. На цій стадії "основною роботою уряду є забезпечення загальної політичної та макроекономічної стабільності і достатньо вільні ринки, що дає змогу забезпечити ефективну утилізацію сировинних товарів і некваліфікованої праці як вітчизняними фірмами, так і через залучення іноземних інвестицій". Головним активом формування глобальної конкурентоспроможності таких країн є ціна, можливо, за рахунок переміщення в другу групу.

2. "Інвестиційна стадія", на якій знаходяться країни, розвиток яких відбувається на основі освітніх інвестицій та трансферу світових технологій. Прямі іноземні інвестиції, спільні підприємства та аутсорсинг дозволяють інтегрувати національну економіку в світову виробничу систему". На цій стадії з метою підвищення привабливості "уряду необхідно приділяти все більшу увагу "фізичній" інфраструктурі (порти, телекомунікації, дороги) і правовій базі (мито, податки, законодавство), щоб забезпечити більш повну інтеграцію економіки в глобальні ринки".

3. "Інноваційна стадія" відноситься до країн з високим рівнем економічного розвитку, які зробили перехід від економіки, що імпортує технології, до економіки, що створює технології. У цьому випадку „існує критичний зв’язок між конкурентоспроможністю і високим рівнем освіти (особливо у сфері точних і природничих наук) і здатністю швидко переходити до нових технологій”. Цей перехід, однак, вважається складнішим, оскільки розвиток, заснований на інноваціях, „вимагає безпосередньої участі держави у заохоченні високих темпів інновацій, через інвестиції, як приватні, так і державні в наукові дослідження і розробки, вищу освіту і удосконалення ринків капіталу та правової бази, що підтримують відкриття нових високотехнологічних підприємств".

В умовах глобалізації, як показує практика, більшість підприємств роблять акцент на стадію інвестицій з наступним переходом до інноваційного розвитку. Проте, сьогодні актуалізується проблема "інноваційної невпевненості інвестицій".

Виходячи з визначення конкурентоспроможності підприємства як здатності витримувати конкуренцію на певному ринку [2] та враховуючи інтегральний характер цього поняття, на наш погляд, можна виділити три укрупнених види ринків, на яких проявляється конкурентоспроможність – це

ринки виробництва товарів, праці і капіталу. На сучасному етапі відбувається зростання ролі ринку капіталу, оскільки посилення процесів глобалізації залучає в сферу конкуренції не лише ринки сировини, товарів, послуг, але і сферу обороту капіталів. Саме конкурентоспроможність на ринку капіталу, або інвестиційна конкурентоспроможність, визначає рівень інвестиційного забезпечення підприємства та можливість його розвитку інвестиційно-інноваційним шляхом.

Отже, інвестиційна конкурентоспроможність підприємства в умовах глобалізації – це сукупність взаємопов'язаних факторів привабливості, заснованих на володінні конкурентними перевагами, сукупність яких формує конкурентоспроможність підприємства та визначає його можливість успішно функціонувати, займати провідну позицію на світовій арені.

Інвестиційну конкурентоспроможність підприємства необхідно розглядати в двох аспектах: 1) з точки зору комплексного аналізу структурних і інституційних особливостей інвестиційної діяльності (внутрішній аспект); 2) у розрізі вивчення основних факторів та умов, що визначають конкурентні можливості підприємства на ринку інвестиційних ресурсів, тобто з позицій її порівняльної привабливості для інвесторів (зовнішній аспект).

Література:

1. Портер М. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов / Портер М.; пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. – 254 с.
2. Портер М. Международная конкуренция / М. Портер. – М.: Международные отношения, 1993. – 896 с.
3. World Economic Forum. Global Competetitiveness Report [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Всесвітнього Економічного Форуму (ВЕФ). – Режим доступу :http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010-11.pdf.

Нагорний Є.І.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри маркетингу та управління інноваційною діяльністю,
Шевлюга О.Г.,
кандидат економічних наук,
асистент кафедри маркетингу та управління інноваційною діяльністю,
Сумський державний університет,
м. Суми

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА: ПЕРЕДУМОВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Питання визначення стратегічних напрямків розвитку підприємств стає особливо важливим в світовій економіці, що розвивається та постійно

оновлюється. Процес появи на ринку нових і вдосконалених промислових продуктів вимагає проведення сукупності виробничих, технічних і маркетингових заходів. При цьому важливого значення набуває взаємозв'язок між інноваційними й стратегічними процесами та взаємозв'язками на підприємстві. Тенденції розвитку виробничих відносин з урахуванням їхньої залежності й ефективності від прогресивних науково-технічних знань обумовлюють актуальність даної проблеми. Таким чином, виникає необхідність розробки підходів до інтеграції стратегічних та інноваційних процесів на підприємстві.

Велика кількість наукових підходів наголошують на тому, що саме інноваційний розвиток дозволить підприємству успішно діяти на ринку. Взагалі, інноваційні стратегії спрямовані на розвиток і використання потенціалу підприємства і виступають своєрідною реакцією на зміну зовнішнього середовища. У сучасній теорії інновацій існує декілька класифікацій інноваційних стратегій, їх різноманіття обумовлене певними факторами: відмінністю інновацій, складом компонентів внутрішнього середовища підприємства і можливістю їх комбінацій.

Стратегія, як детальний комплексний всебічний план, спрямована на забезпечення здійснення місії підприємства та досягнення цілей різних рівнів. Інноваційний розвиток підприємства сприяє досягненню стратегічної мети діяльності підприємства, що досягається за використання інноваційних перетворень підприємства.

Інноваційна стратегія підприємства спрямована на розробку і реалізацію управлінських рішень і заходів, спрямованих на розроблення продуктових і технологічних інновацій. Вона передбачає зміцнення ринкових позицій підприємства, його стабільний розвиток за рахунок впровадження інновацій. Таким чином, вони стають елементом, який поєднує між собою різні структурні підрозділи підприємства, і визначають загальний напрям розвитку підприємства на ринку.

Ряд універсальних або базових стратегій, спрямованих на розвиток конкурентних переваг підприємства, був створений теорією та практикою стратегічного управління. Як відомо, базові стратегії діляться на наступні групи: інтенсивного розвитку; інтеграційного розвитку; диверсифікації; скорочення. У кожній з цих груп основу (базу) складають інноваційні стратегії. Розроблення будь-якої стратегії, а тим більше інноваційної, – складний, багатосторонній процес, що протікає у рамках певного етапу розвитку підприємства.

Традиційно виділяють такі типи інноваційних стратегій: традиційна, опортуністська, захисна, імітаційна, наступальна, залежна. Вони мають характерні ознаки, переваги та недоліки. Інноваційні стратегії відносять до групи функціональних, але для більш глибокого розуміння їх розгляд повинен здійснюватися також у розрізі базових стратегій зростання.

В якості інноваційних стратегій також виділяють наступні стратегічні альтернативи:

- за напрямом мінімізації витрат;
- за напрямом диференціації;
- за напрямом оптимізації витрат;
- за напрямом створення інноваційної цінності [1].

Перелічені стратегічні напрями дозволяють забезпечити конкурентні переваги підприємств на певному ринку чи його сегменті.

Кожне окреме підприємство може паралельно приймати різні інноваційні стратегії для окремих галузей, видів виробництва та асортиментних груп продукції. Основні положення інноваційної стратегії товаровиробника втілюються в програмі, в якій формулюються цілі, завдання та етапи її реалізації, взаємопов'язані по термінах, ресурсах, виконавцях. До програми додається перелік конкретних заходів, що відображають особливості функціонування об'єкту, що розробляється [2].

Розроблення інноваційної стратегії підприємства пов'язане з економічною необхідністю, оскільки розвиток підприємств сьогодні неможливий без інвестицій в новітні розробки, в нові технології та обладнання, у виробництво нових видів продукції, розширення збутової мережі.

Після вибору інноваційної стратегії підприємства розподіляються кошти для нових напрямів діяльності та нових проектів. Дотримання функціональними підрозділами підприємства обраної інноваційної стратегії гарантує фінансовий успіх та конкурентну стійкість підприємства.

Література:

1. Ковтун О. І. Стратегії підприємства / Ковтун О. І. − Львів : Коопосвіта, 2008. – 424 с.
2. Іващенко О.В. Інноваційні стратегії та економічний розвиток / О.В. Іващенко, Є.В. Єжаченко // Економічний вісник Донбасу. – 2008. – № 2. – С. 52-54.

Куцай Н.С.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту
Дибайло В.Є.,
студент,
Луцький національний технічний університет,
м. Луцьк

РОЛЬ ДЕРЖАВИ В ЗДІЙСНЕННІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Державне регулювання економіки – це система непрямого впливу на поведінку суб'єктів господарювання та, відповідно, економіки в цілому шляхом змін законодавства, податкової системи, митних зборів, обмінних курсів,

використання інших інструментів обмеження або, навпаки, мотивація діяльності.

Державне регулювання інновацій та економічної діяльності поділяється на:

- організаційне регулювання інноваційної діяльності, яке використовується як засіб регулювання розвитку інноваційної структури, пріоритет інновацій, авторів морального стимулювання інновацій, сприяння модернізації, розвитку інтеграційних процесів;
- економічне та фінансове регулювання інноваційної діяльності, яке використовується як засіб регулювання розвитку пропозиції інновацій, розширення попиту на інновації, сприяння конкуренції в інноваціях, підприємництві, зайнятості в інноваціях, розвитку лізингу високотехнологічної продукції, інвестицій в інновації, підвищення їх ефективності, створення сприятливого інвестиційного клімату;
- правове регулювання інновацій передбачає захист прав та інтересів суб'єктів інновацій, захист прав власності, використання та управління інноваціями, захист промислової та інтелектуальної власності, розвиток договірних відносин [1].

Я вважаю, що на сьогоднішній день Україні для успішного та ефективного розвитку національної економіки необхідно створення, також, організаційних, економічних, фінансових та правових умов для інновацій.

Успішне функціонування та розвиток економіки України багато в чому залежить від його швидкої переорієнтації від сировинно-орієнтованої економіки до економіки інноваційного характеру із значною інноваційною інфраструктурою, в якій основну роль відіграватиме інноваційний бізнес, який підтримуватиме ефективні інструменти державного управління.

Тому використання науково-технічного потенціалу в Україні зараз є важливим фактором прискорення інноваційного процесу країни.

Відповідний формат для забезпечення ефективної реалізації інноваційної переорієнтації організаційно-економічного механізму – це підвищення інноваційної активності місцевих промислових підприємств.

При цьому 95% виробів в Україні виробляється на підприємствах 3-го і 4-го технологічного режиму, тоді як у розвинених країнах світу підтримується 5-й та 6-й технологічні режими (біоінженерія, генетична інженерія, систем штучного інтелекту, глобальних інформаційних мереж, інтегрованих високошвидкісних транспортних систем тощо).

Відповідні тенденції свідчать про неефективність інструментів державного регулювання інноваційних процесів в країні і спричиняють пошук інноваційних підходів до механізму управління та стимулювання інноваційної діяльності у місцевому промисловому комплексі.

Отже, організаційно-економічний механізм України потребує вдосконалення інноваційної діяльності промислових підприємств, який буде ґрунтуватися на принципах державних інновацій, стратегічних посібників з посилення інноваційної діяльності місцевих промислових підприємств, які

визначатимуть структурні елементи державного регулювання інноваційної діяльності. Тільки на основі плідної взаємодії відповідних систем реалізуватимуться можливі інноваційні процеси на промислових підприємствах [2].

Встановлення відповідних нововведень повинно здійснюватися при суворому контролі державних органів. Через деякий час слід провести аналіз і внести рішення про доцільність внесення змін та коригувань на певний етап процесу.

Однією з основних цілей реалізації державної регіональної політики щодо стимулювання розвитку регіонів є необхідність забезпечення їх сталого розвитку: підвищення рівня життя населення, подолання бідності та безробіття, формування середнього класу та створенням рівних умов для динамічного, збалансованого соціально-економічного розвитку окремих регіонів. За таких обставин найважливішою умовою забезпечення стабільного економічного зростання в Україні стає необхідність нагальної активізації інвестиційно-інноваційних процесів, докорінної модернізації технологічної бази та впровадження сучасних технологій та способів виробництва. Масштабність та висока складність завдань забезпечення сталого інноваційного розвитку зумовлюють зростання ролі та значення регулюючого впливу держави на процеси, які протікають у цій сфері. Існуючі протиріччя між адміністративно-територіальним підходом до регіонального управління економікою відносно легко вирішуються на рівні поточного управління при пошуку компромісів між зацікавленими групами впливу або з використанням адміністративних та економічних важелів впливу з боку державної влади. З цієї точки зору особливу актуальність на цей час набуває необхідність формування та розвитку досконалих організаційних форм погодження інтересів усіх учасників процесу територіального соціально- економічного розвитку (центральних та місцевих органів державної влади, місцевого самоврядування, населення, підприємців та ін.) [3].

Цілеспрямований характер необхідних заходів з державної підтримки, що реалізуються на рівні певної території, дозволяє здійснити ґрунтовний вибір варіанту здійснення структурно-інноваційних трансформацій. Сталий розвиток регіону є перспективою, пріоритетом, до якого необхідно прагнути Україні. Саме стимулюючі інструменти впливають на прагнення системи досягти сталого розвитку регіону і вийти із теперішнього стану регіональної системи.

Залучення держави до формування сприятливого інноваційного середовища є безумовно необхідним, оскільки уряд може сформувати інституційну базу для заохочення приватного промислового сектору на основі економічної свободи та конкурентоспроможності.

Література:

1. Парфёнов М.О. "Государство как регулятор инновационной деятельности", / М.О. Парфёнов // Актуальные проблемы авиации и космонавтики. – 2016. – Том 2. – С. 1208-1210.

2. Shevchuk S.V. Organisational and economic mechanism of improving the innovative activity of industrial sector in Ukraine / S.V. Shevchuk // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2014. – №799: Проблеми економіки та управління. – С. 161–167.
3. Гнатенко М.К. Державна підтримка інноваційного розвитку в контексті сталого розвитку регіонів / М.К. Гнатенко // Науковий журнал "Молодий вчений". – 2016. – №11. – 566-571.

Колодяжна І.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та бізнесу,
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Екстенсивний економічний розвиток обумовлює постійне посилення уваги до пошуку нових факторів прискорення економічної динаміки, адекватних сучасному стану розвитку світової економіки. Запровадження в Україні інвестиційно-інноваційної моделі економічного зростання з політичної мети перетворюється на об'єктивну необхідність, альтернативою якій є занепад національної економіки, втрата економічного суверенітету.

Аналіз економічної літератури показав, що головною причиною гальмування інноваційного розвитку в країні є дефіцит фінансових ресурсів. Але при цьому майже ніхто не звертає увагу на спад платоспроможного попиту на науково-технічну продукцію з боку держави та підприємницького сектору, погіршення якісних характеристик наукових кадрів і матеріально-технічної бази досліджень і таких не менш важливих факторів чимало ще є.

В той же час Україна має значний потенціал для розвитку інноваційної діяльності за умов проведення ефективної державної політики. Проте маловивченим є механізм комплексного розвитку інноваційної діяльності в умовах трансформаційної економіки України.

В теперішній час йдеться вже не про доцільність чи можливість створення системи підтримки технологічних змін, а про концептуальні основи, критерії, інструменти й механізми економічної політики, яка в рамках нинішніх фінансових, структурних та інституційних обмежень була б спроможною забезпечити зростання інвестицій у технологічні зміни та належну мотивацію інноваційного підприємництва. На жаль, поки що основна маса фахових дискусій зосереджена навколо нагальних, проте тактичних проблем бюджетного розподілу, реформування податкової системи, монетарної політики тощо. Власне інноваційна складова розвитку залишається переважно поза увагою фахового наукового аналізу. Тому реальною залишається загроза

перетворення поняття "перехід до інноваційної моделі розвитку" на формальне гасло, відірване від перебігу реального економічного життя країни [1].

В Україні створено умови для розвитку інноваційної діяльності, сформовано основи нормативно-правової бази та механізми здійснення інноваційної політики, а також створення умов для розвитку відповідної інфраструктури. Проте, незважаючи на високий інноваційний потенціал, інноваційна складова забезпечення економічного розвитку використовується слабо. Стан інноваційної діяльності в Україні більшість експертів науковців визначають як кризовий. Так, останні статистичні дані свідчать про поступове зниження інноваційної активності підприємств у галузі промисловості, яка займає одне з головних місць у національній економіці [2].

Проаналізувавши сучасний стан інноваційної діяльності в Україні, необхідно розробити заходи щодо стимулювання залучення коштів фінансових установ для активізації інноваційної діяльності промислових підприємств. Але це можливо лише при стабілізації фінансових показників підприємства, збільшення обсягу продажу інноваційної продукції та рентабельності.

Аналіз показників за Глобальним інноваційним рейтингом, розробленим агентством Bloomberg, показав, що Україна входить до 50 країн-лідерів світу за рівнем інноваційного розвитку (42 місце у 2015 році). До показників інноваційності відносять: велику кількість населення з вищою освітою (6 місце у світі), патентна активність (17 місце), інтенсивність НДДКР (39 місце), технологічні можливості промисловості (34 місце). Але за підсумком даного рейтингу, наша держава займає 69 місце за ефективністю економіки (таблиця 1).

Таблиця 1. Підіндекс "Інновацій" та його складові для України за період 2012-2015рр.

Категорії	2012-2013рр.		2013-2014рр.		2014-2015рр.	
	рейтинг з 133 країн	бал (1-7)	рейтинг з 139 країн	бал (1-7)	рейтинг з 142 країн	бал (1-7)
Інновації	62	3,21	63	3,11	74	3,11
Інноваційна спроможність	32	3,7	37	3,5	42	3,4
Якість науково-дослідних інститутів	56	3,9	68	3,6	72	3,6
Видатки компаній на дослідження і розробки (ДіР)	68	3	69	3	75	3
Взаємозв'язки університетів з промисловістю у сфері ДіР	64	3,5	72	3,5	70	3,6
Державні закупівлі новітніх технологій і продукції	85	3,3	112	3,1	112	3,1
Наявність учених та інженерів	50	4,4	53	4,3	51	4,3

Проаналізувавши дані іншого міжнародного рейтингу, а саме Всесвітнього економічного форуму в Давосі, Україна належить до держав із середнім рівнем інноваційності (79 місце за фактором інноваційності та досвідченості бізнесу, за підсумками 2015 року).

Незважаючи на такі високі показники, як наявність кваліфікованих кадрів, патентної активності, наукової інфраструктури, залучення компаній до інноваційних процесів, конкурентоспроможність на внутрішньому ринку мало сприяють перетворенню інновацій на масові та доступності кожному. Хоча суспільство має значний інноваційний, творчий, інтелектуальний потенціал, це немає значного впливу на економіку та розвиток у даній сфері. Економічний розвиток продовжує здійснюватись за інерційним сценарієм відповідно до екстенсивної моделі [3].

Література:

1. Демченко О.Г. Сучасний стан інноваційної діяльності в Україні та шляхи її вдосконалення / О.Г. Демченко, К.Ю. Бутівчак // Молодий вчений - №12 (27) - Частина 2 - 2015. - С. 12-14.
2. Адаменко М.В. Аналіз сучасного стану фінансового забезпечення інноваційної діяльності в України // Інноваційна економіка. – 2012. – №7. – С. 262-267.
3. Почтовюк А.Б. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств у сучасних умовах/ А.Б. Почтовюк // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. - 2016. - №3 (75). – С. 133-138.

Колупаєв Ю.Б.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах обмеженість інвестиційних ресурсів стримує не тільки процес формування ринкової економіки в Україні, але й розвиток самих підприємств, оскільки інвестиції та їх ефективне використання формують матеріальну базу сучасного виробництва та створюють певні передумови для розширеного відтворення й розвитку самих підприємств.

Перебіг, характер, інтенсивність та ефективність управління інвестиційною діяльністю багато в чому залежить від інвестиційного клімату країни [2].

Інвестиційний клімат включає в себе дві суттєві складові: об'єктивні можливості країни (інвестиційний потенціал) та умови діяльності інвестора (інвестиційний ризик). Ці дві складові не можна розглядати відокремлено одна від одної. Країна може бути наділена великим потенціалом (сировинними ресурсами, багатим населенням і т.і.), але якщо політичне становище нестабільне, існує безліч адміністративних бар'єрів для ведення бізнесу, невизначене законодавство у сфері інвестування, то навряд чи хто зважиться на інвестиції.

Україну можна вважати інвестиційно привабливою країною для інвестування опираючись на такі фактори:

- наявність високого природно ресурсного потенціалу;
- культурна спорідненість з іншими європейськими та північно-американськими країнами;
- високий рівень освіти населення і належна професійна підготовка;
- великий споживчий ринок, що наздоганяє ринок високо розвинутих країн [1].

Загалом, Україна досягла відчутних досягнень у справі залучення інвестиційного капіталу, але необхідно констатувати, що існує ряд перешкод, які не дозволяють інвесторам збільшити обсяг інвестицій в нашу країну, а саме:

- відсутність сталої стратегії економічного і політичного розвитку;
- політична нестабільність;
- недосконаліть законодавства;
- нерозвиненість виробничої і соціальної інфраструктури;
- обмеженість державних підприємств, що підлягають приватизації, і в яких зацікавлені потенційні інвестори;
- не достатньо відпрацьований механізм реалізації правових гарантій;
- корупція і бюрократизм;
- не забезпечена методична основа для конструктивного регулювання інвестиційної діяльності за результатами;
- відсутність правового забезпечення кредитування, страхування ризиків;
- недостача привабливих інвестиційних програм і проектів;
- складність податкової системи та суттєве податкове навантаження;
- відсутність ринкового менталітету у вітчизняних бізнесменів;
- нерозвинутість комунікаційних засобів, незабезпеченість повною і надійною нормативно-правовою та комерційною інформацією.

Тому для стимулювання залучення інвестицій доцільно здійснити ряд заходів, спираючись на принципи:

- стабільності основних законодавчих актів щодо умов іноземного інвестування;
- спрощення процедури по організації бізнесу;
- диференційованого підходу до нормативних та інших пільг для іноземних інвесторів – з урахуванням обсягів і форм інвестування, а також пріоритетів у розвитку економіки;

- підвищення прозорості банківської системи і запобігти банкрутству банків;
- надійності, доступності та оперативності організаційного та інформаційного забезпечення іноземних інвестицій;
- спростити систему оподаткування та забезпечити розвиток конкуренції.

Таким чином, пожвавлення економічної, в тому числі інвестиційної та інноваційної діяльності і поліпшення на цій основі соціальних умов можливе тільки шляхом рішучих, комплексних і послідовних ринкових реформ, які (як показує досвід інших країн, що реально здійснюють такі реформи) вивільняють підприємницьку ініціативу, створять конкурентне середовище й надають економіці стимули ефективного розвитку.

Література:

1. Бутняров А. Сприятливий інвестиційний клімат країни – запорука залучення іноземних інвестицій / А. Бутняров // Ринок цінних паперів України. – 2008. - №3-4. – С. 29-32.
2. Нікітіна А.В. Інвестиційна діяльність в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку / А.В. Нікітіна // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. - №6. – С. 161-165.
3. Балануца О.О. Роль іноземного інвестування в економіці України. / О.О. Балануца. // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. - №10. – С. 73-76.
4. Івахненко І.С. Інвестиційна діяльність в Україні: сучасний стан та можливості її активізації. / І.С. Івахненко // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. - №2. – С. 7-9.
5. Федорчук Д.Е. Нові перешкоди для іноземного інвестування в Україні. / Д.Е. Федорчук. // Економіка та право, 2007. - №1. – С. 32-37.

Стеблюк Н.Ф.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту організацій і адміністрування,
Опаренко В.В.,
студентка,
Дніпровський державний технічний університет,
м. Кам'янське

РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Необхідною умовою розвитку підприємства є здійснення ним ефективної інвестиційної діяльності. Питання залучення інвестиційних ресурсів та їх ефективне використання є важливим на будь-якому етапі функціонування підприємства – починаючи із етапу створення та закінчуючи його ліквідацією. Основою для прийняття рішення інвестора про інвестування коштів буде

інвестиційна привабливість цього підприємства. Саме тому необхідною умовою функціонування підприємства є оцінка та аналіз інвестиційної привабливості, а також пошук факторів і резервів її підвищення.

Дослідженнями управління інвестиційною діяльністю та питаннями оцінки інвестиційної привабливості займалися вітчизняні та зарубіжні учені-економісти, зокрема Брюховецька Н. [1], О. Жихор [2], Л. Катан [3] та інші. Але внаслідок динамічності умов господарювання ця проблема набуває все більшого значення, виникає нагальна необхідність у подальшому дослідженні та виявленні факторів та резервів підвищення рівня інвестиційної привабливості.

На основі досліджень визначено основні фактори підвищення інвестиційної привабливості, які наведено в таблиці 1. Ці фактори можна поділити на чотири групи: фінансово-економічні, що здійснюють прямий вплив на рівень привабливості підприємства, та три групи факторів непрямого впливу: соціальні, інформаційні та підсилення ділової репутації [4].

Таблиця 1. Фактори підвищення інвестиційної привабливості підприємства

Фактори	Напрями підвищення інвестиційної привабливості
1	2
Фактори прямого впливу	
Фінансові	1. Підвищення ефективності використання основних фондів на підприємстві. 2. Зростання ефективності використання оборотних коштів. 3. Покращення показників ліквідності, фінансової стійкості, платоспроможності підприємства.
Економічні	1. Запровадження маркетингових заходів. 2. Управління ціноутворенням. 3. Моніторинг цін на сировину та комплектуючі вироби. 4. Управління якістю
Фактори опосередкованого впливу	
Соціальні	1. Підвищення ефективності використання трудових ресурсів підприємства. 2. Покращення соціальної інфраструктури. 3. Підвищення якості роботи управлінського персоналу
Інформаційні	1. Розробка і впровадження прогресивних інформаційних систем на підприємстві. 2. Забезпечення доступності внутрішньої інформації. 3. Налагодження каналів обміну зовнішньою інформацією.
Підсилення ділової репутації	1. Розробка ефективної PR-стратегії. 2. Створення надійного PR-ресурсу.

Підвищення рівня інвестиційної привабливості повинно здійснюватися поетапно (рис. 1).

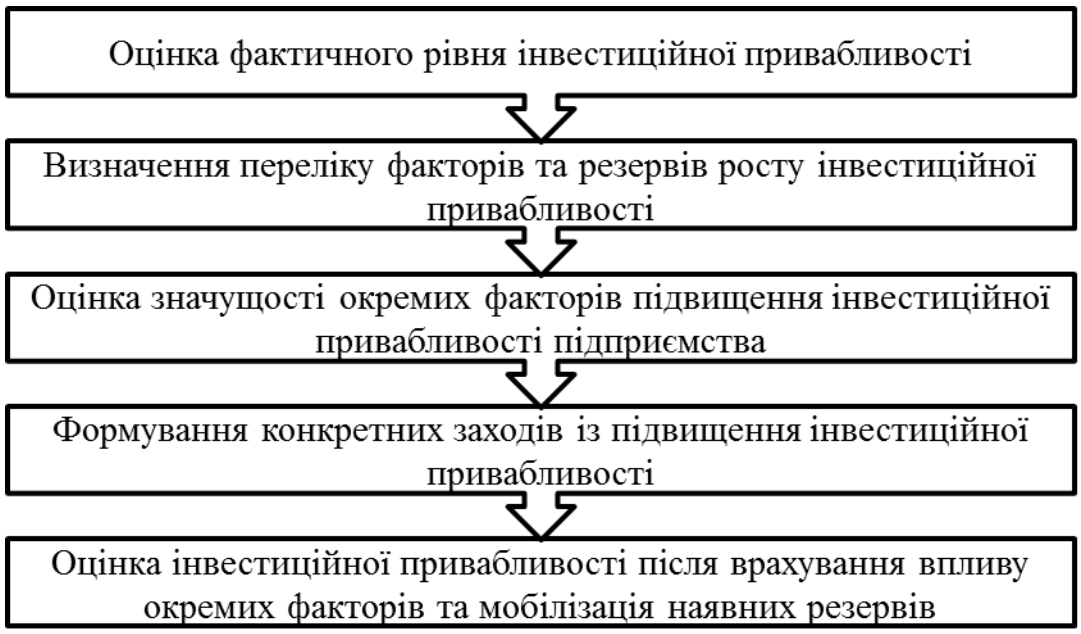

Рисунок 1. Етапи підвищення рівня інвестиційної привабливості підприємства

Основними заходами, які може провести підприємство для забезпечення своєї інвестиційної привабливості можуть бути:

- фінансове оздоровлення;
- визначення ефективності капіталовкладень;
- своєчасна і правильна оцінка фінансового стану підприємства;
- раціональне використання робочого часу та трудового потенціалу підприємства;
- залучення іноземного досвіду при оцінці та підвищенні інвестиційної привабливості;
- використання механізмів корпоративного менеджменту.

На основі дослідження до основних напрямків підвищення інвестиційної привабливості підприємств можна віднести:

1) використання сучасних інформаційних технологій для оцінки інвестиційної привабливості;
2) технічне переозброєння шляхом оптимізації структури перерозподілу внутрішніх ресурсів;
3) підвищення кваліфікації кадрів;
4) динамічний маркетинг, тобто впровадження реклами через різні джерела та розширення географії просування та збуту продукції;
5) мінімізація витрат;
6) прискорення обороту грошових коштів;
7) мотивація та єдність персоналу;
8) розробка нової продукції;

9) поліпшення системи планування, обліку і контролю за основними показниками діяльності підприємства;

10) управління ризиками.

Отже, інвестиційна привабливість підприємства відіграє вирішальну роль при прийнятті інвестором рішення про вкладення коштів у розвиток підприємства. Для підприємств шляхами підвищення їх привабливості для інвесторів є удосконалення залучення висококваліфікованих спеціалістів, модернізація або заміна застарілого обладнання, інноваційна діяльність. Такі заходи потребують фінансових коштів, але ці витрати при залученні коштів інвесторів будуть повернуті та забезпечать сталий розвиток підприємства.

Література:

1. Брюховецька Н.Ю. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства: визначення недоліків деяких існуючих методик / Н.Ю. Брюховецька, О.В. Хасанова // Економіка промисловості. – 2009. – №44. – С. 15-21.
2. Жихор О.Б. Інвестиційна привабливість підприємства як об'єкт управління / О.Б. Жихор, М. М. Москвич // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – №22. – С. 15-21.
3. Катан Л.І. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства / Л.І. Катан, К.С. Хорішко // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – №15. – С. 22–24.
4. Хобта В.М. Формування та підвищення інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання / В.М. Хобта, А.В. Мєшков // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна / За заг. ред. д.е.н. В.В. Дємєнтьєва. – Донецьк: ДВНЗ "ДонНТУ". – Вип. 37-3. – 2009. – С. 15-21.

Бережна Л.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів
Горбунова Г. Є.,
студентка,
Черкаський державний технологічний університет,
м. Черкаси

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВ

Світовий досвід свідчить, що країни не в змозі розвивати свою економіку без залучення та ефективного використання інвестицій. Акумулюючи приватний, державний чи іноземний капітал, забезпечуючи доступ до сучасних технологій і менеджменту, інвестиції не тільки сприяють формуванню національних інвестиційних ринків, але й пожвавлюють ринки товарів і послуг. Крім того, інвестиції, зазвичай, сприяють заходам макроекономічної

стабілізації та дають змогу вирішувати соціальні проблеми трансформаційного періоду [5].

Інвестиції є необхідною умовою розвитку ринкової економіки. Саме інвестиції створюють виробничий потенціал на базі найновіших досягнень науки і техніки, визначають конкурентні позиції суб'єктів господарювання країн на внутрішньому та зовнішньому ринках. Найбільшими інвесторами є комерційні банки. Варто зазначити, що "банківські інвестиції" є похідною категорією від "інвестицій" та втілюють у собі істотні риси інвестицій взагалі, проте мають специфічні видові форми свого прояву.

Під банківськими інвестиціями традиційно розуміють всі напрямки розміщення ресурсів комерційного банку, а також операції з розміщення грошових коштів на певний термін з метою набуття доходу [2].

Банківські інвестиції опосередковують процес використання тимчасово вільних грошових капіталів у вигляді фінансування (кредитування) капіталовкладень або іншої форми вкладень у реальні активи інвестиційних товарів безпосередньо для обслуговування процесу відтворення. Вони характеризуються пропозицією грошових фондів з боку банківської системи, котра є як продавцем, і попитом на ці фонди з боку потенційних учасників інвестиційної діяльності як покупців банківських інвестицій [4].

Тобто, в умовах ринкового господарювання банки становлять основу фінансової системи країни, будучи основним каналом передачі грошових коштів від тих, хто їх зберігає, до тих, хто їх інвестує. Потреба залучення коштів в економіку створює об'єктивні передумови для активного залучення банківських інвестицій на тривалі строки [1].

Інвестиційна політика комерційних банків – це сукупність заходів організації і управління інвестиційною діяльністю, які спрямовані на забезпечення оптимальних обсягів, структури та прибутковості інвестиційних активів.

Важливим елементом інвестиційної політики банків є інвестиційна стратегія та інвестиційна тактика. Інвестиційна стратегія банку є вихідним пунктом процесу управління і регулювання інвестиційною діяльністю і означає розробку довгострокових цілей інвестиційної діяльності та методів їх досягнення.

Інвестиційна тактика банку – це розроблення оперативних, поточних або короткострокових цілей інвестиційної діяльності та методів їх досягнення. Можна сказати, що інвестиційна тактика – це інвестиційна стратегія, деталізована до поточного часового періоду діяльності.

На розробку інвестиційної політики банку впливають як внутрішні, так і зовнішні умови. До внутрішніх умов можна, на нашу думку, включити:
1) обсяг і структуру ресурсів банку; 2) стадії життєвого циклу банку; 3) місія, цілі та завдання розвитку банку; 4) дохідність активів банку; 5) обсяг витрат на формування та управління інвестиційним портфелем; 6) ефективність системи інвестиційної безпеки банку.

До зовнішніх умов формування інвестиційної політики банку належать: макроекономічні індикатори розвитку країни; стан інвестиційного клімату у країні або регіоні та кон'юнктури інвестиційного ринку; ефективність державного податкового регулювання банківської інвестиційної діяльності.

Аналіз інвестиційного клімату в країні – це перший етап управління інвестиціями на рівні банку. Він включає в себе розроблення таких прогнозів: динаміки валового внутрішнього продукту, національного доходу та обсягів виробництва промислової продукції; динаміки розподілу національного доходу (нагромадження і споживання); розвитку приватизаційних процесів; державного законодавчого регулювання інвестиційної діяльності та ін. Наступний етап – вибір конкретних напрямів інвестиційної діяльності банку з врахуванням стратегії його економічного та фінансового розвитку. На цьому етапі банк визначає галузеву спрямованість своєї інвестиційної діяльності, а також основні форми інвестування на окремих етапах діяльності .

У практичній діяльності багатьох зарубіжних і вітчизняних банків фінансові інвестиції є пріоритетним напрямом інвестування, оскільки банківський бізнес – це, передовсім, фінансова діяльність. Фінансові інвестиції банку можна розглядати як вкладення коштів у різні види фондових інструментів та капітал у формі доходних грошових інструментів (депозитів, кредитів тощо), а також як вкладення у статутні капітали підприємств. У структурі фінансових інвестицій банку левова частка (майже 90 %) припадає на цінні папери [1].

Відповідно до мети інвестування, банк може провадити консервативну, помірковано-агресивну (ринкову) або агресивну (ризиковану) інвестиційну політику (табл. 1) [1]. Багатогранність інвестиційної діяльності комерційного банку з погляду його широкої участі у забезпеченні інвестиційного процесу в країні та досягнення власних цілей передбачає також здійснення ним реальних інвестицій, як внутрішніх, так і зовнішніх [3].

Таблиця 1. Порівняльна характеристика типів інвестиційної політики [1]

Тип інвестиційної політики	Характерні ознаки
1. Консервативна	а) мінімальні ризики, висока надійність і ліквідність цінних паперів; б) переважають державі цінні папери, портфель стабільний, частка вкладень в нього не зростає.
2. Помірковано-агресивна	а) середній рівень ризику, достатня ліквідність і прибутковість цінних паперів; б) переважають спекулятивні цінні папери, частка вкладень у цінні папери стабільна або повільно зростає.
3. Агресивна (спекулятивна)	а) високі ризики, низька ліквідність і висока прибутковість цінних паперів; б) переважають високоризикові цінні папери, частка вкладень активно зростає.

Якщо ж здійснюється фінансування якісно нових банківських технологій, послуг – це інноваційні інвестиції (вкладення капіталу, пов'язані із науково-

технічним прогресом). Основними формами інноваційних інвестицій є вкладення коштів у придбання ліцензії, програмних продуктів, фінансування наукових розробок тощо.

З метою розширення діяльності банку, просування банківського продукту банк здійснює інвестиції у відкриття нових філій та відділень. Мережа філій, яка розташована у безпосередній близькості до клієнтів з висококваліфікованим персоналом, є важливим джерелом залучення депозитів і центром прибутків комерційного банку.

Інвестиційна політика комерційного банку – це складне та багатогранне явище. Банк як основний учасник інвестиційних відносин, акумулює значні обсяги фінансових ресурсів населення через використання різноманітних грошово-кредитних і фінансових інструментів та переспрямовує їх іншим учасникам інвестиційного процесу задля прискорення відтворювального процесу й економічного зростання країни. Тому цій сфері діяльності банків потрібно приділяти значну увагу.

Література:

1. Вовчак О.Д. Банківська інвестиційна діяльність в Україні: монографія / О.Д. Вовчак. – Львів: Вид-во ЛКА, 2005. – 541 с.
2. Грищук А.М., Шарко А.Р. Теоретичні основи інвестиційної діяльності банків// Науковий вісник НЛТУ України/ А.М. Грищук, А.Р. Шарко. – 2013. – Вип. 23.10. – С. 190 – 195
3. Комарницький І.Ф. Інвестиційна діяльність комерційних банків: монографія / І.Ф. Комарницький, Р.Г. Комарницька; Чернівецький національний ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці: Вид-во ЧНУ Рута, 2004. – 259 с.
4. Луців Б.Л. Інвестиційна політика банків: навч. посібн. / Б.Л. Луців, А.О. Тимків. – Тернопіль: Вид-во "Терно-граф", 2011. – 317 с.
5. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: підручник [для студ. ВНЗ] / Т.В. Майорова. – К.: Центр навч. літ-ри, 2009. – 472 с.

Куцай Н.С.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту
Мартинюк К.І.,
студентка,
Луцький національний технічний університет,
м. Луцьк

ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ

В сучасних умовах господарювання інноваційна діяльність підприємства є одним із ключових напрямів розвитку підприємства. На динаміку інноваційної діяльності підприємства перш за все, впливає інвестиційне

забезпечення, на ефективність якого впливає якість і структура інвестиційної діяльності.

Згідно з Законом України "Про інноваційну діяльність", інноваційна діяльність – діяльність, що охоплю є усі наукові, технологічні, організаційні, фінансові та комерційні дії, які призводять до здійснення або забезпечують здійснення інновацій і можуть зумовлювати випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів та послуг з метою отримання комерційного і (або) соціального ефекту [1].

На мою думку, сутність інновацій полягає не лише у винаході нового продукту чи послуги, процесу чи технології, але й в управлінні, організації та контролі за впровадженням новації, що передбачає використання спеціальних методів та способів для ефективної реалізації інноваційного продукту.

Складовими інноваційної діяльності в організації є:

- винахідницька та раціоналізаторська діяльність;
- розробка, виробництво й поширення інноваційної продукції;
- впровадження нових ідей та наукових знань у сфері управління суспільством, що мають позитивні соціальні ефекти;
- виконання проектних, дослідницьких, дослідно - конструкторських і технологічних робіт, пов’язаних зі створенням і освоєнням виробництва інноваційної продукції (товарів і послуг);
- інжинірингова діяльність;
- патентні дослідження, оціночна діяльність і експертиза, виконання інших робіт і послуг, пов’язаних з комерціалізацією інтелектуальної власності й передачею технологій;
- інформаційне й консультаційне обслуговування, підготовка кадрів і персоналу;
- проведення маркетингових досліджень;
- проведення випробувань щодо сертифікації у стандартизації інноваційної продукції;
- пропаганда результатів інноваційної діяльності й поширення науково-технічної інформації;
- організація і обслуговування біржової діяльності у сфері трансферу технологій;
- інвестиційна і лізингова діяльність, спрямована на створення, виробництво й поширення нововведень [2].

Висвітлення сутності інвестицій необхідно здійснювати в контексті проблеми інноваційного розвитку підприємства: вкладання всіх видів цінностей у господарський комплекс підприємства з метою одержання доходу як засобу нагромадження капіталу для забезпечення його інноваційного розвитку. Тому не можна стверджувати, що "за стабільної економіки всі інвестиції мають бути водночас інноваціями", адже саме в цьому і простежуються взаємозв'язок між інвестиційною та інноваційною діяльністю, які складають основу інноваційного розвитку підприємства.

Інвестиційно-інноваційна діяльність підприємства має комплексний характер, формуючи інвестиційні ресурси, які забезпечують потреби підприємства в інвестиціях для реалізації інноваційних програм.

Інноваційно-інвестиційний розвиток підприємств України повинен бути збудований на:

- активній участі держави для підтримки сталості інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств;
- визначенні пріоритетних галузей для зовнішнього і внутрішнього інвестування;
- обранні ефективної довготривалої стратегії економічного зростання підприємства;
- ефективному моніторингу ринку, вивченню конкурентного середовища;
- ресурсозабезпеченості підприємства [3].

Таким чином, проаналізувавши основні поняття, бачимо, що інноваційний розвиток підприємства прямо пов'язаний з інвестиційною діяльністю. Для економічного розвитку підприємства важливим є активізація інноваційної діяльності, яка потребує фінансування для розробок та впровадження інновацій.

Література:

1. Закон України "Про інноваційну діяльність" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http: // zakon.rada.gov.ua/cgibin/laws/main.cgi?nred=40-15/
2. Міждисциплінарний словник з менеджменту / за ред. Д.М. Черваньова, О.І. Жилінської. – К.: Нічлава, 2011. – 624 с.
3. Чухрай Н.І. Формування інноваційного потенціалу підприємства: маркетингове і логістичне забезпечення : монографія; за ред. Н.І. Чухрай. – Л.: Вид-во НУ "ЛП", 2002. – 315 с.

Сидор Г.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Кулик І.М.,
студентка,
Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу Тернопільського національного економічного університету,
м. Чортків

ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В РЕГІОНИ УКРАЇНИ

Сьогодні Україна не може за рахунок власних фінансових ресурсів забезпечити соціально-економічний розвиток, тому є необхідність у вкладанні

іноземного капіталу, що дасть змогу країні вийти зі стану економічної кризи. Останніми роками приплив прямих іноземних інвестицій в нашу державу, зокрема у її регіони, знижується. Це зумовлено тим, що іноземних інвесторів відштовхує високий рівень корупції, недовіра до судової влади, девальвація національної валюти і, звичайно, військовий конфлікт України з Росією. Незважаючи на те, що українські політики стверджують про успішні реформи, ми бачимо, що вони не діють.

Майбутнє країни загалом, а також окремих її регіонів значною мірою залежать від інвестицій. Відповідно, особливу увагу необхідно приділити дослідженню питань, які стосуються іноземного інвестування.

Вивчення проблеми залучення прямих іноземних інвестицій в регіони України сьогодні набуває особливої актуальності. Вагомі питання вже розкрито у власних розробках наукового керівника роботи – Сидор Г.В. [3–7]. Проте багато проблем у сфері іноземного інвестування все ж таки ще не вирішено, тому виникає потреба в подальшому їх дослідженні.

Сприятливий інвестиційний клімат України загалом формується на основі інвестиційної привабливості окремих її регіонів. Проведене дослідження дає можливість стверджувати, що залучення іноземних інвестицій потребує раціонального їх розподілу між регіонами, оскільки в деяких з них помічаємо нерівномірність накопичених іноземних активів (табл. 1).

Таблиця 1. Прямі іноземні інвестиції в регіонах України у 2015–2016 рр.

Регіони	**01.01.2015**		**01.01.2016**	
	млн. дол. США	**%**	**млн. дол. США**	**%**
Україна	**45916,0**	**100,0**	**58156,9**	**100,0**
АРК	–		1608,9	2,8
області				
Вінницька	250,9	0,5	278,7	0,5
Волинська	271,8	0,6	339,3	0,6
Дніпропетровська	7758,7	16,9	9092,1	15,6
Донецька	2550,4	5,6	3510,5	6,0
Житомирська	286,0	0,6	387,7	0,7
Закарпатська	376,6	0,8	447,4	0,8
Запорізька	885,2	1,9	1124,7	1,9
Івано-Франківська	925,9	2,0	813,5	1,4
Київська	1653,8	3,6	1948,3	3,4
Кіровоградська	84,7	0,2	150,9	0,3
Луганська	671,1	1,5	883,8	1,5
Львівська	1374,9	3,0	1706,0	2,9
Миколаївська	232,6	0,5	280,5	0,5
Одеська	1432,5	3,1	1670,7	2,9
Полтавська	1029,3	2,2	1065,1	1,8
Рівненська	269,3	0,6	312,9	0,5
Сумська	264,7	0,6	427,2	0,7
Тернопільська	56,4	0,1	68,2	0,1
Харківська	1726,0	3,8	2216,3	3,8

Херсонська	210,4	0,4	279,4	0,5
Хмельницька	189,2	0,4	225,5	0,4
Черкаська	510,4	1,1	890,0	1,5
Чернівецька	68,7	0,1	69,8	0,1
Чернігівська	103,8	0,2	128,6	0,2
м. Київ	22733,0	49,5	28039,7	48,2
м. Севастополь	–		191,2	0,3

Джерело: [2]

Починаючи з 2015 р. ми дослідили залучення прямих іноземних інвестицій у регіони України без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополь та частини зони проведення антитерористичної операції. Згідно з даними табл. 1, зменшився обсяг іноземного інвестування в усіх областях України, окрім Івано-Франківської.

У рамках дослідження встановлено, що немає кардинальних змін (питомої ваги в загальній сумі іноземних інвестицій) в інших областях України. На момент дослідження найбільш привабливими для іноземного інвестора є м. Київ, Дніпропетровська, Донецька, Київська, Івано-Франківська області. Найменш перспективними для залучення інвестицій вважаються Тернопільська, Чернівецька, Кіровоградська та Чернігівська області. На нашу думку, така ситуація посилюватиме збільшення розриву в нерівномірному економічному розвитку регіонів.

Згідно зі статистичними даними Головного управління статистики у Тернопільській області обсяг прямих іноземних інвестицій, залучених в економіку області з початку інвестування, за станом на 31.12.2017 р. склав 45,0 млн. дол. США., що в розрахунку на одну особу становить 42,8 дол.

Незалежна неурядова структура – офіс ефективного регулювання проаналізував ведення бізнесу в Україні з точки зору інвестиційної привабливості регіонів (табл. 2).

Таблиця 2. Легкість ведення бізнесу станом на 2017 р.
Regional Doing business – 2017.

Регіони	**Бали**
Сумська	107
Львівська	103
Івано-Франківська	101
Кіровоградська	101
Тернопільська	100
Полтавська	97
Закарпатська	97
Київ	97
Вінницька	96
Одеська	95
Волинська	94
Чернівецька	92
Хмельницька	90
Житомирська	89

Донецька	89
Черкаська	89
Харківська	88
Дніпропетровська	87
Київська	87
Миколаївська	86
Рівненська	84
Запорізька	83
Чернігівська	81
Херсонська	79
Луганська	75

Джерело: [1]

Розглянувши дані табл. 2, можна стверджувати, що у потенційних інвесторів найбільший інтерес виявляється до Сумської, Львівської, Івано-Франківської та Кіровоградської областей. Суми посідають перше місце зі 107 балами зі 170 можливих, Львів – 103 бали, Івано-Франківська та Кіровоградська області отримують по 101 балу. Останнє місце у рейтингу ведення бізнесу займає Луганська область із 75 балами.

На основі проведеного дослідження можемо зазначити, що вагому роль у соціально-економічному розвитку держави та її регіонів зокрема відіграють інвестиції. Очевидно, що приплив прямих іноземних інвестицій в економіку України та до її регіонів позитивно впливає на її економічний розвиток. З'ясовано, що кризові явища останніх років, російська агресія послабили динаміку інвестиційного ринку. У разі очищення Донбасу від російських окупантів, повернення Криму під юрисдикцію України, на нашу думку, інвестиційний бізнес може знову досягти позитивних тенденцій.

Література:

1. Електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua https://ua.censor.net.ua/news/454545/sumska_i_lvivska_oblasti_lidery_v_reyityngu_investytsiyinoyi_pryvablyvosti_ofis_efektyvnogo_regulyuvannya
2. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua
3. Сидор Г.В. Інвестиційна привабливість регіонів / Г. В. Сидор, Г. І. Давидовська // Сталий розвиток економіки. – 2015. – №2 (27). – С. 184–189.
4. Сидор Г.В. Залучення прямих іноземних інвестицій в регіони України / Г.В. Сидор // Розвиток соціально-економічних систем в умовах глобальної нестабільності: колективна монографія / за ред. канд. екон. наук, доц. Кульчицької Н.Є. – Чортків : ЧННІПБ, 2017. – С. 205–214.
5. Сидор Г.В. Інвестиційне забезпечення пріоритетних галузей економіки / Г.В. Сидор // Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки: зб. матер. III Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Дніпро, 13–14 квіт. 2017 р.): у 2-х ч. – Дніпро: НМетАУ,

2017. – Ч. 2. – С. 230–234. – Режим доступу : https://nmetau.edu.ua/ru/mdiv/i2015/p1718
6. Сидор Г.В. Залучення іноземних інвестицій в економіку України / Г. В. Сидор // Соціально-економічні проблеми сучасності: матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., (м. Маріуполь, 12 трав. 2017 р.). – Маріуполь, 2017. – С. 263–266.
7. Сидор Г.В. Теоретичні засади інвестиційного процесу / Г.В. Сидор, У.Я. Андрусів, Г.І. Давидовська // Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітянські аспекти: матер. ІІ Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Дніпро, 29–30 берез. 2018 р.). – Дніпро, 2018. – С. 622–625.

Сидор Г.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Вовчко Г.Б.,
студентка,
Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу Тернопільського національного економічного університету,
м. Чортків

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Як показує світовий досвід, без залучення прямих іноземних інвестицій будь-якій країні важко досягти високого економічного рівня розвитку. Залучення іноземних інвестицій є важливою запорукою стабільного розвитку економіки й нашої держави.

На сучасному етапі економічний сектор не може ефективно розвиватися без припливу іноземного капіталу. У більшості країн світу проблема інвестування є однією з найбільш важливих, Україна в цьому контексті не є винятком.

Дослідження питання залучення прямих іноземний інвестицій в економіку нашої держави на сьогодні вважається доволі актуальним. Відомо чимало публікацій, присвячених цій темі. Вагомі питання вищевказаної проблеми розкрито у власних розробках наукового керівника роботи – Г. В. Сидор [2–6].

Незважаючи на значну кількість наукових праць, окремі теоретичні аспекти вивчення інвестиційної діяльності розкриті не повною мірою. З огляду на це виникає необхідність у подальшому пошуку шляхів вирішення цієї проблематики. Вищенаведене зумовило вибір теми наукової роботи, визначило її актуальність.

У процесі дослідження з'ясовано, що приплив іноземних інвестицій позитивно впливає на зміни в економіці, а саме:

- сприяє покращенню платіжного балансу;

- дає змогу вводити ноу-хау та нові технології;
- зумовлює активізацію інвестиційного процесу та його зростання;
- збільшує обсяги фінансування економіки;
- сприяє створенню нових робочих місць та ін.

У рамках дослідження встановлено, що Українська економіка перебуває в складній ситуації внаслідок агресивних воєнних дій, які чиняться з боку Російської Федерації, що значно ускладнює інвестиційну діяльність. На сьогодні в нашій державі простежується несприятливий інвестиційний клімат, що призводить до погіршення процесу інвестування. Причини такої ситуації, на нашу думку, такі:

- заполітизованість економіки;
- нестабільність податкового законодавства;
- відсутність гарантій безпеки для іноземного інвестора;
- надмірне втручання держави в економічну діяльність;
- значна ризикованість;
- високий рівень корупції та ін.

На теоретичному рівні доведено, що іноземні інвестиції в Україні все ж таки наявні, проте кількість іноземних інвесторів ще надто мала і поки що не простежується тенденція до збільшення країн-інвесторів.

З огляду на це проаналізуємо динаміку обсягів залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України починаючи з 2010 р. по 2017 р. (рис. 1).

Рисунок 1. Обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України, млрд. дол. США

Джерело: [1]

Аналізуючи реальний стан надходжень інвестицій у вітчизняну економіку (рис. 1), можемо стверджувати, що обсяг припливу іноземних інвестицій за

станом на 2013 р. був найвищим і становив 58,2 млрд. грн. США. Результати аналізу досліджуваного періоду вказують на те, що обсяг припливу іноземних інвестицій за станом на 2017 р. був найнижчим і склав 39,1 млрд. грн. США. Тобто найслабша динаміка щодо припливу іноземних інвестицій простежувалася у 2017 р. На нашу думку, таку ситуацію можна пояснити тим, що іноземні інвестори залишають український ринок або взагалі не розглядають його, що зумовлено зменшенням їхньої зацікавленості інвестуванням в Україні як сфері своєї діяльності.

Іноземні інвестиції відіграють вагому роль у створенні сприятливих умов для розвитку української економіки. На нашу думку, інвестори втратили довіру до влади та не мають гарантій захисту своїх інвестицій. Крім цього, ще можна додати складну ситуацію на Сході країни й економічну ситуацію загалом.

У контексті вивчення питання інвестування вважаємо, що дослідження припливу іноземних інвестицій в економіку України завжди буде в центрі уваги економічної спільноти. Стимулювання залучення іноземного інвестора в нашу країну є одним із вагомих пріоритетів сучасної економічної політики. На сьогодні завдання Уряду полягає у відновленні інвестиційної привабливості нашої держави. Відповідно, усі дії мають бути поміркованими, ухвалені нормативно-правові акти мають не перешкоджати, а навпаки сприяти ефективному інвестуванню.

Перспективи подальших наших наукових досліджень будуть спрямовані на пошук шляхів залучення іноземних інвестицій у вітчизняну економіку, оскільки вони є визначальним чинником макроекономічного зростання України.

Література:

1. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua
2. Сидор Г.В. Інвестиційна привабливість регіонів / Г. В. Сидор, Г. І. Давидовська // Сталий розвиток економіки. – 2015. – №2 (27). – С. 184–189.
3. Сидор Г.В. Залучення прямих іноземних інвестицій в регіони України / Г.В. Сидор // Розвиток соціально-економічних систем в умовах глобальної нестабільності: колективна монографія / за ред. канд. екон. наук, доц. Кульчицької Н.Є. – Чортків: ЧННІПБ, 2017. – С. 205–214.
4. Сидор Г.В. Інвестиційне забезпечення пріоритетних галузей економіки / Г.В. Сидор // Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки: зб. матер. ІІІ Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Дніпро, 13–14 квіт. 2017 р.): у 2-х ч. – Дніпро: НМетАУ, 2017. – Ч. 2. – С. 230–234. – Режим доступу : https://nmetau.edu.ua/ru/mdiv/i2015/p1718
5. Сидор Г.В. Залучення іноземних інвестицій в економіку України / Г. В. Сидор // Соціально-економічні проблеми сучасності: матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., (м. Маріуполь, 12 трав. 2017 р.). –

Маріуполь, 2017. – С. 263–266.
6. Сидор Г.В. Теоретичні засади інвестиційного процесу / Г.В. Сидор, У. Я. Андрусів, Г.І. Давидовська // Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітянські аспекти: матер. ІІ Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Дніпро, 29–30 берез. 2018 р.). – Дніпро, 2018. – С. 622–625.

Шпортько Г.Ю.,
кандидат технічних наук,
доцент кафедри менеджменту,
Національна металургійна академія України,
м. Дніпро

ОЧІКУВАНІ СИНЕРГЕТИЧНІ ЕФЕКТИ КЛАСТЕРНИХ СТРУКТУР

Успішний розвиток конкурентоспроможності економічної системи можливий при комплексному використанні теорій кластерного підходу і сучасних концепцій інноваційного розвитку. Характерною рисою кластера є виникнення в його рамках ряду позитивних ефектів – ефекту масштабу, ефекту охоплення і ефекту синергії, комплексна дія яких і сприяє в кінцевому підсумку ефективному функціонуванню кластерів.

Синергетичні ефекти, які утворюються в процесі об'єднання компаній в кластери можуть бути викликані різними причинами, але проявлятися вони будуть в кінцевому підсумку або в збільшенні доходів, або в скороченні витрат об'єднаної структури щодо доходів і витрат окремо діючих компаній.

У діяльності підприємств виділяють операційну, фінансову та інвестиційну складові. Під операційною складовою розуміють діяльність, яка є основним джерелом доходів підприємства, а також інші операції, що не належать до інвестиційної та фінансової діяльності. Фінансова складова включає операції, що призводять до зміни обсягів і структури власних і позикових коштів. Інвестиційна складова діяльності пов'язана з придбанням або продажем довгострокових активів, які представляють собою ресурси, що забезпечують надходження грошових коштів в майбутньому. Наприклад, для промислового підприємства виробництво та продаж власної продукції будуть ставитися до операційної, отримання позик і кредитів – до фінансової, а будівництво нових виробничих приміщень – до інвестиційної складової діяльності. Відповідно до цього логічно виділити три основні напрями досягнення синергетичних ефектів об'єднання:

- операційна синергія;
- фінансова синергія;
- інвестиційна синергія.

Найбільш очікувані синергетичні ефекти кластерних структур представлені в таблиці 1.

Таблиця 1. Найбільш очікувані синергетичні ефекти кластерних структур

Тип синергії	Прояв ефекту
Операційна	• скорочення витрат в розрахунку на одиницю продукції, що випускається; • скорочення виробничих витрат за рахунок більш ефективного завантаження устаткування; • скорочення трансакційних витрат; • скорочення витрат на персонал за рахунок усунення дублюючих функцій адміністративно-управлінського персоналу і скорочення його штату; • збільшення обсягу продажів за рахунок більш якісного менеджменту.
Фінансова	• скорочення витрат на постачання шляхом надання тиску на постачальників; • зниження ціни запозичення на ринках капіталу; • мінімізація оподаткування; • отримання державної підтримки; • зростання вартості акцій інтегрованої структури в порівнянні з сумою вартостей акцій компаній, що об'єдналися окремо.
Інвестиційна	• зниження потреби в інвестиціях за рахунок використання загального обладнання; • використання результатів науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок всій інтегрованою структурою; • придбання необхідних ресурсів за ціною нижче можливого їх створення; • вихід на нові ринки з мінімальними інвестиціями за рахунок використання взаємодоповнюючих ресурсів.

Об'єднання забезпечує отримання синергетичного ефекту в двох формах:

- початковий синергізм, що отримується в короткостроковому періоді безпосередньо за рахунок інтеграції;
- прихований синергізм, що отримується в довгостроковому періоді при здійсненні відповідного управлінського впливу на інтегровану компанію.

Топ-менеджмент підприємств, що об'єднуються найбільше цікавить, який синергетичний ефект можна отримати безпосередньо в результаті об'єднання, тому довгостроковим цілям і потенціалу майбутнього кластера приділяється мало уваги. Одне з досліджень консалтингової групи McKinsey показало, що в

короткостроковому періоді досягається лише близько 15% можливих синергетичних ефектів від інтеграції [1].

При плануванні інтеграційної угоди приховані можливості досягнення синергізму виявити найскладніше. Однак саме вони можуть принести найбільшу вигоду від інтеграції і перевести підприємство на нову траєкторію розвитку. Видається правильним вивчати можливості досягнення довгострокових синергетичних ефектів, проте в їх оцінці повинна дотримуватися розумна обережність. Довгострокові синергетичні ефекти, як правило, вимагають істотних інвестицій і серйозних управлінських зусиль всередині структури кластеру, що має утворитися.

Оцінка синергетичного ефекту, який виникає в результаті інтеграції, під яким розуміється ефект, викликаний скоординованою в просторі і часі дією різнорідних за своєю природою механізмів, що призводять до якісних змін в системі є одним з існуючих підходів до оцінки ефективності та рівня розвитку інтеграційних структур. Ступінь очікуваного синергетичного ефекту може визначатися, як на основі якісних, так і кількісних оцінок.

Кількісна оцінка синергетичного ефекту може ґрунтуватися на вартісних показниках діяльності підприємств-учасників кластера. Оцінка вартості компаній базується на трьох основних підходах: витратний, ринкових порівнянь (аналоговий), прибутковий. Найбільш точну кількісну оцінку синергетичного ефекту кластера можна отримати при використанні прибуткового підходу до оцінки вартості компаній, так як сумарний прибуток підприємств кластера є наслідком дифузії інновацій всередині кластера, розвитку споріднених і підтримуючих компаній, стимулювання конкуренції між компаніями інноваційного кластеру і ряду інших умов.

Література:

1. Фут Н., Хенсли Д., Лэндсберг М., Моррисон Р. Роль корпоративного центра / Н. Фут // Вестник McKinsey. – №1. – 2003.

Міндова О.І.,
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Царьов О.С.,
бакалавр,
Одеський торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету,
м. Одеса

ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО АНАЛІЗУ

Для економічної оцінки інвестиційної привабливості підприємства та інвестиційного проекту використовуються програмні засоби, які є інструментом, в завдання якого входять:

- розрахунок відповідно до методичних вимог аналітика;
- надання достатнього обсягу інформації для аналізу результатів інвестиційної привабливості підприємства та інвестиційного проекту, а також виявлення причин, що їх зумовили;
- моделювання заданих ситуацій і розрахунків;
- оформлення результатів розрахунку у вигляді готових документів.

У теперішній час розроблено достатньо багато програмних продуктів, що дозволяють прискорити інвестиційне прогнозування. Широке поширення отримали аналітичні програмні продукти фірми "Альт" (пакети "Альт-Інвест", "Альт-Фінанси", Альфа-Проект), "ПроІнвестКонсалтинг (пакети "Biz Planner", Prodject Expert 4, 5, 6, 7), «ІНЕК» (пакети "Інвестор", "Аналітик", "ІНЕК-Холдінг"), "Інтелект-сервіс" (пакет "БЕСТ-ОФІС"), Energy Invest тощо [1, с. 90].

Незважаючи на те що кожна з перерахованих автоматизованих систем має свої функціональні особливості, всі вони дозволяють розробити бізнес-план інвестиційних проектів, а також провести їх оцінку. За допомогою цих програмних продуктів здійснюється формування прогнозної фінансової звітності (бухгалтерського балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів), а також розрахунок найважливіших показників економічної ефективності (таких, як NPV, IRR), термін окупності при різних ризиках і схемах погашення кредитів.

Використання програмного комплексу "ІНЕК-Аналітик" дає можливість вирішувати багато завдань аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства у динаміці за ряд періодів, розробляти інвестиційні проекти. До переваг цього продукту аналітики відносять автоматичне формування багатосторінкового текстового аналітичного висновку за результатами проведеного аналізу.

Безпосередньо для інвестиційного аналізу використовуються програми "Альт-Інвест" і "Альт-Інвест-Прим".

Серед основних переваг програми "Альт-Інвест" її розробники виділяють очевидну логіку розрахунків, повноту опису результатів і, що важливо, взаємні відповідності звітних документів. Особливостями програми "Альт-Інвест" є:

- відображення стану підприємства на момент початку планування;
- відображення прогнозованих змін доходів і витрат (за поточною діяльністю та інвестиційним проектом);
- аналіз сформованого фінансового плану;
- моделювання управлінських рішень щодо оптимізації фінансового стану підприємства.

Програма "Альт-Інвест-Прим" призначена для експрес-оцінки інвестицій. Вихідні дані, що використовуються в програмі, значно укрупнені. Це дозволяє простежити логіку побудови звітних відомостей з елементів вихідних даних, а також побачити взаємні відповідності в інформації з певних документів.

Програма Prodject Expert є інструментом прогнозування економічних показників і аналізу тенденцій ринку. З її допомогою можна скласти прогноз майбутнього обсягу продажів і доходів компанії, рівня попиту на послуги або

вироби, курсів валют, акцій або ф'ючерсів, залишків грошових коштів на рахунках.

Серед проблем, з якими стикається аналітик при застосуванні комп'ютерних програм, можна виділити такі:

- кожен програмний продукт накладає певні вимоги на підготовку і введення вихідних даних для розрахунку. Користувач, який не знає вихідних вимог, не зможе коректно підготувати вихідні дані і, отримати коректний розрахунок;
- при підготовці вихідних даних до розрахунку користувачу доводиться деталізувати або укрупнювати вихідні дані. Це одна з основних задач, яку доводиться вирішувати для того, щоб вписати конкретний проект в вимоги системи. Для цього необхідно знати особливості програмного продукту і методику розрахунків;
- у всіх програмних продуктах існують розбіжності в підходах до розрахунку. Тому аналітик повинен знати, який метод розрахунку закладений в даному програмному продукті. Крім цього, існують особливості економічних умов, в яких буде здійснюватися проект.

Програмний продукт повинен бути адаптований до специфіки розглянутих макроекономічних умов.

У цілому можна зазначити, що використання програмного забезпечення при проведенні інвестиційного аналізу дозволяє надати об'єктивну оцінку економічної ефективності інвестицій, отримати достовірну та надійну інформацію, прийняти обґрунтоване управлінське рішення.

Література:

1. Информационные системы в научных исследованиях / учебное пособие под ред. проф. Карпова В.А. – Одесса: ОНЭУ, 2016, – 203 с.

Душина Л.М.,
кандидат технічних наук,
доцент кафедри економіки і підприємництва ім. Т.Г. Беня,
Губаренко Л.М.,
старший викладач кафедри економіки і підприємництва ім. Т.Г. Беня,
Чернявський Д.А.,
магістрант,
Національна металургійна академія України,
м. Дніпро

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА: ПОНЯТТЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

Досягнення створення необхідних і сприятливих умов для інтенсифікації економічного зростання, підвищення якості життя населення можливо шляхом

залучення інвестицій в реальний сектор економіки як на макроекономічному рівні, так і щодо промислових підприємств.

Індикатором доцільності вкладення інвестиційного капіталу в конкретний об'єкт бізнесу виступає його інвестиційна привабливість. Дана економічна категорія досить нове поняття і в економічних публікаціях з'явилася відносно недавно. Для розкриття її сутності інвестиційну привабливість можна розглядати в наступних аспектах:

- інвестиційна привабливість як умова інвестування, підкріплена сукупністю різних об'єктивних ознак потенційного платоспроможного попиту на інвестиції в основний капітал;
- інвестиційна привабливість як умова розвитку підприємства. Особливо цікавить інвесторів, так як відображає можливість отримання бажаного рівня прибутковості в допустимі строки;
- інвестиційна привабливість як комплексний показник, що характеризує економічні та фінансові результати діяльності підприємства, що визначають можливість отримання максимального прибутку в результаті вкладення капіталу при мінімальному ризику вкладення коштів.

В економічній літературі можна зустріти визначення інвестиційної привабливості підприємства як взаємопов'язану оцінку двох елементів: інвестиційного ризику та інвестиційного потенціалу.

Метою оцінки інвестиційної привабливості для підприємства є виявлення слабких і сильних сторін його фінансово-господарської діяльності, для інвестора — визначення стану та потенціалу можливого об'єкта інвестування. Подвійність мети оцінки інвестиційної привабливості підприємства випливає з обов'язкового двостороннього (подвійного) ефекту успішного інвестування: позитивних наслідків як для суб'єкта, так і для об'єкта інвестування.

Інвестиційна привабливість об'єкта інвестування формується під впливом певних умов і факторів внутрішнього та зовнішнього характеру:

Така систематизація чинників формування інвестиційної привабливості підприємства дозволяє потенційному інвестору в повному обсязі оцінити параметри привабливості умов і характеристик діяльності підприємства - об'єкта інвестування.

Якщо підприємство прагне залучити інвесторів, то крім безпосереднього визначення інвестиційної привабливості необхідно також розробляти і реалізовувати заходи щодо її підвищення.

Підвищення інвестиційної активності необхідно здійснювати поетапно:

1) оцінка фактичного стану інвестиційної привабливості підприємства-об'єкта інвестування;

2) визначення факторів і резервів економічного рівня інвестиційної привабливості підприємства;

3) оцінка значимості окремих чинників підвищення інвестиційної привабливості;

4) формування набору конкретних заходів щодо підвищення інвестиційної привабливості підприємства;

5) оцінка інвестиційної привабливості підприємства з урахуванням впливу певних чинників і мобілізації наявних резервів.

Одночасне впровадження всіх напрямків і резервів підвищення інвестиційної привабливості в реальному середовищі не представляється можливим. До того ж і практика показує неефективність докладання зусиль одночасно за багатьма напрямками інвестиційної діяльності, тому завжди потрібно концентрувати увагу на певних найбільш важливих або пріоритетні інвестиційні проекти та розробляти конкретні рекомендації щодо виявлення найбільш значущих сторін, оцінки ступеня їх впливу на кінцеві результати.

У сучасній літературі виділяють два підходи до здійснення оцінки інвестиційної привабливості підприємства.

Перший – аналіз суб'єкта господарювання на основі оцінки його фінансового стану.

Другий підхід до здійснення оцінки інвестиційної привабливості підприємства полягає у комплексному аналізі суб'єктів господарювання.

Згідно з даним підходом оцінка інвестиційної привабливості пов'язана не тільки з внутрішніми характеристиками підприємства, але й з факторами зовнішнього середовища, які мають вагомий вплив на його діяльність. Наявність досить різнопланових чинників, які беруться до уваги під час здійснення аналізу, зумовила існування значної кількості методик проведення оцінки інвестиційної привабливості підприємства.

Розглядаючи методики визначення кількісної характеристики даного показника нами виявлено позитивні їх сторони та недоліки:

Методика	Переваги	Недоліки
Методика, що ґрунтується на аналізі фінансових показників діяльності підприємства	+Можливість комплекс-но оцінити теперішнє фінансове середовище підприємства; +Методика не потребує збору додаткової інформації.	-Така оцінка не є достатньою, оскільки фінансовий стан суб'єкта не відображає перспективу розвитку та резервів

		покращення результатів діяльності
Комплексна методика, яка не заперечуючи необхідності проведення фінансового аналізу враховує інші аспекти суб'єкта та оцінює підприємство різнопланово	+Всебічна оцінка інвестиційної привабливості;	-Методика потребує аналізу різнопланових чинників, які не завжди мають числове вираження, а тому існує необхідність залучення експертів.
Ринкова методика, яка базується на оцінці привабливості цінних паперів компанії та аналізі показників фондового ринку	+Заснований на аналізі зовнішньої інформації, оцінює зміни ринкової вартості акцій компанії і величини дивідендів.	-Тільки для підприємств акціонерої форми власності
Вартісний метод	+Набір показників при оцінюванні залежить від типу інвестора та його мотивації	- Оцінка має високий ступінь суб'єктивізму та потребує значних витрат часу

Таким чином, оцінка та аналіз інвестиційної привабливості підприємства, з одного боку - це основа для розробки його інвестиційної політики, а з іншого, - можливість виявити недоліки в діяльності підприємства, передбачити заходи щодо їх ліквідації та покращити можливості залучення інвестиційних ресурсів. А це, у свою чергу, допомагає інвесторам визначитися у своєму рішенні про інвестування у певне підприємство.

Пурденко О.А.,
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри економіки та фінансів підприємства
Костюкевич А.С.,
студентка,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

СУЧАСНІ БІЗНЕС ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЇ

З метою підвищення ефективності управління підприємством та оптимізації бізнес-процесів і, як результат, збільшення прибутковості бізнесу у підприємництві використовують бізнес-технології. Нижче наведено найрозповсюдженіші бізнес-технології:

Лі́зинг – підприємницька діяльність, спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів, яка полягає в наданні лізингодавцем у виключне користування на визначений термін лізингоодержувачу майна [1].

Франчайзинг – це форма співпраці між юридично та фінансово незалежними сторонами в рамках якої одна сторона що володіє успішним

бізнесом, відомою торговою маркою, ноу-хау, комерційними таємницями, репутацією та іншими нематеріальними активами, дозволяє іншій стороні користуватися цією системою на певних умовах [2].

Факто́ринг – фінансова комісійна операція, при якій клієнт переуступає дебіторську заборгованість факторинговій компанії з метою:

- миттєвого отримання більшої частини платежу;
- гарантії повного погашення заборгованості;
- зниження витрат по веденню рахунків.

Аутсо́рсинг – передача компанією частини її завдань або процесів стороннім виконавцям.

ІТ-аутсорсинг – часткова або повна передача спеціалізованій компанії функцій, пов’язаних із інформаційними технологіями. Завдяки ІТ-аутсорсингу компанія може значно знизити вартість володіння власною інформаційною системою. Також за допомогою ІТ-аутсорсингу можна оптимізувати розподіл усіх активів підприємства. Водночас договір, укладений з ІТ-аутсорсинговою компанією, є надійною гарантією того, що комп’ютерна система працюватиме. справно, а всі неполадки будуть оперативно усунені. До того ж усі нові апаратні та програмні компоненти впроваджуватимуться грамотно та якісно.

Краудсорсинг – це інноваційний спосіб досягнення цілей з найменшими витратами за рахунок участі усіх верств населення з різними особистісними та професійними знаннями [3].

Ке́шбек – повернення частини коштів, витрачених на придбання товарів або послуг. Використовується у банківських картках та інтернет-торгівлі.

Кластер – це галузеве, територіальне та добровільне об'єднання підприємницьких структур, які тісно співпрацюють із науковими установами, громадськими організаціями та органами місцевої влади з метою підвищення конкурентоздатності власної продукції і сприяння економічному розвитку регіону.

Бізнес технології впливають до загального прогресу та технічних нововведень, внаслідок чого з’являються нові механізми функціонування підприємств. Важливе місце в підприємництві зараз займає електронна комерція. Ведення підприємницької діяльності за допомогою засобів електронної торгівлі базується на використанні електронних комунікацій та технологій обробки цифрової інформації для встановлення ділових відносин із створення вартості між суб’єктами економічних відносин.

Одним з найістотніших чинників ефективної конкуренції підприємства є його здатність і результативність упровадження інновацій. Позитивний досвід західних країн свідчить, що інновації – першочерговий фактор досягнення лідерства в будь-якій галузі. Світ швидко переходить на інноваційний шлях розвитку, і тепер місце країни у міжнародному співтоваристві значною мірою визначається станом освіти, обсягом використання досягнень науки і техніки, ефективністю інтеграції усіх бізнес-систем [3]. Велике значення мають в бізнес-технологіях ІТ-інновації. Сьогодні успішність і ефективність бізнесу залежить від ІТ технологій, які використовуються. ІТ сфера розвивається з неймовірною

швидкістю. Тому потрібно постійно слідкувати за інноваціями і впроваджувати їх у використанні на своєму підприємстві.

Серед усіх сучасних розробок та винаходів для бізнесу, найбільш трендовими та популярними є чат-боти. Вони дозволяють оптимізувати витрати та процеси, та вже сьогодні, за експертною оцінкою, здатні виконувати більш ніж 80% задач, які існують у комунікаціях між компанією та роздрібним клієнтом, чи всередині корпорації. Боти працюють у таких українських компаній, як Київстар, ПриватБанк, Альфа-Банк, Нова пошта тощо. Майже усі завдання, пов'язані з автоматизацією задач можуть бути вирішені за участю чат-ботів. За прогнозами експертів, все більше українських компаній будуть використовувати чат-бот технології у повсякденній роботі. Чат-боти будуть все більше допомагати у кол-центрах, та усій сфері обслуговування, наприклад, під час придбання різних речей, білетів, проведення банківських операцій.

Отже, проаналізувавши вищезазначені бізнес технології та інновації, можна з точністю сказати, що вони в цілому відіграють велике значення для кожного підприємства. Адже запровадження нових технологій дає можливість підприємству виходити на новий рівень розвитку: покращення якості товарів та послуг, розвиток нових моделей управління підприємством. Звичайно ведення інновацій в українських компаніях є ще недостатньо розвиненим, але вітчизняні виробники роблять поступові кроки для введення нових технологій для покращення ведення свого бізнесу. Постійний розвиток вже наявних і виправданих бізнес-технологій, їх удосконалення, інтеграцію одна в одну та у бізнес-процеси в цілому, забезпечують досить ефективну підприємницьку діяльність усіх суб'єктів підприємництва [3]. В той же час разом із еволюційним розвитком людства та постійно зростаючим технічним прогресом з'являються все нові й нові бізнес-технології, які швидко інтегруються у підприємництво й отримують загальне визнання з боку бізнесових структур і ділових кіл [3]. Такі тенденції роблять позитивний вклад у розвиток підприємництва, глобальних економічних відносин та економіки в цілому.

Література:

1. Про лізинг [Електронний ресурс] // Українське обєднання лізингодавців – Режим доступу до ресурсу: http://www.uul.com.ua/leasing/.
2. Словник франчайзингу та бізнесу: Франчайзинг [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://franchising.ua/slovnik/franchayzing/1/.
3. Дудко П.М. Сучасні тенденції розвитку бізнес-технологій у підприємництві [Електронний ресурс] / П.М. Дудко – Режим доступу до ресурсу: http://www.google.com.ua

Пурденко О.А.,
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри економіки та фінансів підприємства
Виноградська І.І.,
студентка,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ШЛЯХИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В АГРАРНИЙ СЕКТОР

На сучасному етапі економічного розвитку агропромисловий сектор є локомотивом української економіки. Він розвивається в умовах високої енергозатратності, складних економічних та політичних умов, а також жорстокої конкурентної боротьби.

Виробнича база агропромислової сфери спирається на розгалужену інфраструктурну мережу та систему науково-дослідного забезпечення її розвитку. Та головною проблемою розвитку АПК є залучення достатньої кількості інвестицій.

Метою роботи є аналіз сучасного стану аграрного підприємництва та визначення ролі та шляхів інвестування у його розвиток.

Агропромисловий сектор України і його провідні галузі мають гарний інвестиційний клімат й розвиваються з позитивною динамікою. За даними Держкомстату, у 2017 році обсяги прямих іноземних інвестицій в аграрну галузь зросли на 16,7% і склали $586,2 млн.

Шляхи розвитку агропромислового сектору України передбачають збалансовані та взаємозв'язані структурні перебудови усіх його галузей, максимальне впровадження у виробництво найважливіших досягнень науково-технічного прогресу, світового досвіду, найбільш прогресивних форм економіки і організації виробництва на основі першочергового розв'язання актуальних проблем: перерозподіл землі та майна, включаючи поглиблення відносин власності на землю та запровадження механізмів реалізації права на власність; приватизація переробних підприємств; реструктуризація підприємств та форм господарювання; розвиток кооперації; впровадження ринкових методів господарювання – менеджменту та маркетингу; державне регулювання аграрної економіки шляхом ефективнішого використання цінових важелів, фінансово-кредитної і податкової систем; розвиток ринків сільськогосподарської продукції, матеріально-технічних ресурсів та послуг; інтенсифікація і диверсифікація зовнішньоекономічної діяльності тощо [1].

Інвестиції в АПК здатні вирішити цілий ряд проблем і завдань даної галузі:

- підвищення рівня екологічної безпеки та міжнародної стандартизації продукції галузі;
- підвищення рівня продуктивності та врожайності сільськогосподарських угідь;

- підтримання та стимулювання експорту продукції;
- розвиток супутніх галузей економіки: хімічної, енергетичної, транспортної та інших.

Головними особливостями даної галузі, що приваблюють інвесторів є орієнтація на виробництво продуктів харчування (в у мовах зростання населення планети, попит на продукції АПК тільки ростиме) та мінімальний рівень істотних інвестиційних ризиків (коливання ціни на кінцеві продукти, мінливість попиту тощо).

Існує декілька шляхів залучення коштів в агропромисловий сектор.

1. Державне фінансування з бюджету.

Основними напрямами державної підтримки АПК за рахунок коштів державного бюджету є:

- пряма бюджетна підтримка сільськогосподарських товаровиробників у вигляді субсидій, дотацій, компенсацій, де кошти спрямовувалися суміжним галузям, а також на підвищення платоспроможності товаровиробників і покращення їх інвестиційної привабливості;
- підтримка короткострокового грошового кредитування сезонних витрат товаровиробників АПК на пільгових умовах;
- державна підтримка забезпечення підприємств й організацій агропромислового комплексу машинобудівною продукцією на базі довгострокової оренди (лізингу);
- спеціалізована державна підтримка з окремих напрямів: розвиток фермерства, створення сезонних запасів запасних частин, централізованих фондів насіння й ветеринарних препаратів і т. п.;
- державне безповоротне фінансування капітальних вкладень в АПК, а також інвестицій у межах централізованих у децентралізованих цільових програм;
- безповоротне фінансування інвестицій у межах цільових програм, що проводяться на конкурсній основі, а також надання державних гарантій щодо залучених інвестиційних кредитів;
- фінансування розвитку системи аграрної освіти й науки [3].

Крім того, Законом України від 24.12.2015 № 909 "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році" з 1 січня 2016 року внесені зміни в частині дії спеціальних режимів оподаткування товаровиробників сільськогосподарської продукції.

2. Прямі іноземні інвестиції.

Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР) є унікальним фінансовим інститутом для України. Надзвичайно важливим напрямом роботи Банку вважається фінансова підтримка агробізнесу. Так, в 2015 р в рамках 51 угоди ЄБРР інвестував у світовий агропромисловий сектор близько € 770 млн, з яких 251 млн дістався українському АПК, а в 2018 році планує інвестувати в Україну €1 млрд.

Банк пропонує різні форми фінансування, в тому числі, довгострокові кредити, поповнення оборотних коштів, фінансування мульти-проектних об'єктів. Кожен спосіб фінансування розробляється індивідуально для задоволення мінливих потреб підприємств агропромислового комплексу. Співробітники ЄБРР регулярно беруть участь в політичному діалозі з урядом, регіональною владою та бізнесом для створення сприятливого фінансово-економічного середовища для ведення агробізнесу.

3. Власні кошти.

З огляду на розвинені країни світу, власні кошти: нагромадження у вигляді амортизаційного фонду; прибуток в тій частині, що спрямовується на оновлення та розширення виробництва, дійсно є основним джерелом капітальних вкладень. Але в сучасних умовах власні джерела фінансування капітальних вкладень підприємств АПК України є доволі обмеженими [2].

Структура інвестицій показує, що підприємства активно оновлюють техніку та обладнання, а також реалізовують відкладений попит. 97% інвестицій першого кварталу 2017 р. припало на матеріальні активи. Найбільше (23% загальних капітальних інвестицій) склали інвестиції в машини та устаткування, транспортні засоби - 15%, інженерні споруди - 14%, нежитлові будівлі - 11%. Порівняно з першим кварталом 2016 р., інвестиції в транспортні засоби в гривневому еквіваленті зросли на 96,1%, машини та обладнання - на 35,9%, інженерні споруди - на 8,9% [4].

АПК в Україні є пріоритетною галуззю національної економіки. Важливим елементом її розвитку є інвестиції. Стимулювання інвестиційного процесу та інвестиційної привабливості сучасного сільськогосподарського виробництва має вирішальне значення для сталого розвитку галузі. Національні виробники сільськогосподарської продукції мають декілька шляхів залучення інвестицій: державне фінансування з бюджету, прямі іноземні інвестиції та власні кошти. Підвищення фінансування аграрного сектора стимулюватиме розвиток всієї економіки. Тому першочерговим завданням українського уряду має бути: збільшення державного фінансування, надання податкових пільг аграріям, залучення іноземних інвестицій та модернізація виробництва.

Література:

1. Шляхи розвитку агропромислового сектору України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.nbuv.gov.ua/node/1233.
2. Конєва І. Сучасний стан інвестиційного забезпечення сільськогосподарського виробництва [Електронний ресурс] / І.І. Конєва // Харків. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://knau.kharkov.ua/uploads/fakultet/fme/conf_22_12_2016/h1.pdf.
3. Левандівський О.Т. Механізм державної підтримки АПК/ О.Т. Левандівський // [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.pu.if.ua/depart/Finances/resource/file/...pdf.
4. Інвестиції в аграрний сектор України перевищили докризовий рівень [Електронний ресурс] // "ZN.UA". – 2017. – Режим доступу до ресурсу:

https://dt.ua/ECONOMICS/investiciyi-v-agrarniy-sektor-ukrayini-perevischili-dokrizoviy-riven-245734_.html.

Болдовська К.П.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародної економіки,
Андрєєва Д.В.,
здобувач вищої освіти,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет,
м. Харків

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ІСНУЮЧИХ ТЕНДЕНЦІЙ У ЦІЙ СФЕРІ

Інвестиційна складова забезпечення економічного розвитку країн у стратегічному контексті визначається здатністю ефективно використовувати не лише традиційні внутрішні, але й перспективні інтернаціональні джерела капіталовкладень.

Спираючись на результати аналізу статистичних даних щодо процесу іноземного інвестування в Україні [1], у цілому можна сформувати такі загальні уявлення про тенденції й особливості його перебігу:

- географічна структура прямих іноземних інвестицій (ПІІ) характеризується їх зосередженням у кількох промислово розвинених областях і в м. Києві, тоді як потребу в них однаково гостро відчувають усі регіони України;
- галузевій структурі ПІІ притаманні нерівномірність розміщення інвестицій за видами економічної діяльності, практична відсутність інноваційної спрямованості іноземних коштів, скорочення іноземного інвестування виробничої сфери з капітало- і наукомісткою продукцією із переорієнтацію на сферу послуг, інфраструктурний сектор і виробництва із швидкою капіталовіддачею;
- структура джерел ПІІ виявляє активізацію інвестиційної взаємодії України з партнерами-резидентами переважно розвинених країн та офшорних територій.

Аналіз офіційних статистичних даних з прямих інвестицій у цілому свідчить про формування позитивних тенденцій у цій сфері, але разом з тим дозволяє констатувати, з одного боку, досить низьку активність іноземних інвесторів в Україні та недостатність обсягу залучених до її економіки прямих інвестицій, що пояснюється передусім низьким рівнем інвестиційної привабливості держави, а з іншого – інертність процесу інтеграції вітчизняної економіки до міжнародного інвестиційного ринку, пасивну участь України у процесах міжнародної інвестиційної взаємодії, що не відповідає стратегічним пріоритетам розвитку країни. Крім цього, враховуючи, що питома вага коштів

іноземних інвесторів у фінансуванні капітальних інвестицій є незначною (коливаючись за період 2002-2016 рр. у межах 3-5 % [1]), сучасні вітчизняні реалії не дозволяють покладати особливі сподівання і розглядати це джерело як перспективне у контексті оновлення і розбудови інноваційно-виробничого потенціалу національної економіки, тому актуальною залишається проблема пошуку шляхів активізації внутрішнього інвестування і розвитку на цьому підґрунті міжнародного інвестиційного співробітництва України. При цьому пріоритетні напрямки залучення іноземних інвестицій мають забезпечувати інноваційний розвиток, реіндустріалізацію виробничого потенціалу держави, прогресивну структурну перебудову національної економіки, підвищення конкурентоспроможності виробництва і життєвого рівня населення.

Викладене вказує на необхідність, з одного боку, подальшого поліпшення інвестиційного клімату в країні для динамізації процесу залучення іноземного капіталу, першою чергою, з розвинутих країн, зокрема з метою переймання високих технологій і ринкового досвіду господарювання, а з іншого – на потребу в активізації закордонної діяльності вітчизняних інвесторів для збалансування інвестиційних притоків і відтоків і зменшення залежності вітчизняної економіки від іноземного капіталу. Оскільки ефективний економічний розвиток досягається у країнах, здатних у зростаючих масштабах акумулювати і використовувати як внутрішні, так й інтернаціональні інвестиційні ресурси, дуже важливим є пошук оптимального їх сполучення (збалансованого співвідношення), адже національна економіка, яка має однобічну інвестиційну орієнтацію, як правило, на зарубіжні джерела без зростаючої мотивації вітчизняних інвесторів, у стратегічному контексті ризикує втратити конкурентоспроможність та умови безпечного розвитку.

Разом з тим, позитивна роль залучення іноземних інвестицій у структурній перебудові і розвитку національних економік повинна визначатись не лише з позицій збільшення обсягів залучення інвестиційних ресурсів і зменшення термінів їх нагромадження (адже згодом постане проблема репатріації частини капіталу, зокрема, прибутків), але й з огляду на переміщення виробничих потужностей, передачу нових технологій, передового організаційного й управлінського досвіду, ноу-хау, інновацій до країни-реципієнта, сприяння впровадженню корпоративного управління, ринкової поведінки тощо. Відтак, іноземні інвестиції, акумулюючи підприємницький капітал та забезпечуючи доступ до сучасних технологій і менеджменту, не лише сприяють формуванню національного інвестиційного ринку, але й прискорюють розвиток інших ринків – товарних (ринків послуг) і факторних.

Література:

1. Державна служба статистики України : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/

Кирилюк В.С.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня
Семенов О.Д.,
магістрант,
Національна металургійна академія України,
м. Дніпро

ОЦІНКА ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО РІВНЯ ЛИВАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Ливарне виробництво є і на перспективний період залишиться одним з основних заготовчих виробництв. В структурі заготівок, які споживаються в машинобудуванні України, виливки складають біля 35-40%. Технічний прогрес тісно пов'язаний з впровадженням нових технологічних процесів, які дозволяють знизити вагу, підвищити розмірну точність виливків, покращити товарний вигляд заготовок, механізувати й автоматизувати технологічні операції, знизити трудомісткість, зменшити обсяг механічної обробки. Тому виникає необхідність розробки методики оцінки техніко-технологічного рівня з урахуванням особливостей ливарного виробництва.

Існує багато методичних підходів щодо оцінки техніко-технологічного рівня виробництва продукції. При цьому можна виділити три основні відмінності між ними:

- врахування в факторах, які оцінюються, параметрів якості продукції;
- врахування в факторах, які оцінюються, параметрів організації праці;
- структура параметрів, які оцінюються при визначенні техніко-технологічного рівня виробництва продукції [1-3].

Пропонується система показників техніко-технологічного рівня ливарного виробництва, яка включає три групи показників:

1) рівень засобів праці;
2) рівень предметів праці;
3) рівень технології.

Рівень засобів праці зумовлює його технічну оснащеність. Підвищення технічної оснащеності праці на основі прогресивної техніки є найбільш значущою характеристикою науково-технічного прогресу, однією з головних передумов зростання продуктивності праці та ефективності виробництва.

Рівень засобів праці оцінюється за допомогою наступних показників:

- коефіцієнт техніко-економічного старіння;
- фондоозброєність праці активною частиною основних засобів;
- питома вага автоматизованих операцій в їх загальному обсязі;
- питома вага робітників, які виконують роботу повністю автоматизованим способами.

Рівень предметів праці характеризує якість сировини та допоміжних матеріалів. Використання високоміцного чавуну, легованих сталей, сплавів на

основі кольорових металів, штучних матеріалів істотно підвищує якість продукції; скорочує її масу; впливає на рівень виробництва, як в металургійних цехах, так і на споживаючих продукцію машинобудівних підприємствах.

Для оцінки рівня предметів праці використовуються наступні показники:

- питома вага кондиційних основних і допоміжних матеріалів для виробництва продукції в їх загальному обсязі;
- питома вага продукції, виготовленої з прогресивних матеріалів та сплавів в їх загальному обсязі.

Рівень технології характеризує відповідність технологічних процесів сучасним тенденціям науково-технічного прогресу. Рівень технології робить вирішальний вплив на якість продукції, економічність їх обробки та використання, веде до зміни якісних характеристик продукції, фондоозброєності і продуктивності праці, а також рівня організації та управління виробництвом.

Рівень технології оцінюється за допомогою наступних показників:

- коефіцієнт використання металу;
- енергоємність.

Кожному із зазначених показників присвоюється певна вагомість в залежності від його важливості впливу на кінцевий результат виробництва. При цьому можуть бути використані експертні оцінки або облік всіх показників у вартісному співвідношенні і знаходження питомої ваги кожного з них. Сума вагомостей повинна дорівнювати одиниці.

Для оцінки технічного рівня ливарного виробництва застосовується метод, який передбачає кількісну оцінку показників. Оцінка окремих критеріїв визначається відношенням базового показника до еталонного, помноженим на коефіцієнт вагомості цього параметра. Якщо фактор має зворотний вплив (чим менше значення показника, тим вище ефективність роботи), тоді критерій визначається як відношення еталона до базового показника.

Інтегральний коефіцієнт технічного рівня виробництва може бути визначений шляхом зіставлення фактичного стану техніки і технології на конкретному виробництві з рівнем передових вітчизняних чи закордонних аналогів, прийнятих як еталон порівняння.

Література:

1. Бурмистров Н.П. Оценка, анализ и планирование технико-экономического уровня производства / Н.П. Бурмистров, Ю.Ф. Коровин. – К.: Техніка, 1985. – 77 с.
2. Васильева И.Н. Экономические основы технологического развития / И.Н. Васильева. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1995. – 160 с.
3. Чумак А.Н. Разработка методов определения, анализ и прогнозирование технико-экономического уровня литейного производства: дис. канд. ек. наук: 08.00.21 / Чумак А.Н. – Днепропетровск, 1988. – 273 с.

Сомова Л.І.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня,
Проха Л.М.,
старший викладач кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня,
Шишкіна А.В.,
асистент кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня,
Національна металлургійна академія України,
м. Дніпро

ДО ПИТАННЯ ОЦІНКИ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В умовах загострення конкуренції активна інноваційна діяльність суб'єктів господарювання (СГ) дедалі все більше визначає успіх їх підприємницької діяльності. Саме нові ідеї і товари, нові технології та організаційні й управлінські рішення виводять СГ з кризових ситуацій і забезпечують їм фінансову стабільність.

Сучасні світові тенденції свідчать, що інновації безпосередньо стають ключовим чинником розвитку майже всіх СГ. Характерною є зростаюча кількість наукових праць, в яких досліджуються різні аспекти інноваційної діяльності. При цьому у більшості з них ставиться акцент на інноваційних процесах, пов'язаних з поліпшенням всього виробничо-господарського потенціалу СГ.

Вітчизняні вчені також намагаються обґрунтувати національні інноваційні пріоритети, знайти дійові механізми залучення і ефективного використання інновацій [1-9]. Однак рівень і масштаби наукової розробки зазначених проблем залишаються недостатніми.

Ситуація, яка склалася в економіці України, характеризується тим, що за наявності в країні значних фундаментальних і технологічних можливостей відбувається зниження активності інноваційної діяльності, пов'язане не тільки зі складними політико-економічними умовами, але й з низьким рівнем інноваційного потенціалу (ІП) багатьох СГ та відсутністю чіткого механізму його оцінки.

Як відомо, комплексною характеристикою спроможності СГ до інноваційної діяльності є його ІП. Існують різні підходи до тлумачення цього поняття. Одні науковці роблять наголос на наявності ресурсів, інші – на можливості їх використання. При цьому майже всі дослідники не відокремлюють характеристики власне ІП з системи показників, що характеризують науково-технічну, виробничо-технологічну, кадрову, фінансову чи будь-яку іншу складову загального потенціалу СГ.

Опрацювання існуючих підходів до визначення ІП дозволило виділити наступні його складові: 1) ресурсна (інтелектуальна, кадрова, науково-технічна,

виробничо-технологічна, фінансово-економічна, інформаційна, інфраструктурна та інші ресурси, котрі необхідні для інноваційної діяльності СГ), 2) внутрішня (інститути або суб'єкти інноваційної діяльності, що забезпечують: внутрішні процеси інноваційної діяльності (винахід і виробництво нового продукту), безпосереднє впровадження нових технологій; взаємозв'язок об'єкта дослідження СГ з наукою, яка надає прогресивні ідеї і вже оформлені інноваційні розробки, управлінський інститут (забезпечення мотиваційного механізму, інноваційної культури), 3) результативна (реальний фактичний інноваційний продукт, отриманий в інноваційному процесі, тобто досягнутий рівень потенціалу).

Сам же ІП безпосередньо можна розглядати як міру налаштованості СГ на нововведення, ступінь сприйнятливості його до змін, міру розуміння персоналом необхідності інноваційного пошуку і готовність до його систематичного проведення.

З огляду на це доцільно планувати і оцінювати рівень ІП саме за тими елементами внутрішнього середовища СГ, котрі обумовлюють його готовність і здатність до змін. За звичай вони формуються у процесі становлення та функціонування розвитку СГ і, з одного боку, відображають його існуючі можливості, що накопичуються під час цього процесу, а з іншого – актуалізують нові можливості, котрі обумовлені синергічним ефектом співпраці його структурних елементів.

Оскільки ІП СГ визначає стан його інноваційних можливостей на певний час та досягається і формується в процесі розвитку, це вимагає його моніторингу та оцінки. Об'єктивна оцінка ІП передбачає ретельне урахування як внутрішніх умов, ресурсів і результатів діяльності, так і впливу зовнішніх чинників. З огляду на вище викладене алгоритм оцінки ІП припускає виконання низки процедур. Перша полягає у визначенні цілей та завдань оцінки ІП. Друга процедура передбачає формування кола показників для оцінки ІП СГ за складовими, відповідними як конкретному стану його розвитку, так і особливостям функціонування, враховуючі ступінь залучення до інновацій, інноваційну стратегію, галузеві чинники, масштаби діяльності і т. ін. Третя процедура – встановлення рівня ІП СГ за окремими показниками. Необхідною умовою її є формування системи критеріїв, тобто базових показників, котрі будуть використовуватися для порівняння. Четверта процедура містить власне оцінку ІП за складовими і може виконуватися відомими способами, а саме – зі застосуванням середньої геометричної зваженої величини або адитивної згортки. І, нарешті, п'ята процедура полягає у визначенні інтегрального показника ІП з урахуванням його ресурсної складової, складової внутрішніх умов та зовнішнього інноваційного клімату. Ця процедура потребує визначення, по-перше, інноваційного резерву (різниці між потенціалом СГ і його можливостями), по-друге, реального рівня ІП. Зважаючи на результати сучасних досліджень [2,3,8], в заключну процедуру можна включити визначення коефіцієнта інноваційної активності СГ, що характеризує готовність його до відновлення основних елементів інноваційної системи –

своїх знань, технічного і технологічного оснащення, інформаційно-комунікаційних технологій і умов їх ефективного використання (структури і культури), а також сприйнятливість до всього нового. Виходячи з того, що уявлення відповідно інноваційної активності формується і вимірюється за допомогою різних методів, обчислення показника інноваційної активності можна виконати, наприклад, шляхом зіставлення ступіні інноваційної активності конкретного СГ (котра визначається відношенням частки інноваційних витрат у загальному обсязі виробничих витрат СГ у період часу, що аналізується, до аналогічного показника періоду попереднього) і ступіні інноваційної активності СГ, які складають вибірку.

Можливе застосування і іншої методики, коли узагальнюючий показник – коефіцієнт інноваційної активності – розраховується за формулою:

$$K = \sum_{i=1}^{n} (K_i \cdot W_i),$$

де К – рівень інноваційної активності СГ;
K_i – експертна оцінка використання і-го елементу ІП, бали;
W_i – коефіцієнт вагомості і-го елементу ІП.

Розглянутий алгоритм оцінки ІП дозволяє ефективно планувати інноваційну діяльність СГ, формувати інноваційну стратегію розвитку, підвищувати його конкурентоспроможність та утримувати певну ринкову нішу.

Подальші дослідження повинні бути спрямовані на розробку і обґрунтування моделей оцінки ІП СГ з урахуванням їх галузевих чинників.

Література:

1. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком підприємств: монографія / С.М. Ілляшенко, О.А. Біловодська. – Суми: Університетська книга, 2010. – 281 с.
2. Проблеми і перспективи ринково-орієнтованого управління інноваційним розвитком; за ред. д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка. – Суми: ТОВ "ТД "Папірус", 2011. – 644 с.
3. Федулова Л. Інноваційний розвиток: еволюція поглядів та проблеми сучасного усвідомлення / Л. Федулова // Економічна теорія, - 2013. - №2. – С. 28-45.
4. Коюда В.О. Інноваційна діяльність підприємства та оцінка її ефективності: монографія / В.О. Коюда, Л.А. Лисенко. – Х.:Інжект, 2010. – 224 с.
5. Шляхи активізації інноваційної діяльності підприємств: монографія / О.І. Волков, М.П. Денисенко, А.П. Гречан та ін. – К.: КНУТД, 2005. – 775 с.
6. Тарасенко І.О., Королько О.М. Методичний підхід до оцінки інноваційного потенціалу підприємства / І.О. Тарасенко,

О.М. Королько // Металлургическая и горнорудная промышленность, 2007. - № 2. – С. 94-97.
7. Кочетков С. Оценка инновационного потенциала промышленных предприятий / С. Кочетков // Экономист, 2006. - №5. – С. 34-38.
8. Топух І.П. Інноваційна активність як основна характеристика інноваційного розвитку підприємства / І.П. Топух // Маркетингові дослідження в Україні: Тези доповідей. Матеріали ІІІ Міжнародної науково-практ. конф. – Луганск: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2008. – С. 258-259.
9. Іванілов О.С., Таряник О.М. Інноваційний потенціал підприємства / О.С. Іванілов, О.М. Таряник // Економіка, фінанси, право. - 2004. - №12. – С. 5-7.

Єрмак С.О.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри підприємництва і торгівлі,
Бабенко А.О.,
студентка,
Донецький національний університет економіки і торгівлі
ім. М. Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розвиток сучасних підприємств неможливо уявити без впровадження інновацій та технологічних нововведень, оскільки це є вагомим рівнем оцінки конкурентоспроможності підприємства загалом. Зараз інноваційний прогрес в сільському господарстві набирає досить високих обертів, який спрямований на динамічність агровиробництва за рахунок використання передових технологій. На даний час в Україні існує проблема пошуку нових шляхів інноваційного розвитку в сфері сільськогосподарського комплексу.

Розвиток інноваційної діяльності в сільському господарстві України є важливим напрямком з нарощування конкурентних переваг, оскільки аграрна галузь економічно розвинутих країн поступово перетворюється в наукомістку галузь виробництва.

Проблему інноваційного забезпечення та впровадження передових технологій у сільському господарстві досліджували такі відомі економісти, як В. Каплуненко, П. Коваленко, М. Роїк, В. Гармашов, М. Ромащенко, О. Татаріко, С. Трибель. Основна увага даних дослідників приділялася визначенню проблем використання інновацій в аграрній сфері та необхідності впровадження потужних технологій.

Основною метою інновацій в аграрній сфері є забезпечення економічності та екологічності сільськогосподарського виробництва [1]. Багато інноваційних програм в сільському господарстві пов’язані з впровадженням нових сортів рослин, виведення нових порід тварин, створення нової техніки, забезпечення новими ресурсозберегаючими технологіями, застосування яких змінює характерні властивості сільськогосподарської продукції, що виробляється.

Необхідно зауважити, що інновації в сільському господарстві мають певні особливості в порівнянні з іншими сферами господарювання, а саме: тривалий процес розробки інновацій (пов'язане з селекційною роботою); переважно поліпшуючий характер інновацій (пов'язане з їх орієнтацією на підвищення врожайності, продуктивності об'єкта, а не на винахід принципового нового); дослідження живих організмів (рослин, тварин, мікроорганізмів); провідна роль науково-дослідних установ; залежність від природної зони і кліматичних умов; віддаленість від постачальницьких центрів і ринків збуту товару.

Мережа науково-дослідних інститутів УААН та Міністерства аграрної політики України на даний час впроваджує низку новацій у сільське господарство. Це стосується: нових сортів та гібридів рослин і породи тварин, штамів мікроорганізмів, марки і модифікації сільськогосподарської техніки, технології, хімічних та біологічних препаратів (вакцини), економічних розробок. Дані інноваційні проекти та розробки здійснюються за ініціативою суб’єктів підприємницької діяльності, задля досягнення комерційних вигід [2].

Позитивний наслідок впровадження інновацій знаходить своє віддзеркалення у збільшені обсягів продажу, підвищенню рентабельності роботи та виробничих показників в діяльності аграрних підприємств.

Журналом Forbes на основі експертних оцінок складено рейтинг інноваційних компаній України, до якого потрапили кілька агрохолдингів: "Миронівський хлібопродукт" з індексом інноваційності 54,2, "Нібулон" - 43,8, "Сварог Вест Груп" - 41,7, AgriLab - 40,4 і "Кернел" - 33.

ПАТ "Миронівський хлібопродукт" є найбільшим виробником курятини в Україні. Займається також виробництвом зернових, соняшникової олії, продуктів м'ясопереробки. Земельний банк компанії за станом на початок 2016 року складав близько 370 тис. га. Агрохолдингу належить 30 підприємств в 14-ти регіонах України, а також м'ясопереробні потужності в ЄС, центр дистрибуції і логістики в ОАЕ. МХП експортує свою продукцію в 70 країн. Що стосується інновацій, то підприємство займається виробництвом альтернативних енергетичних ресурсів, а саме - біогазу. Перша біогазова станція з'явилася ще в грудні 2012 року. У 2013 році була запущена в експлуатацію біогазова станція, потужність якої становила 5 МВт/год. В кінці 2014 року біогазова станція доведена до своєї повної потужності. Наразі це перша в Європі станція такої потужності і рівня технологій, що працює на курячому посліді і відходах комплексу з переробки курчат-бройлерів [3]. ПАТ "Миронівський хлібопродукт" планує в рамках побудови системи управління

земельним банком впровадження лінійки аграрних ГІС (географічна інформаційна система), що дозволить компанії прискорити багато процесів обробки даних, запровадити унікальні алгоритми і реалізувати різні запити користувачів. Крім того ПАТ "Миронівський Хлібопродукт", Radar Tech і Agrohub офіційно запустили акселеративну програму для аграрних стартапів, метою якої є інтегрування між собою агросектору і ІТ, щоб ідеї аграрних інновацій знаходили реальне втілення в сільському господарстві України за підтримки провідних учасників ринку.

Досвід "Миронівського хлібопродукту" показує, що в агропідприємств є нерозкритий потенціал і є до чого прагнути. Проте більшість сільськогосподарських підприємств у своїй інноваційній діяльності стикаються з низкою проблем, однією з яких є низька активність людей, що проживають в сільських територіях, відсутність ініціативи, песимізм, негативне ставлення до сільського способу життя , що склалося в даний час в Україні, низька продуктивність праці в агропромисловому комплексі, що викликана відсутністю кваліфікованих кадрів на селі. Пропаганда нових ідей, зміна консервативного мислення селянства, підвищення кваліфікації та оволодіння новими компетенціями працівників сфери АПК з метою переходу сільськогосподарського виробництва на принципово новий рівень є найважливішим завданням, вирішити яку можна за умови співпраці влади, бізнесу та освітніх установ. Всі переваги інноваційної діяльності в агропромисловому комплексі можуть бути реалізовані за умови формування регіонального механізму управління інноваційними розробками в агропромисловому комплексі, які відповідають сучасним умовам ведення господарської діяльності. Велике значення для розвитку інноваційної діяльності на підприємствах мають інформатизація виробництва, конкретні рекомендації з різних аспектів функціонування галузі. Сучасні інформаційні технології на базі відповідних масивів даних дозволяють використовувати з високою ефективністю відомі кількісні методи прогнозування. Застосування даних методів дозволить оптимізувати використання обмежених ресурсів і підвищити загальну ефективність функціонування підприємств сільського господарства.

Отже, з метою стимулювання інноваційних процесів в сільському господарстві доцільно застосовувати такі заходи: збільшення інвестицій в людський капітал для забезпечення приватного і громадського секторів дослідниками; вдосконалення механізму та посилення ступеня захисту інтелектуальної власності; спрощення процедури імпорту технологій; стимулювання використання зарубіжних технологій і залучення іноземних фахівців для досліджень; створення системи податкових пільг для підприємств, залучених до процесу створення та використання інновацій тощо.

Література:

1. Чабан В.Г. Інновації як умова підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору / В.Г. Чабан // Економіка АПК. - 2006. - №7. – С. 68.

2. Дацій О.І. Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві України/ О.І. Дацій. - К.: ННЦ "Інститут аграрної економіки", 2004. – 428 с.
3. МХП: інновації, "зелена" енергетика та дотації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://apostrophe.ua/ua/article/business/agriculture/2017-11-20/mhp-innovatsii-zelenaya-energetika-i-dotatsii/15594.

Гулик Т.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня,
Крюк В.В.,
магістрант,
Національна металургійна академія України,
м. Дніпро

ІННОВАЦІЇ ЯК ЄДИНЕ ДОСТУПНЕ ДЖЕРЕЛО РОСТУ ВИРОБНИЧОГО ПРОЦЕСУ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах ускладнення ринкових умов зростає роль та значення підвищення ефективності виробництва.

Найголовнішим інструментом розвитку виробництва є впровадження інноваційних процесів, шляхом інвестиційної, операційної (виробничої і фінансової діяльності) підприємства.

Інновація – це використанням розвитку научно-технічного процесу (НТП), який є безперервним процесом розвитку науки і техніки і впровадження їх результатів в розвиток виробничого процесу підприємства

Елементами інноваційних процесів є:

- новини – результати інтелектуальної, інженерно-технічної, конструкторської та експериментальної діяльності, які викликають нові зміни у виробництві;
- нововведення – впровадження новини у практику.

Інноваційні процеси на основі НТП сприяють застосуванню, створенню і вдосконаленню існуючих технологій; нових засобів виробництва і нових видів продукції. Сприяють розвитку інформаційних технологій, телекомунікацій, автоматизованих систем виробництва.

В динаміці інноваційних процесів переважають організаційні, економічні, соціальні, та юридичні нововведення, які знаходять своє відображення у організаційному прогресі.

Методи інноваційного дослідження – це аналітичні методи з використанням статистичного, економічного і фінансового аналізу. Тож виходячи із запропонованих інноваційних процесів виробництва, на підприємстві повинні бути вирішені наступні завдання:

- виявлення "вузьких міст в системі управляння";

- дослідження конкурентоспроможності підприємства;
- вивчення кон'юктури ринку з метою швидкої адаптації до її змін;
- оцінка діяльності ділових партнерів, прогнозування їх поведінки;
- вивчення нововведень і сприяння їх впровадженню;
- встановлення інвестиційних потреб під впровадження інноваційних процесів і розрахунок показників його ефективності.

Результативність розрахунків інноваційної діяльності підприємства передбачає методичний підхід і базується на формулах:

Ефект = Результат – Витрати (Різність між результатом і витратами),

Ефективність = $\frac{\text{Результати}}{\text{Витрати}}$, навпаки (відношення між результатом і витратами).

В якості витрат використовують витрати на створення новин і впровадження їх у виробництво.

Інноваційні процеси мають широкий спектр дії, а саме: Народногосподарський економічний ефект і внутрішньогосподарський (комерційний) ефект. Народногосподарський економічний ефект від використання нововведень передбачає визначення позитивних характеристик впливу інновацій при реалізації його на великій кількості підприємств.

Народногосподарський ефект визначається шляхом порівняння загального результату технічних нововведень (ВП), і сумарних витрат на досягнення цього результату (В)

Ен.г = ВП – В, такий ефект називають суспільно-значимим.

Внутрішньогосподарський (комерційний ефект інноваційних процесів має наступні форми: економічний, соціальний, організаційний і екологічний.

Він вимірюється такими показниками:

- зниження трудомісткості продукції;
- зміна продуктивності праці внаслідок нововведень;
- частка обсягу виробництва, отриманого за рахунок нововведень;
- економія від запровадження новин, яка зводиться до зниження собівартості продукції внаслідок вивільнення працівників.

Узагальнюючим показником внутрішньо господарського ефекту виступає зростання прибутку внаслідок збільшення обсягів виробництва, зниження собівартості продукції, зростання продуктивності праці.

Таким чином, інноваційний розвиток підприємств в умовах невизначеності доцільно розглядати як складний процес впровадження інновацій, який супроводжується впливом внутрішніх та зовнішніх ризикоутворюючих факторів та має на меті отримання економічного, соціального, екологічного ефекту, що виступають необхідною умовою розвитку в довгостроковій перспективі.

Література:

1. Величко О.Г. Інноваційна діяльність у сферах техніки, технології, технічного регулювання і забезпечення якості: підручник / О.Г. Величко, А.М. Должанський, Л.М. Віткін, О.Е. Янішевський, Д.Ю. Клюєв. – Донецьк: Свідлер, 2010. – 394 с.
2. Кузнецов Ю.В. Инновации как фактор повышения конкурентоспособности предприятий текстильной промышленности / Ю.В. Кузнецов, Л.П. Гончаренко, Ю.Н. Кочетова // Известия высших учебных заведений. Технология текстильной промышленности. - 2017. - №4. - С. 37-40.
3. Марьясис Д.А. Новый подход к оценке степени развития отрасли на основе анализа степени ее инновационности / Д.А. Марьясис, Н.В. Шилова // Креативная экономика. - 2018. - №1. - С. 17-28.
4. Никиточкина Ю.В. Возможности координации органов власти и предприятий высокотехнологичных и наукоемких отраслей в процессе подготовки производственного персонала в инновационной экономике / Ю. В. Никиточкина // Креативная экономика. - 2017. - №11. - С. 157-170.

Гулик Т.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня,
Горб Є.Ю.,
студентка,
Національна металургійна академія України,
м. Дніпро

АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Під інноваційною діяльністю розуміють складний процес трансформації сучасних ідей у конкретний об’єкт економічних відносин, що забезпечує підвищення ефективності роботи підприємства. Економіка розвинутих країн базується на застосуванні сучасних інформаційних технологій та нових знань з метою підвищення конкурентоспроможності і якості продукції, а також забезпечення відповідності товару науково-технічному прогресу.

Практичне застосування інноваційних ідей в Україні – країні з перехідною економікою – базується на використанні передового досвіду, тоді як ефективне впровадження сучасних ідей повинно враховувати особливості інфраструктури ринку. До основних перешкод залучення інновацій в Україні відносять:

- відсутність чітких механізмів і регламентованих термінів розгляду інноваційних проектів;
- наявність правової незахищеності проектів, що ускладнює діяльність підприємства, яке використовує знання інноваційної науки;

- недостатній рівень розвитку інноваційного ринку, що пояснює відсутність бажання у інвесторів фінансувати інноваційні проекти.

Проаналізувавши досвід розвитку інноваційної сфери інших країн світу та вже зроблених заходів можна додати ще деякі кроки, які потрібно зробити, щоб переорієнтувати економіку України в бік інноваційного шляху розвитку:

1. Створення технопарків: співдружність ідей, грошей і виробництва

Технопарки - прекрасна можливість зібрати в одному місці студентів, науковців, інвесторів і виробників і дати їм можливість вільно співпрацювати. Таким чином інвестори будуть забезпечені інноваційними розробками, виробники - винаходами для впровадження, а студенти і вчені не забудуть про те, що їх дослідження повинні бути націленими на результат - тобто, на отримання конкретних економічних вигод.

2. Популяризація: технології - в маси

Для повсюдного поширення нових технологій необхідно створити мережу трансферу: наприклад, організувати на базі університетів або галузевих НДІ інформаційні центри, які надавали б актуальну інформацію про нові технології, виходячи із специфіки і потреб регіону, допомагали зорієнтуватися в нововведеннях і навчитися їх використовувати.

3. Встановлення сприятливого політичного клімату

Де шукати фінансування інноваційних проектів? З одного боку, держава може співпрацювати з українським бізнесом, використовуючи механізм державно-приватного партнерства, з іншого - залучати іноземний капітал, створивши сприятливий інвестиційний клімат, що припускає політичну стабільність, радикальне зниження корупції та дерегуляцію.

4. Децентралізація економічної політики

Нинішня економічна і, зокрема, податкова централізація виснажує регіони і тим самим перешкоджає виникненню і розробці інноваційних ідей поза п'ятірки великих міст. Держава має подбати про те, щоб люди могли реалізовувати свої ідеї там, де вони живуть. В іншому випадку їх ідеї легко можна експортувати і використовувати далеко за межами батьківщини [4].

Інноваційний сценарій розвитку - це довгий і кропіткий процес, але починати його потрібно саме зараз, тоді, коли народ України зробив неймовірний прорив вперед, вибравши нову владу і давши їй ще один шанс.

Також процес інноваційного становлення України повинен включати в себе:

1. Залучення західних фахівців, а також українців - випускників Гарварду, Стенфорда, Берклі і т.д. для створення ряду робочих груп з формування необхідних змін в існуючому законодавстві, а також реалізації економічних стратегій в короткостроковій перспективі.

2. Трансфер технологій. Створити реально-працюючий механізм пошуку і підтримки науково-обгрунтованих технологічних ідей і проектів, які можуть знайти комерційне застосування шляхом створення нових компаній або при впровадженні на існуючих промислових підприємствах.

4. Регіональні центри підтримки ділової ініціативи. Регіональні центри підтримки ділової ініціативи повинні бути некомерційними організаціями, що діють в рамках державного бюджету (Міністерства Економіки), і спеціалізуватися на наданні допомоги підприємствам малого та середнього бізнесу.

5. Зменшення податків для малого підприємництва і підприємств, які активно займаються інноваційними розробками, використовуючи досвід багатьох інших країн.

7. Правова безпека. Усунути можливість тиску на будь-який технологічний бізнес правоохоронними органами.

8. Юридичні послуги. В Україні відсутній механізм державної підтримки надання юридичних послуг підприємцям. Існує лише практично непрацюючий механізм правової допомоги в кримінальних справах (державний адвокат). Важливим аспектом інтеграції України у світову економіку, врешті-решт, має стати збільшення обсягів інвестицій, особливо у високотехнологічні галузі.

Активізація інноваційної діяльності потребує нових методів застосування науково – технічних досягнень, які ґрунтуються на розширенні інноваційного ринку. Сучасний український ринок характеризується відсутністю ефективної реклами та науково-дослідних організацій, дефіцитом маркетингових досліджень, низьким рівнем витрат на капіталовкладення. Для покращення розвитку інноваційної діяльності необхідно, насамперед, розширити джерела фінансування за рахунок цільових фондів, забезпечити функціонування механізмів державного стимулювання і ефективного застосування іноземних інвестицій в області наукових досліджень, а також розширити форми інфраструктури ринку створенням технопарків, бізнес – інкубаторів, торгових бірж.

Література:

1. Сайт державної служби статистики в Україні [Електронний ресурс] – Доступний з http://www.ukrstat.gov.ua/ (Дата звернення: 11.05.2014).
2. Козлова А.І. Інноваційна модель розвитку економіки України: міжнародні пріоритети /А.І. Козлова // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2012. – №725. – С. 125–129.
3. The Global Competitiveness Report 2014–2015: Full Data Edition. World Economic Forum, Geneva, 2014.

Нестеренко Г.Б.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри земельного кадастру
Бандура Т.В.,
студентка,
Львівський національний аграрний університет,
м. Львів

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ НА ПРИКЛАДІ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів є підвищенням ефективності використання внутрішніх факторів розвитку регіонів (підвищення рівня інноваційної та інвестиційної спроможності регіонів) і відповідає Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року [1] та Програма регіонального розвитку "Інноваційна економіка та інвестиції", напрям "Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів" [2].

Метою роботи є обґрунтування інвестиційно-інноваційних засобів та механізмів у сфері просторової організації та розвитку об'єднаних територіальних громад для підвищення конкурентоспроможності регіону шляхом підготовки та підвищення кваліфікації посадових осіб органів місцевого самоврядування у конкретних напрямках діяльності: формування ресурсів території, розробка та зміна генеральних планів населених пунктів, залучення інвестицій, створення «точок зростання» (індустріальних парків), підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості територій.

Цільові групи проекту га кінцеві бенефіціари проекту: голови об'єднаних територіальних громад, старости, інші посадові особи органів місцевого самоврядування та місцевої виконавчої влади і їх структур. На території Львівської області налічується 20 районних рад, міських рад - 44, селищних рад- 34, сільських - 632. В даний час створено 35 об'єднаних територіальних громад. Чисельність наявного населення станом на 01.12.2012 р. – 2541,1 тис. осіб, у тому числі сільського – 995,0 тис. осіб, міського – 1546,1 тис. осіб. Планується створення більше як 90 об'єднаних територіальних громад на території Львівської області [3].

В Україні здійснюється важливий процес ефективного розвитку територій - реформування органів місцевого самоврядування (децентралізація), метою якої є забезпечення спроможності регіонів самостійно вирішувати питання місцевого значення. Реформою передбачається наділення територіальних громад більшими ресурсами та мобілізацією їх внутрішніх резервів, а також об'єднання (укрупнення) територіальних громад і їх ефективну співпрацю в контексті співробітництва, що закріплено відповідним законодавством України. Об'єднані територіальні громади мають більше можливостей та повноважень стосовно залучення додаткових фінансових ресурсів, здійснення зовнішніх запозичень, самостійно планувати, мобілізувати та витрачати кошти місцевих бюджетів, зокрема бюджету розвитку та власних надходжень бюджетних установ.

Нові виклики, які демонструє реформування органів місцевого самоврядування, обумовлюють пошук нових шляхів, методології та методів у підходах до вивчення основ господарювання на територіях. Особливо це стосується сільських та селищних громад, де рівень готовності фахівців, які займають виконавчі посади у напрямку організації ефективного самоврядування та управління комплексом соціально-економічного розвитку є недостатнім. Реформа органів місцевого самоврядування вимагає наявності добре підготовленого кадрового потенціалу, які займають чи займатимуть посади сільських, селищних, міських голів, до виконавчих функцій яких буде належати організація управління соціально-економічним, господарським простором ввірених територіальних громад.

В сучасних умовах посадові особи місцевого самоврядування повинні отримати ґрунтовні знання з розробки економічних програм розвитку територій та їх бюджетного забезпечення, основ містобудування та архітектури і земельного законодавства, сформувати засади інвестиційної привабливості територій та набути інших знань, які є складовими традиційних навчальних програм за різними напрямами - містобудування, землевпорядкування, маркетинг, будівництво, екологія, соціологія, демографія та ін. Фактично на сьогодні недостатньою є існуюча система підготовки кадрів для місцевого самоврядування, підвищення кваліфікації та перекваліфікації, яка відповідає вимогам часу.

Реформування органів місцевого самоврядування необхідно розглядати у напрямках, які тісно переплетені між собою, ґрунтуються на показниках пов’язаного результативного функціонування, ефективність якого забезпечує комплексний системний підхід до організації діяльності.

Очікувані результати полягають в наступному:

- науково-дослідницька робота з обґрунтуванням рекомендацій щодо просторових аспектів агломераційних утворень, розвитку об’єднаних територіальних громад для забезпечення ефективного стратегічного планування і розробки програм соціально- економічного розвитку територій з використанням вимог простору;
- науково-дослідницька робота з обґрунтуванням рекомендацій щодо формування безпекової політики територій як засобу підвищення конкурентоспроможності регіону;
- обґрунтування інвестиційних пропозицій у сфері підвищення просторової організації територій органів місцевого самоврядування;
- підвищення фахового рівня керівників територій місцевого самоврядування з питань просторового та економічного планування га управління.

Реалізація проекту "Посилення конкурентоспроможності регіону у сфері просторового та соціально-економічного розвитку територій науково-методологічний аспект" [4] спрямована на вирішення проблеми ефективного реформування територіального і регіонального розвитку, забезпечення сталого зростання соціально-економічного потенціалу через вдосконалення системи управління територіями, а також на поглиблення знань посадових осіб і в різних галузях, якими не завжди володіють обрані керівники громад, депутатський корпус, інші посадові особи. Одним із ефективних варіантів вирішення проблеми є наближення фахової освіти в галузі

управління соціально-економічним розвитком територій та регіонів до реальних засад функціонування кожної громади.

Фінансова сталість виконання проекту є реальним початком забезпечення ефективного управління територіями та регіональним розвитком завдяки науковій системній організації підвищення професійного рівня посадових осіб, депутатів, активістів громадських об'єднань, що вирівнює їх освітній потенціал та високу результативність практичної роботи. Подальша діяльність за проектом можлива у випадку наявності джерел фінансування, не заборонених законодавством. Науковий підхід до формування стратегічних планів і програм соціально-економічного розвитку, інвестиційних пропозицій, архітектурного просторового планування, інфраструктури та інших переваг в обов'язковому порядку призведе до зростання самоокупності територій, бюджетних надходжень та інвестицій.

Ефективність реалізації:

- ефективний розподіл, раціональне планування земель та територій населених пунктів через вдосконалення досконаліть генерального архітектурного планування, що дає можливість залучення інвестицій, створення нових робочих місць та ефективного управління майновими ресурсами регіону;
- активізація господарсько-економічних процесів у містах та селах області призведе до покращення демографічної ситуації в регіоні, зростання доходів населення, культурного та духовного зростання, зупинить негативну міграцію;
- підготовка та навчання посадових осіб і проведення наукових досліджень у сфері просторової організації та управління природно- ресурсним потенціалом територій дає можливість забезпечити його раціональне використання із мінімізацією шкоди для довкілля, а також забезпечити ефективну рекультивацію і відновлення природних ресурсів.

Література:

1. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 № 385 // База даних "Законодавство України" / ВР України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF (дата звернення: 27.02.2018)
2. Програма регіонального розвитку "Інноваційна економіка та інвестиції" [Електронний ресурс] // Міністерство регіонального розвитку та будівництва України: [сайт]. Київ, 2018. URL: http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/04/Programi-regionalnogo-rozvitku_do-postanovi-KMU_821.pdf (дата звернення 26.02.2018).
3. Кількість адміністративно-територіальних одиниць [Електронний ресурс] // Львівська ОДА: [сайт]. Львів, 2018. URL: http://loda.gov.ua/kilkist_administratuvno_terutorialnuh_odunuc (дата звернення 25.02.2018).

4. Посилення конкурентоспроможності регіону у сфері просторового та соціально-економічного розвитку територій науково-методологічний аспект [Електронний ресурс] // Міністерство регіонального розвитку та будівництва України: [сайт]. Київ, 2018. URL: http://www.minregion.gov.ua/decentralization/http-www-minregion-gov-ua-wp-content-uploads-2017-09-zaklyuchenie-png/ (дата звернення 27.02.2018).

Гарник Л.П.,
кандидат політичних наук,
доцент кафедри комерційної,
торговельної та підприємницької діяльності,
Хусаін Білал,
магістрант,
Науково-навчальний інститут
економіки, менеджменту і міжнародного бізнесу
Національного технічного університету
"Харківський політехнічний інститут",
м. Харків

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІСЛАМСЬКОГО БАНКІНГУ В УКРАЇНІ, ЯК ІННОВАЦІЙНОГО ІНСТРУМЕНТУ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНВЕСТИЦІЙ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Під впливом глобалізації у першій чверті 21 сторіччя спостерігається стрімкий розвиток ісламських фінансових інститутів, тому виникає нагальна потреба у нормативно-правовій регламентації їх діяльності у рамках національних нормативно-правових систем, а також стандартизації та відпрацюванні механізмів управління якістю ісламських продуктів та послуг в тому числі й на фінансових ринках країн близькосхідного регіону та за його межами. За оцінками провідних експертів світові активи ісламської фінансової індустрії оцінюються у еквіваленті 2,5 – 3 трильйони долларів США.

За короткий проміжок часу ісламська фінансова система стала самодостатньою системою з потужним інклюзивним потенціалом, яка включає в себе банківський сектор, ринки капіталів та страхову діяльність. Ісламські банки та корпорації є найчисельнішими фінансовими інститутами цієї системи, яка є виявляється більш фінансово стабільною та кризостійкою ніж традиційна неісламська. Найбільша концентрація ісламських фінансових інститутів у світовій економіці спостерігається у країнах Близького Сходу та Південно-Східної Азії, які є також бажаними інвесторами у національні економіки навіть тих країн, які знаходяться за межами цих регіонів. Так, центром ісламських фінансів Європи став Лондон, а Німеччина – одним з його сателітів. Південна Корея, Гонконг, Японія, Китай, Канада, Бразилія,

Сурінам, Марокко, ПАР, Нігерія та інші країни Нового та Старого світу для залучення ісламських інвестиційних капіталів всіляко сприяють забезпеченню нормативно-правових умов які б сприяли захисту національної безпеки та економічних інтересів одночасно із запровадженням ісламських фінансових інновацій. Проте головною перепоною розвитку ісламських фінансових інструментів у неісламському світі стають помилкові стереотипи щодо ісламських фінансів та економіки вцілому, а також відсутніть достатньої кількості фахівців-практиків з питань ісламських фінансів, а також соціально-політичних процесів та трендів економічного розвитку Близькосхідного регіону.

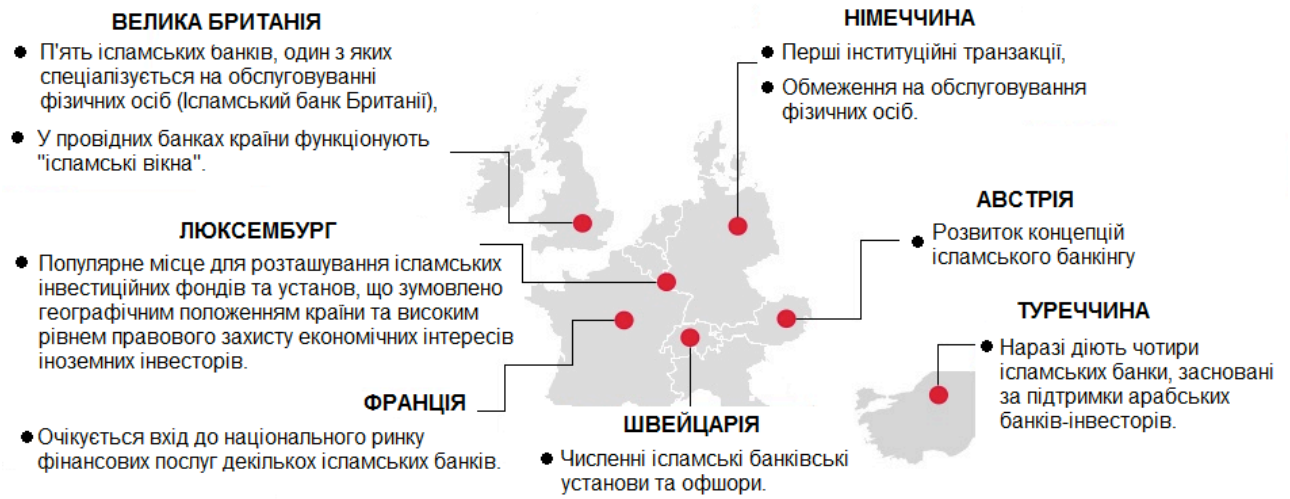

Рисунок 1. Ісламські банківські та фінансові установи у Європі.

Економіка України наразі зацікавлена у пошуку шляху виходу з існуючої соціально-економічної кризи та залученні іноземних інвестицій. Втім нинішнє геополітичне та соціально-економічне становище країни не сприяє підвищенню її інвестиційної привабливості зокрема для великих близькосхідних інвесторів, проте простежується певний рівень зацікавленості у науково-технічних розробках, аграрному секторі та використанні її природних ресурсів. Часто спокуса отримати бажані близькосхідні інвестиції супроводжується численними прихованими ризиками, пов’язаними з порушенням економічних та геостратегічних інтересів України, які можуть виникнути у випадку, коли під виглядом бажаних інвестицій до національної економічної системи надходять тіньові капітали компаній, під прикриттям яких діють визнані світовою спільнотою реакційні течії та екстремістські угрупування на кшталт "Братів-мусульман", "Хізб-ат-Тахрір", а також спонсорів та симпатиків терористичного утворення "Ісламська держава".

Зазначимо, що відродження та розвиток інфраструктури й науково-технічного потенціалу міст східної України наразі можна розпочати шляхом залучення близькосхідних прямих інвестицій, що потребує обговорення та формування стратегії щодо оптимізації процедур отримання необхідних

документів для правового забезпечення тимчасового чи постійного перебування іноземних громадян на території України та їх підприємницької діяльності спільно з українськими партнерами. Вивчення досвіду ОАЕ, Туреччини та провідних країн Європи щодо розвитку ісламських фінансових продуктів та їх гармонізації з національним законодавством країн Європи сприятиме впровадженню найкращої світової практики на теренах України з урахуванням того, що у ролі інвесторів (людський та фінансовий капітал) в розвиток регіону також можуть виступити іноземні студенти, які навчаються у наших ВНЗ, біженці з країн Близького Сходу, тимчасово переміщені особи з зони АТО та вимушені переселенці з Криму.

Так звані "ісламські вікна" у мережі українських банків сприятимуть акумуляції капіталу фізичних осіб, які сповідують Ісам, а також розвитку практики етичних інвестицій (мусульманські інвестиції) у реальний сектор національної економіки України. Проте впровадження такої практики потребує консолідації зусиль експертів з ісламських фінансів та права (Шаріату), економістів, політиків та правознавців, що потребує створення на базі ВНЗ консалтингових груп (дослідницько-дорадчих органів) з питань етичних фінансів (фінансових інститутів та практик, які є альтернативами традиційній європейській системі банкінгу), включення до програми підготовки фахівців економічного напряму дистанційних курсів з вивчення англійської, арабської та турецької мов фахового спрямування (співпраця з Ісламським університетом), також курсів з ісламських фінансів та сертифікації товарів й послуг та інших предметів, які сприятимуть якісній підготовці вітчизняних фахівців для забезпечення національних економічних інтересів та стратегічного парнерства з країнами Близького Сходу.

Врахувати слід факт того, що кожен іноземний громадянин, який отримує вищу освіту на території України, стає безпосереднім інвестором у розвиток інфраструктури свого ВНЗ та країни (туризм, сфера послуг, тощо), а також потенційним об’єктом впливу екстремістських й терористичних угрупувань, діяльність яких у останні роки значно активізувалася зокрема в регіонах, наближенних до зони АТО. Також об’єктами впливу вказаних угрупувань стають соціально та економічно незахищені представники багатьох мусульманських діаспор та об’єднань іноземних громадян, біженців та тимчасово переміщених осіб. Тож, створення ради діаспор та об’єднань іноземних громадян як дорадчого органу при адміністраціях міст сходу України та відкриття профільних шкіл для представників мусульманських діаспор сприятимуть отриманню якісної середньої освіти та інтеграції представників мусульманських спільнот до соціально-культурного простору та економіко-правового поля України. Це сприятиме розвитку толерантності у суспільстві та розбудові міжнародної економічної співпраці через представників мусульманських діаспор. Отже вказані заходи дозволять забезпечити українські підприємтва необхідними для їх функціонування трудовими ресурсами з числа представників діаспор, біженців та тимчасово переміщених осіб, яким буде надана можливість отримати освіту та

затребувану на регіональному ринку праці професію – розвиток людського та інтелектуального (кросс-культурного) капіталу регіону.

Література:

1. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд / Укладачі: Добко Т., Золотарьова І., Калашнікова С., Ковтунець В., Курбатов С., Линьова І., Луговий В., Прохор І., Рашкевич Ю., Сікорська І., Таланова Ж., Фініков Т., Шаров С.; за заг. ред. С. Калашнікової та В. Лугового. – Київ: ДП "НВЦ "Пріоритети", 2015. – 84 с.

Матвієць М.В.,
кандидат економічних наук,
керівник групи стратегічного планування
самостійної науково-дослідної лабораторії ДП "КБ "ПІВДЕННЕ"
ім. М.К. Янгеля,
м. Дніпро
Охота В.В.,
студент,
Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара,
м. Дніпро

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ І НАУКОЄМНИХ ВИРОБНИЦТВ У СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Світові тенденції трансформації розвитку будь-якої держави до зростання рівня виробництва, підвищення конкурентоспроможності, забезпечення якості життя супроводжуються змінами у соціальному, економічному та політичному векторах країни. Крім того, вплив глобалізаційних процесів на розвиток світового ринку товарів та послуг вимагає системного і стратегічного підходу до управління соціально-економічним розвитком країни.

У свою чергу, успішність реформування системи управління соціально-економічним розвитком країни потребує більш ретельного аналізу та достовірних оцінок щодо впровадження високотехнологічних та наукоємних виробництв як одного з вагомих факторів ефективної реалізації побудови інноваційної моделі економічного розвитку України.

Саме інноваційна модель економічного розвитку держави є тим фундаментом, який спонукає країну до вирішення найскладніших задач у всіх галузях національного господарства та досягнення цілей сталого розвитку країни. Вони полягають у підвищенні та забезпеченні гідного рівня якості життя (неперервної якісної світи; забезпеченні здорового способу життя та довголіття; сприянні розвитку науки та впровадженні інновацій тощо); перехід

до раціональних моделей споживання і виробництва; вжиття заходів боротьби зі зміною клімату та її наслідків; відновлення екосистем та екологічної ситуації в країні.

Серед основних інструментів державного регулювання-вибір і реалізація пріоритетних напрямків міжнародного співробітництва; фінансування програм обміну науковими кадрами; сприяння доступу до національних і міжнародних систем науково-технічної інформації; запровадження в країні міжнародних стандартів як передумови входження до загальносвітового технологічного простору; надання юридичних, посередницьких, консультаційних та інших послуг суб'єктам міжнародного інноваційного співробітництва; підтримка міжнародних зв'язків; формування сприятливого середовища для залучення іноземних інвестицій та інших фінансових ресурсів до інноваційної сфери [3].

Вимоги, що висуває світовий ринок до продукції для споживачів постійно посилюються. Це спонукає суб'єкти господарювання (підприємства, фірми, концерни, холдинги тощо) до пошуку шляхів підвищення рівня конкурентоздатності продукції на засадах впровадження інновацій.

Для порівняння інноваційного розвитку країн світу застосовується рейтинг Bloomberg Innovation Index , що складається з наступних показників, а саме:

- витрати на інновації і дослідження;
- присутність в економіці високотехнологічних компаній;
- поширеність запровадження вищої освіти;
- додана вартість товарів;
- кількість зареєстрованих патентів;
- кількість дослідників.

У першу десятку країн за цим рейтингом входять Південна Корея, Швеція, Німеччина, Швейцарія, Фінляндія, Сінгапур. Японія, Данія, США, Ізраїль [5].

Отже, під впливом структурно-технологічних зрушень у цих країнах продовжують конкурувати галузі, які використовують та запроваджують сучасні технології, інновації й новітні досягнення науково-технічного прогресу, ефективні розробки, а також реалізується інвестиційна політика.

Країни з розвиненою економікою приділяють велику увагу сектору високих технологій та інноваційній діяльності. Вони взяли курс на інтенсивний розвиток досліджень та інновацій, підвищення частки наукоємної продукції у виробництві [1].

Характерним, як можна помітити з наведених даних, є надвисокий ступінь монополізації світового ринку технології, що набагато вищий, ніж в інших сегментах міжнародної торгівлі. До 90 % нових технологій спрямовуються внутрішньо корпоративними каналами, відповідна частина платежів надходить від закордонних філій до материнських компаній [2].

Інвестиційна політика повинна визначати не лише мету, завдання і пріоритети державної діяльності у сфері високотехнологічного та наукоємного

виробництва, а й запроваджувати заходи, які мають забезпечити необхідні передумови для спрямованого державного регулювання.

На жаль, в інвестиційній політиці України хоча й відбулися певні структурно-трансформаційні зрушення, але продовжується занепад галузей національного господарства, що базуються на впровадженні інновацій, сучасних розробок науково-технічного прогресу у суспільне виробництво, про що свідчать:

- різке зменшення попиту виробничого сектору на науково-технічні розробки, викликане занепадом високотехнологічних виробництв та спостерігається тенденція до збільшення питомої ваги науково-технічних розробок при одночасному зменшенні питомої ваги прикладних досліджень;
- зменшення державної підтримки науки в усіх економічних програмах, спричинене бюджетними дефіцитами, вимогами іноземних кредиторів, політичною та економічною нестабільністю, відсутністю стратегічних програм розвитку чи їх невиконанням [4].

Формування сучасної державної політики у сфері високотехнологічних та наукоємних виробництв, перш за все, повинно базуватися на досконалій нормативно-правовій системі, де чітке розуміння законів і положень сприятиме прийняттю обґрунтованих заходів, націлених на удосконалення напрямів інноваційної політики та інвестиційної привабливості.

Ринок високих технологій є складовою розвиненої країни, економіка якої побудована на впровадженні інновацій та сучасних нововведень у галузях науки і техніки.

Визначальним орієнтиром інноваційної стратегії має стати забезпечення готовності національної економічної системи та суб'єктів господарювання до широкомасштабного здійснення інноваційної діяльності та функціонування в умовах інноваційного розвитку.

Формування інноваційної економіки, що базується на знаннях, які є підґрунтям вибору сучасних інструментів регуляторного впливу, дозволить приймати грамотні управлінські рішення з метою підвищення конкурентоспроможності національного господарства.

Література:

1. Жуйков Д. Британия ставит на биотех [Електронний ресурс] / Жуйков Д. // Режим доступу: http://www.strf.ru/material.aspx? CatalogId=221&d_no=17703.-Назва з екрана.
2. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава. [Програма економічних реформ на 2010-2014 роки] [Електронний ресурс] // Комітет з економічних реформ при Президентові України. – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/ Programa_reform_FINAL_1.pdf. -Назва з екрана.

3. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком промислових підприємст: монографія / С.М. Ілляшенко, О.А. Біловодська. - Суми: Університетська книга, 2010. - 281с.
4. Чумаченко Г.І. Актуальні питання міжнародного економічного співробітництва України в науково-технічній сфері // Юридичний журнал / http://Justinian.com.ua
5. Bloomberg [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.bloomberg.com/graphics/2015-innovative-countries/

Кербікова А.С.,
старший викладач кафедри економіки
та підприємництва ім. Т.Г. Беня,
Хитько М.М.,
асистент кафедри економіки
та підприємництва ім. Т.Г. Беня,
Національна металургійна академія України,
м. Дніпро

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Інноваційна діяльність супроводжується постійними змінами в діяльності підприємства. При наявності в підприємства великого конкурентного ринку, інноваційна діяльність повинна відбуватись постійно, з послідовним завоюванням ринку, значно більшої його частки, та відповідно збільшенням прибутку. Але підприємство повинно мати стійку стратегію інноваційного розвитку в довгостроковій перспективі, а не одноразове впровадження інноваційного продукту, яке дає отримання тимчасових значних конкурентних переваг.

Питання інноваційної діяльності підприємств досліджували такі вітчизняні науковці: О.І. Амоша, В.М. Геєць, Р.В. Грінченко, В.В. Дорофієнко, В.О. Зайцева, Г.Г. Півняк, В.П. Семиноженко, В.П. Соловйов, Л.І. Федулова, О.М. Шашенко, О.І. Яшкіна та інші. Серед зарубіжних науковців варто виокремити І.Т. Балабанова, П. Друкера, Ф. Портера, Б.Г. Салтикова, Б. Санто, Б. Твісса, Р.А. Фатхундінова.

У 2016 році інноваційною діяльністю в промисловості займалися 834 підприємства, або 18,9% обстежених промислових. На рисунку 1 наведено кількість промислових підприємств за напрямами проведених інновацій за регіонами.

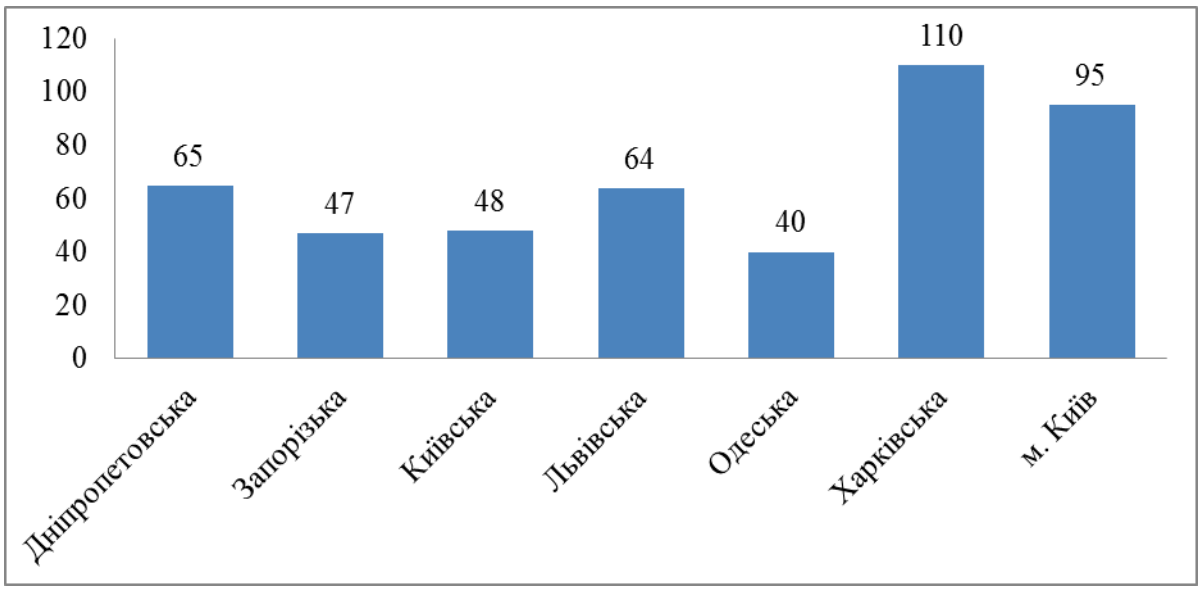

Рисунок 1. Кількість промислових підприємств за напрямами проведених інновацій за регіонами.

Серед регіонів вищою за середню в Україні частка інноваційно активних підприємств була в Харківській, Тернопільській, Миколаївській, Запорізькій, Івано-Франківській, Одеській, Житомирській, Львівській, Чернівецькій, Херсонській областях та м. Києві; у розрізі видів економічної діяльності − на підприємствах з виробництва основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів, комп'ютерів, електронної та оптичної продукції, автотранспортних засобів, коксу та продуктів нафтоперероблення.

У 2016 році 88,1% інноваційно активних промислових підприємств упроваджували інновації (або 16,6% обстежених промислових). Ними було впроваджено 4139 інноваційних видів продукції, з яких 978 – нових виключно для ринку, 3161 – нових лише для підприємства. Із загальної кількості впровадженої продукції 1305 – нові види машин, устаткування, приладів, апаратів тощо, з яких 22,3% нових для ринку. Найбільшу кількість інноваційних видів продукції впроваджено на підприємствах Запорізької, Львівської, Харківської, Дніпропетровської областей та м. Києва; за видами економічної діяльності – на підприємствах з виробництва машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань, харчових продуктів, металургійного виробництва.

Упродовж 2016 року наукові дослідження і розробки в Україні виконували 972 організації, 46,6% з яких відносилися до державного сектору економіки, 37,7% – підприємницького, 15,7% – вищої освіти.

На підприємствах та в організаціях, які здійснювали наукові дослідження і розробки, кількість виконавців таких робіт на кінець 2016 року становила 97,9 тис. осіб (з урахуванням сумісників та осіб, які працюють за договорами цивільно-правового характеру), з яких 65,1% – дослідники, 10,2% – техніки, 24,7% – допоміжний персонал.

Для підвищення конкурентоспроможності країни необхідно впроваджувати та стимулювати інноваційну діяльність. Завдяки проведеному аналізу стану інноваційної діяльності на промислових підприємствах, виявлені проблеми, які гальмують економічний розвиток держави. Серед них основними є: недостатній обсяг фінансування інноваційної діяльності та відсутність державної підтримки; недосконала податкова система, яка у свою чергу пригнічує мотивацію щодо розробки нових технологій; зростання зносу обладнання у науці та технологічна база, яка потребує модернізації; неузгодженість законодавства в інноваційній сфері.

Отже для того, щоб країна впевнено стала на інноваційний шлях розвитку, необхідно докласти великих зусиль у таких напрямках: орієнтації державної політики на активізацію інноваційної діяльності підприємств; розвиток освіти і науки як необхідного підґрунтя для продукування інноваційних ідей і розробок; формування інноваційної інфраструктури як важливої складової національної інноваційної системи.

Література:

1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]: Режим доступу http://www.ukrstat.gov.ua.
2. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / за заг. ред.В.М. Гейця та ін.; НАН України. – К., 2015. – 336 с.
3. Кербікова А.С., Хитько М.Н. Діагностика інноваційної діяльності підприємств України в системі підвищення її конкурентоспроможності / А.С. Кербікова, М.М. Хитько М.Н. // Економіка і фінанси 2018. - №1. - С. 56-64.
4. Краус Н.М. Становлення інноваційної економіки в умовах інституціональних змін: монографія. – Київ: ЦУЛ, 2016. – 596 с.
5. Наукова та інноваційна діяльність України [Текст]:Статистичний збірник України за 2016 рік // [Державний комітет статистики України]. – К.: Інформаційно-аналітичне агентство, 2017. – 140 с.

Яковлєва-Мельник Н.Г.,
викладач кафедри інноваційного менеджменту
та міжнародної логістики,
Університет імені Альфреда Нобеля,
м. Дніпро

ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНСЬКУ ЕКОНОМІКУ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЇЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Сучасні світові процеси інтеграції потребують прискорення трансформації багатьох сфер української економіки, застосування інноваційної моделі розвитку. Фінансування та розвиток нових видів діяльності обумовлює рівень економічного прогресу та рівень країни в цілому. Економічний прогрес

будь-якої країни консолідується навколо інвестицій як внутрішніх, так і зовнішніх. Зокрема, пряме іноземне інвестування, що є домінуючою формою іноземних інвестицій для країн з перехідною економікою, переважає в України та інших країнах Центрально-Східної Європи, передбачаючи трансфер технологій, ноу-хау, людських ресурсів, досвіду з менеджменту, підготовки персоналу.

Доповідь про стан світових інвестицій з 2003 року свідчить про їхній періодичний спад, тому країнам необхідно вступати в конкурентну боротьбу за розподіл зовнішніх інвестиційних потоків для ефективного використання власних ресурсів та можливості розвитку інноваційних напрямків діяльності.

Обсяги прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в розвинені країни в 2017 році знизились на 27% – до $810 млн, зокрема в Північній Америці – на 33%, в Європі – на 27%. Натомість, в Австралії було зафіксовано зростання на 11%. ПІІ в країни, що розвиваються, в минулому році збільшилися на 2%, досягнувши $653 млрд. В країнах з перехідною економікою показник ПІІ впав на 17% – до $55 млрд, що відповідає мінімальному показнику 2005 року. Така ситуація склалася через скорочення обсягів ПІІ до Росії в основному (на 17%, до $31 млрд) і слабкого притоку інвестицій в більшості країн СНД [1]. Стимулювання ПІІ для сталого розвитку, як і раніше, залишається проблемою державного управління на світовому рівні.

Актуальність проведення досліджень щодо сучасного стану інвестиційного середовища в Україні з метою активізації інвестиційної діяльності та розробки економічного механізму залучення додаткових зовнішніх інвестиційних джерел для подальшого інноваційного розвитку вітчизняної економіки – безперечна.

Як повідомляється на сайті Державної служби статистики України, на 1 жовтня 2017 року обсяг іноземних інвестицій в Україну зріс на $2,2 млрд. (або на 5,9%), до $39,7 млрд., порівняно з показником на початок року [2].

Розвиток інноваційної діяльності в Україні на 95% фінансується за рахунок власних коштів підприємств, держава надає лише 0,4% коштів. Частка іноземних інвестицій, відповідно до загальної тенденції іноземного інвестування, різко скоротилась у 2014-2015 роках, знизившись до 0,1 % у 2016 році у порівнянні з 8,7 % у 2012 році (рис.1).

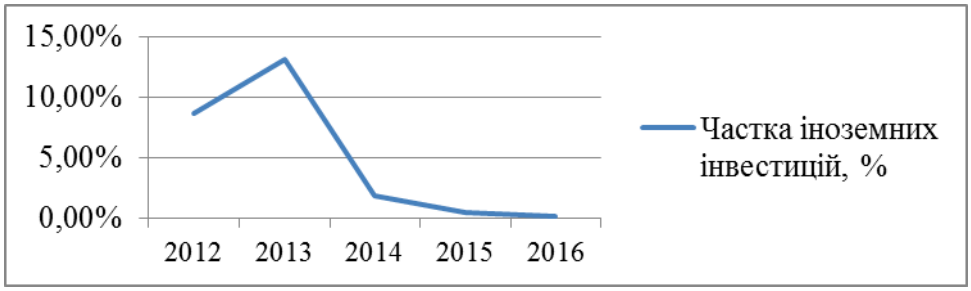

Рисунок 1. Динаміка частка іноземних інвестицій в загальному обсязі інноваційної діяльності підприємств України (2012-2016 рр.)

Для збільшення обсягів надходження іноземних інвестицій в інноваційні напрямки розвитку економіки України необхідно:

- стабілізація політичної ситуації, надання внутрішньої та зовнішньої безпеки;
- спрощення (подолання) бюрократичної системи документації; непрозорості та корупції в роботі виконавчих, контролюючих структур;
- вдосконалення законодавчої бази України, механізму реалізації наявних нормативних актів; посилення контролю щодо дотримання законодавства нашої країни; стабілізація податкового регулювання;
- створення системи гарантій стабільності для забезпечення довгострокового фінансування інвестиційних проектів, стимулювання процесу формування інвестиційних умов для інноваційного розвитку, забезпечення зростання обсягів капіталовкладень у сферу впровадження інноваційних технологій та ін. [3];
- забезпечення високої ефективності розвинутої інвестиційної інфраструктури та забезпечення належної роботи інститутів спільного інвестування;
- надання уваги та стимулювання розробки регіональних, національних, програм інноваційного розвитку підприємництва;
- стимулювання впровадження енерго- й ресурсозберігаючих технологій на підприємствах, надання соціальної та фізичної безпеки робочих місць;
- забезпечення компенсації витрат на реалізацію суспільно значущих інноваційних проектів їхнім авторам;
- створення та впровадження освітніх програм, що сприятимуть розвитку винахідницької діяльності, розумінню всіх особливостей права інтелектуальної власності та відповідальності за його порушення;
- створення потужної інформаційної бази (в першу чергу Internet- сайтів) для можливості ознайомлення з перевагами регіонів України в тій чи іншій галузі (виробничій, туристичній і т.п.) та забезпечення можливості безпосереднього контакту з організаціями, що пропонують відповідні проекти.

Важливим фактором для збільшення фінансування провідними країнами є ефективність наукових працівників у забезпечені інноваційних досягнень. В Україні ж створено умови відтоку продуктивного наукового персоналу закордон через дефіцит фінансування, що потребує докорінної зміни на державному рівні [4].

Реалізація ПІІ в Україні відбувається за умов контролю держави, зокрема інвестиційного законодавства, що адаптоване до норм Європейського Союзу; міжнародних угод, предметом яких є захист і сприяння ПІІ. Однак, даний механізм потребує активного використання на практиці та втілення стратегії інноваційно-інвестиційної політики держави.

Література:

1. World Investment Report 2017. Investor Nationality: Policy Challenges. NewYorkandGeneva: UnitedNations. Availableat: http://unctad.org/en/Pages/analysis.aspx.
2. Державна служба економічної статистики України // Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua
3. Корнєєва Ю.В. Практика залучення іноземних інвестицій до державного сектора / Ю.В. Корнєєва // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – №18. – С. 17-22.
4. Тарасюк М.В., Малярчук О.В. Сучасний стан реалізації інноваційної політики України та фінансове забезпечення / М.В. Тарасюк, О.В. Малярчук // Економіка та держава. – 2017. – №1. – С. 19-24.

СЕКЦІЯ № 8. ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА МЕНЕДЖМЕНТУ

Довбня С.Б.,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня,
Чабанець Т.М.,
здобувач,
Національна металургійна академія України,
м. Дніпро

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ДІАГНОСТИКИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Ефективність функціонування підприємств, забезпечення їх економічної стійкості та сталого розвитку в значній мірі визначається дієвістю системи управління персоналом. Незважаючи на підвищену цікавість до проблем кадрового менеджменту, яка спостерігається протягом останніх років [1-5], питання оцінки ефективності управління персоналом та підвищення його потенціалу все ще залишаються недостатньо опрацьованими. Таким чином, обґрунтування напрямків та формування системи показників оцінки якості системи управління персоналом, що забезпечать її коректну діагностику, та удосконалення є актуальним науково-практичним завданням.

Для оцінки ефективності управління персоналом запропонована діагностична система, що складається з наступних підсистем: 1) забезпеченість персоналом та його якість; 2) дієвість системи мотивації персоналу; 3) організація праці, технології управління та управлінські бізнес-процеси.

Перша підсистема дозволяє оцінити відповідність чисельності персоналу та рівня його компетентності потребам підприємства. Для оцінки кількісної забезпеченості запропоновано використовувати показник "Рівень забезпеченості персоналом", який розраховується як співвідношення фактичної середньоспискової чисельності персоналу та потреби підприємства.

Для оцінки рівня професійної кваліфікації персоналу, в основі якої лежить відповідність базової освіти робітника його посаді та функціям, що виконуються, запропоновано використовувати показники "Рівень професійної кваліфікації персоналу" та "Рівень відповідності кваліфікації працівників та складності робіт". Перший показник розраховується як співвідношення чисельності працівників, що мають освіту, що відповідає вимогам до посади, та фактичної середньоспискової чисельності персоналу. В свою чергу "Рівень відповідності кваліфікації робітників та складності робіт" є співвідношенням рівня кваліфікації персоналу та рівня складності робіт і дозволяє оцінити здатність персоналу підприємства виконувати поставлені завдання. Він повинен обов’язково враховувати кількість робітників, що підвищили кваліфікацію

відповідно до діючих планів.

Конкурентна середа, необхідність диверсифікації та диференціації роботи підприємств обумовлюють безперервний перегляд функціональних обов'язків, динамічність задач та видів діяльності. Таким чином дуже важливою стає оцінка загальної компетентності робітників підприємства, їх потенціалу для вирішення нетрадиційних завдань. Зокрема доцільно додатково оцінювати: частку працівників, що мають вищу освіту, наукові ступені, вільно володіють іноземними мовами і т. ін. Дуже важливими характеристиками високої кваліфікації працівників є можливість їх взаємозаміни та виконання визначеного обсягу робіт меншою чисельністю. Для такої оцінки використовуються показники: кількість (частка) робітників, що мають декілька спеціальностей; кількість (частка) робітників, що суміщають обов'язки.

Цілком зрозуміло що підвищення потенціалу трудового колективу може бути забезпечене тільки при реалізації програми безперервного розвитку його членів. Оцінку реалізації цієї програми пропонується здійснювати за допомогою наступних показників: кількість часів навчань на одного робітника на протязі планового періоду; кількість працівників, що охоплені різними формами підвищення кваліфікації; розмір витрат (інвестиції) на навчання робітників; частка витрат на навчання робітників у загальних витратах підприємства; розмір витрат на навчання, що приходиться на одного робітника на протязі планового періоду; кількість (частка) працівників, що підвищили кваліфікацію на протязі планового періоду; кількість постійно діючих на підприємстві шкіл (курсів, тренінгів, семінарів).

Другим напрямком є діагностика дієвості системи мотивації праці персоналу, яка дозволяє оцінити зацікавленість персоналу у виконанні своїх функцій та ефективній трудовій діяльності.

Запропонована система показників оцінки мотивації праці персоналу представлена в таблиці.

Таблиця 1. Показники оцінки дієвості мотивації персоналу

Показник та його призначення	**Методика розрахунку**	**Умовні позначення**
1	2	3
Співвідношення середньої заробітної плати на підприємстві і середньої заробітної плати по галузі ($З_1$)	$З_1 \equiv \frac{ЗП}{ЗП_б} \times 100\%$	ЗП – середня заробітна плата на підприємстві $ЗП_б$ – рівень заробітної плати, прийнятий за базу (в галузі, по Україні)
Співвідношення середньої заробітної плати на підприємстві з прожитковим мінімумом ($З_2$)	$З_2 \equiv \frac{ЗП}{ПМ} \times 100\%$	ЗП – середня заробітна платня на підприємстві; ПМ – прожитковий мінімум

Продовження таблиці

1	2	3
Темпи зростання заробітної плати (ТЗ)	$ТЗ = \frac{ЗП_о / I}{ЗП_б} \times 100\%$	I – темп інфляції ЗПо, ЗПб – відповідно, рівень заробітної плати у звітному та базовому періоді
Темп зростання сукупної матеріальної мотивації (ТМ)	$ТМ \equiv \frac{(ЗП_о + М_о)/I}{ЗП_б + М_б} \times 1$	ТМ – темп зростання сукупної матеріальної мотивації ЗПо, ЗПб – відповідно, рівень заробітної плати у звітному та базовому періоді Мо, Мб – відповідно, додаткова середньомісячна матеріальна мотивація робітників у звітному та базовому періоді
Частка змінної заробітної плати в загальній її сумі (ЧЗО)	$ЧЗО \equiv \frac{ЗЗП}{ЗП}$	ЗЗП – розмір змінної заробітної плати на підприємстві, грн..; ЗП – загальна сума заробітної плати на підприємстві, грн.
Частка працівників, що включені до сучасних систем мотивації: отримають бонуси, володіють акціями підприємства і т. ін. (ЧСМ)	$ЧСМ \equiv \frac{КСМ}{ФП}$	КСМ – кількість працівників, що включені до сучасних систем мотивації ФП – фактична середньоспискова чисельність персоналу
Співвідношення темпів зростання продуктивності праці та заробітної плати (СТП)	$СТП = \frac{ТП}{ТЗ}$	ТП – темп зростання продуктивності праці у звітному періоді в порівнянні з базовим; ТЗ – темп зростання заробітної плати у порівнянні з базовим
Співвідношення темпів зростання прибутку та заробітної плати (СТПР)	$СТПР = \frac{ТПР}{ТЗ}$	ТПР – темп зростання прибутку у звітному періоді в порівнянні з базовим ТЗ – темпи зростання заробітної плати у звітному періоді в порівнянні з базовим

Третім напрямком є оцінка організації праці, технологій управління та

управлінських бізнес-процесів на підприємстві. В межах цього блоку, в першу чергу, доцільно оцінити рівень організації робочих місць. В найбільш загальному випадку він визначається як співвідношення кількості робочих місць, які обладнанні в повній відповідності до вимог, та середньооблікової чисельності персоналу. Для оцінки організації виробничих та управлінських процесів пропонується застосовувати коефіцієнт корисного використання робочого часу. Враховуючи сучасні технології управління та діяльності працівників до складу показників цієї групи доцільно включити також наступні: частка автоматизованих робочих місць; частка функцій, що реалізуються у вигляді формалізованих бізнес-процесів; частка електронних технологій виробництва та управління і т. ін.

Література:

1. Артюх-Пасюта О.В. Діагностика системи управління персоналом / О.В. Артюх-Пасюта // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Сер.: Економічні науки. – 2013. - № 2. – С. 158-162.
2. Кармінська-Бєлоброва М.В. Сучасна стратегія управління персоналом на підприємстві в умовах ринкової економіки / М.В. Кармінська-Бєлоброва // Держава та регіони. Сер.: Економіка та підприємництво. – 2013. - №2. – С. 123-126.
3. Ландсман В.А. Теоретичні аспекти розвитку системи управління персоналом сучасного підприємства / В.А. Ландсман // Державне будівництво. – 2012. - № 2.
4. Сагалкова Н.О. Економічна діагностика системи управління персоналом підприємства / Н.О. Сагалкова // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки. – 2010. − С. 318-323.
5. Стельмашенко О.В. Комплексна система стратегічного управління персоналом підприємства / О.В. Стельмашенко // Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. – 2013. – Т. 18, Вип. 3(3). – С. 96-99.

Коренюк П.І.,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту
організацій і адміністрування,
Дніпровський державний технічний університет,
м. Кам'янське

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ГАЛУЗІ ЗВ'ЯЗКУ

Політична та економічна нестабільність, що зараз властиві Україні, негативним чином впливають на функціонування та розвиток ринкового

середовища. Невизначеність майбутнього, неможливість прогнозування на тривалу перспективу основних показників діяльності, нестабільність цін та курсів валют спричиняють погіршення господарського стану підприємств та несуть ризик їх неплатоспроможності та банкрутства. Зв'язок є невід'ємною частиною національної економіки і призначений для задоволення потреби сполучення між громадянами, органами влади, фізичними і юридичними особами і т.д. Засоби зв'язку грають одну з головних ролей в забезпеченні збору, обробці, накопиченні та поширенні інформації. В інформаційному постіндустріальному суспільстві галузь зв’язку є однією з пріоритетних і найважливіших. Отже, питання антикризового управління на підприємствах зв’язку є дуже актуальними. Аналіз останніх досліджень. В працях провідних вітчизняних і зарубіжних учених, таких як Д. Никсон, Дж. Ван Эйкен, Е. Альтман, І. Ансофф, Т.В. Божидарнік [2], Л.О. Лігоненко [1], Скібіцький О. М. [3], М.В. Тарасюк [1], О.О. Хіленко [1], Р. Хіт [5], А.В. Шегда [2], А.М. Штангрета [4] та інших створено необхідний фундамент антикризового управління та розглянуті питання сутності, специфіки, завдань та інструментарію. Проте недостатньо вивченими залишаються особливості вибору цілей та стратегії підприємств окремих галузей, відповідно до рівня його кризового стану, а також продовження потребують дослідження можливостей та перспектив застосування системи антикризового управління в залежності від галузевої специфіки підприємства. Підприємства зв'язку забезпечують зв'язок виробничої та соціальної інфраструктури, як на території України, так і за її межами. З 2013 р. в загальному обсязі послуг пошти та зв’язку були виділені такі частини: поштова та кур'єрська діяльність; телекомунікації (електрозв'язок). Економічна криза в Україні, що почалась у 2014 р., охопила всі сфери діяльності в економіці країни, позначилась вона і на галузі зв’язку – в порівнянні з до кризовим 2013 р. в галузі поступово відбувається скорочення чисельності персоналу. В 2016 р. сальдо міжнародної торгівлі послугами поштової та кур’єрської служби становило 22493,9 тис. дол. США, а сальдо міжнародної торгівлі телекомунікаційними послугами склало 103611,6 тис. дол. США. Більш ніж третину із загального обсягу сальдо зовнішньої торгівлі послугами зв’язку припадає на послуги мобільного зв’язку (49574,4 тис. дол. США. Галузь зв'язку розвивається відповідно до економічних законів, і, так само, як і інші галузі матеріального виробництва, для своєї діяльності активно залучає виробничі ресурси (землю; працю; фінансові та матеріальні, створені людиною ресурси), які є необхідними для надання послуг зв'язку. Але галузь зв'язку має ряд економічних особливостей в порівнянні з основними галузями сфери матеріального виробництва. Продукцією зв’язку є процес переміщення товарів, а також передача інформації, тобто продукція зв'язку має нематеріальний характер. Тому в структурі собівартості значну частку займають витрати на оплату праці та амортизація обладнання, а витрати на сировину – зовсім незначні. Процес виробництва і процес споживання продукції зв'язку протікають одночасно. Будь-які збої в телефонній або Інтернетмережах припиняють телефонні розмови, Інтернет-спілкування і т. ін. на певный території. На відміну від промислової продукції "браковану" послугу вилучити майже неможливо, тому підприємства зв’язку мають особливу

відповідальність перед споживачами в забезпеченні високої якості. У виробничому процесі з передачі міжміських і міжнародних сполучень беруть участь одразу кілька підприємств зв'язку. Тому галузь потребує проведення єдиної технічної політики розвитку засобів зв'язку, використання єдиних для всіх однорідних підприємств правил, стандартів, нормативів. В Україні провідну роль в розробці нормативно-правової бази для підприємств зв'язку відіграє Міністерство інфраструктури, що є центральним органом виконавчої влади у сфері транспорту, дорожнього господарства, надання послуг поштового зв'язку та інфраструктури [4]. В галузі зв'язку неможливо рівномірно розподілити навантаження на мережі для забезпечення ритмічної роботи підприємств.

Підприємства зв'язку цілком залежать від бажань споживачів [5], а за їх відсутності праця зв'язківців перетворюється на чергування на робочому місці. Тому в цій галузі слід шукати нестандартні рішення в оптимальній організації праці. Для обслуговування великих за обсягом територій підприємства зв'язку мають розгалужену мережу наближених до споживача дрібних структурних підрозділів, які навіть за умови нерентабельної роботи не можуть бути ліквідованими, оскільки послуги зв'язку повинні бути доступні всім. На відміну від промисловості в галузі зв'язку вироблена та реалізована продукція завжди рівні між собою та відповідають показнику виручки від реалізації. Перераховані відмінності галузі зв'язку від інших виробничих галузей зумовлюють особливості економіки, організації і планування на підприємствах зв'язку. В сучасних умовах з ряду причин проблемам аналізу та управління ризиками приділяється недостатньо уваги, і, незважаючи на кризовий стан національної економіки, на багатьох підприємствах зв'язку, антикризовий менеджмент взагалі відсутній. Не рідкість, коли структурні підрозділи зв'язку – а це районні вузли електричного і поштового зв'язку, відділення зв'язку, - збиткові, нерентабельні.

В результаті проведеного дослідження було виявлено основні фактори кризової ситуації, до яких відносяться: немобільність та бюрократизація в управлінні розгалуженими підрозділами підприємств зв'язку, конфлікти в організації, як в сфері міжособистісних комунікацій, так і в опору змінам; відсутність налагодженої оперативної комунікацій та інтеграції загальної системи управління і координування діяльності численних підрозділів; втрата контролю над віддаленими структурними одиницями. Також існує ряд методів антикризового управління на рівні державного регулювання, наприклад вироблення нормативно-законодавчих актів, визначення спрямованої фінансової політики, сприяння інноваційної активності підприємств та їх конкурентоспроможності. Стабільне управління підприємством галузі зв'язку в умовах нестабільності національної економіки неможливе без сучасного антикризового менеджменту. Стійке зростання фінансово-економічних показників підприємства являється результатом ефективного застосування на практиці методів антикризового управління на всіх стадіях його життєвого циклу та циклу послуг зв'язку. На основі огляду наукової літератури був розроблений загальний алгоритм антикризового управління. Виходячи з вищевказаного, доцільно рекомендувати впровадження в механізм

антикризового управління підприємством зв'язку наступних ключових елементів: 1) антикризової інвестиційної політики; 2) антикризового планування та прогнозування; 3) діагностики фінансового стану; 4) логістики; 5) маркетингових досліджень; 6) організаційного менеджменту; 7) оцінки бізнесу підприємства; 8) управління людськими ресурсами; 9) фінансового менеджменту [8, с. 62].

Розвиток зв'язку, а також забезпечення якісної і безперервної його роботи, є одним з найважливіших умов розвитку суспільства і його діяльності. В сучасних умовах менеджери всіх рівнів повинні досконало володіти засобами антикризового управління, щоб своєчасно реагувати на негативні зміни внутрішнього та зовнішнього середовища та ліквідувати їх вплив на результати діяльності підприємств. Перспективою подальших досліджень є поглиблення теоретичних напрацювань та вдосконалення практичних розробок у сфері антикризового управління господарюючим суб'єктом з урахуванням рівня кризового стану та галузевих особливостей задля створення та реалізації ефективних рішень на підприємствах з надання телекомунікаційних, поштових та кур'єрських послуг.

Література:

1. Лігоненко Л.О., Тарасюк М.В., Хіленко О.О. Антикризове управління підприємством: Навч. посібник. – К.: КНТУ, 2010. – 377 с.
2. Шегда А., Божидарник Т. Стратегія розвитку підприємництва в умовах перехідної економіки України // Підприємництво і право. – 2009. – №10.
3. Скібіцький О.М. Антикризовий менеджмент: навч. посібн. / О.М. Скібіцький. – К.: Центр навч. літ-ри, 2009. – 568 с.
4. Штангрет А.М. Антикризове управління підприємством: навч. посібн. / А.М. Штангрет, О.І. Копилюк. – К.: Вид-во "Знання", 2010. – 335 с.
5. Хіт Р. Кризовий менеджмент для керівників: Пер. з англ. – К.: Вид-во "Наукова думка", 2002. – 566 с.

Лук'янова В.В.,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки підприємства і підприємництва
Краснолуцька О.В.,
аспірант,
Хмельницький національний університет,
м. Хмельницький

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ КАТЕГОРІЙ "ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК" ТА "ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗМІНИ"

В умовах невизначеності кожне підприємство має дві рушійні сили – бажання вижити, тобто зберегти себе, мати певну стабільність і прагнення до організаційних змін та розвитку. Визначення сутності та розмежування понять

організаційного розвитку та організаційних змін на підприємстві є окремою науково-теоретичною проблемою, для розв'язання якої необхідним є узагальнення існуючих підходів до формулювання дефініцій цього поняття. Це в свою чергу створює підґрунтя для осмислення теоретичних основ створення понятійно-категорійного апарату сучасного менеджменту підприємств в умовах невизначеності.

В економічній науці переважає підхід до визначення організаційного розвитку, з якого організаційний розвиток – об'єктивний процес, що відбувається незалежно від волі менеджменту. Однак, у сформованій практиці під організаційним розвитком часто розуміють заходи в галузі менеджменту, спрямовані на здійснення змін в організаціях [1, с. 57].

В цілому під організаційним розвитком розуміють певні зміни на підприємстві, які є довгостроковою роботою персоналу для підвищення можливостей підприємств, вирішувати проблеми, що виникли під час діяльності, а також здатність швидко реагувати на зовнішні та внутрішні зміни.

Організаційні зміни – це зміни на підприємстві, які можуть стосуватися кількості, якості продукції, можуть стосуватися персоналу та їх адаптованості до умов сьогодення, а також структури підприємства, її підсистем та зв'язків між ними. В загальному, ці всі зміни мають призвести до покращення та підвищення ефективності діяльності підприємства.

Часто поняття організаційних змін включають в частину організаційного розвитку, про що наголошує і Л.І. Дорофеев, В. Берк, Г.Хоренштейн у своєму визначенні категорії "організаційний розвиток". Такі науковці як С. Белл і У. Френч також ці два поняття визначають як одне ціле, як тотожні і зазначають, що між ними немає значних розбіжностей і що вони є невід'ємні. Проте, У.Бенніс зазначив, що організаційний розвиток є відповіддю на зміни, а не його частиною. Карамушка Л.М. зазначає, що організаційний розвиток – методологія або техніка, яка використовується для того, щоб здійснювати зміни в організації або в її підрозділах з метою покращення ефективності її діяльності [3, с. 11].

На нашу думку, між поняттями "організаційний розвитк" і "організаційні зміни" є суттєва різниця, тому проведемо їх порівняльний аналіз з виділенням окремих характеристик (таблиця 1).

Таблиця 1. Порівняльний аналіз категорій "організаційний розвиток" та "організаційні зміни"

Ознака	Організаційний розвиток	Організаційні зміни
Всеосяжність	Стосується всього єдиного підприємства, а розпочинаються на будь-якому рівні.	Проводяться на основі запланованих дій щодо розширення чи розвитку підприємства.
Орієнтація	Спрямований на розвиток самого підприємства, шляхом використання різноманітних методів біхевіористики.	Спрямованість на краще управління підрозділами, з врахуванням рольових функцій кожного з учасників процесу

Періодиність	Довготривала, постійна робота, яка в майбутньому призведе до розвитку підприємства.	Періодична робота у підрозділах, відділах для швидкого реагування на зміни середовища.
Види ризику, які ліквідують	Стратегічний ризик, кадровий ризик	Ризики банкрутства, виробничі ризики
Рівень прийняття	Як в цілому по підприємстві, так і на окремому рівні структури.	Як в цілому по підприємству, так і по окремих відділах, підрозділах.
Оперативність реагування	Довгострокова робота з проведення різних заходів щодо підвищення ефективності діяльності підприємства.	Швидке пристосування до змін певного відділу, підрозділу.

Джерело: складено автором на основі [2]

Отже, на нашу думку, організаційні зміни є більш вужчим поняттям, ніж організаційний розвиток.

Не менш важливим фактом є те, що для досягнення змін на підприємстві має розроблятися програма робіт з організаційного розвитку, яка має ставити перед собою різні завдання, зокрема:

- покращити роботу окремих працівників;
- покращити роботу окремих відділів;
- покращити роботу підприємства в цілому;
- здійснити додаткове навчання працівників для покращення роботи;
- стимулювання та мотивація працівників до покращення роботи;
- додаткова практика, а це в свою чергу включає вироблення навичок і умінь, які б дозволили підвищити ефективність виконання цілей підприємства, а це в свою чергу забезпечить підвищення ефективності роботи підприємства взагалі.

Програма організаційних змін є певною довгостроковою роботою, яка спрямована на створення умов, які підвищать здатність підприємства досягати своїх поставлених цілей. Потрібно зауважити те, що програма з організаційного розвитку передбачає зміну існуючих процесів та процедур роботи задля змін у відносинах, поведінці і в результатах роботи персоналу. Програма організаційного розвитку буде ефективною тоді, коли її учасники направлять всі свої уміння, навички, інтелект, досвід та свою уяву і творчість на вирішення проблем підприємства. Ось тоді, виражаючи своє інтереси, працівники зроблять підприємство успішним і здатним до саморозвитку.

Таким чином, у результаті проведеного аналізу щодо розкриття сутті поняття "організаційний розвиток підприємства" та "організаційні зміни" представляє можливим стверджувати, що організаційний розвиток є ширшим поняттям та передбачає наявність якісних організаційних змін, які ведуть до певного зростання ефективності функціонування й досягнення цілей підприємства. А впровадження компетентними керівниками чи групою управлінців, менеджерами організаційних змін допоможе вдосконалити роботу

на підприємстві, ефективно здійснювати розвиток системи управління, та і в цілому організаційний розвиток підприємства.

Література:

1. Забродська Г.І., Забродська Л.Д. Організаційний розвиток підприємства: основи визначення дефініції. – Young Scientist. - №4.4 (44.4). – April, 2017. - С. 55-59.
2. Менеджмент організацій і адміністрування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/75009/menedzhment/organizatsiyniy_rozvitok#85.
3. Психологічні засади організаційного розвитку: монографія / За наук. ред. Л.М. Карамушки. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. – 206 с.

Внукова Н.М.,
доктор економічних наук, професор,
Сорокіна К.В.,
студентка,
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця,
м. Харків

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ КЛІЄНТІВ БАНКУ

Надання послуг – це довготривалий творчий, інноваційний процес, пов'язаний з різними людьми, тонкощами міжособистісних відносин. Якість – це вся кількість особливостей і характеристик продукту або послуги, що поширюється на їх здатність задовольняти певні потреби [0].

Основними критеріями якості послуг банківських установ є: економічна вигідність, гарантованість здійснення та повнота виконання, багатоваріантність форм, доступність, комплексність, дотримання банківської таємниці. Разом з тим якість обслуговування повинна враховувати такі суттєві моменти, як чіткість визначеного часу обслуговування для кожного клієнта; доступність ціни за оплату послуги; інформаційно-технологічне забезпечення банку тощо.

Якісно організоване та проведене кредитне обслуговування клієнтів банку можливе лише при поєднані трьох основних компонентів, а саме плануванні, регулюванні та контролю. Контроль за кредитним обслуговуванням клієнтів банку повинен починатися з внутрішнього контролю банка загалом. Саме система внутрішнього контролю є єдиною формою контроля, яка дозволяє проводити загальну перевірку банківських операцій. Система контролю за діяльністю банка представлено на рис. 1.

Система контролю – система, до якої належать суб'єкт, об'єкт та засоби контролю, що взаємодіють як єдине ціле у процесі визначення завдань, їх виконання, вимірювання, оцінювання стану об'єкта контролю та досягнутих

результатів, розроблення заходів коригуючого впливу.

Як видно з рис. 3.3 головною метою банківського кредитного моніторингу є аналіз позичальника та його кредитної документації для прийняття рішення про надання кредиту, відстеження зміни кредитоспроможності позичальника після надання кредитних коштів та визначення конкретних дій, які необхідно здійснити в разі виникнення проблем.

Для забезпечення успішної і безперебійної кредитної діяльності кожен банк повинен мати свою систему внутрішньобанківського моніторингу кредитних операцій і чітко визначених найбільш кваліфікованих і досвідчених працівників банку, здійснювати кредитний контроль на всіх етапах процесу кредитування [0]. Саме така сукупність послідовних дій призведе до найбільшого ефекту.

Рисунок 1. Система контролю за діяльністю банка [0]

Напрями вдосконалення якості кредитного обслуговування клієнтів банку це комплексна категорія, яку доцільно розглядати з п’яти відокремлених процесів, які схематично представлені на рис. 2.

Рисунок 2. Напрями вдосконалення якості кредитного обслуговування клієнтів банку

Як видно з рис. 2 вдосконалити процес кредитного обслуговування можна за рахунок відокремлених п’яти процесів, але досягнення максимального результату можливе лише при комплексному підході.

Один з напрямків розширення клієнтської базі, є прямі (активні продажі) споживчих кредитів. Сюди відносяться заходи на території підприємств партнерів (проведення презентацій банківських продуктів і послуг, розміщення рекламної інформації на території підприємств, «банківські дні» і багато інших) [0].

Ще один процес – це співпраця із партнерами, а саме це провести переговори з компаніями зі сфери послуг, що знаходяться поруч з відділеннями банку. Як правило, клієнтам таких компаній часто потрібні кошти на покупку необхідних послуг, а власникам компаній потрібно, щоб у клієнтів було достатньо коштів на оплату. Таким чином, власники бізнесу йдуть назустріч, і в більшості випадків готові на безкоштовній основі розміщувати інформацію про банк.

Оптимізація технічного процесу, як елемент системи управління якістю послуг кредитування, включає в себе широкий спектр заходів, методів і механізмів, впровадження та застосування яких можливо дозволить скоротити часові та якісні витрати окремих процедур. Дані заходи, схеми і механізми зручно розбити на кілька груп впливу, а саме підвищення контролю та відповідальності, зниження бюрократичних заходів, забезпечення зручності і безперебійності роботи технічних засобів [0].

Що стосується оптимального розмежування функцій робітників, то пропонується оптимально розмежувати функції відділу кредитування і консультування між його співробітниками. Повністю покласти функції перших контактів і зустрічей з клієнтами на працівників кредитного відділу. У цьому випадку всі складні питання клієнта будуть безпосередньо адресовані кредитному інспекторові - повноцінному учаснику процесу оформлення кредиту, який зможе дати інформацію "з перших рук".

Іншим напрямом має стати встановлення з клієнтами партнерських відносин. Якщо казати безпосередньо про розвиток кредитування, то варто

відзначити, що співпраця з клієнтами на основі впровадження CRM – системи, дозволить виділити перспективні напрями потреб клієнта та сприяти цьому розвитку шляхом його кредитування на більш вигідних умовах.

Отже, головними методами вдосконалення якості кредитного обслуговування клієнтів банку можна вважати стимулювання економічної діяльності клієнтів, стимулювання до співпраці із партнерами, зниження вартості кредитів, оптимізація технічного процесу та оптимальне розмежування функцій працівників. Проте досягнення максимального результату можливе лише при комплексному підході.

Література:

1. Владичин У.В. Банківське кредитування : навч. посіб. / У.В. Владичин. – К.: Атіка, 2008. – 648 с.
2. Ільєнкова С.Д. Управління якістю: підручник / Ільєнкова С.Д. - М.: ЮНИТИ, 2007. - 253 с.
3. Кобичева О.С. Практичні механізми реалізації банківського проектного фінансування / О.С. Кобичева. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/vcpi/TPtEV/2010_64/5_03.pdf.
4. Крілевскій Н.А. Основні шляхи розвитку клієнтської бази банку / Крілевскій Н.А. / / Гроші і кредит - 2007. - №9. С. 6-32.
5. Смілянець В. Окремі питання управління якістю банківських послуг.[Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://intkonf.org

Барвінська Є.С.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва,
Георгіаді Н.Г.,
доктор економічних наук, професор,
професор менеджменту і міжнародного підприємництва,
Національний університет "Львівська політехніка",
м. Львів

МЕТОД УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ЗАСАДАХ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ НАДІЙНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні малі і середні підприємства, що працюють на зовнішніх ринках, змушені планувати підвищення своєї конкурентоздатності через оновлення та удосконалення товарів, послуг чи технології та забезпечувати підприємство стабільно працюючим персоналом, як управлінським, так і технічним, що набагато складніше, ніж великим підприємствам, які мають напрацьований імідж, ефективну систему зовнішніх комунікацій, соціальні гарантії. Таким

підприємствам необхідно розробляти свої способи залучення та управління персоналом.

Одним із таких може бути метод визначення рівня надійності кожного працівника, який передбачає розподіл працівників підприємства за категоріями надійності і розрахунок коефіцієнта надійності персоналу. Менеджерам, які відповідають за забезпечення підприємства відповідним виконавчим складом персоналу, доцільно визначати для кожного виконавця рівень його надійності. Така якісна характеристика кожного працівника дозволить бачити його учасником стабільного процесу впровадження новизни як у ролі ідейного розробника, так і безпосереднього виконавця інноваційного виробничого завдання. Проводячи таку оцінку працівників, можна прогнозувати напрями та обсяги організаційних змін, які забезпечать конкурентоспроможність підприємства.

Поняття "надійний" за тлумачним словником, - це "той, який викликає повну довіру, на якого цілком можна покластися, безпечний, перевірений, який відповідає своєму призначенню, який забезпечує досягнення мети" [1]. Керівництву підприємства пропонується розподіляти підлеглих за категоріями надійності, для яких визначаються певні ознаки: загальні, які характеризують виконавчу здатність працівника, та спеціальні, які випливають із спеціалізації підрозділу, складності робіт, рівня необхідної кваліфікації, визначеної виробничими завданнями, характеру організаційного процесу, що дає підстави бути впевненим у виконанні запланованих інноваційних перетворень.

За загальними ознаками до першої категорії надійності персоналу слід віднести працівників, які повністю вмотивовані умовами праці, до другої категорії - тих, які на даний час налаштовані працювати у запропонованих умовах, можуть очікувати кращих пропозицій, є добрими виконавцями. Перші із них у відомій інноваційній компанії "IBM" були названі "фіксерами". Це постійні працівники, які є "спеціалістами вищого рівня, що не займають керівних посад, але володіють особистими методами вирішення проблем в межах дуже складної і бюрократизованої системи управління IBM..."[2]. Інші компанії докладають зусиль, перетворюючи таких працівників, як ресурс, у працівників-партнерів не тільки у роботі, а й в участі в управлінні.

Друга категорія - це ті працівники, які за базовою освітою, рівнем кваліфікації у даний час не можуть працевлаштуватись. Наприклад, вчитель фізики працює інженером або техніком у лабораторії підприємства, чи майстром у цеху, математик став нормувальником чи бухгалтером. Для надійних працівників характерні такі ознаки: вони прагнуть до самовираження, поваги, не звільняються, беруть на себе відповідальність за виконання виробничих завдань, прагнуть до професійного та кар’єрного зростання, здатні підвищувати рівень знань, не вимагають постійного контролювання, беруть участь у вирішенні виробничих проблем, удосконаленні виробництва, громадських заходах.

У кожному колективі є група сумнівних працівників, які можуть приймати не завжди прогнозовані рішення (це третя і четверта категорії) та які керуються

незначними обставинами у прийнятті своїх рішень, не беруть на себе відповідальність за виконання індивідуальних та колективних виробничих завдань, не будують особистих далекоглядних планів, переміщення та звільнення для них не є важливою життєвою подією. Тому будь-яке виробниче завдання чи подія, які не співпадають з їхніми особистими планами чи настроями, можуть завершитись звільненням або залишенням робочого місця на тривалий час. Часто незадоволення у них викликають також високі позитивні результати співробітників-сусідів (психологічна несумісність у групі). Трудові книжки таких працівників вщент заповнені записами їх переміщень. До складу сумнівних працівників також можна віднести тих виконавців, які постійно незадоволені оцінкою їх трудового внеску, оплатою праці. Критика супроводжує їх реакцію на всі події у колективі, вони схильні до утворення неформальних груп, які будуть протидіяти загальному управлінському процесу. Такі чотири категорії працівників найчастіше утворюють виробничо-цільові групи підприємств (табл. 1).

Таблиця 1. Ознаки категорій працівників виробничо-цільових груп підприємства

1 категорія – абсолютно надійні працівники ($Ч_{к1}$)	2 категорія – надійні працівники ($Ч_{к2}$)	3 категорія – сумнівні працівники ($Ч_{к3}$)	4 категорія – ненадійні працівники ($Ч_{к4}$)
Участь у виконанні виробничих завдань			
Високий рівень кваліфікації за професією, самоконтрольовані. Здатність до знань, підвищення кваліфікації, сумісництва.	Високий рівень кваліфікації для конкретних завдань,обмежена участь у суміжних завданнях, здатні до знань. Обов'язковість, відповідальність у межах своїх завдань.	Середній рівень кваліфікації, Вимагають консультування, контролювання, Неактивні у підвищенні кваліфікації .	Середній або низький рівень кваліфікації, вимагають постійного контролювання, ухилення від відповідальності.
Участь у прийнятті управлінських рішень			
Партнери, креативні, натхненні, ідейні, ініціативні у розробці цілей підрозділу, професійна участь у вирішенні виробничих проблем.	Обмежені у виконанні своїх повноважень, завдань. Очікують пропозицій щодо участі у прийнятті рішень.	Малоактивні через страх перед відповідальністю.	Неактивні, повне відмежування від участі.
Участь у колективному житті			
Активні, схильні до комунікацій, розвитку і удосконалення колективних норм і правил праці, розвитку культури підприємства.	Дотримуються норм і правил, встановлених колективом, беруть участь в обов'язкових заходах.	Часто відмежовуються від колективних заходів.	Категорична відмова від участі у колективних заходах.

Джерело: сформовано авторами

Обчислюється коефіцієнт надійності персоналу за формулою:

$$K_{над.} = \frac{Ч_{к1} + Ч_{к2}}{Ч_{заг.}} \quad (1)$$

де $K_{над.}$ – коефіцієнт надійності персоналу, коеф.;

$Ч_{к1}$, $Ч_{к2}$, – чисельність працівників виробничо-цільових груп першої та другої категорії відповідно, чол.;

$Ч_{заг.}$ – загальна чисельність працівників виробничо-цільових груп, чол.

За величиною коефіцієнта надійності персоналу керівництво має підстави приймати управлінські рішення щодо обсягів інноваційних перетворень та термінів їх виконання у напрямі підвищення конкурентоспроможності, фінансового розподілу коштів на мотивування та безперервне навчання працівників. Управлінські дії керівників підрозділів повинні відображати сприяння кожному працівнику у підвищення своєї зацікавленості у результатах роботи, створенні умов для підвищення надійності колективу.

Література:

1. Новий тлумачний словник української мови. У чотирьох томах. Том 2 / [укладачі: В.В. Яременко, О.М. Сліпушко]. – К.: Видавництво "Аконіт", 2001.
2. Мерсер Д. ИБМ: управление в самой преуспевающей корпорации мира / Д. Мерсер. Пер. с англ. / Общ. ред. и предисл. В.С. Загашвили. – М.: Прогресс, 1991. – 456 с.

Штапаук С.С.,
кандидат економічних наук,
докторант кафедри економіки і підприємництва,
Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля,
м. Сєвєродонецьк

ВИЗНАЧЕННЯ МІРИ УЗГОДЖЕНОСТІ ФУНКЦІЙ В ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ ЗА ДОПОМОГОЮ ЕНТРОПІЇ

Процес функціонування економічної системи – це результат двох протилежних процесів: організації і дезорганізації. У їх поєднанні виникає і третій процес – самоорганізація – спрямований на реалізацію функції системи через реалізацію функцій її суб'єктів. Пошук механізмів самоорганізації економічної системи потребує розуміння сутності процесів, що протікають в економічній системі, їхньої параметризації, вимірювання і оцінки.

Важливою характеристикою стану будь якої системи є її ентропія, яка загалом характеризує міру впорядкованості системи, її спрямованості на реалізацію власної функції [0]. В економічну науку поняття ентропії вперше було введено у 1971 році американським економістом Н. Джорджеску-Регеном, який заклав підвалини нового напряму в економічній науці – екологічної економіки [0]. В останній чверті ХХ ст. з'являються спроби використання ідей термодинаміки, в тому числі і показника ентропії, для відкритих економічних систем (народного господарства, галузей, підприємств тощо).

Економічна система – штучно організована соціальна підсистема, спрямована на виконання певних, встановлених ззовні суспільно-економічних функцій. Вона є відкритою відносно соціальної системи в цілому, а відтак має місце інтенсивний матеріально-енергетичний обмін між економічною системою і зовнішнім середовищем.

Елементами (суб'єктами) економічної системи є люди, які, у свою чергу, являють собою складну біосоціальну систему, яка має власні цілі і функції. Кожна людина реалізує ці функції згідно власних потреб і власного розуміння людських благ. Згідно з теоремою інституціональної інтеграції мотивації Т. Парсонса яка стверджує, що "цілі одиниць соціальної системи … повинні мати значення внесків у функціонування соціальної або культурної системи, частинами яких ці одиниці є" [0, с. 49], функція економічної системи реалізується настільки, наскільки вона відповідає функції конкретної людини. Тому повноцінна реалізація функції економічної системи можлива тільки у тому випадку, коли вона узгоджена з функціями кожного її суб'єкта.

Ступінь впорядкованості економічної системи визначимо показником узгодженості загальної функції економічної системи і персональних функцій її окремих суб'єктів. Тоді міра реалізації загальної функції через персональну функцію кожного суб'єкта може бути позначена як перетин вказаних вище функцій, а міра реалізації загальної функції через персональні функції усіх суб'єктів – як об'єднання вказаних перетинів. Співвідношення обсягу загальної функції і міри її реалізації через персональні функції і визначатиме міру узгодженості загальної функції системи з персональними функціями її суб'єктів.

Вказаний показник фактично визначає ступінь реалізації загальної функції через реалізацію персональних функцій суб'єктів економічної системи. Його значення знаходиться в діапазоні від нуля до одиниці, причому нульове значення коефіцієнту практично означає, що через персональні функції загальна функція не реалізується, а при $C_C = 1$ вона реалізується у повному обсязі.

Персональну функцію конкретного суб'єкта економічної системи можна представити у вигляді кінцевої кількості дій, які у своїй сукупності забезпечують реалізацію його персональної функції. Тоді ймовірність реалізації загальної функції за рахунок реалізації персональної функції кожного суб'єкта економічної системи можна представити як математичне очікування

ймовірностей того, що конкретна дія з реалізації персональної функції цього суб'єкта забезпечує реалізацію загальної функції.

А ймовірність реалізації загальної функції за рахунок реалізації персональних функцій усіх суб'єктів економічної системи – як математичне очікування ймовірностей того, що реалізація персональних функцій всіх суб'єктів забезпечує реалізацію загальної функції.

Зниження ймовірності реалізації загальної функції за рахунок реалізації персональних функцій суб'єктів економічної системи може бути визначена як ентропія економічної системи, яку можна визначити наступним чином:

$$H_j = -\sum_{i=1}^{n} p_{ij} \ln p_{ij} ,$$

де p_{ij} – ймовірність того, що *i*-та дія *j*-го суб'єкта економічної системи забезпечує реалізацію загальної функції.

Ентропія економічної системи визначається ентропією реалізації її функції за рахунок реалізації функцій усіх його суб'єктів. Тому для її формалізації необхідно враховувати ймовірності усіх дій усіх суб'єктів економічної системи. В остаточному вигляді формула набуває вигляду:

$$H_C = -\sum_{j=1}^{m} \sum_{i=1}^{n} p_{ij} \ln p_{ij} .$$

Наведена формула ентропії економічної системи може бути використана для оцінки міри її впорядкованості і здатності реалізовувати закладену в неї функцію.

Література:

1. Парсонс Т. Точка зрения автора // О социальных системах / Т. Парсонс; под. ред. В.Ф. Чесноковой и С.А. Белановского. – М.: Академический проект, 2002. – 832 с. – с. 15–72.
2. Энтропия // Википедия. Свободная энциклопедия. – Режим доступа: https://ru.wikipedia.org/wiki/Энтропия.
3. Georgesçu-Roegen N. The entropy law and the economic process / Nicholas Georgesçu-Roegen. – Cambridge : Harvard University Press, 1971. – 457 p.

Пурденко О.А.,
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри економіки та фінансів підприємства,
Древенчук А.В.,
студентка,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

АУТСОРСИНГ ЯК ІННОВАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

В умовах науково-технічного прогресу і ускладнення технологій виробництва навіть найбільшим структурам не легко бути одночасно самодостатніми і конкурентоспроможними. Успіх сучасного підприємства прямопропорційно залежить від новітніх технологій та нових підходів у веденні бізнесу.

Саме тому, сучасні компанії вдаються до аутсорсингу - передачі деяких процесів, які раніше вони виконували самостійно, зовнішнім спеціалізованим виконавцям на договірній основі.

Аутсорсинг та його вплив на конкурентоспроможність підприємств досліджували такі науковці як: Дж. Б. Хейвуд, Ж.Л. Бравар, Р. Морган, С. Вільсон, Д.М. Михайлов, Л.І. Хомутенко, І.О. Черних та багато інших. Проте дане питання є надзвичайно актуальним, і потребує подальших досліджень.

Згідно з Національним класифікатором України "Класифікація видів економічної діяльності" ДК 009:2010, розділ 4: "Аутсорсинг – угода, згідно з якою замовник доручає підряднику виконати певні завдання, зокрема, частину виробничого процесу або повний виробничий процес, надання послуг щодо підбору персоналу, допоміжні функції. Термін "аутсорсинг" також використовують, якщо підрядник здійснює допоміжну діяльність і не залежить від того, чи виконують такі завдання на ринкових умовах" [4]. Тобто сутність аутсорсингу полягає в тому, що всі ресурси підприємства концентруються на основному виді діяльності, а неосновні для бізнесу функції перекладаються на професіоналів даної справи.

Для підвищення рівня своєї конкурентоспроможності за рахунок сконцентрованості на сильних і ключових видах діяльності, багато вітчизняних підприємств запускають механізм делегування не основних видів діяльності на користь аутсорсингових компаній.

Особливість аутсорсингу як інструменту підвищення конкурентоздатності підприємства полягає у відкритті перспективних можливостей для виконання другорядних, але водночас унікальних видів діяльності сторонніми підприємствами, без використання дорогих кадрових штатних одиниць.

Активний розвиток напряму аутсорсингу відбувається в зв'язку зі стрімким технологічним прогресом, зміною та вдосконаленням технологій, і появою нових правил ведення бізнесу. Компанії, сфокусовані на основних

виробничих процесах, виграють перед конкурентами по багатьох якісним і кількісними показниками ефективності виробничого процесу, що дозволяє їм займати лідируючі позиції на ринку в своїй галузі. Основними перевагами аутсоргингу як інноваційної стратегії ведення бізнесу є:

- зменшення витрат виробництва та їх контроль;
- фокусування власних ресурсів підприємства на основних напрямах інноваційній діяльності;
- аутсорсинг дозволяє отримати доступ до якісних послуг, адже компанії-аутсорсери мають величезний досвід у здійсненні послуг, які вони надають; тому підприємства забезпечать себе висококваліфікованим і якісним виконанням певних функцій власного бізнесу без зайвих витрат;
- отримання доступу до ресурсів, яких немає у підприємства;
- доступ до новітніх технологій;
- звільнення внутрішніх ресурсів для інших цілей;
- підвищення надійності, поділ ризиків [2].

В даний час широко розвинена сфера залучення зовнішніх ресурсів за допомогою використання інформаційних технологій. В Україні широко розповсюджений та розвинутий саме IT-аутсорсинг, який згодом може допомогти Україні стати потужним гравцем у світовому сегменті IT послуг, адже наразі українські компанії, які надають дані послуги займають високі позиції на світовому ринку. 13 українських компаній-аутсорсерів потрапили в ТОП-100 найкращих аутсорсингових компаній 2017 року, за версією IAOP [1]. І з кожним роком кількість таким фірм збільшується, і збільшується якість наданих ними послуг, тому дана сфера має значний потенціал у майбутньому України.

Крім того, в умовах перехідної економіки України, для ведення бізнесу важливим є не лише зменшення витрат на виробництво та покращення якості продукцію за адекватну ціну, а і зростання фінансової стійкості. Це дасть можливість ефективно вести справи без невигідних вкладень та сконцентрувати увагу на основній діяльності, і допоможе спростити українським підприємствам вихід на світову арену.

Таким чином в Україні є передумови до активного впровадження нової стратегії ведення бізнесу – аутсорсингу. Проте, для його успішного застосування потрібно враховувати не лише світовий досвід переходу на аутсорсинг, а й українську специфіку: нерозвиненість ринку, недосконаліть законодавства, слабку культуру договірних відносин [3].

Отже, аутсорсинг можна вважати новітньою стратегією ведення бізнесу, яка за правильного використання забезпечить стабільне положення для підприємства на ринку.

Крім того є позитивні тенденції щодо становлення та розвитку ринку IT-аутсорсингу в Україні, а саме:

1) Україна належить до групи провідних країн світу у сфері IT-аутсорсингу;

2) протягом останніх років спостерігається ріст індустрії ІТ-аутсорсингу в Україні;
3) наявність великої кількості висококваліфікованих спеціалістів, які можуть працювати у сфері ІТ [3].

Тому, враховуючи всі вищенаведені переваги для підприємств від аутсорсингу, можна очікувати все більшого розвитку його в Україні в найближчі роки.

Література:

1. The 2017 Global Outsourcing 100 [Електронний ресурс] // IAOP – Режим доступу до ресурсу: https://www.iaop.org/Content/19/165/4701.
2. Горова К.О. Переваги та недоліки залучення аутсорсингу / К.О. Горова // Вісник соціально-економічних досліджень : збірник наукових праць. - 2013. - №4(51). - С. 210 - 216.
3. Інноваційні підходи в управлінні підприємствами [Текст монографії]: Колективна монографія присвячена 20-літтю кафедри менеджменту у виробничій сфері / за заг. ред. д. е. н., проф. Кирич Н.Б. – Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2016. – 343 с.
4. Національний класифікатор України "Класифікація видів економічної діяльності" ДК 009:2010 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://sfs.gov.ua/dovidniki--reestri--perelik/pereliki-/128651.html.

Педько А.Б.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня,
Черніков В.Г.,
магістрант,
Національна металургійна академія України,
м. Дніпро

АУТСОРСИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТАЛУРГІЙНОГО БІЗНЕСУ

Одним із сучасних інструментів управління, який дає підприємству можливість посилити свої конкурентні позиції за рахунок підвищення ефективності бізнес-процесів є аутсорсинг.

Аутсорсинг у загальноприйнятому в бізнесі розумінні – це передавання частини виробничих, управлінських або господарських функцій підприємства стороннім підрядникам чи постачальникам з можливістю переходу частини персоналу підприємства до аутсорсера. Метою аутсорсингу як інструмента управління є поліпшення результатів діяльності підприємства завдяки зниженню витрат і ризиків, підвищенню конкурентоспроможності продукції через залучення зовнішніх контрагентів, які спеціалізуються на виконанні

певних, як правило, непрофільних для підприємства виробничо-господарських функцій.

У розвинених країнах світу тенденція до застосування компаніями аутсорсингових схем в управлінні бізнесом набуває масового характеру. При цьому зарубіжні компанії передають сторонній організації окремі бізнес-процеси, пов'язані з бухгалтерським обліком, інвестиційними операціями, інформаційними та маркетинговими технологіями, управлінням персоналом.

Аутсорсинг в останній час активно застосовується і на металургійних підприємствах. Проте в українській металургії основна причина популярності аутсорсингу полягає лише в можливості поліпшити економічні показники за рахунок гнучкості структури і оптимізації чисельності штатних працівників різних підрозділів [1].

Наведемо лише деякі приклади подібної практики. Керівництво ПАТ "Арселор Миттал Кривий Ріг" (АМКР) на тендерній основі провело відбір підрядника для передання непрофільних функцій бізнесу, серед яких: громадське харчування, виробництво ковбасних виробів, борошняний цех та ін. Цей процес в цілому торкнувся 576 штатних співробітників АМКР [2].

Ще одним прикладом аутсорсингу є передання у 2010-2011 роках металургійними комбінатами холдингу "ІСД" своїх копрових цехів брухтозаготівельній компанії ПАТ "Керамет". З тих пір ПАТ "Керамет" залишається генеральним постачальником брухту для підприємств холдингу "ІСД", повністю забезпечуючи їхні потреби [3].

Металургійні підприємства активно впроваджують аутсорсинг у сфері ремонту металургійного обладнання. Так, недосконаліть існуючої структури управління ремонтною діяльністю на ПАТ "ММК ім. Ілліча" ХК "Метінвест" спонукала підприємство до необхідності стратегії реструктуризації за рахунок виведення ремонтних функцій на аутсорсинг. Більшість ремонтних цехів ПАТ "ММК ім. Ілліча" і, частково, МК "Азовсталь" було передано до складу Маріупольського ремонтно-механічного заводу, що також входить до холдингу "Метінвест" [4; 5]. Проте вважати таку реструктуризацію ремонтного господарства "Метінвесту" класичним аутсорсингом не варто, оскільки згаданий ремонтно-механічний завод є афілійованою компанією, а не незалежним від власників ХК підприємством. Варто зауважити, що вітчизняні олігархи широко використовують аутсорсингові схеми в якості інструмента переведення активів і фінансових потоків з підприємств-продуцентів на пов'язані фірми з метою оптимізації податкового навантаження на бізнес-групу в цілому.

Підводячи деякі підсумки, можна зазначити, що впровадження аутсорсингу на підприємствах чорної металургії є вельми перспективним і в якості інструменту мінімізації виробничих та позавиробничих витрат продуцентів, і в якості інструменту оптимізації (мінімізації) податкового навантаження на інтегровані бізнес-структури.

Література:

1. Фомина О. Аутсорсинг в украинской металлургии. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://rusmet.ru/promnews/show/61331/
2. Офіційний сайт ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг". [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.arcelormittal.com.ua
3. Офіційний сайт ПрАТ "Керамет". [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://keramet.com.ua/
4. SMIDA. Інформаційна база даних емітентів України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://smida.gov.ua/
5. Меліхов А.А. Реалізація стратегії аутсорсингу ремонтної діяльності на українських промислових підприємствах [Електронний ресурс] / А.А. Меліхов. // Ефективна економіка. – 2014. - № 11. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_11_70

Петлін І.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та підприємництва
ПВНЗ "Європейський університет", Львівська філія,
м. Львів

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АУТСОРСИНГУ У СФЕРІ ТУРИЗМУ

В умовах загострення конкурентної боротьби, обмеженості фінансових ресурсів, браку необхідної інформації, невизначеності та ризиків субєктам підприємницької діяльності, в т.ч. і в сфері туризму задля підвищення ефективності діяльності та налагодження співпраці з іншими субєктами необхідним є впровадженя нової моделі бізнесу – аутсорсингу.

Аутсорсинг – це сучасна форма ділових відносин, повязаних з розвитком спільного підприємництва і кооперації і ґрунтується на довготермінових і стратегічних рішеннях [1, с. 108]. Тобто, аутсорсинг передбачає виконання сторонньою організацією окремих завдань, які не є профільними для підприємства, але необхідні для його ефективного функціонування.

Аутсорсинг у сфері туризму – передача туристичною організацією (аутсорсі), на виконання функцій, процесів – виконавцю (аутсорсеру), або залучення його ресурсів у виробничу діяльність.

Мета аутсорсингу полягає у зниженні собівартості виробництва продукції та одночасного підвищення її якості за рахунок концентрації на основних функціях; підвищення гнучкості підприємства; зниженні невиробничих витрат. Тобто аутсорсинг має безпосередній вплив на конкурентоспроможність підприємства [2, с. 214].

Основними перевагами використання аутсорсингу суб’єктами туристичного бізнесу є:

- зростання рентабельності бізнесу шляхом скорочення витрат на обслуговування окремих послуг;
- можливість залучення стороннього досвіду для компенсації слабких сторін фірми;
- можливість залучення зовнішніх ресурсів;
- підвищення якості послуг;
- покращення системи управління;
- розподіл та зменшення ризиків;
- зростання інвестиційної привабливості;
- збільшення сегменту ринку;
- вивільнення частини трудових ресурсів і можливість їх використання в інших напрямах діяльності;
- можливість використання нестандартних рішень;
- підвищення інноваційних можливостей підприємства за рахунок партнерства з іншими суб'єктами, які володіють значним інтелектуальним потенціалом та інноваційним досвідом;
- гнучкість до змін ринкового середовища тощо.

Незважаючи на великий обсяг переваг від використання аутсорсингу, слід відзначити, що він має певні недоліки:

- втрата контролю над власними ресурсами;
- зниження продуктивності праці працівників;
- зниження якості послуг;
- понесення додаткових витрат при передачі другорядних функцій;
- відсутність контролю за діями аутсорсера;
- новизна сфери аутсорстнгу в Україні;
- невелика кількість аутсорсингових компаній на ринку;
- відсутність досвіду співпраці з аутсорсинговими компаніями тощо.

В таблиці 1 наведено класифікацію аутсорсингових послуг у сфері туризму (табл. 1).

Таблиця 1. Класифікація аутсорсингу у сфері туризму

Класифікаційна ознака	**Вид аутсорсингу**	**Підвид аутсорсингу**
Обєкт передачі	Функціональний	Аутсорсинг облікових функцій
		Аутсорсинг інформаційних технологій
		Аутсорсинг обслуговування
	Процесний аутсорсинг	Аутсорсинг основних бізнес-процесів
		Аутсорсинг допоміжних бізнес-процесів
		Аутсорсинг бізнес-процесів управління
	Ресурсний аутсорсинг	-
Характер і співвідношення функцій, що	Повний аутсорсинг	-
	Частковий аутсорсинг	-

передаються на аутсорсинг	Вибірковий аутсорсинг	-
Форма взаємовідносин між туристичними компаніями і організаціями-виконавцями	Комерційний аутсорсинг	-
	Некомерційний аутсорсинг	-
Кількість виконавців	Із залученням одного виконавця	-
	Сумісний	-
Строк надання послуги	Дискретний аутсорсинг	-
	Постійний аутсорсинг	-
Субєкт передачі	Приватний аутсорсинг	-
	Державний аутсорсинг	-

**джерело: систематизовано автором*

Практика застосування аутсорсингу в сфері туризму, показує, що туристичні компанії можуть виступати як в ролі замовника аутсорсингових послуг (аутсорсі), так і в ролі виконавця (аутсорсера).

Оскільки ринок аутсорсингових послуг знаходиться на стадії розвитку, а для ліквідації недоліків та ризиків при його практичному впровадженні необхідним є вжиття таких заходів: вдосконалення законодавства у цій сфері, налагодження механізму співпраці між аутсорсі та аутсорсерами, врахування ризиків аутсорсингової діяльності, обґрунтування показників оцінки ефективності впровадження аутсорсингу на підприємствах, забезпечення прозорого контролю за діяльністю аутсорсера тощо.

Література:

1. Аникин Б.А., Рудая И.Л. Аутсорсинг и аутстаффинг: высокие технологии менеджмента: учеб. пособие. - М.: ИНФРА-М, 2006.- 67 с.
2. Куцин Є.М. Теоретичні та прикладні аспекти аутсорсингу / Є.М. Куцин // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – №1 – С. 213-217.

Обухова Н.О.,
старший викладач кафедри маркетингу
та бізнес адміністрування
Козачухний А.І.,
студент,
ДВНЗ "Приазовський державний технічний університет"
м. Маріуполь

АУТСОРСИНГ В МЕНЕДЖМЕНТІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Термін "аутсорсинг" запозичений з англійської мови (від англійського "outsourcing") і дослівно перекладається як використання чужих ресурсів.

Аутсорсинг полягає в передачі будь-якої діяльності однієї компанії - іншій - на тривалий час. Предметом аутсорсингу можуть бути всі бізнес-

процеси. На аутсорсинг часто передається ведення будь-якої непрофільної діяльності організації, яка може здійснюватися і самостійно (документообіг, складання звітності та ін.) Однак значущі, стратегічні функції компанії також можуть бути предметом аутсорсингу. Наприклад, аутсорсинг маркетингової служби, навчального центру компанії і т.д.

Щоб отримати максимальну вигоду з аутсорсингу, компанія, перш за все, повинна чітко визначити, вирішення яких завдань буде ефективніше делегувати зовнішньому провайдеру.

Серед пасток аутсорсингу можна виділити зменшення контролю над якістю (часто він стає можливий лише за фактом виконання робіт), тимчасові витрати для вибудовування довірчих відносин між компаніями, складності вибору постачальника.

Якщо звернути увагу на позитивні аспекти аутсорсингових моделей то одним з явних плюсів можна виділити можливість для керівництва зосередитися на ключових бізнес-процесах. Віддаючи певну функцію на аутсорсинг, топ-менеджери компанії набувають можливість використання передового світового досвіду в забезпеченні непрофільних процесів. Аутсорсинг дозволяє перерозподілити ресурси компанії, знижуючи операційні витрати або переводячи їх з категорії постійних в змінні.

Аутсорсинг персоналу (або аутсорсинг трудових процесів) є різновидом аутсорсингу і полягає в ефективному перерозподілі трудових потоків і пропозиції вигідних рішень управління людськими ресурсами.

Основна мотивація компанії при зверненні до аутсорсеру - залучення відсутніх у неї компетенцій для досягнення своїх стратегічних цілей. Даний підхід може дати компанії-замовнику безліч переваг:

- отримання доступу до кращих світових технологій менеджменту;
- звільнення внутрішніх ресурсів для інших цілей;
- поділ ризиків;
- автоматизація процесу управління персоналом аутсорсером (замовнику не доводиться купувати спеціалізовані програми);
- стандартизація HR-функцій і підвищення їх якості.

Досягнення будь-якого з цих переваг дозволить компанії-замовнику значно скоротити свої витрати.

Вигода аутсорсингу полягає також в тому, що іноді вельми проблематично на індивідуальному рівні забезпечувати залучення співробітників. Це вимагає не тільки постійного матеріального і морального стимулювання залучених працівників, а й постійного моніторингу змін їх переваг. У такій ситуації вигідніше залучити найманий, хоча і не залучений персонал з боку, який в рамках цілей і завдань компанії буде займатися тим, що йому цікаво. Бо інтерес до роботи - запорука її ефективності.

Основні ризики HR-аутсорсингу:

- ризик втрати контролю над кадровою функцією;
- ослаблення корпоративної культури компанії;

- особливості трудового законодавства різних країн (в основному європейських), що обмежують можливість передачі управління персоналом іншій стороні.

Дуже важливим аспектам при використанні аутсорсингу є те, що завжди слід враховувати психологічні тонкощі, які тягне за собою аутсорсинг. В першу чергу вони пов'язані з інформуванням персоналу про можливість аутсорсингу. Провідні фахівці рекомендують не повідомляти нічого, поки не буде обраний провайдер послуг. Причина в тому, що зазвичай процес вибору постачальника займає дуже багато часу. Сформоване за цей час у персоналу почуття невизначеності може привести до його плинності. Тому персонал краще повідомити про аутсорсинг відразу після вибору постачальника. Хоча після цього можлива поява у нього почуття образи. Головне пам'ятати, що аутсорсинг не буде достатньо ефективним (навіть за підтримки керівництва) без підтримки персоналу. Дуже важливо повідомити співробітникам про переваги аутсорсингу як для компанії, так і для них.

Тому основними цілями аутсорсера на перших порах повинні бути наступні:

- приділити особливу увагу тим людям, в яких компанія зацікавлена, пояснити їм їх місце і роль в підготовку змін;
- делікатно і грамотно повідомити про це людям, з якими доведеться розлучитися, а також продумати компенсаційний пакет для цієї категорії співробітників;
- розуміння особистих цілей кожного співробітника;
- створення у співробітників впевненості в тому, що їх навички і досвід будуть потрібні при переведенні на нове місце і у них будуть можливості кар'єрного росту;
- створення в колективі атмосфери, при якій перекладні співробітники були б задоволені і з нетерпінням очікували нового етапу в своїй кар'єрі. При перекладі необхідно ретельно обміркувати, як зберегти лояльність співробітників до компанії та їх зв'язок з корпоративною культурою; чи будуть вони дбати про інтереси своєї компанії при перекладі в іншу, чи приймуть вони нову корпоративну культуру.

Необхідно розглядати аутсорсинг як можливість створити нові потужності, визначити позиції компанії на ринку і підвищити конкурентоспроможність. В даний час цілями переходу на аутсорсинг повинні стати підвищення якості послуг, зниження рівня витрат, вивільнення ресурсів, підвищення капіталізації компанії, розширення бізнесу, а також поліпшення іміджу компанії. Аутсорсинг здатний не тільки поліпшити показники по прибутку компанії, але і перевести компанію з-поміж тих, що виживають до числа тих, що інвестують в розвиток. Головною перевагою компанії повинна стати можливість швидкої перебудови бізнес-моделі в залежності від обставин, що склалися. Саме аутсорсинг - унікальний шанс для перетворення бізнес-моделі компанії.

Література:

1. Аникин Б.А., Рудал И.Л. Аутсорсинг и аутстаффинг: высокие технологии менеджмента: Учеб. пособие. - М.: ИНФРА-М, 2007
2. Балдин К.В., Воробьев С.Н., Уткин В.Б. Управленческие решения: Учебник. М.: Издательско-торговая корпорация "Дашков и К", 2004.
3. Синяева И.М., Синяев В.В., Земляк С.В. Маркетинг в коммерции: Учебник. Издательско-торговая корпорация "Дашков и К°", 2016.

Гончарук О.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня,
Замура С.П.,
студент,
Національна металургійна академія України,
м. Дніпро

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ СИСТЕМИ ОЩАДЛИВОГО ВИРОБНИЦТВА В СКЛАДСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Як відомо, ощадливе виробництво – це концепція менеджменту, що згідно за визначенням дослідників Дж. Вомак, Д. Джонс та Д. Рос [1], була створена в умовах японської компанії Toyota і заснована на принципі поступового усунення всіх видів втрат. Ощадливе виробництво передбачає залучення у процес оптимізації бізнесу кожного співробітника і максимальну орієнтацію на клієнта.

Вважається, що метою концепції ощадливого виробництва є максимально позбутися всіх видів втрат і домогтися найбільшої ефективності використання ресурсів шляхом поступального й безперервного вдосконалення всіх бізнес-процесів організації, спрямованих на підвищення задоволеності споживачів.

Основними цілями ощадливого виробництва прийнято вважати: скорочення трудовитрат, скорочення термінів розробки нової продукції, скорочення термінів створення продукції, скорочення виробничих і складських площ, гарантія постачання продукції замовнику, максимальну якість при мінімальній вартості [2].

На сьогоднішній день інструменти ощадливого виробництва є достатньо опрацьованими. Серед найбільш відомих можна виділити наступні:

- Кайдзен (Kaizen) – філософія безперервного вдосконалення, поліпшення невеликими кроками, на противагу масштабним і дорогим інвестиціям;
- карта потоку створення цінності (VSM – Value Stream Mapping);
- управління всім ланцюгом поставок (TFM – Total Flow Maintenance), поставка виробів "точно вчасно" (Just-in-Time);

- впорядкування (5S);
- швидке переналагодження (SMED – Single-Minute-Exchange-of-Die);
- догляд за обладнанням силами самих операторів (TPM – Total Productive Maintenance) та інші.

Застосування ощадливого виробництва є доцільним і в межах складського господарства. В літературі наводиться узагальнена інформація щодо типових результатів впровадження системи бережливого виробництва на складі. По-перше, це зменшення часу операцій завантаження, розвантаження, сортування в середньому на 50%. Ці процеси у сукупності є найбільш ресурсовитратними на будь-якому складі, на їх частку зазвичай припадає близько 55% всіх витрат. По-друге, оптимізуються складські приміщення в середньому на 25-30%, а по-третє, зменшується кількість помилок сортування до 90%. В результаті таких покращень істотно скорочуються витрати складу [3].

За останні пару десятиліть уявлення про сучасний склад кардинально змінилися. Сучасний ідеальний склад - це склад, якого в принципі не існує. У сучасному уявленні товар, що припадає пилом на полицях в очікуванні чергового замовлення - це якщо не злочин, то дорога некомпетентність. [3]. Сучасні логістичні послуги прагнуть скоротити час між датою виробництва і датою споживання. І хоча підвищення надійності процесів і пов'язаний з цим підхід Just-in-Time впливають на істотне зниження запасів, все ж склади і проміжні запаси є необхідними.

Для оптимізації запасів, скорочення витрат і збільшення прибутку підприємствам слід максимально приділити увагу вдосконаленню таких аспектів функціонування складу:

- технічна і технологічна інфраструктура (вантажно-розвантажувальні комплекси, системи зберігання вантажів, підлоги, техніка для перевезення вантажів, розташування місць зберігання тощо);
- організація роботи або ефективність операційних дій (швидкість обробки інформації і прийняття рішень співробітниками складу, кількість дій і операцій, необхідних для отримання вантажу зі складу тощо);
- система контролю і координації дій, необхідних для простеження і ідентифікації вантажів (координація дій між роботою навантажувачів і операторів складу) [4].

При впровадженні бережливого управління на складах увагу, як правило, концентрують перш за все на наступних кількох аспектах.

1. Система витягування. Впровадження принципу FIFO, який передбачає першим відвантаження товару, який прийшов першим. Це дозволяє зменшити рівень запасів у всьому процесі, уникнути перевиробництва, поліпшити видимість вузьких місць в процесі.

2. Потік одиничних виробів. Потік одиничних виробів - це система, при якій вироби, матеріали або послуги обробляються в порядку і по одному в міру їх надходження. Важливо не забути застосувати FIFO для кожного продукту. Це дозволяє зробити прозорим процес виконання замовлення і час, який на

нього витрачається, зменшити час виконання замовлення, зменшити запаси у всьому процесі, поліпшити якість.

3. Такт. Контроль такту виконання операцій дозволяє зробити процес прозорим, збалансувати поставки ресурсів, забезпечити гнучкість процесу, поліпшити здатність планувати і прогнозувати використання ресурсів, оптимізувати ефективність утилізації ресурсів.

4. Відсутність дефектів. Намагання досягнути відсутності дефектів потребує застосування аналізу основних їх причин, впровадження методів запобігання проблем, поліпшення якості, пропагування культури відкритості у вирішенні проблем [3].

В якості локальних рекомендацій щодо оптимізації роботи складського господарства можна виділити: скорочення термінів зберігання запасів, скорочення кількості складських операцій, передача певних операцій на більш ранні етапи виробничого процесу, використання ефективної та надійної системи моніторингу запасів, оптимізація складських стелажів та економія площі, використання алгоритмів руху при комплектуванні вантажів для відправлення, оптимізація місць зберігання товарів, наприклад, на основі АВС– класифікації товарів, підвищення надійності збору товарів для відправлення, завантаження товарів в порядку, зворотному до завантаження, ведення плану відвантаження.

Ці заходи дозволять суттєво підвищити ефективність роботи складських господарств.

Література:

1. James P. Womack, Daniel T. Jones, Daniel Roos. The Machine that changed the World: The Story of Lean Production. Harper Collins, New York 1990, ISBN 978-0-060-97417-6
2. Лисицин В.Д., Лисенко О.І., Вовк Ю.С. Роль "ощадливого виробництва" в діяльності підприємства / [Електронний ресурс].
3. Бережливый склад: кейс быстрой трансформации / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.lean6sigma.org.ua/2015/11/lean_warehouse/
4. 10 идей оптимизации работы склада на основе принципов бережливого производства / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://bpi-group.com.ua/blog/10-idej-optimizatsii-raboty-sklada-na-osnove-printsipov-berezhlivogo-proizvodstva

Чернодубова Е.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів і банківської справи,
Глуховська А.І.,
студентка,
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля,
м. Сєвєродонецьк

РОЛЬ СИСТЕМИ СТРАХОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ПРОВЕДЕННЯ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ

В умовах реформування пенсійної системи в Україні управлінські процеси в страховому менеджменті потребують постійного удосконалення. Пенсійна сфера ставить свої вимоги до використання страхового менеджменту в сучасних умовах. Не стабільна ринкова економіка та впровадження нових реформ пенсійного страхування, все більше змушують населення задуматись про найвигідніший варіант страхування свого пенсійного майбутнього.

Теоретико-методологічним підґрунтям досліджень у сфері даної проблематики є розробки вчених Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи [1]. Розкрити у працях І.Ф. Гнибіденка [2], О.П. Коваля [3]. Дослідженню проблем та перспектив розвитку недержавного пенсійного забезпечення присвячували свої праці А.І. Якимів [4].

Сучасна пенсійна система України є трирівневою та включає в себе розподільчі і накопичувальні компоненти, Відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування". Але на практиці ми маємо те, що в нашій країні й надалі продовжує домінувати солідарна пенсійна система, яка є заснованою на розподільчому принципі фінансування. Пенсійні солідарні системи формувалися в інших демографічних реаліях, але в умовах підвищення демографічного навантаження, особи похилого віку — неспроможні забезпечити високий рівень пенсій. Враховуючи вищезазначене, активізація недержавних пенсійних програм є найбільш реальною можливістю запобіганню демографічним ризикам.

Міжнародний досвід свідчить про те, що в національних пенсійних системах дуже важливу роль відіграє недержавне пенсійне забезпечення, яке призначене для поповнення державної складової. При цьому, головна роль у системі недержавного пенсійного забезпечення належить недержавним пенсійним фондам (НПФ). Діючі організаційно-правові форми НПФ дозволяють обрати населенню найвигіднішу та найбільш оптимальну форму колективного або особистого добровільного пенсійного страхування, забезпечуючи при цьому населення додатковим пенсійним захистом. Окрім того, недержавні пенсійні фонди, у більшості країн, є дуже вагомими інвесторами в економіку країни. Активізація недержавного пенсійного

забезпечення сприяє не лише зростанню рівня життя пенсіонерів, але й розвитку економіки країни в цілому.

Однією з найголовніших проблем недержавного пенсійного страхування – є значно низький рівень довіри населення до установ фінансово-кредитної сфери та до недержавних пенсійних фондів. Низький рівень доходів населення, також впливає на відсутність можливості здійснення відрахувань на потреби пенсійного страхування на добровільних засадах. Але навіть попри це, в Україні відбувається поступовий розвиток недержавного пенсійного забезпечення, про що свідчить нам динаміка основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів (табл. 1).

Таблиця 1. Динаміка основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні

Показники	Станом на 30.06.2015	Станом на 30.06.2016	Станом на 30.06.2017	Темпи приросту,%	
				станом на 30.06.2016/ станом на 30.06.2015	станом на 30.06.2017/ станом на 30.06.2016
Кількість укладених пенсійних контрактів, тис. шт.	56,5	60,7	66,5	7,4%	9,6%
Загальна кількість учасників НПФ, тис. осіб	833,5	831,2	838,0	-0,3 %	0,8 %
Загальна вартість активів НПФ, млн. грн	2 157,1	2 000,3	2 248,7	-7,3 %	12,4 %
Пенсійні внески, всього, млн. грн.	1 845,6	1 847,8	1 945,6	0,1 %	5,3 %
у тому числі:					
- від фізичних осіб	74,9	83,0	110,0	10,8 %	32,5 %
- від фізичних осіб-підприємців	0,2	0,2	0,2	0,0 %	0,0%
- від юридичних осіб	1 770,5	1 763,9	1 834,6	-0,4 %	4,0 %
Пенсійні виплати, млн. грн	502,2	580,2	685,2	15,5 %	18,1 %
Кількість учасників, що отримали/ отримують пенсійні виплати, тис. осіб	79,7	79,7	83,2	0,0 %	4,4 %
Сума інвестиційного доходу, млн. грн.	1 014,6	917,6	1 227,3	-9,6 %	33,8 %
Прибуток від інвестування активів недержавного пенсійного фонду, млн. грн.	822,6	698,0	956,4	-15,1 %	37,0 %
Сума витрат, що відшкодовуються за рахунок пенсійних активів, млн. грн.	192,0	219,6	270,9	14,4 %	23,4 %

Як бачимо з таблиці, процентний приріст недержавного пенсійного забезпечення з кожним роком все зростає, отже можемо стверджувати про те, що у недержавного пенсійного страхування є велика можливість стати лідером на ринку пенсійного забезпечення. Але проблема недовіри населення все одно

вважається відкритою. Для балансу довіри "населення-НПФ" можна запропонувати, як один з варіантів, розвиток корпоративних пенсійних фондів, особливостями якого стануть:

1) можливість залучити працівників підприємства до участі у недержавних пенсійних програмах прямо на робочих місцях. Тому що оформлення договору добровільного пенсійного страхування на робочому місці та в робочий час страхувальника, є найбільш зручним способом.

2) збільшення рівня довіри населення до недержавного пенсійного забезпечення, сформувавши гарний імідж конкретного підприємства-роботодавця та недержавного пенсійного фонду, який заснований ним або за його участі, це набагато простіше, ніж впливати на рівень довіри до фінансово-кредитної сфери або установи загалом. Цей шлях є більш привабливим тому що, створити позитивне враження підприємству стає достовірнішим.

3) визначення оптимального розміру та тривалості здійснення внесків і отримання виплат з урахуванням специфіки діяльності підприємства-роботодавця. Підтвердження гарантії внесків та виплат одна з найважливіших складових.

4) перспектива формування консультаційного центру на підприємстві з працівників юридичного відділу, який би дозволив підвищити рівень грамотності та обізнаності громадян з питань пенсійного забезпечення, що сприяло би впровадженню недержавних пенсійних програм. Наприклад юридичних консультацій з питань чинного законодавства, що регулює сферу пенсійного забезпечення та ін.

Найголовнішими проблемами, які не дають можливості недержавному пенсійному страхуванню вийти на більш високий рівень є: не довіра населення до процедури участі в недержавному пенсійному страхуванні; брак коштів та часу на страхування; не обізнаність населення юридичним аспектам страхування; недорозвиненість страхового ринку. Визначивши та розкривши проблематику недержавного пенсійного страхування були запропоновані варіанти їх вирішення, а саме: створення корпоративних пенсійних фондів під керівництвом підприємства, що дасть змогу збільшити рівень довіри населення до недержавного пенсійного страхування.

Отже, ключовими завданнями страхового менеджменту в умовах проведення пенсійної реформи є координація, узгодження дій держави, спеціалізованих фінансових інститутів, громадськості в системі пенсійного страхування. Від ефективних управлінських рішень у системі пенсійного страхування залежатиме виконання поставлених завдань щодо побудови сучасної пенсійної системи.

Література:

1. Пенсійна реформа в Україні: напрями реалізації: колективна монографія / за ред. Е.М. Лібанової. - К.: Інст. демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, 2010. - 270 с.

2. Гнибіденко І.Ф. Наукові підходи до реформування пенсійної системи України та країнах ЄС / І.Ф. Гнибіденко // Проблеми науки. - 2008. - №4. - С. 30-37.
3. Коваль О.П. Перспективи впровадження загальнообов'язкової накопичувальної пенсійної системи в Україні: вплив на економічну безпеку: монографія / О.П. Коваль. - К.: НІСД, 2012. - 240 с.
4. Якимів А.І. Розвиток системи пенсійного забезпечення в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.01.01 "Економічна теорія" / А.І. Якимів. - Л., 2005. - 18 с. (Львівський національний університет ім. І. Франка).
5. Динаміка основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів https://www.nfp.gov.ua

Корецька Н.І.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту,
Луцький національний технічний університет,
м. Луцьк

УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМ КРЕДИТУВАННЯМ ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Фінансування економіки охоплює всі заходи, спрямовані на покриття потреб суб'єктів господарювання різних форм власності в капіталі, що включають мобілізацію фінансових ресурсів (грошових коштів, їх еквівалентів та майнових активів), їх повернення, а також відносини між підприємством та капіталодавцями (платіжні відносини, контроль і забезпечення) [1, с. 58].

Нині банківське кредитування (як основний кредитний інструмент фінансування економіки), не дивлячись на його очевидний позитивний вплив на економічне зростання, виявилося не повною мірою спроможним посилювати позитивні економічні процеси в країні.

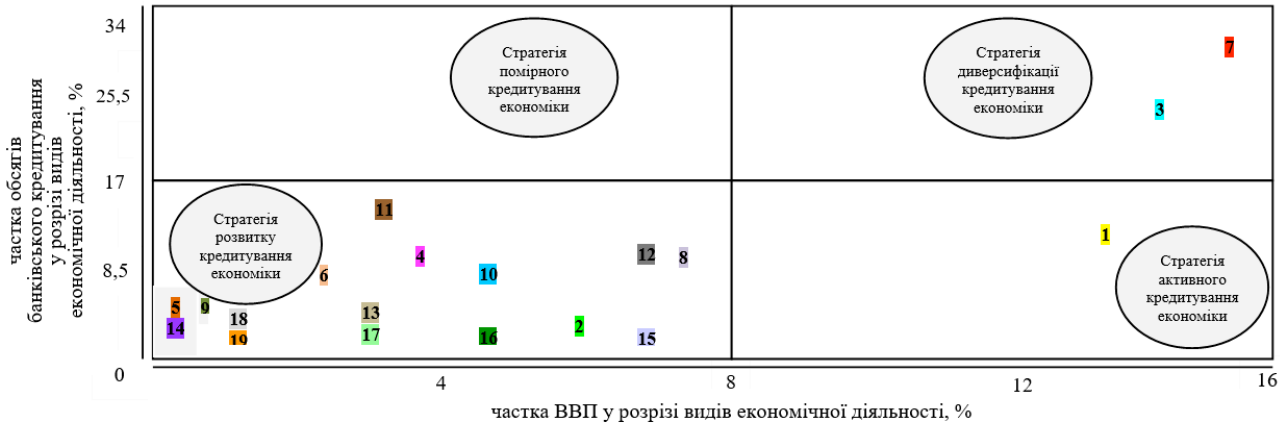
Так, вітчизняний банківський сектор перебуває під впливом кризових явищ, неспроможності ефективного функціонування, відсутності стратегічних орієнтирів розвитку, невиконання основної функції – трансформації заощаджень в інвестиції та супроводження економічного зростання економіки. Все це супроводжує "відмирання" в суб'єктів господарювання бажання і можливостей співпрацювати з банками, що, в свою чергу, спричиняє накопичення депресивних настроїв та очікувань на інвестиційному ринку.

Очевидно, що в умовах триваючих воєнних дій й не самого сприятливого інвестиційного середовища, що стримують прихід зовнішніх інвесторів, саме банки залишаються основними донорами економіки. А банківська система, що не здійснює кредитування економіки, не може вважатися повнофункціональною. І ефективний розвиток країни не можливий без розвитку економіки, куди пріоритетно повинні спрямуватися фінансові ресурси банківських установ. Така

ситуація вимагає тісної взаємодії всіх учасників фінансово-кредитного ринку (позичальників, банків, НБУ і держави) і формування стратегічних підходів до вдосконалення управління процесом банківського кредитування економіки.

Оскільки управління – це процес впливу на систему для переведення її в новий стан чи для підтримки її в якомусь встановленому режимі, то *управління банківським кредитуванням економіки* – це процес фінансового стимулювання розвитку реального сектору національної економіки шляхом використання відповідних кредитних інструментів та забезпечення зростання прибутку банків.

Оскільки високі темпи економічного зростання можливі лише за умови високих темпів збільшення інвестування і кредитування економіки, то відповідно до цього сформуємо і матрицю, виділивши чотири сектори, кожному з яких відповідатиме певний вид стратегії (рис. 1). На ній розмістимо види економічної діяльності залежно від їх частки у ВВП та обсягів наданих в них банками кредитів.

1 – сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство; 2 – добувна промисловість і розроблення кар'єрів; 3 – переробна промисловість; 4 – постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; 5 – водопостачання; каналізація, поводження з відходами; 6 – будівництво; 7 – оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів; 8 – транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність; 9 – тимчасове розміщування й організація харчування; 10 – інформація та телекомунікації; 11 – фінансова та страхова діяльність; 12 – операції з нерухомим майном; 13 – професійна, наукова та технічна діяльність; 14 – діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування; 15 – державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування; 16 – освіта; 17 – охорона здоров'я та надання соціальної допомоги; 18 – мистецтво, спорт, розваги та відпочинок; 19 – надання інших видів послуг

Рисунок 1. Матриця результатів позиоціювання стратегій залежно від частки видів економічної діяльності у ВВП і обсягів наданих в них банками кредитів (за даними 2016 р.) *

* сформовано авторами

Отже, більшість видів економічної діяльності потребують застосування стратегії розвитку кредитування. "Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство" знаходяться у секторі стратегії активного кредитування економіки, а "переробна промисловість" і "оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів" – у секторі стратегії диверсифікації кредитування економіки. У секторі стратегії помірного кредитування економіки відсутні види економічної діяльності.

Віднесення "оптової та роздрібної торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів" у сектор стратегії диверсифікації кредитування економіки, є, на наш погляд, очевидним, оскільки дана галузь активно розвивається переважно банківському кредитуванню (частка кредитування становила 33,5%). Щодо "переробної промисловості", то результати є свідченням вагомої (проте не вирішальної) ролі кредитування у фінансуванні розвитку даної галузі (частка кредитування – 24,8%).

Незначна частка кредитних вкладень банків у "сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство" (6,7%) засвідчує обмежене використання механізму фінансування розвитку даної галузі, що не вплинуло на її значну частку у ВВП (13,7%) та практично відсутність державних програм кредитної підтримки даної галузі та нарощення конкурентоспроможності продукції на світовому ринку.

Найбільш ризикованими щодо використання кредитних ресурсів виявилися підприємства решти видів економіки. При цьому кредитування деяких з них ("будівництво"; "освіта"; "охорона здоров'я та надання соціальної допомоги"; "мистецтво, спорт, розваги та відпочинок") має як економічний, так і соціальний ефект. Вони орієнтуються на бюджетні кошти, а держава при цьому не стимулює процес їх кредитування.

Отже, гіпертрофована структура банківського кредитування галузей економіки не відповідає цілям модернізації та інвестиційного розвитку економіки. Тому в ситуації нестачі інвестицій Україна змушена звертатись до іноземних кредиторів, що певною мірою виключає вітчизняні банки з конкурентної боротьби [2, с. 344]. Саме тому необхідно застосовувати управлінські рішення, які б дозволили банкам активізувати кредитну діяльність, а суб'єктам господарювання підвищити рівень своєї кредитоспроможності. А це можливо лише за умови сильної економіки, відсутності корупції, зарегульованості, монополізму, незахищеності прав кредиторів та позичальників, свавілля з боку суддів і правоохоронних органів, непрогнозованості та неефективності податкової, бюджетної політик, непрофесійної грошово-кредитної та курсової політики тощо.

Література:

1. Опарін В.М. Фінансова інфраструктура ринкової економіки: концептуальні підходи / В.М. Опарін // Економіка України. – 2008. – №11. – С. 57–71.
2. Хмелярчук М.І. Соціально-економічне забезпечення банківського кредитування в Україні // М.І. Хмелярчук, В.І. Алєксєєв // Зб. наук. пр. "Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Проблеми інтеграції України у світовий фінансовий простір". – Львів : ІРД НАН України, 2014. – Вип. 1 (105). – 653 с. – С. 337–345.

Захаркевич Н.П.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри
менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування
Баліцька Н.В.,
магістрант,
Хмельницький університет управління та права
м. Хмельницький

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ СТИМУЛЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

На сучасному етапі розвитку економіки України основним ресурсом підприємства стає персонал. Мотивація виступає головним елементом активізації людського фактору, який не тільки створює матеріальні передумови виробництва, але і забезпечує їх ефективне використання. Одна з основних цілей системи стимулювання праці щодо персоналу організацій – ефективний розвиток бізнесу за рахунок збереження співробітників організації, їх соціальний захист, стимулювання продуктивності і справедлива оцінка трудового вкладу працівників.

Проблеми мотивації праці широко висвітлено в працях вітчизняних та зарубіжних дослідників таких як: Андрєєва І., Бортник Т.І., Бріжніченко В.Е, Важинський Ф.А., Докторук Є.В., Дороніна М.С., Дуда С.Т., Лазановська К. П., Лугова В.М., Максимець Ю.В., Маринич І.А., Сасіна Л.О., Сєріков Д.О., Соболевская А.А., Співак В.В., Стадник В.В. та інші.

Побудова ефективної системи стимулювання має важливе соціально-економічне значення для кожного підприємства в умовах ринкових відносин. Системи стимулювання праці працівників створюють матеріальну основу розвитку людського капіталу, раціонального використання робочої сили та ефективного управління персоналом всіх категорій. Винагородження персоналу за працю або компенсація працівникам за витрачені зусилля відіграють важливу роль у залученні працівників на підприємство, у використанні і збереженні необхідних фахівців в організації.

Для забезпечення справедливої диференціації заробітної плати важливе значення має формування кваліфікаційних груп та розробка міжкваліфікаційних співвідношень, що є основою для організації оплати праці на підприємстві. Практичним інструментом, що дає змогу оцінити посади на підприємствах та на їх підставі сформувати кваліфікаційні групи, є система грейдів.

Система грейдів – це шкала рівнів посад, що прийняті на підприємстві. Кожне підприємство вибудовує її самостійно, з огляду на свої особливості, цінність кожного співробітника та його внесок у загальну справу [1]. Ця система оплати праці передбачає широкий діапазон розмірів заробітної плати та чіткий ієрархічний розподіл, що дозволяє роботодавцю платити працівникам за

результатами їх праці. Система грейдів має ряд переваг над класичною тарифною системою (табл.1).

Таблиця 1. Порівняльний аналіз класичної тарифної системи та системи грейдів

Тарифна система	Система грейдів
1. Посади розміщуються за наростаючим принципом	1. Грейдинг допускає перетин частин двох прилеглих грейдів. У результаті цього робітник або майстер нижчого грейду завдяки своєму професіоналізму може мати більш високий посадовий оклад, ніж спеціаліст, що знаходиться у сусідньому грейді вищого порядку
2. Побудована на основі оцінки професійних знань, навичок та стажу роботи	2. Передбачає більш широку лінійку критеріїв, що включає такі показники оцінки посади, як: управління; комунікації; відповідальність; складність роботи; самостійність; ціна помилки…
3. Усі посади розміщується за суворим наростанням по вертикалі (від робітника до керівника)	3. Посади розміщуються тільки за принципом важливості для підприємства
4. Ієрархічна структура тарифної сітки заснована на мінімальній заробітній платі, помноженій на коефіцієнти (міжрозрядні, міжгалузеві, міжпосадові та міжкваліфікаційні)	4. Структура грейдів побудована тільки на значущості посади, яка обраховується в балах

Примітка. Складено автором на основі [1], [4].

Посади, що входять до одного грейду, мають приблизно однакову цінність для підприємства. Після розподілу посад за грейдами для кожного грейду встановлюється "вилка" заробітної плати, що робить цю систему оплати праці справедливою та зрозумілою для всіх працівників.

Після впровадження грейдової системи на підприємстві кожен працівник буде точно розуміти, який внесок його діяльність робить у результативність праці на підприємстві, за що йому платять і на якій підставі можуть підвищити дохід. На основі цього він отримує можливість обирати: залишатися на своїй посаді зі своїм рівнем заробітної плати або підвищити свій професійний рівень чи перекваліфікуватися та зайняти більш цінну для підприємства та вище оплачувану посаду. Така можливість буде служити дієвим мотиваційним фактором для активних співробітників.

Отже, впровадження системи грейдів на підприємствах:

- допоможе управляти фондом оплати праці (ФОП) і зробить систему нарахувань більш гнучкою;
- впорядкує дисбаланс заробітної плати;
- дозволить швидко проводити аналіз структури як посадових окладів, так і постійної частини заробітної плати;

- дозволить відстежувати рівні та підрозділи, де спостерігається невідповідність в процесі нарахування заробітної плати;
- дасть змогу порівняти рівні виплат одного підприємства із виплатами іншого, що знаходяться в одному сегменті ринку;
- дасть змогу усунути суттєву неефективність роботи, тому що виявляє дублювання функцій, некоректне керівництво лінійних менеджерів своїми підлеглими;
- вирішить проблему нарахування доплат та надбавок за роботу, яку було виконано за стандартами, що є вищими або нижчими за посадові;
- полегшить процес індексування заробітних плат;
- дозволить визначити, скільки коштує для підприємства посада будь-якого рівня;
- оптимізує розстановку трудових ресурсів [2].

Ефективність використання персоналу підприємства залежить певною мірою від існуючої системи стимулювання праці. Стимулювання працівників підприємства має бути спрямоване на посилення їх матеріальної зацікавленості у підвищенні ефективності виробництва, зростанні обсягу реалізації та поліпшенні якості продукції, збільшенні прибутку, підвищенні продуктивності праці та рентабельності підприємства.

Література:

1. Беззуб Л.О. Мотивування персоналу за допомогою впровадження системи грейдів [Електронний ресурс] / Л.О. Беззуб. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Uproz/2012_15/u1215bez.pdf
2. Гладка О.І. Застосування грейдингу при формуванні привабливості компенсаційного пакету роботодавця / О.І. Гладка // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2013. –№42. – С. 275-280
3. Докторук Є. В. Застосування нестандартних методів мотивації / Є В. Докторук // Інноваційна економіка. – 2012. – №7. – С. 306-308
4. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник / [А.М. Колот, О.А. Грішнова, О.О. Герасименко та ін.]; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Колота. – К.: КНЕУ, 2009. – 711 с.

Тарасенко С.І.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту організацій та адміністрування
Трохименко О.О.,
студентка,
Дніпровський державний технічний університет
м. Кам'янське

ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ: ОЦІНКА ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ

Категорія ефективності управління є однією з класичних в менеджменті, проте однією з найскладніших, зважаючи на те, що управління пов'язане з усіма економічними та соціальними процесами, що відбуваються на підприємстві, а його її оцінка не завжди може бути зроблена прямим шляхом за допомогою формалізованих підходів. Складність категорії та неоднозначність трактування змісту стає, з одного боку, причиною великої кількості розроблених підходів до оцінки ефективності управління, широкого спектру методів та показників, а, з іншого, – досить рідких випадків практичної реалізації процедури оцінювання ефективності менеджменту на вітчизняних підприємствах. Між тим, така оцінка дозволяє визначати рівень досягнень системи управління, розпізнавати розміри і якість змін, виявляти їх вплив на ключові параметри, обґрунтовувати напрями та чинники розвитку, визначати та коригувати нераціональні процеси, удосконалювати структури та забезпечувати всебічний розвиток підприємства.

Найбільш визнаним на сьогодні є групування підходів до оцінки ефективності управління на групи: селективні, фрагментарні та комплексні (табл. 1).

Селективний підхід передбачає оцінку ефективності управління підприємством з точки зору одного елемента системи управління, у якості якого можуть виступати виробництво, ресурси, результати діяльності, тощо.

Фрагментарний підхід характеризується певною ситуативністю, тобто оцінювання ефективності управління підприємством проводиться лише за певних змін: прийняте управлінське рішення, вдосконалення управління тощо.

Комплексний підхід до оцінки ефективності управління базується на врахуванні сукупності окремих елементів системи управління (різних видів ресурсів, різних сфер та аспектів діяльності підприємства, які піддаються керованому впливу, різних груп зацікавлених у діяльності підприємства осіб). При застосуванні комплексного підходу в ідеалі намагаються отримати єдиний інтегральний показник, який зводить численні оцінки ефективності управління окремими елементами. Проте, не всі методи пропонують способи такого зведення. Так, відомим прикладом «багатопоказникового» методу може служити система BSC (Balanced Scorecard) – інструмент стратегічного управління результативністю, частково стандартизована форма звітності, що дозволяє менеджерам відстежувати виконання завдань співробітниками, а

також наслідки виконання або невиконання на основі комплексу показників, які охоплюють такі сфери як маркетинг, бізнес-процеси, фінанси, персонал.

Таблиця 1. Підходи до оцінювання ефективності управління підприємством

Підхід	Базовий принцип оцінки	Характеристика підходу
Селективний підхід	ефективність виробництва	Ефективність оцінюється з точки зору безперервності, раціональності, синхронності та економічності організації виробництва. Підхід акцентує увагу на невіддільності процесу управління від результатів виробничо-господарської діяльності підприємства
	економічна ефективність (за загальними результатами діяльності)	Загальні результати діяльності підприємства та її ефективність вважаються результатом управління та використовуються для оцінки ефективності управління. Важливий елемент ефективності - те, як організація використовує свої ресурси і можливості і як це відбивається на економічності
	ефективність витрат на управління	Управління розглядається з точки зору організації праці та функціонування управлінського персоналу, а ефективність управління характеризує співставлення результатів та витрат самої системи управління
	ефективність управлінської праці	Ефективність управління визначається ступенем впливу управлінської праці на результати діяльності організації в цілому (ступенем досягнення цілей управління діяльністю підприємства)
Фрагментарний підхід	ефективність управлінських рішень	Ефективність управління як оцінка процесу прийняття управлінських рішень (кількості, якості та оперативності) або оцінка ефективності окремих рішень (очікуваного та реального результату їх реалізації)
	ефективність вдосконалення управління	Оцінка ефективності управління на основі змін, отриманих в результаті удосконалення структури, методів, технологій управління
Комплексний підхід	кінцеві результати роботи та ефективне використання трудових ресурсів	Концепція, згідно якої на результати діяльності організації впливають як внутрішні чинники, так і фактори зовнішнього середовища, а ефективність управління характеризує ступінь адаптації організації до зовнішнього середовища і ефективність використання персоналу
	ефективність системних ресурсів	Ефективність визначається шляхом оцінки здатності організації ефективно добувати та використовувати ресурси. Ефективність управління при цьому формується як інтегрований результат індивідуальної, групової та організаційної ефективності з урахуванням синергічного ефекту
	результативність діяльності конкретної системи управління	Ефективність управління характеризує ступінь досягнення поставлених цілей. Визначається на основі інтегрального зведеного показника, який враховує значущість та ступінь реалізації кожної з різноаспектних цілей

	ступінь збалансування інтересів зацікавлених у діяльності підприємства груп	Діяльність організації спрямована на задоволення очікувань, сподівань і потреб (інтересів) усіх індивідуумів і груп, які взаємодіють в організації та з організацією, а ефективність управління характеризує ступінь досягнення балансу інтересів усіх зацікавлених у діяльності організації індивідуумів і груп

Оцінка ефективності менеджменту дозволяє визначити перспективні напрямки її підвищення. Саме тому вибір адекватного та корисного з цієї точки зору підходу або їх поєднання є важливим для подальшого покращення системи менеджменту підприємства. Сьогодні переліки шляхів підвищення ефективності управління підприємством, які наводяться у роботах вітчизняних фахівців з даної тематики, є досить загальними та зведені на рисунку 1.

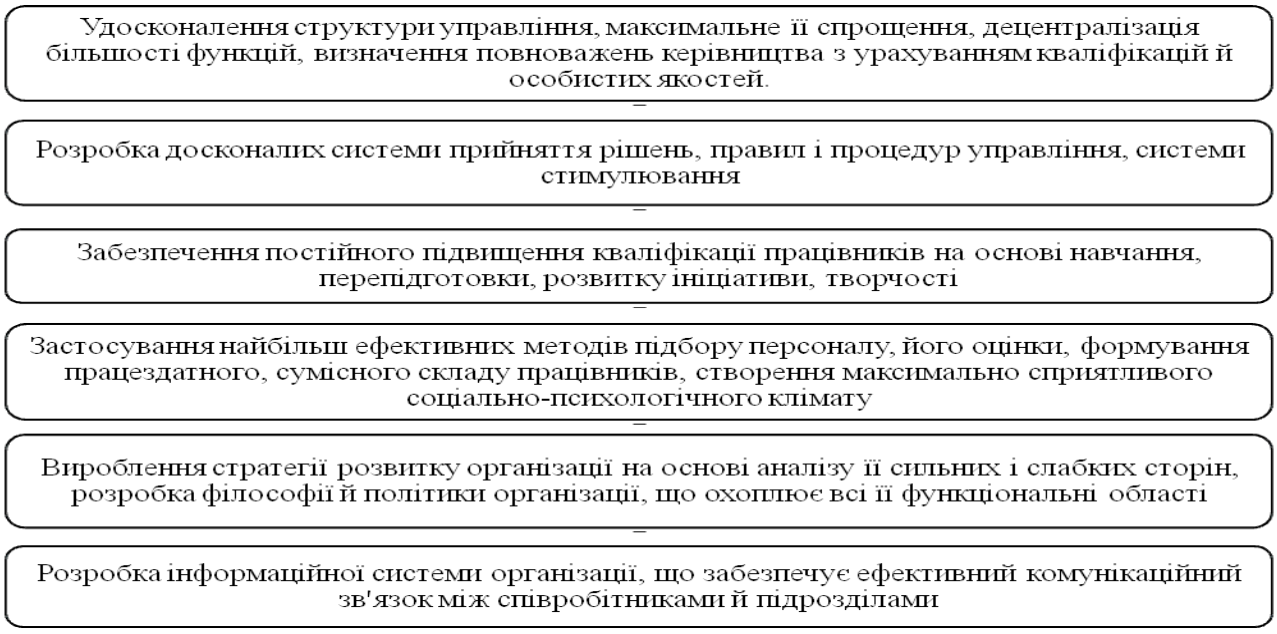

Рисунок 1. Основні шляхи підвищення ефективності управління

Питання про вибір шляхів підвищення ефективності менеджменту залежно від специфіки діяльності й особливостей уже сформованої системи управління вирішується індивідуально для кожного підприємства. Але будь-якому керівникові важливо усвідомлювати, що підвищення ефективності управління буде досягнуте в тому випадку, якщо він буде використовувати різні методи в комплексі, орієнтуючись при цьому на цілі й стратегії розвитку підприємства.

Література:

1. Румянцева З.П. Общее управление организацией. Теория и практика: [учебник] / З.П. Румянцева. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 304 с.
2. Щеглова О.Ю. Ефективність управління підприємством та підходи до її визначення / О.Ю. Щеглова, О.І. Судакова, М.В. Лаже // Науковий

вісник Ужгородського національного університету. – 2017. – Випуск 12, частина 2. – С.186-190.

Кирий В.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної кбернетики
і управління економічною безпекою,
Кравченко Ю.В.,
студентка,
Харківський національний університет радіоелектроніки,
м. Харків

ОСНОВНЫЕ ТРЕНДЫ БИЗНЕС-АНАЛИТИКИ

В последнее время интерес к бизнес-аналитике постоянно растет. Бизнес-аналитика выступает стратегическим фактором для предприятий, предоставляя инсайдерскую информацию для решения бизнес-задач: выхода на новые рынки, финансового контроля, оптимизации затрат, планирования производства, анализа клиентов.

Основная цель построения информационной системы – это обеспечение эффективного управления предприятием. Аналитические системы позволяют управляющему звену проводить текущую оценку состояния предметной области, сравнивая внешние данные о состоянии рынка с данными, накопленными внутри компании, формулировать и описывать цели и задачи, определять методы и пути их достижения. [1]

Термин "бизнес-аналитика" включает в себя процессы, практические методы, навыки, технологии и приложения, используемые для поддержки принятия управленческих и оперативных решений на основе данных. Бизнес-аналитика может использовать данные в реальном времени и/или хронологические данные и может включать приложения для создания отчетов, аналитические приложения и прогнозную аналитику. Приложения отчетности (иногда называемые оперативной отчетностью) обычно включают извлечение конкретных данных из производственных систем в режиме реального времени или на периодической основе и их доставку соответствующим конечным пользователям. Аналитические приложения, как правило, используются для измерения и повышения эффективности бизнес-операций, а также для выявления тенденций. Прогнозная аналитика включает приложения, используемые для выполнения анализа "что если", сценариев или моделирования будущего состояния.

Использование на предприятиях приложений бизнес-аналитики на данный момент включает в себя: ключевые показатели эффективности (65%), административные дашборды (61%), финансовую аналитику (61%),

управленческие дашборды (56%), сбалансированную систему показателей (38%), постоянную систему наблюдения (36%), аналитику CRM – системы управления взаимоотношениями с клиентами (29%), HR аналитику (26%), непрерывное планирование (20%), аналитику SCM – системы управления цепочками поставок (12%), другие (4%) [2].

К современным тенденциям бизнес-аналитики относятся:

- использование искусственного интеллекта;
- предиктивная и прескриптивная аналитика;
- обработка естественного языка (компьютерная лингвистика);
- политика управления качеством данных;
- мульти-облачная стратегия;
- обеспечение организационного процесса управления корпоративными данными;
- информационная безопасность;
- встроенная бизнес-аналитика (интеграции инструмента бизнес-аналитики или выбранных функций в другое бизнес-приложение);
- коллаборативность бизнес-аналитики.

Стоит также отметить, что сегодня продолжается процесс "демократизации" аналитики. Она становится все более доступной с точки зрения как использования, так и цены.

Одним из наиболее значительных изменений в использовании приложений бизнес-аналитики стало расширение ее пользовательской базы. Когда они были впервые представлены, часто рассматривались как инструмент, в первую очередь, для бизнес-аналитиков, которые могли определить тенденции для поддержки принятия решений. За последние несколько лет использование переместилось как вверх, так и вниз по организационной структуре.

Таким образом, данные тенденции позволяют своевременно выявлять и понимать направленность и проблемы в целях совершенствования процесса принятия решений и прогнозирования на основании большего количества информации, повышают прозрачность бизнес-операций и помогают улучшить отчетность во всех организациях, так что сотрудники имеют лучшее понимание текущей деятельности организации. Также эффективное использование аналитики помогает компаниям быстрее выявлять возможности и угрозы и реагировать на них, повышая конкурентоспособность. Данные преимущества обеспечивают эффективность организации в целом, что позволяет ей сэкономить или стать более прибыльной.

Література:

1. Сафрончик М. И. Проектирование и реализация решений по бизнес-аналитике на базе Microsoft SQL Server 2012: Учебное пособие в 4 ч. Ч.1 – LULU Inc., USA, 2015. – 124 с.
2. Elliot King. Understanding the Development and Use of Analytical Business Intelligence Applications [Электронный ресурс]. – Режим доступа:

https://www.loyola.edu/-/media/department/lattanze/documents/working-paper-0310-106.ashx?la=en – Загл. с экрана.

Вороніна А.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту організацій і адміністрування,
Копєйкіна Є.В.,
студентка,
Дніпровський державний технічний університет,
м. Кам'янське

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ НАПРЯМКІВ РОЗВИТКУ КОКСОХІМІЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Перед керівниками всіх рівнів, підприємцями та діловими людьми з'являються принципово нові проблеми, які виходять на перший план. Серед них можна виділити проблеми виживання в умовах конкурентної боротьби, орієнтацію мислення керівників на зовнішні проблеми підприємства, формування принципово нової управлінської культури.

Керівникам підприємств сьогодні в динамічних та невизначених умовах існування необхідно мислити стратегічно з урахуванням становища, в якому знаходиться підприємство, чинників, що на нього впливають [1].

Оскільки будь-яка організація розглядається як відкрита система, на діяльність якої впливають фактори зовнішнього та внутрішнього середовища, слід використовувати інструменти для комплексного аналізу ситуації. Одним з них є SWOT-аналіз, застосування якого дозволяє виявити вирішальні критерії, що безпосередньо впливають на вибір стратегії розвитку підприємства. Успішна стратегія повинна будуватися на принципі ув'язування внутрішніх можливостей підприємства і зовнішньої ситуації.

У зв'язку з цим було проаналізовано маркетингове середовище Дніпровського коксохімічного заводу з використанням SWOT-аналізу, який набув поширення через простоту застосування, а також можливості розроблення в межах аналізу стратегічних альтернатив та вибору стратегії.

Виділення потенційних можливостей і загроз розглядається як черговий етап розробки стратегії ПрАТ "ДКХЗ". Грамотно побудована стратегія повинна бути орієнтована на використання можливостей, адекватних ресурсам підприємства, і забезпечувати повний захист від загроз, пов'язаних зі змінами зовнішнього середовища.

Під час проведення SWOT-аналізу для оцінювання внутрішнього середовища ПрАТ "ДКХЗ" компоненти було класифіковано згідно стратегічних напрямків: система управління, маркетинг, фінанси, дослідження та розробки, виробництво, ефективність виробництва, управління персоналом.

Для проведення аналізу було використано експертне оцінювання. Висновок щодо кожного фактора з обраних напрямків оцінювався по п'ятибальній шкалі. З метою визначення вагомості факторів було проведено їх зважену бальну оцінку з подальшою побудовою результатів у вигляді радіаційних діаграм за напрямками аналізу [2]. Найбільш вагомі фактори внутрішнього і зовнішнього середовища ПрАТ "ДКХЗ" наведено у табл.1.

Таблиця 1. Вагомі фактори внутрішнього і зовнішнього середовища ПрАТ "ДКХЗ"

Внутрішнє середовище		Зовнішнє середовище	
Сильні сторони	Слабкі сторони	Можливості	Загрози
Наявність кваліфікованого управлінського персоналу	Понаднормове завантаження виробничих потужностей	Ефективна система керування управлінським персоналом	Низька інвестиційна привабливість підприємства
Сучасне випробувальне та вимірювальне обладнання	Знос основних фондів	Впровадження автоматизованої системи управління виробництвом	Підвищення вимог споживачі до якості продукції
Якість продукції відповідає вимогам нормативних документів і контрактів	Збільшення кількості витраченої тепло- та електроенергії	Постійна робота по контролю і поліпшенню якості продукції	Підвищення цін на сировину, тарифів на водо-, електроенергію
Продуктивна праця робітників	Підвищення матеріаломісткості виробництва	Наявність систем навчання, професійної підготовки і підвищення кваліфікації кадрів	Зменшення кількості необхідної сировини

Для наочного зображення поєднання основних елементів SWOT-аналізу було побудовано радіаційні діаграми шляхом накладання даних за стандартними полями стратегій: "Сила і Можливості", "Сила і Загрози", "Слабкість і Можливості", "Слабкість і Загрози". Можна зробити висновок, що що ПрАт "ДКХЗ" володіє внутрішніми силами, щоб скористатися можливостями; здатне за рахунок нових можливостей подолати слабкі сторони; стикається із загрозами, однак має внутрішні сили для успішної їх ліквідації, перетворення їх на можливості; загрози зовнішнього середовища не усугубляють слабкі сторони підприємства.

Результати SWOT-аналізу дають можливість не тільки визначитися зі своїми недоліками та перевагами на ринку, але й визначитися з векторами свого подальшого розвитку. Головними недоліками, що виявлені в процесі аналізу є нестабільність виробництва та збуту, певні технічні та матеріальні проблеми, потреба активізації використання науково-технічних розробок.

Результатом SWOT-аналізу є перелік стратегічних задач (цілей) ПрАт "ДКХЗ". Кожна стратегічна задача заснована на сполученні елементів SWOT-

аналізу і стосується довгострокової орієнтації підприємства на певний вид діяльності і відповідне місце на ринку. Серед них в ході дослідження було виділено: знизити витрати матеріалів та енергії або стабілізувати технологічний процес за рахунок оперативного автоматизованого керування підприємством; використовувати сучасні системи навчання персоналу для підвищення його кваліфікації для роботи з новим обладнанням та технологіями; випереджати конкурентів за рахунок постійної роботи по контролю і поліпшенню якості продукції; розробляти систему оптимального використання енергоресурсів; покращувати імідж підприємства для залучення інвестиційної підтримки; підвищувати стійкість бізнесу, що дозволяє протидіяти несприятливим макроекономічним факторам.

Слабкі сторони роблять підприємство вразливим, стають на заваді його діяльності, тому організаційна стратегія повинна повністю враховувати сильні та слабкі сторони підприємства, його конкурентні можливості. SWOT-аналіз дозволяє обрати обґрунтовану стратегію розвитку згідно з умовами ринкового середовища завдяки поєднанню системного, ситуаційного та інтеграційного підходів.

Література:

1. Осовська Г.В., Фіщук О.Л., Жалінська І.В. Стратегічний менеджмент: Навч. посібник. – К.: Кондор, 2003. - 196 с.
2. Вороніна А.В. Стратегічне управління: навч.посібник /А.В. Вороніна, А.Ю. Берьозкіна. – Кам'янське : ДДТУ, 2017. – 418 с.

Андрєєва В.Г.,
доцент кафедри економіки та фінансів підприємства,
Петрик Д.О.,
студентка,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Ефективність функціонування підприємств в значній мірі залежить від стану грошових потоків, оскільки саме вони визначають його ліквідність та платоспроможність. Адже, навіть підприємство, що за звітний період отримало прибуток, може виявитись неплатоспроможним через нестачу грошових коштів.

В Україні, в умовах інфляції та кризи неплатежів, ефективне управління грошовими потоками є одним з актуальних завдань фінансового менеджменту. Так, на 01.01.2017 р. на підприємствах України частка поточної дебіторської заборгованості у складі оборотних активів становила 68,3%, що на 7,1% більше, ніж у попередньому періоді, в той час, як частка поточної кредиторської

заборгованості у поточних зобов'язаннях склала 44,3%, що на 9,3% менше ніж на 01.01.16 р. Але в цілому на 01.01.2017 р. сума поточної кредиторської заборгованості вітчизняних підприємств зросла в 1,23 рази, а дебіторської заборгованості – в 1,63 рази [1]. Така тенденція свідчить про високу частку неплатежів та її подальше зростання, відповідно актуальним є пошук шляхів підвищення ефективності управління грошовими потоками підприємства.

Термін "грошовий потік" походить від англійського "cash flow", що використовувався для позначення вартості фінансових активів та оцінки ефективності реальних інвестиційних проектів. Дещо пізніше грошові потоки почали використовувати для запобігання ймовірного банкрутства та фінансового краху суб'єкта господарювання.

Грошові потоки – це сукупність розподілених у часі надходжень та виплат грошових коштів за окремими інтервалами періоду часу, що розглядається, генерованих його господарською діяльністю [2].

Забезпечення платоспроможності підприємства та покращення його фінансового стану в цілому обумовлює необхідність підвищення ефективності управління грошовими потоками суб'єктів господарювання.

Управління грошовими потоками – система принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із формуванням, розподілом і використанням грошових коштів підприємства й організацією їх обігу [3].

При управлінні грошовими потоками, головна увага повинна зосереджуватися на пріоритетних потоках за фінансово-господарськими операціями, тобто на тих, що забезпечують формування більшої частини вартості підприємства та/або його прибутку й здійснюються на регулярній основі. Слід наголосити, що грошовий потік від операційної діяльності суб'єкта господарювання має розглядатися як основне джерело фінансового забезпечення його господарської діяльності в подальші періоди. Тому одна з ключових характеристик підприємства, що ефективно функціонує, це наявність протягом тривалого часу позитивного операційного грошового потоку з порівняно стабільною абсолютною величиною.

Управління грошовими потоками базується на таких принципах [2,3,5]:

- Принцип інформативної достовірності передбачає забезпечення системи управління грошовими потоками підприємства необхідною інформаційною базою, яка містить повну, правдиву та неупереджену інформацію про зміни і рух грошових коштів у результаті різних видів діяльності.
- Принцип забезпечення збалансованості пов'язаний з оптимізацією грошових потоків підприємства в процесі управління ними.
- Принцип ефективності в процесі управління грошовими потоками полягає у забезпеченні ефективного використання грошових коштів, що сприяє формуванню додаткових інвестиційних ресурсів для здійснення фінансових інвестицій.

- Принцип забезпечення відповідного рівня ліквідності – досягається шляхом синхронізації додатного та від'ємного грошових потоків досліджуваного періоду.

Метою управління грошовими потоками є збалансування обсягів вхідних та вихідних грошових потоків та їх синхронізація в часі для забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства.

Управління грошовими потоками доцільно здійснювати за наступними етапами [2,3,5]:

1. Забезпечення повного і достовірного обліку грошових потоків підприємства і формування необхідної звітності. Цей етап управління покликаний реалізувати принцип інформативної його вірогідності. У процесі здійснення цього етапу управління грошовими потоками забезпечується координація функцій і задач служб бухгалтерського обліку і фінансового менеджменту підприємства. Так, інформація про рух грошових потоків протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності узагальнюється у формі №3 фінансової звітності підприємства «Звіт про рух грошових коштів», крім того доцільним є залучення даних аналітичного та синтетичного обліку.

2. Аналіз грошових потоків підприємства в попередньому періоді. Основною метою цього етапу є виявлення рівня достатності формування коштів, ефективності їхнього використання, а також збалансованості позитивного і негативного грошових потоків підприємства за обсягом і в часі. Аналіз грошових потоків проводиться по підприємству в цілому, у розрізі основних видів його господарської діяльності, по окремих структурних підрозділах (центрах відповідальності).

3. Оптимізація грошових потоків підприємства. Така оптимізація є однією з найважливіших функцій управління грошовими потоками, спрямованою на підвищення їхньої ефективності в майбутньому періоді. Найважливішими завданнями, розв'язуваними в процесі цього етапу управління грошовими потоками, є:

- виявлення і реалізація резервів, що дозволяють знизити залежність підприємства від зовнішніх джерел залучення коштів;
- забезпечення більш повної збалансованості позитивних і негативних грошових потоків у часі і за обсягами;
- забезпечення більш тісного взаємозв'язку грошових потоків по видах господарської діяльності підприємства;
- підвищення суми і якості чистого грошового потоку, генерованого господарською діяльністю підприємства.

4. Планування грошових потоків підприємства в розрізі різних їх видів. Таке планування носить прогнозний характер у силу невизначеності ряду вихідних його передумов. Тому планування грошових потоків здійснюється у формі різноманітних планових розрахунків цих показників при різних сценаріях розвитку вихідних факторів на оперативному та тактичному рівнях.

5. Забезпечення ефективного контролю грошових потоків підприємства – забезпечує своєчасне виявлення відхилень від запланованих заходів і їх усунення для забезпечення виконання розроблених планів, досягнення цілей і задач. Інформаційним забезпеченням контролю грошових коштів є план руху грошових коштів та інші плани розвитку підприємства, результати аналізу стану грошових потоків та ефективності управління ними, облікові (фактичні) дані про рух коштів.

На систему управління грошовими потоками (вхідний та вихідний грошові потоки) впливають зовнішні і внутрішні фактори. До зовнішніх факторів впливу на вхідний грошовий потік можна віднести рівень конкуренції на товарному ринку, систему оподаткування, загальний стан економіки в країні; на вихідний потік – поведінку постачальників сировини та матеріалів, основних кредиторів та споживачів, періодичність і обсяги платежів і зобов'язань, рівень платежів за фінансовими та іншими зобов'язаннями. Внутрішні фактори впливу на вхідні потоки: цінова політика підприємства, тривалість операційного та фінансового циклу; на вихідні потоки – рівень витрат на операційну та комерційну діяльність, система обов'язкових платежів підприємства, їх послідовність та обсяги [6].

Як показали проведені дослідження, до основних проблем, в системі управління грошовими потоками на вітчизняних підприємствах можна віднести:

- процес управління грошовими потоками не скоординований з цілями самого підприємства;
- підприємствам властива неоднозначність управління грошовими потоками в розрізі операційної, фінансової та інвестиційної діяльності або повна його відсутність;
- відсутність чи некоректність моделей та методів управління грошовими потоками;
- недостатній рівень застосування в процесах управління грошовими потоками сучасних програмних продуктів;
- відсутність чітко розробленого процесу складання фінансових планів;
- нераціональне встановлення інтервалів та методів планування недотримання гнучкості планування грошових потоків;
- недотримання пропорцій розподілу грошових коштів для здійснення підприємством реальних та фінансових інвестицій;
- недостатність грошових коштів для здійснення першочергових платежів;
- неефективне управління дебіторською та кредиторською заборгованостями;
- недотримання фінансової дисципліни;
- помилки в обліковій документації та інші.

Сучасний стан управління грошовими потоками свідчить про необхідність підвищення ефективності управління ними враховуючи наведені

принципи та етапи. Вирішення визначених проблем управління грошовими потоками на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки забезпечить фінансову рівновагу підприємств.

Література:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу –http://www.ukrstat.gov.ua.
2. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. Т.2 / И.А. Бланк. – К.: "Ника-Центр" "Эльга", 2006. – 512 с.
3. Поддєрьогін А.М. Ефективність управління грошовими потоками / А.М. Поддєрьогін, Я.І. Невмежицький // Фінанси України. - 2017. - С. 119-127.
4. НП(С)БО 1 Загальні вимоги до фінансової звітності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13.
5. Деменіна О.М. Управління грошовими потоками в межах концепції фінансової рівноваги підприємства / О.М. Деменіна // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – №7 (37). – С. 14–18.
6. Фактори, що впливають на формування грошових потоків підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/27754/1/096-153-154.pdf

Тарасенко С.І.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту організацій і адміністрування
Есаулова О.О.,
студентка,
Дніпровський державний технічний університет,
м. Кам'янське

УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМ КАПІТАЛОМ: РІВНЕВІ АСПЕКТИ

Зростання значущості науково-технічних знань, інтелектуальних здатностей, освіченості, властиві для постіндустріального суспільства, свідчить, що основною рушійною силою розвитку економіки є саме інтелект, знання, вміння людини отримувати, перетворювати та ефективно використовувати ресурси. Знання в сучасних умовах є фактором, який може створювати вартість шляхом перетворення інтелектуальних витрат, пов'язаних з їх отриманням, у інноваційний продукт, який має високу добавлену вартість. Конкурентні переваги розвинутих країн полягають саме у ресурсах кваліфікованої робочої сили, яка є носієм знань, та ефективному їх використанні й розвитку. Наявність людських ресурсів новаторського типу – тих, що здатні швидко приймати адекватні рішення в умовах інтенсивних науково-технічних перетворень та втілювати в життя власні творчі ідеї, в період розвитку високих технологій,

впровадження комп'ютерної та інформаційної техніки в усі сфери господарського життя та на усіх рівнях економіки є основним критерієм успіху.

Сприйняття людських ресурсів як найважливішого виду капіталу, здатного приносити високий рівень доданої вартості, вимагає застосування адекватних сучасному етапу розвитку підходів до управління таким специфічним видом капіталу, який, поряд з типовими для капіталу характеристиками (фактор виробництва, об'єкт економічного управління, джерело матеріального доходу, властивість накопичуватися і створювати певний запас, результат інвестицій), має й ряд специфічних (єдиний активний капітал, не може бути об'єктом купівлі-продажу, неліквідний, дає різні (не лише вартісні) форми доходу, має більш значний період інвестицій, але й більш високу їх віддачу, високу мобільність).

Незважаючи на неоднозначність трактування змісту категорії "людський капітал", що визначається, в першу чергу, різним змістовим наповненням та рівнями розгляду, його характеристиками цілком справедливо можна вважати наступні:

- людський капітал є віддзеркаленням запасу знань, навичок, здібностей і мотивів працівників до продуктивної діяльності;
- людський капітал може нагромаджуватися внаслідок інвестування в певні сфери; зокрема, до таких сфер належать фундаментальна освіта (навчання, що передує трудовій діяльності), система підвищення кваліфікації, медицина, виробнича інфраструктура в тій її частині, що забезпечує рух робочої сили, інформаційна інфраструктура, завдяки якій ринкові суб'єкти орієнтуються в цінах та доходах;
- мотивом інвестування в людський капітал, як для уряду (держави), так і для окремих осіб, слугує очікувана віддача – додатковий дохід або інші вигоди в майбутніх періодах;
- серед інших вигод від нагромадження людського капіталу присутні такі зовнішні ефекти, як оволодіння новим знанням у процесі діяльності, швидке його поширення в усій економіці, створення сприятливих умов для приросту знань та їхнього застосування [1].

Проте, з метою виключення такої розбіжності у трактуванні людського капіталу, як рівень його формування, погоджуючись з О.А. Грішновою [2], вважаємо за достатнє і доцільне виділення таких рівнів: особистісний, мікроекономічний, мезоекономічний, макроекономічний та надання визначень капіталу для кожного з них (табл. 1).

Таблиця 1. Зміст людського капіталу за рівнями формування

Особистісний рівень (індивідуальний ЛК)	Мікроекономічний рівень (ЛК підприємства)	Мезоекономічний рівень (ЛК міста, регіону)	Макроекономічний рівень (національний ЛК)
Сукупність фізичних, розумових, підприємницьких здібностей людини, її знання, вміння, навички,	Сукупна кваліфікація і продуктивні здатності всіх працівників окремого підприємства,	Рівень освіти, кваліфікації, економічної активності, стан	Частина національного людського потенціалу:

професіоналізм, досвід, які вона використовує під час своєї професійної діяльності та які дозоляють їй отримувати дохід сьогодні та в майбутньому шляхом задоволення суспільних потреб	які у сукупності та в результаті взаємодії сприяють отриманню прибутку (для підприємницьких організацій) та забезпечують його конкурентний статус на ринку.	здоров'я, рівень та якість життя населення регіону, професійна діяльність якого дозволяє отримувати і нарощувати валовий регіональний продукт.	накопичені вкладення в освіту, професійну підготовку, оздоровлення, тощо, задіяна у процесах виробництва валового внутрішнього продукту країни.

Кожен наступний рівень розгляду людського капіталу формується як інтегрована сукупність елементів капіталу нижчого рівня, тобто якість та вартість капіталу кожного наступного рівня визначається характеристиками більш низького рівня (рис.1). Так, наприклад, специфічний індивідуальний людський капітал працівника фірми є складовою її сукупного (а краще, інтегрованого, тобто такого, що володіє більшими здатностями та потенціалом, ніж проста сума складових) людського капіталу; на мезоекономічному рівні – формується якісними та вартісними характеристиками людського капіталу підприємств та установ регіону, а також самозайнятої частини населення, яка здійснює підприємницьку діяльність. Отже, саме людський капітал індивіда, його накопичення та обсяг є основою розвитку людського капіталу всіх рівнів.

Процеси формування людського капіталу мають відбуватись керовано, що, в свою чергу, має дозволяти формувати сприятливі умови розвитку як національної інноваційної системи, так і інноваційних систем більш низьких рівнів економіки (елементів, що її складають).

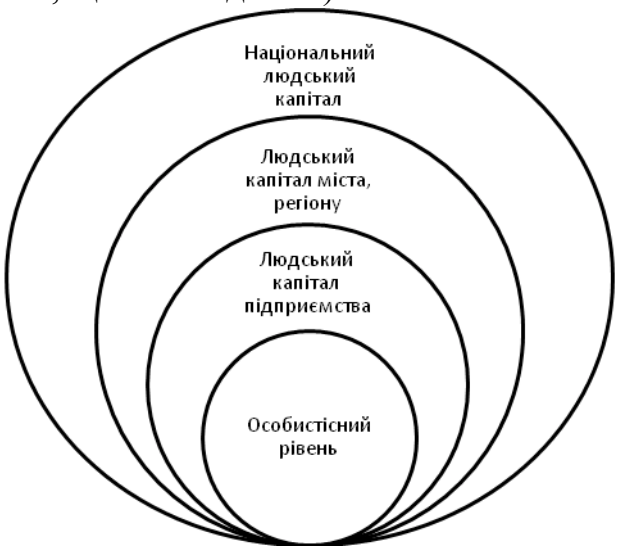

Рисунок 1. Схема формування рівнів людського капіталу

Зважаючи на класичне визначення під управлінням людським капіталом слід розуміти цілеспрямований вплив з боку суб'єктів управління на формування та розвиток елементів людського капіталу, які б відповідали інноваційним характеристикам. А оскільки кожен з рівнів людського капіталу має певні відмінності, то і управління має здійснюватися як багаторівневе, за

рівнями формування об'єкту управління, з урахуванням особливостей кожного рівня.

Управління людським індивідуальним капіталом, на перший погляд, є особистою справою його власника, проте стимули розвитку та накопичення формуються на більш високих рівнях (національному та регіональному), адже саме державна соціально-економічна політика виступає стимулом або гальмом розвитку індивідуального людського капіталу. Щодо макрорівня, то під управлінням людським капіталом переважно розуміють внесок підприємства у здоров'я, знання, навички, здібності, мотивації працівників, які будуть ефективно використані для досягнення цілей підприємства. Управління людським капіталом макрорівня являє собою заходи, спрямовані на розподіл людського капіталу згідно з потребами реального сектора економіки з урахуванням прогнозів середньо- і довгострокової перспективи, у контексті чого найбільш важливими є питання управління за допомогою трудового законодавства, навчання, перепідготовки та підвищення кваліфікації, оплати і мотивації, балансування попиту і пропозиції на ринку праці, регулювання питань зайнятості та безробіття, взаємодії найманих працівників і роботодавців, підвищення рівня життя і соціального захисту.

Отже, ефективне управління людським капіталом є в умовах наукомісткої і глобальної економіки знань є стійким джерелом отримання конкурентних переваг для окремої організації, регіону, національної економіки.

Література:

1. Радіонова І. Економічне зростання з участю людського капіталу / І. Радіонова // Економіка України. - 2009. - №1. - С. 19-30.
2. Грішнова О.А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки / О.А. Грішнова. – К.: Знання, 2001. – 254 с.

Вороніна А.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту організацій і адміністрування
Журавльова Г.Ш.,
студентка,
Дніпровський державний технічний університет,
м. Кам'янське

УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМИ ЗМІНАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У процесі функціонування підприємства протягом усього життєвого циклу відбуваються зміни, що притаманні будь-яким стадіям його економічного стану – і зростанню, і стагнації, і рецесії. Зміни, які відбуваються в процесі функціонування підприємства, є якісними і можуть проявлятися в перетворенні потенціалу підприємства та в зміні розмірів, масштабів діяльності

підприємства. В умовах ринку зміни є невід'ємною частиною сучасного управління і сприймаються як своєрідний інструмент підвищення ефективності та забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

Стратегія може бути сформульована, як набір постійної поведінки, завдяки якій організація позиціонує себе тимчасово у просторі свого середовища, тоді стратегічні зміни можуть бути представлені як відповідь організації на зміни у середовищі, з урахуванням бюрократичних обмежень та прискорених чи загальмованих лідерством. Згодом Г. Мінцберг формулює концепцію навмисних чи спланованих (deliberate) та випадкових (emergent) стратегій, що надає більш реалістичне уявлення про природу стратегій, змін та пояснює проблеми реалізації стратегій [1]. Дійсно, більшість критики концепцій стратегічного управління полягає в тому, що результати впровадження стратегій можуть дуже відрізнятися від запланованих.

Під час стратегічних змін в організації можна виділити зміну трьох важливих компонентів:

- зміна самої стратегії, що може бути пов'язано з вибором інтеграційних напрямів розвитку організації шляхом злиття чи поглинання;
- зміна компетентності організації, тобто зміни організаційного характеру;
- зміна поведінки персоналу, включаючи розподіл влади, відношення до змін.

Послідовність цих дій суттєво впливає на супротив змінам. Якщо впровадження змін проходить в послідовності "стратегія – організаційні зміни - зміни поведінки", супротив буде максимальним [2]. За такої послідовності супротив буде значним протягом усього циклу впровадження стратегії з урахуванням нарощування перешкод на етапах організаційних та поведінкових змін.

Найкращий час для зменшення супротиву змінам – це період до їх виникнення. Коли послідовність дій при проведенні стратегічних змін – "зміна поведінки персоналу – нарощування організаційних зусиль – стратегічні дії", супротив буд мінімальним. Формуючи першочергово схвальне ставлення персоналу до змін та проводячи зміни організаційного характеру, можна очікувати, що впровадження стратегії пройде практично без супротиву.

Незважаючи на привабливість послідовності дій з впровадження нової стратегії з мінімальним супротивом, вона має суттєвий недолік – тривалий процес змін. За такої послідовності впровадження стратегії затримується через те, що спочатку необхідно змінити відношення персоналу, а згодом провести й організаційні зміни. На відміну від неї послідовність "стратегія – організаційні зміни – зміна поведінки" з максимальним супротивом дозволяє впровадити стратегію у більш короткий термін. На практиці вибір послідовності дій в процесі змін повинен бути виконаний, виходячи з часу для рішення стратегічної задачі, і не повинен обмежуватися двома розглянутими варіантами.

Наприклад, в японській моделі менеджменту ранній початок впровадження стратегії проводиться ще до закінчення планування, в результаті

чого планування та впровадження стратегії йдуть паралельно. Такий підхід здійснюваний при формуванні у персоналу позитивного ставлення до змін з початку процесу планування стратегії. Це багато в чому залежить від своєчасного обговорення з персоналом необхідності змін та залучення до планування усіх виконавців. Крім того, в даній моделі модульна організація процесу планування передбачає ранній початок впровадження стратегії.

Діагностування стратегічних позицій підприємства з метою впровадження стратегічних змін повинне містити наступні етапи дій, які наведені на рис.1.

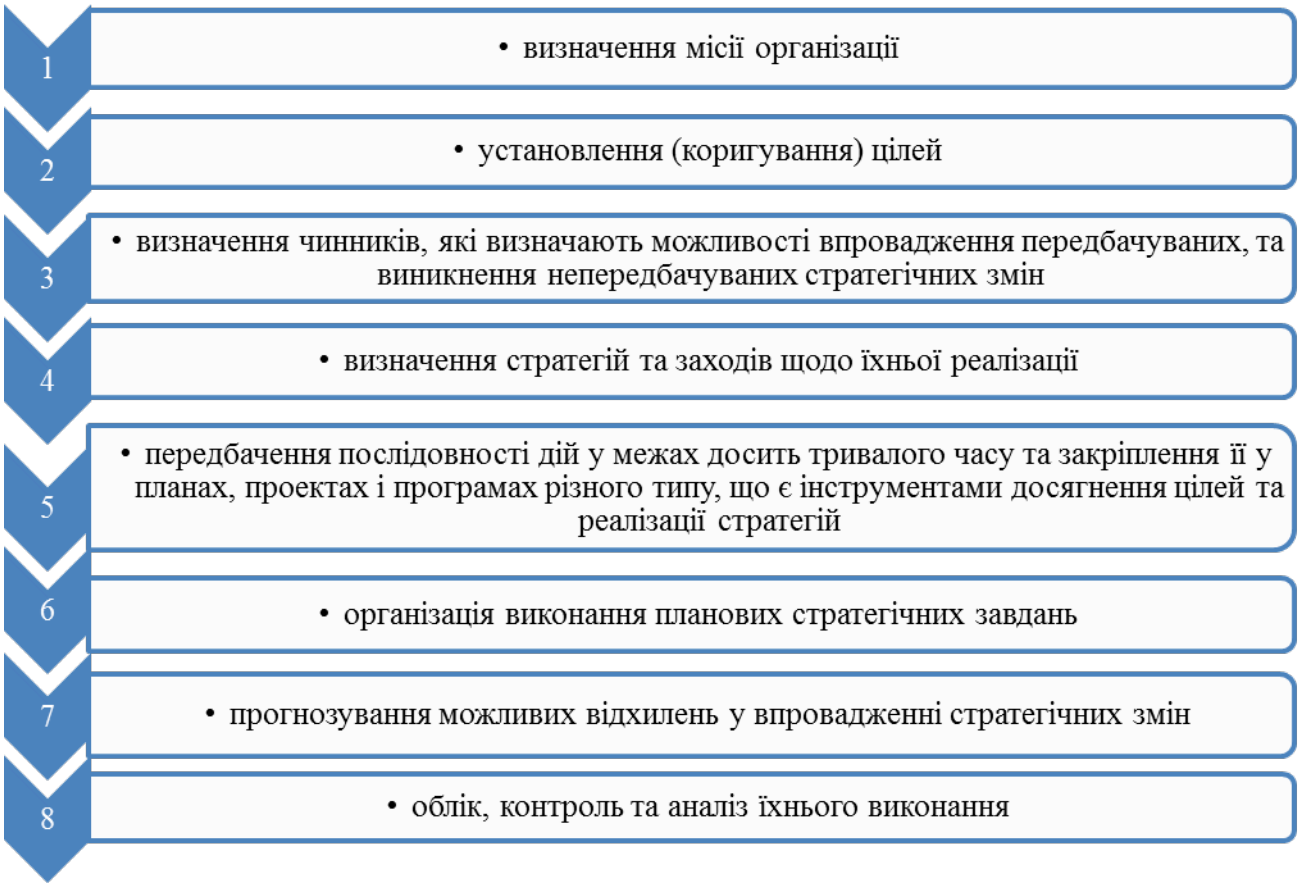

Рисунок 1. Етапи діагностування стратегічних позицій підприємства

Останні два етапи є переходом до впровадження цілісної системи стратегічного управління, оскільки вони безпосередньо зумовлюють необхідність організаційно-аналітичної та контрольно-координаційної діяльності не лише в органах стратегічного планування, а й у ланках, де виконуються дії, визначені стратегічними планами та програмами.

Розвиток системи управління стратегічними змінами в діяльності підприємства та їх постійний контроль за своїм характером є комплексною проблемою, тому для її вирішення необхідно розробити сукупність альтернативних
управлінські рішень, спрямованих на досягнення поставлених цілей.

В процесі проведення стратегічних змін багато компаній намагаються провести повну реорганізацію своєї діяльності, використовуючи нові управлінські технології – інжиніринг та реінжиніринг бізнесу.

На практиці реінжиніринг успішно реалізували такі відомі компанії, як Ford Motors (перебудова процесу поставок), IBM (перебудова оплати рахунків), тому рекомендовано застосування даної управлінської технології українськими підприємствами. Мотивацією до проведення таких суттєвих перетворень має стати збільшення ефективності окремих ділових процесів на фоні загроз, що виходять від появи нових конкурентів.

Для реалізації в умовах діяльності українських підприємств системи управління стратегічними змінами необхідно досягти два види цілей:

- забезпечення ефективного формування стратегії підприємства, що повністю залежить від компетентності та ефективності діючої на підприємстві системи управління діяльністю (системи менеджменту);
- за рахунок побудови ефективної системи моніторингу зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності підприємства, які є основними чинниками виникнення стратегічних змін в діяльності підприємства.

Отже, ефективне управління стратегічними змінами є невід'ємною рисою стратегічного менеджменту, його функцією та системою споживання стратегічної інформації про зовнішнє середовище та стан стратегічного потенціалу підприємства.

Література:

1. Mintzberg H. Patterns in strategy formation / Henry Mintzberg // Management science. – 1978. – N 24(9). – P. 934-948.
2. Вороніна А.В. Стратегічне управління: навч. посібник / А.В. Вороніна, А.Ю. Берьозкіна – Кам'янське: ДДТУ, 2017 – 418 с.

Божанова О.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів
Мєльнікова Н.О.,
студентка,
Національна металургійна академія України,
м. Дніпро

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ БАНКУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

В сучасному конкурентному середовищі, що склалося на ринку банківських послуг, зростає зацікавленість клієнтів та власників банку щодо якості фінансового стану банківської установи. Тому, стабільність діяльності банку стає першочерговим питанням. Прибуток є важливою категорією, що характеризує стійкість та надійність комерційного банку. Він необхідний для

створення резервних фондів, стимулювання персоналу і керівництва до розширення та вдосконалення операцій, скорочення витрат і підвищення якості послуг, що надаються.

Прибуток банку є найважливішим джерелом формування капіталу та тим головним показником, який узагальнює результати діяльності банку і свідчить про ефективність його діяльності.

Серед науковців питання щодо сутності, механізму формування та розподілу прибутку банку представлені як в працях Криклій О.А. [1], Маслак Н.Г. [1], Лумпов Н.А. [2], Мочерний С.В. [3], Міщенко В.І. [4], Стельмах В.С. [5], Черкасов В.Е. [6], та ін.

В рамках діяльності банку для забезпечення ефективного функціонування та його оптимізації актуальним також є управління банківським прибутком, що базується на створенні ефективної системи планування та прогнозування, аналізі, прийняті стратегічних для банку рішень, мотивації її реалізації, контролю за виконанням фінансового плану доходів та витрат банківської установи, оскільки саме система управління прибутком банку створює передумови для оптимізації діяльності та отриманні максимального рівня очікуваних фінансових результатів.

Досліджуючи сутність прибутку банку як економічної категорії, дійшли висновку, що більшість вчених єдині у своєму підході та розглядають прибуток як "частину додаткової вартості продукту, що реалізується фірмою, яка залишається після покриття витрат виробництва" [1]. Висловлювання авторів щодо терміну «прибуток банку» наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Сутність поняття "прибуток банку"

Лумпов Н.А. [2]	це перетворена, похідна форма додаткової вартості, яка за кількісним аспектом є різницею між ціною товару і витратами капіталу на її виробництво
Мочерний С.В. [3]	це частина додаткової вартості, виробленої і реалізованої, готової до розподілу. Фірма отримує прибуток після того, як втілена у створеному продукті вартість буде реалізована і набуде грошової форми
Стельмах В.С. [5]	перевищення доходів банку над витратами (різниця між ними) до сплати податку на прибуток
Черкасов В.Е. [6]	це кінцевий фінансовий результат його діяльності, перевищення доходів над витратами
Міщенко В.І [4]	це те, без чого банк не може існувати, без чого втрачається зміст його економічного обслуговування

На нашу думку прибуток банку– це кінцевий фінансовий результат, який виражений у грошовій формі, що знаходиться у розпорядженні власників.

Поліпшення управління прибутком банку потребує виконання завдань, щодо забезпечення: максимізації величини прибутку, що формується відповідно до ресурсного потенціалу банку і ринковою кон’юнктури;

оптимальної пропорційності між рівнем прибутку і припустимим рівнем ризику; високої якості прибутку, що формується; виплат необхідного рівня доходу на інвестований капітал власникам банку; формування достатнього обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку відповідно до завдань розвитку банку в майбутньому періоді; постійного зростання ринкової вартості банку; ефективності програм участі персоналу в прибутку.

На формування прибутку банку впливає ряд факторів та чинників, які систематизовано в два блоки – зовнішні та внутрішні:

- до зовнішніх відносят: державне регулювання цін, тарифів, відсотків, податкови ставок і пільг, штрафних санкцій та ін.;
- до внутрінніх відносят: обсяг засобів і предметів праці, підвищення кваліфікації і продуктивності праці персоналу, чисельність персоналу, соціальні умови праці побуту тощо.

Управління прибутком являє собою процес розробки та прийняття управлінських рішень за всіма основними аспектами його формування, розподілу та використання у банку.

Забезпечення ефективного управління прибутком банку обумовлює ряд вимог до цього процесу: інтегрованість із загальною системою управління банком; комплексний характер формування управлінських рішень; високий динамізм управління; багатоваріантність підходів до розробки окремих управлінських рішень; орієнтованість на стратегічні цілі банку.

З урахуванням змісту процесу управління прибутком та вимог, що висуваються до нього, формуються його цілі та завдання.

Головною метою управління прибутком є забезпечення максимізації добробуту засновників та учасників банку в поточному періоді та на перспективу.

Виходячи з цієї мети, система управління прибутком повинна вирішувати такі основні завдання:

1) забезпечення максимізації розміру прибутку*;*

2) забезпечення оптимальної пропорції між рівнем прибутку і допустимим рівнем ризику;

3) забезпечення високої якості прибутку, що формується;

4) забезпечення виплати необхідного рівня доходу на інвестований капітал власникам банку;

5) забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку відповідно до завдань розвитку банку в майбутньому періоді;

6) забезпечення постійного зростання ринкової вартості банку;

7) забезпечення ефективності програм участі персоналу в прибутку.

Література:

1. Криклій О.А. Управління прибутком банку [Текст]: монографія / О.А. Криклій, Н.Г. Маслак. – Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2008. – 136. – ISBN 978– 966– 8958– 22– 9.

2. Лумпов Н.А. Теорія і методологія бухгалтерського обліку в умовах постіндустріальної економіки [Текст]: монографія / Н.А. Лумпов. - Житомир: ЖДТУ, 2010. - 652 с. - ISBN 995– 2376–1–7.
3. Мочерний С.В. Управління прибутком підприємства в сучасних умовах [Текст] /, Мочерний С.В., С.Г. Дуда // Науковий вісник КЛТУ України. – 2005. – №15. – С. 254– 258.
4. Міщенко В.І. Банківські операції [Текст]: підручник / Міщенко В.І.; ТНЕУ. – Тернопіль: Економічна думка, 2009. – 696 с. – ISBN 978– 966– 654–235.
5. Стельмах В.С. Податковий менеджмент у банку [Текст] Стельмах В.С., Н.Г. Євченко. – Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2009. – 187 с. – ISBN 978-966-8958-38-0.
6. Черкасов В.Е. Прибутковість банку та методи її оцінки [Текст] / Черкасов В.Е., // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2011. – №1. – С. 361 – 366.

Вороніна А.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту організацій і адміністрування,
Спекова О.Р.,
студентка,
Дніпровський державний технічний університет,
м. Кам'янське

МОТИВАЦІЯ ВИСОКОПРОДУКТИВНОЇ ПРАЦІ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Підприємство, що є соціально-економічною системою, налічує послідовні групи одиниць, які формують характерні підсистеми. Однією із найголовніших поміж яких є персонал, адже конкретно від нього залежить на скільки успішно буде втілена намічена подальша діяльність; до того ж, він має чималий вплив на організацію всіх інших підсистем.

Тож, особливу увагу, досліджуючи подальшу роботу щодо поліпшення стану у підприємстві, необхідно надавати вивченню можливостей вдосконалення використання цього ресурсу. Виняткове значення персоналу також засвідчує вислів відомого американського підприємця Ендрю Корнегі: "Залишіть мені мої фабрики, але заберіть моїх людей, і дуже швидко підлоги заводів заростуть травою. Заберіть мої фабрики, але залишіть мені моїх людей - і дуже скоро в нас будуть нові заводи, набагато кращі за попередні".

Слід зауважити, що на сучасній стадії розвитку суспільства в Україні проблема діяльності особистості й мотивації поведінки досягла великого значення. Існує безліч визначень мотивації, використовується чимало термінів для розкриття фундаментального в мотивації, а саме: процесу, що проходить в

людині, який спрямовує її поведінку та передбачає її вибір, інакше кажучи, підштовхує індивід діяти деяким чином в конкретній ситуації. Висока мотивація кадрів — це основна гарантія успіху організації. Не можна визнати, що робоча поведінка й робочі результати працівників визначаються лише їхньою мотивацією, однак вплив мотивації має серйозне значення.

Мотивація праці персоналу водночас має соціальну та економічну значимість. Соціальна складова даної сутності, без сумніву, виявляється в самовираженні людини, яка за дефіциту мотивів до праці втрачає задоволення від професійної діяльності. Засоби винагородження праці, що спрямовані на задоволення матеріальних потреб персоналу, відносяться до економічних факторів мотивації (до них відносяться заробітна плата, премії, надбавки, доплати, пільги та ін). Серед економічних чинників мотивації виключну роль має оплата праці. Віднесення оплати праці до головних знарядь мотиваційного апарату обумовлюється тим, що заробітна плата залишається одним з найсуттєвіших осередків грошових доходів працівників [1]. На наш погляд, матеріальний стимул має традиційну основу, оскільки тривалий час вживався та за будь-яких обставин вільно сприймається.

Для успішної мотивації персоналу керівнику необхідно надати їм можливість задоволення певних активних потреб для творчого виконання виробничих завдань, розподілених диференційовано, з урахуванням індивідуальних особливостей кожного працівника. Цей процес буде супроводжуватися підвищенням відданості інтересам організації та продуктивності праці. При цьому кожна людина повинна розглядатися не в якості знаряддя для досягнення цілей, а як особистість, що вимагає до себе дбайливого ставлення та індивідуального підходу. Отже, робота значною мірою повинна відповідати інтересам та здібностям працівника.

Значення мотивації в системі соціально-трудових відносин, залежить від того, що мотиваційні стосунки повсякчас є стосунками між людьми в сфері раціональної професіональної мотивації, в яку вони вступають у процесі відновлення робочої сили. Через це, менеджери зобов’язані мати уявлення про мотиви, які спонукають працювати результативно, швидко, з більшим завзяттям. Дослідження визнають, що подібними мотивами до роботи є можливість отримати задоволення від роботи, перспектива заробити собі та родині на засоби для життя та мати певний соціальний статус. Перший мотив втілюють за підтримки системи платежів, якою користується адміністрація (рівень заробітної плати, премії, пільги), решту – через гарантії у впевненості в майбутньому, ймовірностями службового підвищення [2].

Менеджери мають пам’ятати, що є наявні розбіжності між процесами мотивації та процесами стимулювання. Мотивація – величина непостійна, в однієї людини не може бути однакова мотивація протягом тривалого періоду. Як результат, зміна мотивації змінює стимули. В деякому випадку раціонально вживати матеріальні стимули, в другому – моральні [3].

Результати проведеного нами дослідження на підприємстві ПрАТ "ДКХЗ" дозволили визначити рейтинг цінностей співробітників підприємства,

що впливає на показник задоволеності працею і лояльність до підприємства. Оцінювання проводилося по категоріях у фактичному і відсотковому виразі з урахуванням питомої ваги пріоритетних виборів впродовж трьох років (2015-2017 рр.). Результати відображені в таблиці, за базу використовується максимальна оцінка, що складає 100 балів.

Таблиця 1. Рейтинг ціннісних уподобань співробітників підприємства

Бали рейтингу	Місце	Мотиваційні фактори
90	1	Рівень заробітної плати
73	2	Близькість до місця проживання
50	3	Робота відповідає кваліфікації
39	4	Доброзичливі стосунки з адміністрацією
27	5	Доброзичливі стосунки у колективі
16	6	Змістовна та цікава праця
5	7	Можливість прояву творчості, ініціативи

Проведене дослідження типізувало ціннісні схильності працівників, проте, на наш погляд, при розробці результативної програми заохочення співробітників варто зважати на зв'язок мотивації з розбіжностями в особистісних якостях працівників. На мотивацію персоналу впливають такі якості, як задоволеність працівника одержаною винагородою, досвід роботи, сімейний стан, освіта та психологічні фактори. Перераховані особистісні якості подекуди змінюються, тому змінюються й мотиваційні стимули, залежно від етапів розвитку кар'єри. Особливої уваги потребує оцінювання персоналу - його професійно-ділових характеристик, належності обійманій посаді й ефективності праці, через те, що воно має велике значення у системі елементів мотивації професійної діяльності. Нинішні методи роботи персоналу доцільно поділити на дві групи: методи індивідуального оцінювання й методи групового оцінювання. На нашу думку, найбільш вдале узагальнення методів оцінювання персоналу зробив автор О.В. Усатенко [4].

Отже, для збільшення продуктивності персоналу у формуванні мотиваційного механізму пропонуємо зважати на наступні рекомендації:

- слід створити мету персоналу підприємства та обрати належні показники;
- необхідно обрати порядок організації мотивації праці, дослідити нормативне та методичне забезпечення зважаючи на специфіку персоналу;
- поліпшити організаційну структуру управління персоналом і розвивати в ньому підрозділи, що взаємодіють між собою;
- диференціювати працю, брати до уваги чисельність працівників підрозділів;
- виробляти інформаційне і технічне дотримання нарахування заробітної плати та заохочень;

- аналізувати й обговорювати з персоналом систему мотивації праці.

Вважаємо, що мотивація праці фіксує не тільки задоволення матеріально-побутових, фізіологічних й культурних потреб, а й здобуття певної репутації в суспільній ієрархії. Це зумовлено природною особливістю людини і, насамперед, необхідністю забезпечення придатного до життя фізіологічного існування працівника, надання відповідних побутових, матеріальних й житлових умов, надання атмосфери для духовного піднесення індивіда.

Література:

1. Богоявленська Ю.Б. Економіка та менеджмент праці / Ю.Б. Богоявленська, Є.І. Ходаківський // К. – Кондор. – 2009. – 332 с.
2. Большаков А.С. Менеджмент: Золотые алгоритмы. – СПб.: Литера, 2008. – 173 с.
3. Куліпанов К.А. Мотивація і оцінка персоналу:навч. посіб./ К.А. Куліпанов. – К.: Знання- Прес, 2009. – 138 с.
4. Усатенко О.В., Рябцева О.Є. Оцінка мотивації виробничого персоналу підприємства // СХІД. Аналітично-інформаційнийжурнал. – 2010. – №1 (101). – 24–27 с.

Вороніна А.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту організацій і адміністрування,
Лобас І.С.,
студентка,
Дніпровський державний технічний університет
м. Кам'янське

УПРАВЛІНСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах господарювання суб'єкти, що діють на території України з метою ефективного функціонування та сталого розвитку, повинні вміти використовувати і застосовувати прогресивні теорії, інструменти управління, а також досвід провідних світових компаній у сфері управлінського контролю. Контроль як одна з функцій управління є процесом визначення якості й коригування виконуваної працівниками роботи, для того щоб гарантувати виконання планів, спрямованих на досягнення цілей підприємства.

Управлінський контроль полягає у перевірці того, чи все відбувається згідно із затвердженою програмою, виправленні й дослідженні певного стану або наміру та порівнянні його із передбачуваним результатом. До сфери управлінського контролю може також входити з'ясування причин розбіжностей між фактичним станом та станом, що вимагається, а також пропозиції, спрямовані на виправлення ситуації. Контроль не повинен і не може являти собою мету, тому він є лише засобом, який спрямований на досягнення

мети [1]. Правильно організований контроль забезпечує виявлення недоліків в діяльності підприємства і вчасне розроблення заходів для їх усунення. Вважаємо, що необхідність ефективного управління економікою України взагалі та господарсько-фінансовою діяльністю підприємства зокрема, потребує здійснення ефективного контролю як вагомої функції управління.

Одною із складових управлінського контролю є реалізація управлінських рішень. Це складний процес, що включає в себе необхідність перетворення об'єкта управлінських впливів завдяки залученню ресурсів в необхідних кількостях для отримання очікуваного результату, і він вимагає відповідності законам природи об'єкта управлінських впливів, можливостей підприємства, застосовуваних засобів, моделям об'єкта управлінських впливів, програмами та планами [2]. Головні принципи, яких слід дотримуватись керівникам для ефективної системи контролю на підприємстві: принцип комбінації різних видів контролю, контроль повинен здійснюватися в умовах необхідної публічності та гласності, принцип універсальності контролю, принцип координації контролю в управлінні [3]. У сучасних реаліях виробничої і управлінської діяльності підприємства виокремлюють чотири функції підприємства: технічну, комерційну, фінансову й адміністративну, яка значно розширилася, поглинувши функції обліку й безпеки. Роль і значення кожної функції підприємства визначає характер його діяльності та етап розвитку, на якому воно перебуває. Адміністративна функція за обсягом, змістом і структурою об’єднуваних операцій надзвичайно об’ємна і складна. Їх сукупність становить зміст управлінської діяльності підприємства – функції менеджменту. У сучасній економічній науці виокремлюють від чотирьох до п’ятнадцяти загальних функцій управління, серед яких контроль характеризують як важливу і складну [4]. Контроль як функція менеджменту є елементом зворотного зв’язку, тому що за даними контролю запроваджується коригування раніше прийнятих рішень і планів, а також стандартів всієї господарської діяльності. Він є дуже необхіднідним, тому що навіть найоптимальніші плани не можуть бути реалізовані, якщо вони не будуть доведені до виконавців і за їх виконанням не буде налагоджений об’єктивний, постійний контроль. Взагалі, найбільш ефективний контроль – найпростіший контроль з точки зору тих цілей, для яких він функціонує. Якщо система контролю дуже складна й люди, які працюють і взаємодіють з нею, не розуміють і не підтримують її, то така система контролю не буде ефективною. Надлишкова складність веде до втрати контролю над ситуацією. На нашу думку, основними чинниками, які впливають на ефективне функціонування системи управлінського контролю є:

- ставлення керівництва до внутрішнього контролю, тобто наскільки вірно розуміє керівництво роль внутрішнього контролю на підприємстві;
- зовнішні умови функціонування підприємства, тобто його розміри, масштаби й види діяльності, організаційна структура, кількість та регіональна неоднорідність місця розташування її відокремлених

підрозділів, цілі і завдання, ступінь механізації і комп'ютеризації діяльності, стратегічні установки та ресурсне забезпечення;

- рівень компетентності і професійності кадрового складу.

Внутрішній контроль повинен надавати дані, що мають бути використані керівництвом для оцінки їх власної діяльності. Помилки в роботі персоналу, груп і відділів, а також інших структурних одиниць можуть бути спричинені саме системою дій і рішеннями самого керівництва. На наш погляд, не має ефективного управління без участі контролю.

Взагалі, для продуктивної роботи підприємства необхідно розвивати нові напрями вдосконалення і оптимізації системи управлінського контролю, тому що на підприємстві, яке постійно розвивається, весь час зростають потреби в ефективності й точності інформації. З метою ефективного і успішного запровадження управлінського контролю на підприємствах України варто зосередити увагу на вирішені наступних проблем:

- вибір варіанту для побудови системи управлінського контролю в залежності від сфери діяльності підприємства, його розміру, і галузі підприємства;
- відображення параметрів інформації, яка надходитиме з інших організаційних рівнів, терміни надходження, аналіз форми її вирішення, визначення відповідальних за вчасне і точне подання цієї інформації;
- підвищення кваліфікаційних і професійних вимог спеціалістів усіх рівнів;
- запровадження продуктивного технічного функціонування системи управлінського контролю, що значно підвищить оперативність цього контролю шляхом мінімізації розриву в часі між збором вхідної інформації та отриманням вихідних даних, які потрібні для складання управлінської звітності та прийняття на її основі ефективних управлінських рішень.

Ефективна система контролю повинна характеризуватися: стратегічним напрямком, орієнтацією на результати, відповідністю контрольованому виду діяльності, своєчасністю (потрібна інформація потрібним людям до того, як відбудеться криза) і гнучкістю, економічністю і простотою.

Тому, контроль в управлінні підприємствами є дуже необхідним, адже забезпечує повноцінне функціонування всієї цілісної системи. За результатами контролю проводиться коригування раніше прийнятих рішень, норм, планів і нормативів. Ефективний і дієвий контроль має стратегічне спрямування, тому його слід здійснюєти своєчасно та орієнтуєтувати на кінцеві результати.

Література:

1. Бутинець Т.А. Управлінський контроль та його елементи / Т.А. Бутинець // Вісник ЖДТУ. – 2010. – №1. – С. 31-37.

2. Жигун Л.А. Менеджмент: Современные основы организации контроля на предприятии: Учебное пособие для вузов. - М.: Феникс, 2007. – 470 с.
3. Лозовський О.М. Управлінський контроль як складова ефективної діяльності підприємства / О.М. Лозовський, Ю.С. Чабан // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. - 2014. - Вип. 6(3). - С. 16-19.
4. Подолянчук О.А. Управлінський контроль як вид внутрішньо-господарського контролю підприємства / О.А. Подолянчук // Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2015. – №1. – С. 117 – 126.

Вороніна А.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту організацій та адміністрування,
Нестеренко С.В.,
студент,
Дніпровський державний технічний університет,
м. Кам'янське

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД В РОЗРОБЦІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Розвиток глобалізаційних процесів, зростання конкуренції на локальних, регіональних та міжнародних ринках, мінливий стан ключових факторів зовнішнього середовища визначають потребу формування довгострокових та середньострокових стратегій розвитку підприємств. Чітка, продумана й ефективна стратегія – рідкість на більшій частині наших підприємств і понині.

Запровадження системи стратегічного управління в Україні є об'єктивно необхідним процесом у сфері організації управління бізнесом, який підвищує готовність підприємницьких організацій адекватно реагувати на непередбачені зміни і сприяє обґрунтованому, узгодженому вирішенню як поточних, так і стратегічних проблем. В основу цього процесу необхідно покласти наявний іноземний досвід в сфері стратегічного планування і забезпечити творче перенесення його, з урахуванням специфічних умов розвитку економіки України, на вітчизняні підприємства, щоб допомогти їм у становленні необхідних виробництв і зростанні їх ефективності. Хоча, на жаль, поки що цей процес на своєму шляху зустрічає багато як об'єктивних, так і суб'єктивних перешкод, які обумовлені в основному:

- великими витратами на організацію, планування і реалізацію стратегії, зокрема, на дослідження ринку та впровадження стратегічних змін;
- відсутністю кваліфікованих спеціалістів відповідного профілю;

- небажанням керівників підприємств займатись стратегічним управлінням.

Світовий досвід стратегічного розвитку дозволяє виділити дві стратегії: стратегія американських фірм, заснована на диференційованому підході до оцінки характеристик продукції, що випускається, задоволені конкретних споживачів та забезпеченні низької собівартості продукції; стратегія японських фірм, заснована на отриманні прибутку від вкладеного капіталу та створенні спілки співробітників фірми [1].

Система стратегічного керування виникла на фірмах Японії набагато раніше, ніж в американських і західноєвропейських компаніях і застосовується значно ширше. Їй притаманна стратегічна орієнтація на збільшення частки ринку та питомої ваги нової продукції. Японські компанії застосовують такі стратегії розвитку: товарно-ринкові, маркетингу, конкуренції, інновації, експорту тощо. В сучасних умовах японські компанії набувають все більше спільних рис з американськими фірмами щодо використання принципів децентралізації управління [2, с. 374].

На жаль, більшість українських підприємств змінюють свої стратегії повільно і неохоче. Так чи інакше, це можна зв'язати певною мірою з менталітетом українців, з історичними передумовами, які встановили зовсім інший підхід, ніж передбачає специфіка ринкової системи країн заходу чи американський тип управління підприємством.

Проте, вже сьогодні вітчизняні підприємства формують новий підхід до системи управління взагалі та стратегічного зокрема, оснований на поширеній на Заході (зокрема в США) практиці децентралізації управління компаніями. Згідно з цим підходом відбувається трансформація організаційної структури сучасного підприємства як форми бізнесу, так і управління ним, на засадах переходу від функціональної гіперцентралізованої структури, яка розподіляє діяльність і завдання згідно з її основними економічним функціями, до незалежних або квазінезалежних підрозділів (так званих СГЦ), які формують і реалізують стратегію на окремих сегментах ринку і можуть там бути конкурентоспроможними. Але формування нового типу структури підприємства і його управління – це перший крок у запроваджені системи ефективного стратегічного управління у вітчизняному бізнесі з урахуванням сучасних його особливостей.

Досвід Великобританії з розробки та впровадження стратегічного управління має на меті підвищити якість життя населення за рахунок зростання економічних можливостей. Серед пріоритетів стратегічного управління значиться і підтримка бізнес-середовища. Цілі за цим пріоритетом охоплюють весь сектор підприємництва, проте окремі з них стосуються малого бізнесу. Підтримка підприємництва в рамках стратегій Великобританії передбачає довготерміновий сталий економічний розвиток з огляду фінансової підтримки і нефінансової допомоги як нових, так і вже існуючих підприємств [3, с. 31].

На майбутнє, за умови стабілізації національної економіки, вітчизняним підприємствам при формуванні своєї стратегії можна запропонувати як

орієнтир 12 головних напрямків, на яких базується формування стратегії економічного розвитку іноземних корпорацій. А саме: концепція зусиль на поточному бізнесі, розширення ринку, оновлення продукції, інновація, горизонтальна інтеграція, вертикальна інтеграція, спільне підприємство, концентрична диверсифікація, конгломератна диверсифікація, зменшення витрат, частковий розпродаж, ліквідація [4, с. 304].

Треба також відмітити, що в світовій практиці великі корпорації, як правило, формують на основі поєднання кількох напрямків власну складну стратегію розвитку на певний період часу. Поєднання кількох напрямків розвитку одночасно необхідне в багатопрофільних компаніях, щоб відобразити особливості видів виробничо-господарської діяльності, яку здійснюють різні підрозділи. Але навіть невеликі компанії, які мають один вид основної діяльності, часто компонують на основі базових ізольованих підходів складнішу і багатограннішу стратегію. Наприклад, скорочення видатків і продаж окремих допоміжних об'єктів може поєднуватись з розвитком ринку і продукції [5].

Останніми роками вже досить багато написано про стратегії, стратегічне планування та управління. У західній та східній теоріях управління стратегічна діяльність визнана як окремий, перспективний предмет дослідження. В умовах України теорія і практика стратегічної діяльності та управління нею ще не зайняли належного місця, тому запровадження системи стратегічного управління на всіх підприємствах України і є об'єктивно необхідним процесом у сфері організації управління бізнесом, який підвищить готовність підприємницьких організацій адекватно реагувати на непередбачені зміни і сприятиме обґрунтованому, узгодженому вирішенню як поточних, так і стратегічних проблем.

Аналіз системи стратегічного управління підприємств різних країн показав, що національні особливості значною мірою впливають на вибір стратегії фірми тієї чи іншої країни. Здійснюючи розгляд зарубіжного досвіду стратегічного управління, варто зазначити багатогранність та багатоваріантність різних підходів до проблем стратегічного менеджменту в США і Японії.

Таким чином, можна зробити висновок, що підприємства, які володіють стратегією і запроваджують стратегічне управління, завжди мають можливість поводитись послідовно і системно у своєму бізнесі зокрема та в ринковому динамічному конкурентному середовищі в цілому, що збільшить імовірність досягнення ними поставленої мети.

Творчий підхід до вивчення наявного іноземного досвіду в сфері стратегічного менеджменту і перенесення його, з урахуванням специфічних умов розвитку економіки України, на вітчизняні підприємства надасть допомогу вітчизняному бізнесу в становленні необхідних виробництв і зростанні їх ефективності.

Література:

1. Еволюція стратегічного управління // http://www.Experts.in.ua
2. Ансофф И. Стратегическое управление / Ансофф И.; сокр. пер. с англ.; науч. ред. и авт. предисл. Л.И. Евенко. – М.: Экономика, 1989. – 519 с.
3. Вороніна А.В. Стратегічне управління: навч. посібник / А.В.Вороніна, А.Ю.Берьозкіна. – Кам'янське: ДДТУ, 2017. – 418 с.
4. Василенко В.О. Стратегічне управління: [навч. посібник] / Василенко В.О., Ткаченко Т.І. – К.: ЦУЛ, 2003. – 396 с.
5. Вітчизняний і закордонний досвід стратегічного управління // http://www.buklib.net

Трубей О.М.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та фінансів підприємства,
Лой А.В.,
студентка,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У зв’язку з динамічним розвитком ринків, підприємства мають швидко реагувати на зміни аби витримати високу конкуренцію. Це зумовлює необхідність пошуку нових, інноваційних методів управління. Саме тому, українські підприємства все частіше переходять на процесно-орієнтоване управління. Підвищення ролі використання і впровадження сучасних методів управління бізнес-процесами і робить дану тему актуальною.

Процесний підхід розглядає діяльність підприємства як сукупність бізнес-процесів, які визначаються цілями й завданнями діяльності суб’єкта господарювання. Бізнес-процес являє собою сукупність бізнес-операцій, певну кількість внутрішніх видів діяльності, що починаються з одного або більше входів і закінчуються створенням продукції, необхідної клієнту (клієнт – не обов’язково зовнішній відносно підприємства споживач, це може бути підрозділ організації або конкретний працівник) [1, с. 192]. Проте однозначного визначення сутності бізнес-процесу немає. Оскільки бізнес-середовище досить мінливе, виникає необхідність постійно створювати нові підходів та ідеї до вдосконалення бізнес-процесів, зокрема це питання досліджувалось в працях таких вчених: Хаммер М., Чампі Д., Брімсон Д., Робсон М., Зіндер Е., Уллах Ф., Чернявський Д., Рєпін В., Кондратьєва В., Криворучко О. та інші.

З метою забезпечення ефективності бізнес-процесів необхідно управляти ними. Управління бізнес-процесами (Business Process Management) це систематичний підхід до управління, спрямований на поліпшення діяльності

організації та її процесів. Цей підхід дає можливість організації визначити свої процеси, організувати їх виконання, а також підвищити якість, як результатів процесів, так і порядку виконання [2].

Поширення концепції управління бізнес-процесами почалося з того, що у 1980-х роках увагу експертів в галузі управління приваблювало повне управління якістю (TQM – Total Quality Management), за яким на початку 1990-х років послідував реінжиніринг бізнес-процесів (BPR – Business Process Reengineering), що пропагувався М. Хаммером і Дж. Чампі. Також наприкінці 1990-х набули поширення концепція планування ресурсів підприємства (ERP – Enterprise Resource Planning) та системи управління взаємовідносинами з клієнтами (CRM - Cust omer Relationship Management). Проте, у 2002 р. вийшла книга Г. Сміта і П. Фінгар «Управління бізнес-процесами: третя хвиля», яка викликала істотний інтерес і суперечки з даного питання. На сьогоднішній день управління бізнес-процесами – це найважливіше питання на порядку денному управління та керівництва [3, с. 213].

Управління бізнес-процесами дозволить підприємству досягти скорочення часу виконання процесів за рахунок регламентації і автоматизації кроків процесів, введення тимчасових обмежень для виконання кроків процесів. Також підвищиться якість управління за рахунок прозорості бізнес-процесів для всіх учасників. Управління бізнес процесами дасть можливість підвищити організаційну гнучкість компанії через залучення учасників процесів до моделювання і перебудови.

Управління бізнес процесами використовує такі підходи:

- Комплексна, зрозуміла і документована стандартизація процесів, що включає в себе створення набору стандартизованих процесів і можливість їх налаштування під мінливі умови;
- Постійне поліпшення процесів, що включає в себе щоденний моніторинг, вимір, аналіз і зміну процесів;
- Застосування інформаційних технологій та програмного забезпечення, що включають в себе моделювання бізнес процесів, автоматизацію бізнес процесів та їх оптимізацію на основі інформаційних технологій [2].

Існує три основних види бізнес-процесів.

1. Процеси управління. Ці процеси призначені для планування, моніторингу та аналізу роботи. За рахунок процесів управління можна гарантувати досягнення цілей виробничими і забезпечуючими процесами. Процеси управління не додають цінності для кінцевого споживача, але вони необхідні для результативної та ефективної роботи організації. На відміну від інших типів процесів, всі процеси управління мають однакову структуру в кожної предметної області і на кожному рівні управління компанією. До таких процесів часто відносять процеси планування, постановки цілей, моніторингу та вимірювань, бюджетування та ін.

2. Виробничі (основні) процеси. За рахунок цих бізнес процесів організація досягає своїх цілей. Виробничі процеси забезпечують перетворення продукту або послуги і додають цінності для кінцевого споживача. Для кожного виду бізнесу ланцюжок процесів відрізняється від інших. До виробничих процесів відносять процеси проектування, виготовлення, маркетинг, продажі та ін.

3. Забезпечуючі процеси. Ці процеси необхідні для нормального виконання виробничих процесів. Вони не приносять доданої цінності для кінцевого споживача, однак без них неможливе досягнення цілей виробничих процесів. До забезпечуючих процесів відносять процеси закупівель, бухгалтерський облік, управління персоналом, управління інфраструктурою та ін. [2].

Також інколи виділяють четвертий вид бізнес-процесів – процеси розвитку. Це процеси спрямовані на поліпшення ходу і результатів процесу або діяльності компанії. Основна мета – поліпшити якісні характеристики і показники бізнесу: підвищити прибуток, знизити витрати, підвищити конкурентоспроможність та ін. Кожен процес розвитку створює якийсь актив, який потрібен бізнесу.

Діяльність з управління бізнес-процесами може бути довільно згрупована до таких категорій (фаз, циклів), як проектування, моделювання, виконання, моніторинг та оптимізація.

Так, проектування є фазою, на якій виконується моделювання процесу в початковому стані і в бажаному стані (розробляються моделі "як є" і "як має бути"). Головне, створити наочну конструкцію або дизайн процесу. Потім вже можна пройтися по основних моментах і позначити що б нам хотілося поміняти.

Моделювання, в свою чергу, є фазою, де визначаються різні варіанти дій процесу, проводиться імітаційне моделювання. У результаті визначаються оптимальні методи для поліпшення бізнес процесу. Припустимо, в моделі можна вказати, що певна операція займає не 1 годину, а тільки 10 хв. Як це вплине на інші операції? Що потрібно змінити, щоб це стало можливим? І т. д. Важливо не забути додати інші варіанти розвитку процесу. Таким чином, ми створюємо оптимальне співвідношення витрат і результатів.

Фаза виконання – це безпосереднє впровадження бізнес-процесу в діяльність підприємства. Впровадження бізнес-процесу здійснюється вручну або автоматично або комбінацією ручних та автоматичних бізнес-завдань.

На фазі моніторингу відбувається спостереження і відстеження процесів. Організувати моніторинг необхідно таким чином, щоб можна легко отримати інформацію про хід та результати процесу. При цьому необхідно вести статистику для можливості зміни показників у часі. Простий доступ до інформації забезпечує можливість виправити щось вчасно. Наприклад, якщо замовлення клієнта "застрягло" на одній зі стадій процесу, моніторинг дозволить не тільки побачити це, але і своєчасно втрутитися і внести поправки в процес.

Зрештою, оптимізація передбачає аналіз даних, отриманих в результаті моніторингу, проектування і моделювання. Метою такого аналізу є отримання інформації про можливості поліпшення. Для того щоб зрозуміти, що необхідно покращувати, необхідно виявити "вузькі місця" процесу. Таке місце визначає продуктивність всього процесу, це найслабша ланка. Наприклад, якщо ви виробляєте 100 одиниць продукції, а продавати можете лише 80, продажі є таким вузьким місцем. Немає сенсу виробляти більше ніж ви продаєте [4].

Отже, управління бізнес-процесами – це концепція процесного управління організацією, яка розглядає бізнес-процеси як особливі ресурси підприємства, що безперервно адаптуються до постійних змін за рахунок їх моделювання з

використанням формальних нотацій, використання програмного забезпечення моделювання, симуляції, моніторингу та аналізу бізнес-процесів.

Література:

1. Аналіз господарської діяльності: навч. посібник / за заг. ред. І.В. Сіменко, Т.Д. Косової – К.: "Центр учбової літератури", 2013. – 384 с.
2. Управление бизнес процессами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kpms.ru/Automatization/BP_Management.htm
3. Гарнов А.П. Экономика предприятия : учебник для бакалавров / А.П. Гарнов, Е.А. Хлевная, А.В. Мыльник ; под ред. А. П. Гарнов. - М.: Издательство Юрайт, 2014. - 303 с.
4. Цикл процесса управления бизнес процессами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rzbpm.ru/knowledge/cikl-upravleniya-biznes-processami.html

Гайдаєнко О.М.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічного аналізу,
Гончарова Є.В.,
студентка,
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса

МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ВИКОРИСТАННЯ ФОНДУ ОПЛАТИ ПРАЦІ

В умовах переходу до системи ринкового господарювання відповідно до змін в економічному і соціальному розвитку країни істотно змінюється і політика в області оплати праці, соціальної підтримки і захисту працівників. Багато функцій держави щодо реалізації цієї політики передані безпосередньо підприємствам, які самостійно встановлюють форми, системи і розміри оплати праці, матеріального стимулювання його результатів, але у відповідності до законодавства України.

Результати реформування української економіки свідчать про негативні наслідки фактичного виходу держави зі сфери регулювання відносин у сфері оплати праці, що поряд із лібералізацією цінової політики призводить до унеможливлення застосування ефективних механізмів зростання як доходів населення, так і заробітної плати працівників. Концептуальною проблемою України є обмеження сфери державного втручання в систему регулювання механізму оплати праці. Як наслідок, спостерігалася значна розбалансованість темпів приросту продуктивності праці та виробництва, що призводило до зростання індексу споживчих цін, матеріальних витрат у собівартості, "деградації" всіх функцій заробітної плати [1, с. 167].

Враховуючи те, що основні права і обов'язки щодо організації оплати праці передано державою підприємствам, це вимагає застосування стандартів, диференційованих систем оплати праці й тарифні умови, які б забезпечували ефективність використання трудових ресурсів. Тому питання оплати праці є досить актуальним у сучасних умовах господарювання.

Від організації обліку оплати праці залежить якість, справедливість, повнота і своєчасність розрахунків з робітниками з оплати праці. Здійснюючи удосконалення організації обліку оплати праці, підприємство має підходити до цього питання обґрунтовано, враховуючи доцільність, використовуючи результати наукових досліджень і передового досвіду. В Україні напрацьований багатий досвід впровадження прогресивних форм і систем організації та оплати праці. Проте в більшості підприємств цей досвід безпідставно втратили, внаслідок чого використовуються неефективні форми мотивації праці. Раніше, коли заробітна плата жорстоко регулювалася державою, у підприємствах вона підтримувалась на середньому народногосподарському рівні засобами державної допомоги. Тепер, коли підприємству доводиться розраховувати тільки на власні ресурси, помітною стає першопричина, яка зумовлює відставання з оплатою праці, – низька її продуктивність.

В Україні практично створено законодавчо-нормативну базу регулювання оплати праці відповідно до міжнародних трудових норм, що діють у ринковій економіці. Водночас механізми державного і колективно-договірного регулювання оплати праці ще не спрацьовують у повному обсязі. На сьогодні в цій сфері ще існує велика кількість невирішених питань і суперечностей. Для більшості населення заробітна плата втратила свою відтворювальну та стимулюючу функції і фактично перетворилася на різновид соціальних виплат, не пов'язаних з кількістю, якістю та кінцевими трудовими результатами [2, с. 19].

Зі зростанням продуктивності праці утворюються реальні передумови для підвищення рівня її оплати. При цьому кошти на оплату праці потрібно використовувати так, щоб темпи зростання продуктивності праці випереджали темпи зростання її оплати. Тільки за таких умов утворюються можливості для нарощування темпів розширеного відтворення. Склад витрат на оплату праці формується із великої кількості елементів. Тому при загальному аналізі доцільно вивчати найбільш суттєві елементи, які складають основу фонду оплати праці.

Фонд оплати праці – один із найважливіших показників господарсько-фінансової діяльності підприємства, який характеризує витрати на утримання штату його робітників (це найбільший елемент витрат).

Фонд оплати праці штатних працівників підприємства складається з фонду:

- основної заробітної плати – це винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (посадових обв'язків, виробітку, нормо годин);

- додаткової заробітної плати – це винагорода за працю понад установленої норми, за трудові успіхи та винахідливість, а також за особливі умови праці;
- інших заохочувальних та компенсаційних витрат – це виплати, які включають винагороди за підсумком роботи, премії, компенсаційні та інші грошові і матеріальні виплати, що не передбачені актами чинного законодавства.

Загальна оцінка фонду оплати праці та її використання починається з оцінки зміни його обсягу. Для цього передовсім необхідно розрахувати абсолютне відхилення фактично використаної заробітної плати з її розміром за попередній період або базовий загалом і за групами персоналу на підприємстві і відносне відхилення, яке обчислюється шляхом порівняння фактичного фонду заробітної плати з скоригованим за допомогою прийому перерахунку на індекс обсягу виробництва. При цьому необхідно враховувати, що коригується тільки змінна частина фонду заробітної плати, яка змінюється пропорційно обсягу виробництва продукції – це зарплата по категорії "робітники" [3, с. 112].

Оцінка використання коштів на оплату праці надана у таблиці 1. Згідно вихідних даних фінансової звітності ПАТ "Чумак" [4], індекс обсягу виробництва складає 1,096%, тобто відбулося зростання обсягу на 9,6% у порівнянні з попереднім роком.

Таблиця 1. Аналіз використання коштів на оплату праці ПАТ "ЧУМАК"

Категорії персонала	Фонд заробітної плати			Відхилення	
	за попередній рік	фактично за звітний рік в оцінці попереднього року	за звітний період	абсолютне	відносне
Всього	68186	х	73067	+4881	х
Працівники основної діяльності	61024,6	х	67898,2	+6873,6	х
Спеціалісти та керівники	9842	х	8564	-1278	х
Робітники	51182,6	56122,6	59334,2	+8151,6	+3211,6

Як свідчать дані наведені у таблиці, абсолютні перевитрати фонду оплати праці всього персоналу склали 4881 тис.грн., в тому числі за рахунок перевитрат фонду оплати праці персоналу основної діяльності – на 6873,6 тис.грн. В свою чергу перевитрати фонду оплати праці персоналу основної діяльності було отримано за рахунок перевитрат фонду оплати праці робітників – на 8151,6 тис. грн., що частково було компенсовано економією фонду оплати праці спеціалістів та керівників - на 1278 тис.грн. В результаті збільшення обсягу виробництва на 9,6%, відносні перевитрати фонду оплати праці робітників складають лише 3211,6 тис. грн. Проте, це свідчить про необхідність визначення чинників, які вплинули на відносне збільшення витрат на оплату праці робітників, зокрема їхньої продуктивності праці та розміру середньої

заробітної плати. Результати такого аналізу визначають ступень ефективності використання коштів на оплату праці.

Література:

1. Сьомченко В.В. Проблеми оплати праці та аналіз ефективності використання трудових ресурсів /В.В.Сьомченко, А.С. Саркісян // Вісник Запорізького національного університету.- №3 (27) 2015. - С. 165-173.
2. Шульга Н.В. Аналіз ефективності використання трудових ресурсів у системі управління діяльністю / Н.В. Шульга // Наукові записки: зб. наук. праць кафедри економічного аналізу Тернопільського національного економічного університету. - Тернопіль: Економічна думка, 2012. - Вип. 16. – 294 с.
3. Організація та методика економічного аналізу: Навчальний посібник для бакалаврів всіх напрямків підготовки. – Одеса, ОДЕУ. – 2010 – 351 с.
4. Фінансова звітність підприємств: ПАТ "Чумак" // [Електронний ресурс].– Режим доступу: https://smida.gov.ua /db/emitent/year/xml /showform/85069/165/ templ

Гайдаєнко О.М.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічного аналізу,
Соколик О.А.,
студентка,
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Сучасна система господарювання обумовлює зміну форм і методів управління економікою підприємства, вимагає нових підходів до визначення ефективності його діяльності. Однією із складових загальної ефективності підприємства є ефективне управління запасами підприємства. Для характеристики ефективності використання матеріальних ресурсів спеціалістами зазвичай пропонується та застосовується на практиці система узагальнюючих та індивідуальних (часткових) показників. До узагальнюючих показників, на думку Г.В. Савицької, відносяться прибуток на гривню матеріальних витрат (матеріалорентабельність), матеріаловіддача, матеріаломісткість, коефіцієнт співвідношення темпів зростання обсягів виробництва і матеріальних витрат, частка матеріальних витрат у собівартості продукції, коефіцієнт використання матеріалів [1, с. 344].

Різні автори пропонують доповнити цю систему показників, оскільки вона не повною мірою характеризує всі складові процесу використання матеріальних ресурсів на підприємстві.

Білик М.С., Кіндрацька Г.І. та Кобилюх О.Я. зауважують, що існує певний "розрив" між методичними підходами до аналізу запасів економічними аналітиками і фахівцями з логістики, оскільки вони виконують різні завдання і розглядають питання аналізу під різними кутами зору. Відповідно частина науковців вважає аналіз запасів об'єктом економічного чи фінансового аналізу, а інша – функцією логістичного управління [2, с. 254]. З огляду на це, систему показників аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів доцільно доповнити показниками їх оборотності [3, с. 104].

Волошина С.В. наголошує, що неопрацьованими залишаються методичні питання щодо оцінювання взаємозв'язку між ефективністю використання матеріальних ресурсів і конкурентоспроможністю підприємства, що, у свою чергу, гальмує розробку адекватних практичних рекомендацій щодо забезпечення стратегічного розвитку підприємств і зміцнення їх конкурентних позицій [4,с.159].

На думку Рубан Л.О., показники ефективності використання матеріальних ресурсів доцільно розділити на дві групи [3, с. 104]. Першу групу складають первинні показники витрат матеріальних цінностей: питоме витрачання, матеріаломісткість, коефіцієнтні відсотки корисного використання матеріальних цінностей, витрачальний коефіцієнт виходу продукції.

Друга група – це показники розрахунково-аналітичні. Вони є похідними від первинних показників і використовуються при кількісному аналізі структури і динаміки споживання матеріальних ресурсів. Це передусім економічні індекси: для відносного зіставлення норм і фактичних витрат, витрат поточного і минулих періодів; для вивчення структурних зрушень.

Крім того, у процесі аналізу матеріальних запасів Багрій К.Л. пропонує визначати ще такі групи показників, які поділяються за метою розрахунку [3, с. 105]:

- оцінка структури матеріальних запасів (коефіцієнт накопичення);
- визначення питомої ваги матеріальних запасів у майні оборотних активів (частка матеріальних запасів в оборотних активах);
- визначення частки матеріальних запасів у загальній сумі робочого капіталу (маневреність робочого капіталу);
- аналіз ефективності використання матеріальних запасів підприємства (коефіцієнт оборотності матеріальних запасів, тривалість обороту матеріальних запасів у днях);
- оцінка рівня ефективності використання матеріальних запасів (матеріаломісткість продукції, матеріаловіддача продукції);
- визначення проміжку часу між придбанням матеріальних запасів для здійснення діяльності та отриманням коштів від реалізації виробленої з них продукції (тривалість операційного циклу в днях).

Якісні показники – це ті, що характеризують рівень розвитку процесу, якісні особливості та характеристики явищ і закономірності їхнього розвитку. Вони мають вторинний характер, тому що утворюються внаслідок ділення кількісних показників [5, с. 48]. Проаналізуємо як чином зміна матеріаломісткості вплинула на обсяг реалізації продукції підприємства.

Розглянемо відносні та узагальнюючі показники аналізу запасів. Розрахуємо узагальнюючі показники по підприємству ТОВ "Діамант-Скло" у табл. 1.

В 2016 році, у порівнянні з 2015 роком, відбулося зменшення матеріаловіддачі на 34% , при цьому значно збільшилася частина матеріальних витрат у собівартості продукції (на 62%). Таким чином, збільшення матеріаломісткості призвело до зниження доходу на 157,6 тис. грн. Дані розрахунки підтверджують, що підприємство не раціонально використовує запаси та має резерви збільшення обсягів діяльності та скорочення витрат в результаті більш ефективного використання матеріальних ресурсів.

Підсумовуючи вищевикладене можна зробити висновок, що у науковій літературі не існує єдиного підходу до визначення методики аналізу виробничих запасів. Кожне підприємство самостійно обирає методи аналізу матеріальних ресурсів, враховуючи галузь, обсяги виробництва та реалізації, а також потреби управління.

Таблиця 1. Узагальнюючі показники використання виробничих запасів на підприємстві ТОВ "Діамант-Скло"

Показники	2015 рік	2016 рік	Відхилення (+;-)	Темп зростання (%)
Чистий дохід, тис. грн.	743,20	304,40	-438,80	-59,04
Матеріальні витрати, тис.грн.	320,00	199,00	-121,00	-37,81
Прибуток (+), збиток (-) від операційної діяльності, тис.грн	32,90	198,40	165,50	503,04
Прибуток (+), збиток (-) на гривню матеріальних витрат, грн. (3:2)	0,10	1,00	0,89	869,71
Собівартість реалізованої продукції	558,20	213,90	-344,30	-61,68
Матеріаловіддача, грн (1:2)	2,32	1,53	-0,79	-34,14
Матеріаломісткість, грн	0,43	0,65	0,22	51,83
Частка матеріальних витрат у собівартості продукції (2:5)	0,57	0,93	0,36	62,29
Обсяг реалізації згідно фактичних матеріальних витрат та матеріаломісткості попереднього року	X	462	X	X
Зміна обсягу реалізації за рахунок зміни матеріаломісткості	X	-157,6	X	X

Отже, удосконалення обліку та контролю за наявністю та рухом запасів, використання сучасних методик економічного аналізу ефективності

використання запасів дозволять ефективніше використовувати матеріальні ресурси.

Література:

1. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. пос. – 3-тє вид., випр. і доп. / Г.В. Савицька. – К.: Знання, 2007. – 668 с.
2. Білик М.С. Ідентифікація запасів в управлінні логістичною системою / М.С. Білик, Г.І. Кіндрацька, О.Я. Кобилюх // Вісник національного університету "Львівська політехніка". – 2010. – №669. – С. 254–261.
3. Рубан Л.О. Методичні аспекти аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві / О.Л. Рубан, І.А. Федоренко // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (Економічні науки). – 2017. - №24 (1246). – С. 103-106.
4. Волошина С.В. Економічний механізм управління ефективністю використання матеріальних ресурсів підприємства / С.В. Волошина // Економіка та суспільство. – 2016. – №3. – С. 159-164.
5. Організація та методика економічного аналізу: Навч. посібник для бакалаврів всіх напрямів підготовки. – Одеса: ОНЕУ, - 2010. – 351 с.

Боровик М.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту і адміністрування,
Гаращенко А.О.,
студентка,
Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова,
м. Харків

ВДОСКОНАЛЕННЯ КОМУНІКАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Проблема вдосконалення комунікаційного менеджменту на підприємстві нині є дуже актуальною, адже успішна діяльність підприємств вимагає проведення ефективної комунікаційної політики. Як правило, будівельні підприємства не мають чіткої системи планування та контролю комунікаційної політики, не мають чітко окреслених комунікаційних програм, відсутнє інформаційне забезпечення персоналу. Ефективний комунікаційний менеджмент вимагає від організацій значних затрат коштів. Досвід показує, що часто їх витрачання не завжди призводить до досягнення тих цілей, які ставились. Саме тому, одним із головних завдань кожного підприємства є збалансування між собою всіх засобів комунікаційного менеджменту, щоб досягти найкращого результату при мінімальних витратах.

Дослідженням теорії управління, теорії комунікацій, соціології управління, та комунікаційним менеджментом в цілому займалися такі вчені, як Г.В. Атаманчук, Т.М. Орлова, Г.Г. Почепцов, В.П. Пугачов, А.І. Соловйов, А.П. Ситніков, А.Н. Чуміков, М.А. Шишкіна.

Ефективність управління на підприємстві будівельної галузі визначається грамотним та вмілим використанням системи комунікацій, а також розумінням особливостей обміну інформацією на всіх рівнях. Система комунікацій складається з комунікаційних мереж, які передбачають посилку та отримання повідомлень з метою здійснення корисної взаємодії членів підприємства на різних рівнях.

У загальному вигляді під комунікаційним менеджментом слід розуміти систему управління інформаційно-комунікаційною сферою суспільства на основі використання форм, методів і технологій правового, економічного, соціального, гуманітарного і політичного менеджменту та маркетингу [1].

Цікаве визначення комунікації дає С.В. Бориснев, під нею він розуміє соціально обумовлений процес передачі і сприйняття інформації в умовах міжособистісного і масового спілкування по різних каналах за допомогою різних засобів комунікації [2].

Організація комунікацій сприяє підвищенню продуктивності праці, а також досягненню задоволеності в груповій взаємодії. Комунікація не тільки сприяє інтелектуальному розвитку особистості, але і являє собою засіб управління суспільством або соціальною групою. Виокремленню самостійного виду спеціального менеджменту, що має назву комунікаційний менеджмент, сприяли такі поняття, як управління комунікаційною сферою суспільства, обмін інформацією, знання та інтелектуальна власність в процесі формування і розвитку економічних систем.

Поняття процесу міжособистісного обміну інформацією сприяє зростанню ефективності управлінської діяльності на будівельних підприємствах, але, окрім цього, керівник повинен мати представлення про загрози на шляху обміну інформацією на будівельному підприємстві та методах вдосконалення такого обміну.

При розгляді комунікаційного менеджменту важливою є проблема інформованості співробітників, а з точки зору організаційної культури - право співробітників на інформацію. Типові проблеми внутрішніх зв'язків з громадськістю, особливо на великих підприємствах, - недостатня інформованість персоналу. Як наслідок - відсутність порозуміння в колективі, конфлікти та протистояння політиці керівництва. Дивно, що інформаційний вакуум - біда навіть тих підприємств, де наявні корпоративні електронні мережі, регулярно проводяться зустрічі, корпоративні збори.

Для того щоб була налагоджена взаємодія всіх видів комунікацій, потрібно застосовувати такий комплекс заходів, як система внутрішніх комунікацій. Як показують дослідження, ефективність горизонтальних комунікаційних зв’язків наближається до 90%, в той час як вертикальних – тільки 20%. Тобто, можна зробити висновок, що до управління організації

надходить лише мала частка інформації від співробітників [3].

Проблема полягає навіть не в недостатності інформації, а в її невідповідності значущим факторам. Щоб з цією проблемою впоратися, необхідно завжди тримати персонал в курсі того, які цілі фірми, як відносяться до їх ініціативи, їх винагорода та можливості професійного росту. Зазвичай, хоча б один з пунктів відсутній на будівельному підприємстві.

Основним призначенням системи комунікацій підприємства є забезпечення необхідного і достатнього інформаційного обміну між структурними елементами організації. Для вдосконалення цього процесу повинна забезпечуватись достатня швидкість обміну інформацією, мінімальні втрати та спотворення повідомлень і необхідний рівень захисту конфіденційних даних. Система комунікацій повинна бути забезпечена вхідними ресурсами, технологіями та взаємодіями між внутрішніми елементами.

Необхідно вміти вчасно усувати дисбаланс в системі комунікацій будівельного підприємства, для цього треба створити ефективну систему діагностики можливих проблем. Проведення діагностики передбачає детальний та поглиблений аналіз проблем, виявлення факторів, що впливають на них, процес підготовки всієї необхідної інформації для прийняття рішень, а також виявлення зв’язків між проблемами та результатами діяльності підприємства. Найважливіший інструмент діагностики - показники, адже вони зображуються як реальний стан, так і утворювані об’єктивні процеси. Показники сприяють вивченню взаємозв’язку між двома різними елементами сукупності за допомогою подання інформації у зручній для користувача формі, провести прогнозні економічні розрахунки. Тому треба з’ясовувати, який саме перелік показників найкращим чином зобразить досягнутий підприємством рівень комунікаційного менеджменту.

Якщо система комунікаційного менеджменту на підприємстві скомпонована оптимально, то сукупність її корисних властивостей значно перевищуватиме суму корисних властивостей її окремих елементів; навіть більше, можуть з'явитися якісно нові властивості системи, які не прослідковувалися у чистому вигляді в жодному з її елементів [4].

Важливу роль у комунікаційному менеджменті грає людський фактор. Переживши революційний технічний переворот, до людей прийшло усвідомлення важливості спілкування, налагодження контакту всередині комунікаційного середовища. В сучасній теорії управління найбільша увага приділяється саме людським відносинам, або комунікаційному менеджменту. Формування загальної ідеології на підприємстві, настрої працівників на прогресивний розвиток - все це складові успішної діяльності підприємства.

Ідеальною моделлю комунікацій в організації є така, коли всі рішення керівництва доводяться до працівників, а самі рішення базуються на інформації, що надходять з різних структурних підрозділів за умови налагоджених зв’язків. Разом зі створенням системи налагоджених зв’язків організація отримує суттєве зменшення плинності кадрів та корпоративні

цінності. Саме задля цього слід вдосконалювати систему комунікацій підприємств.

Отже, вдосконалення комунікаційного менеджменту - є однією з основ організації, і водночас - індикатором, показником глибинних та проявних елементів культури. Тому для ефективного функціонування і розвитку підприємства будівельної галузі повинні постійно вдосконалювати свою систему комунікацій, використовуючи при цьому сучасні технічні засоби, інформаційні технології, які помітно підвищують ефективність комунікацій та сприяють вирішенню управлінських завдань.

Література:

1. Бебик В.М. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка паблік рилейшнз: монографія / В.М. Бебик. – К.: МАУП, 2005 – 440 с.
2. Бориснёв С.В. Социология коммуникации: Учеб. пособие для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. - 270 с.
3. Николаева Ж.В. Основы теории коммуникации: учебно-методическое пособие для студентов. – Улан-Удэ: Изд-во ВСГТУ, 2004 – 274 с.
4. Шпак Н.О. Основи комунікаційного менеджменту промислових підприємств: монографія / Н.О. Шпак. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. – 328 с.

Крамаренко А.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту,
Національна металургійна академія України,
м. Дніпро

УЗГОДЖЕННЯ СИСТЕМИ ОЦІНКИ ТА МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ЗІ СТРАТЕГІЧНИМИ ЦІЛЯМИ ПІДПРИЄМСТВА

Проблема дослідження зумовлена актуальними задачами управління та полягає в необхідності оцінки ефективності управління персоналом задля підвищення обґрунтованості матеріальної винагороди.

Метою дослідження є розробка пропозицій щодо узгодження системи оцінки та мотивації персоналу зі стратегічними цілями підприємства. Це можливо завдяки створенню організаційних умов, при яких особисті цілі працівників узгоджуються з корпоративними цілями (рисунок 1).

Сучасним інструментом, який дозволить досягнути балансу між довгостроковими і короткостроковими цілями, між бажаними результатами та факторами їх досягнення є збалансована система показників. Головною перевагою цієї концепції є те, що вона визнається як ефективний інструмент реалізації стратегії. При побудові збалансованої системи показників,

традиційно, пропонується проводити аналіз за чотирма проекціями: фінанси, клієнти, бізнес—процеси, потенціал.

Комплекс ключових показників ефективності дозволить доповнити об'єктивні економічні показники, які зазвичай використовуються для оцінки, більш м'якими оціночними критеріями. Тобто за своєю сутністю економічні показники є результуючими, показники інших груп – індикаторними, вони допомагають виявити причини проблем та попередити їх наслідки.

В запропонованому механізмі аналіз кожної з компонент здійснюється за окремими показниками. Кількість та склад одиничних показників за окремими компонентами може варіюватися в залежності від специфіки і цілей підприємства, особливостей функціонування системи управління персоналом на підприємстві, ролі окремих підсистем в системі управління персоналом тощо.

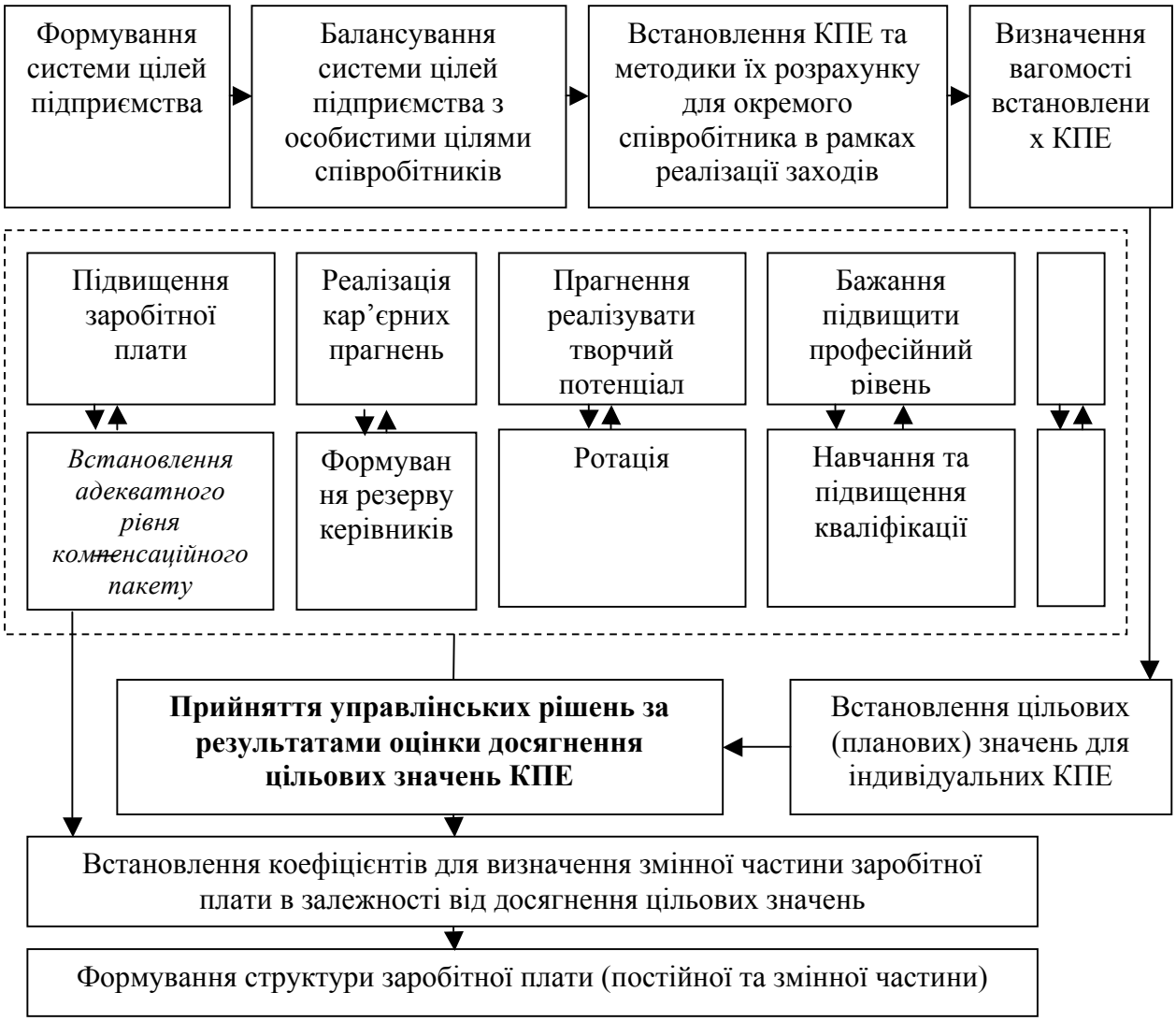

Рисунок 1. Механізм узгодження системи оцінки та мотивації персоналу зі стратегічними цілями підприємства

Для забезпечення ефективності системи мотивації заохочення повинно відповідати досягнутим показникам.

Запропонований механізм включає в себе оціночні показники, шкалу оцінки, саму оцінку, вага кожного з показників оцінки, результати - по кожному з показників окремо і підсумковий.

Перелік показників змінюється їх в тому випадку, якщо змінюються цілі і завдання, що стоять перед підрозділом (або працівником).

Показники, за якими проводиться оцінка результатів праці повинні:

- відповідати цілям і завданням, які стоять перед об'єктом аналізу;
- бути підконтрольними, тобто піддаватися впливу або зміни з боку об'єкта аналізу;
- бути вичерпними, тобто всебічно характеризувати об'єкт, і при цьому не повторювати один одного;
- бути ясними, зрозумілими і максимально об'єктивними;
- бути мобілізуючими, тобто не надто простими в досягненні, але й не занадто складними;
- бути вимірюваними: повинен існувати ясний і зрозумілий кількісний чи якісний спосіб опису результату.

Впровадження запропонованого механізму сприятиме оптимізації процесів управління персоналом, підвищенню рівня вмотивованості та відповідальності співробітників, встановленню справедливого рівня оплати праці.

Синиціна Ю.П.,
кандидат технічних наук,
доцент кафедри менеджменту,
Національна металургійна академія України,
м. Дніпро

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМИ РИЗИКАМИ

Значення фінансово-кредитних інститутів, їх внесок в розвиток економіки і забезпечення економічного росту безперечно велике. Більш того, банківський сектор, займаючи стратегічне положення в економічній системі, має достатній потенціал і виконує досить важливі для неї функції, пов’язані з акумуляцією та перерозподілом коштів, врегулюванням пропозиції грошей в економіці та гармонізації платежів. В той самий час, в силу специфіки бізнесу кредитних інститутів останні є носіями ризику, найчастіше системного, про що свідчать банківські кризи. Не викликає сумнівів, що трансформація ризиків та управління ними відносяться до ключових функцій менеджменту у фінансових установах.

Значний внесок у побудову та розвиток систем ризик-менеджменту в кредитних організаціях внесли такі вітчизняні та зарубіжні вчені і спеціалісти,

як Бухтін М.А., Грюнінг Х., Братанович С., Лаврушин О.І., Лобанов А.А., Іванов В.В., Роуз З.С., Синки Дж., Чекулаєв М.В., DiederichsM., Schierenbeck H. та інші.

Враховуючи нестабільність та невизначеність економічної ситуації питання вдосконалення системи ризик-менеджменту в фінансових інститутах залишаються актуальними та потребують вдосконалення.

Для ризику притаманним є ряд специфічних рис, серед яких представляють найбільший інтерес наступні: суперечливість; альтернативність, невизначеність. Суперечливість ризику веде до цілого комплексу позитивних наслідків, таких як прискорення науково-технічного прогресу, розвиток конкуренції, підвищення ефективності рішень, які приймаються економічними агентами, прискорений економічний зріст і т.д. Альтернативність пов'язана з тим, що поняття ризику є актуальним лише тоді, коли наявна необхідність обирати з декількох варіантів, оцінюючи їх можливі позитивні та негативні наслідки [1]. Оцінка ризику, того чи іншого варіанта, є одним з можливих способів часткового зняття невизначеності, оскільки дозволяє приймати виважене рішення в умовах неповноти інформації.

За отриманими результатами ретроспективного аналізу, класифікація банківських ризиків проводиться згідно визначених критеріїв: сфера діяльності ризиків; склад клієнтів банку; масштаби ризику; ступінь (рівень) ризику; розподіл ризиків у часі; характер обліку операцій; можливість врегулювання.

Враховуючи те, що теорія ризик-менеджменту спочатку розроблювалась зарубіжними спеціалістами та ними ж на даний момент внесений найбільш вагомий внесок в її розвиток, представляється доцільним порівняння визначень, представлених в українській та світовій літературі. Узагальнюючи результати порівняльного аналізу визначень ризик-менеджменту в українській та західній економічній літературі (табл. 1), можливо авторське уточнення з приводу визначення "ризик-менеджмент": "Ризик-менеджмент" - це тривалий процес, який концентрується на комплексному агломераційному підході, основними параметрами якого є: час та ефект; управління і мінімізація загроз ефективності; управління максимізацією прибутковості у довготривалому періоді; ідентифікація та аналіз ризиків; оцінка та прогноз потенційного впливу ризиків; прийняття необхідного для усунення чи мінімізації ризику рішення.»

Таблиця 1. Порівняльний аналіз терміну "ризик-менеджмент"

	Український підхід	Зарубіжний підхід
Акценти	Ризик-менеджмент – система управління фінансовими та господарськими ризиками	Ризик-менеджмент – складна система, що охоплює весь цикл від прогнозування ризиків до корекції наслідків
Пріоритети та ймовірні результати	Зниження або обмеження ризику	Зниження невизначеності та можливих негативних наслідків
Загальна концепція	Визначення по суті ближче до докладного переказу терміну на російську мову	Комплексне визначення, що зв'язує ризик-менеджмент з іншими сферами економічної діяльності

З ціллю визначення життєздатності фінансових установ, за результатами стрес-тесту, який пройшли 20 найбільших українських банків Forbes визначив сім ключових ризиків та погроз 2016 року, які найбільше турбують менеджерів ведучих українських банків [2]. Кредитні ризики - на першому місці по згадуваності. Виявилась проблема активів, що турбує 70% опитаних спеціалістів. Нажаль, у 2016 році залишаються актуальними валютні ризики, як результат коливань курсу національної валюти до іноземної (девальвація та жорстка валютна політика (62%). Гостра потреба в капіталі (54%). Складності реформування та відновлення банківської системи (50%). Від рівня активності та роботи законодавчої системи залежить швидкість "одужання" банківської системи. Падіння довіри та паніка серед вкладників (46%). Серед головних причин можливого повторення паніки називають війну на Донбасі та макроекономічну нестабільність. Військові, внутрішньо- та зовнішньополітичні ризики (46%). Макроекономічні шоки (вплив зовнішніх макроекономічних ризиків на фінансову стійкість) - 38%. У зв'язку з цим моделі управління в системі ризик-менеджменту банку є актуальним питанням. На основі проведеного дослідження в літературі розглядається дві моделі управління банківськими ризиками це просторово-структурна та просторово-часова моделі.

У процесі проведення дослідження, на базі просторово-структурної та просторово-часова модель управління банківськими ризиками, нами запропонована модель підвищення ефективності управління системи банківськими ризиками, яка представлена чотирьома етапами: аналіз поточної та вибір цільової високорівневої моделі управління ризиками; розробка детальної операційної моделі управління ризиками; впровадження цільової операційної моделі управління ризиками; контролінг (моніторинг) з визначенням задач для кожного етапу (табл. 2)

Таблиця 2. Підвищення ефективності системи управління ризиками

Назва	Задачі
Етап 1 Аналіз поточної та вибір цільової високорівневої моделі управління ризиками	• Аналіз поточної організаційної структури, процесів, систем, внутрішніх нормативних документів • Порівняльний аналіз ефективності системи ризик-менеджменту на тлі провідних практик • Вибір цільової моделі управління ризиками
Етап 2 Розробка детальної операційної моделі управління ризиками	• Розробка організаційної структури, процесів управління ризиками і моделі взаємодії • Створення системи звітності з управління ризиками • Підготовка вимог до інформаційних систем для автоматизації моделі управління ризиками.
Етап 3 Впровадження цільової операційної моделі управління ризиками	• Підготовка детального плану впровадження організаційних і технологічних змін • Створення і ведення процедур управління проектом впровадження (регулярне оновлення плану і статусу впровадження, управління ризиками проекту, управління змінами)
Етап 4 Контролінг (моніторинг)	• Спостереження за основними показниками ризику • Систематичний контроль

Згідно результатів дослідження уточнено поняття "ризик-менеджмент" та запропоновано цільова операційна модель підвищення ефективності управління системи банківськими ризиками на базі просторово-структурної та просторово-часова модель управління банківськими ризиками. Результати роботи можуть бути використані в системі управління ризик-менеджментом фінансових організаціях, а також як методичний матеріал для проведення наукових робіт.

Література:

1. Жилкина Ю.В. Подходы к обеспечению экономической безопасности / Ю.В. Жилкина // Нац. интересы: приоритеты и безопасность. - 2010. - №22. - С. 62-70.
2. Забияко С.В. Риск - менеджмент – основа экономической безопасности предприятия / С.В. Забияко, Е.С. Светлова // Защита информации. Конфидент. – 2002. - №3.- С. 51-55.
3. Соловьев А.И. Экономическая безопасность хозяйствующего субъекта / А.И. Соловьев // Конфидент. - 2002. - №3. - С. 46-50.
4. Рейтинг жизнеспособности украинских банков-2016 [Электронный ресурс]. – Forbes Украина. – Режим доступа: http://forbes.net.ua/magazine/forbes/1409877-rejting-zhiznesposobnosti-ukrainskih-bankov-2016.

Пурденко О.А.,
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри економіки та фінансів підприємства
Стронська Т.О.,
студентка,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

АНАЛІЗ СИСТЕМИ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ КОМПАНІЇ GOOGLE

Мотивація персоналу і як саме її будувати та впроваджувати – це надзвичайно актуальна тема, особливо для вітчизняних компаній. Не потрібно дуже детально вивчати особливості організації національних підприємств, для того щоб визначити той факт, що з мотивацією персоналу в Україні є низка проблем. В процесі вивчення вітчизняних компаній, дуже рідко можна зустріти інноваційні підходи до організації роботи працівників. Час іде, світ розвивається, а українські керівники й досі використовують метод батога і пряника, в той час коли на світовому ринку вже давно застосовуються інші методи мотивації персоналу, що зосереджені на стимуляції і заохоченні, а не на штрафах і стягненнях.

Існує низка науковців, що досліджували дану тематику: І. М. Вахович, О.М. Чуль, С.В.Киризюк, В.В. Лепський, М.В. Ковбатюк, Х.С. Лошковська, О.М. Ямстремська та багато інших вчених. Але питання мотивації персоналу досі є актуальним.

Недоліком вітчизняної мотивації персоналу в Україні є підходи, що залишились у спадок від СРСР основою яких ґрунтується на директивно-розпорядчих, а не на економічних методах управління. Як наслідок відсутність сформованої управлінської системи, яка базувалася б на позитивних стимулах. До цих пір в багатьох вітчизняних компаніях можна побачити авторитарний стиль управління, який можна описати словами Людовика XIV: "Держава — це я!". Всі рішення стосовно покарання і заохочення приймаються тільки керівником і нерідко виникають ситуації, коли ці рішення приймаються тільки ґрунтуючись на особистих взаємовідносинах керівника із підлеглим [1].

Порівнюючи інноваційні та ефективні методи управління людськими ресурсами в світі та вітчизняні, найкращим прикладом того, як правильно організувати персонал своєї компанії є транснаціональна корпорація Google, яка вже впродовж 5 років займає перше місце в рейтингу компаній з найбільш мотивованими співробітниками. До провідних позицій корпорація дійшла не від хорошого життя: у період 2005-2010 рр. заклятий ворог компанії, Facebook, переманив більше 500 чоловік, серед яких були Чед Херлі (творець YouTube), Енді Рубін (глава відділу мобільних пристроїв) та інші ключові кадри. Після цього були введені безпрецедентні заходи з мотивації співробітників, що дозволили докорінно змінити ситуацію і побудувати найбільш мотивовану команду працівників в світі. Основним мотиваційним аспектом в цих компаніях є зарплата. Вона дуже висока, найвища в кремнієвій долині(обігнавши гігантів Apple, Facebook і Microsoft). Щомісячний гонорар рядових співробітників компанії починається від $ 10.000, зарплата топових менеджерів тримається в таємниці, але навряд чи вона низька [2]. Але варто відмітити, що офіси компанії розробляються найталановитішими дизайнерами світу з урахуванням всіх сучасних тенденцій та технологій, а також всередині компанії цілком допускається можливість роботи в кімнатах відпочинку, наради можуть проводитися в гамаках на даху будівлі, а при бажанні можна і покататися по офісу на скейтборді, взяти з собою домашню тварину і звісно ніякої уніформи, повна свобода дій. А також, для підтримки персоналу в хорошій формі в його розпорядженні є спортзали, перукарні, релаксаційні центри та інші корпоративні заклади. Цікаво, що в останні роки компанія ввела ще й практику безкоштовного харчування — в радіусі 50 метрів від офісу завжди є кафе або їдальня, що обслуговує співробітників безкоштовно. Наявна також безоплатна медична допомога, причому деякі підрозділи для цих цілей навіть містять окремі клініки. Також, всі витрати на підвищення кваліфікації, участь у профільних конференціях тощо оплачується компанією. Google не оминає увагою і сім'ї працівників — при народженні дитини дається 2-місячна відпустка, а в разі смерті співробітника його сім'я буде ще 10 років отримувати половину зарплати годувальника [2, 3].

На рис. 1 наведено узагальнені основні принципи мотивації персоналу компанії Google.

Рисунок 1. Основні принципи мотивації персоналу Google

Порівнюючи дві ситуації (мотивація персоналу вітчизняних компаній та в Google) перша думка, яка приходить в голову українців – хочу в Google. Але, звісно, дивлячись на це збоку, оцінюючи результати впровадження таких принципів управління персоналу можна зробити висновок, що це без сумніву найкраща стратегія організації менеджменту компанії. Питання в тому, наскільки така лінія поведінки буде ефективно працювати з вітчизняними працівниками в Україні з врахуванням особливостей нашого менталітету. Але в будь-якому випадку, керівники вітчизняних компаній вже здійснюють перші кроки на шляху до зміни принципів управління трудових ресурсів своїх компаній та відкриватися для інновацій і слідкувати за тенденціями.

Література:

1. Костюхіна І. Винахідлива мотивація: Секрети успішних компаній / Іванна Костюхіна. – 2017.
2. Мотивация персонала или как это делает Google [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://www.plan-your-time.com.
3. Мотивація персоналу в Google: секрети успіху [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: Management.com.ua.
4. Пересипкіна Н. Журнал "Кадровик України" Мотивація персоналу: чому негативні стимули не працюють / Наталія Пересипкіна. – 2016. – №7.

Гайдаєнко О.М.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічного аналізу,
Восканян Е.Г.,
студентка,
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса

АНАЛІЗ РУХУ ТА ТЕХНІЧНОГО СТАНУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Основні засоби - матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва чи поставки товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам чи для виконання адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких більше одного року [1, с. 23].

Мета даної роботи - провести аналіз руху та технічного стану основних засобів на прикладі ПАТ "Первомайський МКК".

Аналізу руху здійснюється для узагальнювальної оцінки руху основних засобів і характеру їх змін на підприємстві. Розраховуються та аналізуються коефіцієнти введення, оновлення та вибуття основних засобів. Уведення в дію нових потужностей веде до оновлення основних засобів і характеризується коефіцієнтом оновлення [2, с. 143].

Оцінка оновлення основних засобів забезпечує оцінку введення в дію нових об'єктів та потужностей; запобігає впровадженню застарілої за своїми конструктивними рішеннями техніки, надає можливість системно оцінити технічний рівень машин та обладнання, своєчасно зняти з виробництва застаріле обладнання [5, с. 135]. Аналіз оновлення, введення, вибуття основних засобів на ПАТ "Первомайський МКК" подано у табл. 1.

Таблиця 1. Аналіз оновлення, введення, вибуття основних засобів на ПАТ "Первомайський МКК"

Коефіцієнти	Рівень коефіцієнтів 2016р.	Рівень коефіцієнтів 2017р.	Відхилення (+,-)
1. Оновлення промислово-виробничих основних засобів:	0,20	0,17	- 0,03
у т. ч. – активної частини	0,20	0,17	- 0,03
2. Введення промислово-виробничих основних засобів:	0,20	0,17	- 0,03
у т. ч. – активної частини	0,20	0,17	- 0,03
3. Вибуття промислово-виробничих основних засобів:	0,04	0,02	- 0,02
у т. ч. – активної частини	0,04	0,02	- 0,02

Можна зробити висновок, що на ПАТ "Первомайський МКК" у 2017 році порівняно з 2016 роком, знизився рівень оновлення промислово-виробничих основних засобів, зменшилась кількість промислово-виробничих основних засобів, а також знизився рівень коефіцієнтів.

Мета оновлення основних засобів - підвищення якості продукції, зниження витрат з утримання та експлуатації обладнання, зниження простоїв обладнання, зростання продуктивності праці.

Таким чином, показники руху та використання основних засобів розрізняють як за стадіями розвитку систем, так і з технічних етапів. На стадії розвитку максимального значення досягають коефіцієнти введення, придатності, змінності роботи устаткування. На стадії зрілості починають рости коефіцієнти оновлення, зносу, вибуття, заміни, ліквідації [3, с. 253].

Аналіз технічного стану основних засобів проводиться на підставі таких основних показників, як: коефіцієнт зношеності та коефіцієнт придатності.

Здійснимо оцінку змін технічного стану основних засобів ПАТ "Первомайський МКК" [4]за 2017 рік (таблиця 2).

Таблиця 2. Аналіз технічного стану основних засобів ПАТ "Первомайський МКК"

Показники	На початок року	На кінець року	Відхилення (+,-)
1. Початкова вартість основних засобів, тис. грн	16642,6	19753,8	3111,2
2. Зношеність основних засобів, тис. грн	10678,6	11452,8	774,2
3. Залишкова вартість основних засобів, тис. грн	5964,0	8301,0	2337,0
4. Коефіцієнт зношеності	0,64	0,58	-0,06
5. Коефіцієнт придатності	0,36	0,42	0,06

Можна зробити висновок, що на ПАТ "Первомайський МКК" початкова вартість основних засобів на кінець року збільшилась на 3111,2 тисяч гривен, а зношеність основних засобів - на 774,2 тисяч гривень. Проте спостерігається зниження коефіцієнту зносу на 0,06, хоча рівень зносу досить високий близько 60%. Потрібно врахувати, що коефіцієнт зносу не відображає фактичної зношеності основних засобів, а коефіцієнт придатності не дає точної оцінки їх поточної вартості. Це зумовлено наступними причинами: 1) на суму зносу основних засобів великий вплив здійснює метод нарахування амортизації, що застосовується на підприємстві; 2) вартісна оцінка основних засобів залежить від стану кон'юнктури попиту, а отже, може відрізнятися від оцінки, отриманої за допомогою коефіцієнту придатності; 3) на законсервоване обладнання нараховується амортизація на повне відновлення, однак фізично ці основні засоби не зношуються, а загальна сума зносу зростає [5, с. 140].

Крім того, основні засоби зношуються не тільки фізично, а й стають відсталими за своєю технічною характеристикою, економічною ефективністю, тобто підлягають моральному зносу, що також потребує ретельного аналізу.

Література:

1. Басовский Л.Є., Басовська Є.М. Комплексний економічний аналіз господарської діяльності - М.: ИНФРА-М, 2004. – 366 с.
2. Бердникова Т.В. Аналіз і діагностика фінансово-господарської діяльності підприємств - М.: ИНФРА-М, 2005. - 215 с.
3. Войтоловський Н.В., Калініна А.П., Мазурова І.І. Економічний аналіз: основи теорії. Комплексний аналіз господарської діяльності організації - М.: Вища освіта, 2005. - 509 с.
4. Фінансова звітність ПАТ "Первомайський МКК" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://smida.gov.ua/db/emitent/00382125
5. Організація та методика економічного аналізу: Навчальний посібник для бакалаврів всіх напрямків підготовки. – Одеса, ОДЕУ. - 2010 – 344 с.

Гайдаєнко О.М.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічного аналізу
Смирнова А.С.,
студентка,
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса

МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ВИТРАТ ЗА ЕКОНОМІЧНИМИ ЕЛЕМЕНТАМИ

Витрати на виробництво всієї товарної продукції планують та обліковують за економічними елементами і за статтями калькуляції.

Елементи витрат - це однорідні за своїм економічним змістом витрати. До них відносять сировину і матеріали, паливо, енергію, заробітну плату, амортизацію, відрахування на соціальне страхування та ін. Планування витрат за економічними елементами дає змогу пов’язати їх з іншими розділами плану: планом матеріально-технічного постачання, фондом заробітної плати, планом зростання ефективності виробництва, балансом надходжень і витрат тощо. Аналіз витрат за економічними елементами уможливлює, у свою чергу, вивчення їхнього складу, питомої ваги кожного елемента, частку живої і уречевленої праці в загальних витратах на виробництво. Порівнювання фактичної структури витрат за кілька періодів виявляє динаміку і напрямок зміни окремих елементів, матеріаломісткості, фондомісткості, енергоємності, трудомісткості, собівартості продукції і вплив технічного прогресу на структуру витрат [1, с. 479].

Згідно з П(С)БО 16 " Витрати" окремі елементи витрат включають:

1. Матеріальні витрати - вартість витрачених у виробництві: сировини та основних матеріалів; купівельних напівфабрикатів і комплектуючих виробів; палива та енергії; будівельних матеріалів; запасних частин; тари і тарних матеріалів; допоміжних та інших матеріалів (продукція власного виробництва, що використовується для подальшої переробки на даному підприємстві, не включається до складу матеріальних витрат).

2. Витрати на оплату праці - заробітна плата за окладами і тарифами, премії та заохочення, компенсаційні виплати, оплата відпусток та іншого невідпрацьованого часу, інші витрати на оплату праці.

3. Відрахування та соціальні заходи - відрахування на пенсійне забезпечення, відрахування на соціальне страхування, страхові внески на випадок безробіття, відрахування на індивідуальне страхування персоналу підприємства та відрахування на інші соціальні заходи.

4. Амортизація - сума нарахованої амортизації основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних матеріальних активів.

5. Інші витрати - платежі на обов'язкове страхування майна і окремих категорій працівників, оплата відсотків за короткотермінові кредити і позики, витрати на сертифікацію і збут продукції, плата за оренду об'єктів у межах норм їх амортизації на повне відновлення, плата за пожежну і сторожову охорону тощо [2, с. 143-146].

Проведемо аналіз витрат [4, с.189] за економічними елементами ПАТ "НКЗПС" за 2015-2016 роки [3] наведено у таблиці 1.

Таблиця 1. Оцінка структури витрат на виробництво

Елементи витрат	2015 р.		2016 р.		Відхилення (+, -)	
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %
А	1	2	3	4	5	6
1. Матеріальні витрати	159802	86,4	112538	85,1	-47264	-1,3
2. Витрати на оплату праці	8551	4,6	7710	5,8	-841	+1,2
3. Відрахування на соціальні заходи	3259	1,7	1769	1,3	-1490	-0,4
4. Амортизація	1084	0,5	1431	1,08	+347	+0,58
5. Інші витрати	12258	6,6	8735	6,6	-3523	0
Разом	184954	100	132183	100	-52771	-

Аналізуючи структуру витрат діяльності, бачимо, що найбільшу питому вагу в загальній сумі витрат становлять матеріальні витрати, їхня частка знизилась у 2016 р. на 1,3% в порівнянні з 2015 р. Таке зниження є позитивним,

так як зниження постійних витрат призводить до збільшення прибутку від основної операційної діяльності.

Оскільки питома вага витрат на оплату праці невисока, доцільно стверджувати, що досліджуване підприємство відноситься до матеріаломістких підприємств. Частка витрат на оплату праці у 2016 р. зросла на порівняно з 2015 р. на 1,2%. У 2016 р. частка відрахувань на соціальні заходи склала 1,3%, що на 0,4% менше ніж у 2015 р.Частка витрат на амортизацію впродовж досліджуваного періоду часу зростала і на 2016 р. склала 1,08% проти 0,5% у 2015 р. Збільшення амортизаційних відрахувань веде до зростання витрат на виробництво продукції, а отже, за фіксованого рівня цін зменшує прибуток.

Частка інших витрат з 2015-2016 рр. залишилась незміною – 6,6%, що позитивно впливає на фінансові результати діяльності підприємства.Отже сума витрат у 2016 р. зменшилась на 52771 грн (-28,5%) порівняно з 2015 р.

Таким чином, на підприємстві позитивним можна признати зниження частки постійних витрат, але спостерігаються й негативні тенденції у формуванні витрат діяльності. Тобто, на підприємстві є резерви оптимізації витрат. Так з метою збільшення результатів від операційної діяльності підприємству рекомендується знижувати рівень витрат на амортизацію, а також необхідно оптимізувати витрати від фінансової діяльності.

Література:

1. М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбаток та ін. Економічний аналіз**:** Навч. посібник / За ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. - Вид. 2-ге, перероб. і доп. - К.: КНЕУ, 2003. - 556 с.
2. Б.Є. Грабовецький. Економічний аналіз: Навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2009. - 255 с.
3. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України/[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://smida.gov.ua/db/participant/00447623
4. Організація та методика економічного аналізу: Навч. посібник для бакалаврів всіх напрямків підготовки – Одеса: Атлант, 2010. – 351 с.

Сагірова А.С.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри інноватики та управління,
Візінков С.А.,
студент,
ДВНЗ "Приазовський державний технічний університет"
м. Маріуполь

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМП'ЮТЕРНОЇ ПІДТРИМКИ В ЛОГІСТИЧНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

Сучасний стан логістики багато в чому визначається бурхливим розвитком і впровадженням в усі сфери бізнесу інформаційно-комп'ютерних технологій. Реалізація більшості логістичних концепцій (систем) була б неможлива без використання швидкодіючих комп'ютерів, локальних обчислювальних мереж, телекомунікаційних систем і інформаційно-програмного забезпечення. Значення інформаційного забезпечення логістичного процесу настільки важливе, що багато фахівців виділяють особливу інформаційну логістику, що має самостійне значення у бізнесі і управлінні інформаційними потоками і ресурсами.

В основній ланці (на рівні підприємства) логістична система поділяється на ряд структур, які можна представити у вигляді горизонтальних, функціональних підсистем на ділянці постачання, транспортування, виробництва і торгівлі. Інструментом такої системи є інформаційне забезпечення процесів виробництва і торгівлі, які починаються з процесів постачання і закінчуються процесами реалізації. У зовнішньому середовищі діяльності підприємства причинами успіху або невдачі на ринку можуть бути: а) оперативне надходження інформації про певну комерційну ситуацію, що склалася на ринку; б) отримання замовлення на постачання або відмова від нього. В обох випадках важливу роль відіграє комплекс інформаційного забезпечення. Потоки інформації є тими сполучними «нитками», на які нанизуються всі елементи логістичної системи. При цьому інформаційна мережа припускає створення баз даних, комунікацій усередині фірми, наявність комплексу заходів щодо прийняття оперативних рішень тощо [1].

Інформаційний потік - потік повідомлень в мовній, документній (паперовою і електронною) і іншій формі, генерований початковим матеріальним потоком в даній логістичній системі, між ланкою логістичної системи або логістичною системою і зовнішнім середовищем, і призначений для реалізації функцій, що управляють.

Роль інформаційних потоків в сучасному логістичному менеджменті:

По-перше, для споживача інформація про статус замовлення, наявність товару, терміни постачання, відвантажувальні документи і т. п. є необхідним елементом споживчого логістичного сервісу.

По-друге, з позицій управління запасами в логістичному ланцюзі наявність повної і достовірної інформації дозволяє скоротити потребу в запасах і трудових ресурсах за рахунок зменшення невизначеності рівня попиту.

По-третє, інформація збільшує гнучкість логістичної системи з точки зору того, як, де і коли можна використати ресурси для досягнення конкурентних переваг.

Логістичний менеджмент в літературі визначається як менеджмент у логістичних системах на засадах теорії логістики. Він вбачає доцільність поєднання логістики та менеджменту як "комплексної локалізованої системи управління матеріальними та інформаційними потоками" [2].

Логістичний менеджмент фірми оперує численними показниками і характеристиками інформаційних потоків: номенклатурою переданих повідомлень, типами даних, документами, масивами даних; інтенсивністю і швидкістю передачі даних; спеціальними характеристиками (пропускною спроможністю інформаційних каналів, захистом від несанкціонованого доступу, перешкодозахищеністю та ін.).

Ці обставини призводять до необхідності зменшення паперового документообігу за рахунок електронної обробки даних, спрощення технологічних схем документообігу, впровадження міжнародних стандартів електронної передачі і обробки інформаційних логістичних потоків.

Література:

1. Г. Тріль, Управління інформаційними потоками в логістичній системі торговельно-виробничого підприємства. [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/20627/2/GEB_2016n2_%2851%29_Tril_H-Information_flows_management_207-216.pdf
2. Сутність та місце логістичного менеджменту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/68011/logistika/sutnist_mistse_logistichnogo_menedzhmentu

Фролова З.В.,
кандидат технічних наук,
доцент кафедри інноватики та управління
Кульбака С.О.,
магістрант,
ДВНЗ "Приазовський державний технічний університет",
м. Маріуполь

О МЕХАНИЗМЕ АКТИВИЗАЦИИ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УКРАИНЕ

О необходимости перехода на инновационный путь развития экономики Украины за последние годы много дискутировалось как в научных кругах, так и в бизнес сообществах. Разрабатывались рекомендации, вносились законопроекты, однако реальных улучшений так и не было достигнуто [1].

Как известно инновационная деятельность сопряжена с большими финансовыми рисками, поэтому инвестировать, в мало раскрученные проекты, да еще в условиях нестабильной, кризисной экономики, найдется не много желающих. Исследование показывает, что финансирование инноваций в нашей стране осуществлялось за счет государственного бюджета, собственных средств предприятий, банковских кредитов, а также национальных и иностранных инвесторов. А за последние 5–7 лет произошло перераспределение источников финансирования проведения научных исследований в сторону частного бизнеса и собственных средств исследовательских организаций. И это привело к еще большему сокращению процента коммерциализации инновационных разработок [2].

Руководство департамента инновационной деятельности и трансфера технологий Минобразования считает, что многие из научных идей, продуцируемых в Украине, не воплощаются из-за отсутствия инфраструктуры, которая помогла бы превратить научную идею в инновацию, поэтому нужно начинать с создания такой инфраструктуры [2].

Но в Украине уже существуют инновационные структуры: 12 технопарков, 28 инновационных бизнес-инкубаторов, 28 инновационных центров. Действуют Украинский институт научно-технической информации и 9 региональных центров науки, инноваций и информатизации. А реализация научного потенциала низкая. Научные парки, даже такой как "Киевская политехника", демонстрируют достаточно скромные результаты.

Анализируя деятельность отдельных элементов существующей инфраструктуры, становится понятным, что необходимо мотивировать бизнес вкладывать средства в науку. И это должно стать главной задачей государства, потому что если импортная продукция окончательно вытеснит Украину и с внутреннего и международного рынка, мы потеряет остатки тех

производственных отраслей, которые пока еще работают и обеспечивают наполнение государственного бюджета.

Становится так же очевидным, что государство должно запустить или вернее перезапустить инновационный механизм активизации новаторской деятельности.

На самом деле существует множество таких механизмов, выполняющих конкретные функции. Эти механизмы должны формировать функциональное обеспечение предпринимательских структур в его привязке к стадиям их жизненного цикла.

Под функциональным обеспечением понимается инновационное, инвестиционное и финансовое обеспечение. Инновационное обеспечение должно способствовать зарождению и эффективному поиску нововведения. Должен быть в наличии соответствующий механизм, позволяющий ускорить процесс генерирования новшеств.

Далее следует создать условия вложения средств (инвестирования) с целью коммерциализации новшеств, их внедрения в производство. Естественно, что решение задач создания инновационных решений и инвестирования невозможно осуществить без соответствующих источников финансирования. С другой стороны, понятно, что механизмы функционального обеспечения будут различными в зависимости от того, на какой стадии развития находится та или иная предпринимательская структура. Необходимо связать элементы функционального обеспечения со стадиями развития предпринимательских структур [3].

Таким образом, совокупность инновационных механизмов представляется пятью группами: механизмами организации, механизмами разработки и внедрения, механизмами финансирования и стимулирования, механизмами технологического трансфера и механизмами интеллектуальной собственности. Такой подход позволяет рассматривать механизмы системно и учитывать возможность появления новых механизмов в пределах названных групп.

Данные механизмы "включаются", когда необходимо осуществить разработку и внедрение инновации, т.е. обеспечить эффективное протекание инновационных процессов.

Инновационные механизмы существуют на трех основных уровнях: макроуровне, региональном уровне, уровне предприятия. На макроуровне решаются три основные задачи: формулируется государственная инновационная стратегия, создается благоприятный инновационный климат для экономики в целом, реализуются государственные инновационные программы. На региональном уровне присутствуют похожие задачи, но они привязываются к особенностям определенных регионов. И макро- и региональный уровень создают условия для интенсивного протекания инновационных процессов на уровне предпринимательских структур. Эти инновационные механизмы призваны обеспечить реализацию государственной

и региональных инновационных стратегий на микроуровне, направить в русле инновационных приоритетов предпринимательскую инициативу.

Резюмируя, следует отметить, что упомянутые механизмы должны действовать в определенной последовательности и характеризоваться сопряженностью и согласованностью, и именно государство должно осуществлять роль главного координатора.

Література:

1. Лебедева Л.В. Сучасна інноваційна політика держави в Україні: проблеми та перспективи реформування [Електронний ресурс] / Л.В. Лебедева // Ефективна економіка. – 2014. – №1. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2664
2. Князевич А. Формирование и функционирование инновационной инфраструктуры Украины / А. Князевич А. – Волинь: Издательство "Волинські обереги", 2016. – С. 274.
3. Теоретико-методологічні основи регулювання економічних процесів: від кризи до сталого розвитку: колект. моногр. / за заг. ред. О.В. Кендюхова. – К.: Вид-во "Центр навчальної літератури", 2015. – 217 с. - Т. 17. - №21. - С. 2819–2826.

Шестакова Т.М.,
старший викладач кафедри інноватики та управління,
ДВНЗ "Приазовський державний технічний університет",
м. Маріуполь

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах, коли бізнес-стратегії та технології перестають бути вирішальними факторами у конкурентній боротьбі, головним фактором розвитку підприємства стає його персонал.

Традиційно в нашій країні питання управління персоналом вважалися другорядними, керівництво більшості промислових підприємств у кризовій ситуації звертало увагу лише на економічні та технологічні проблеми виробництва. Особливості сучасного етапу розвитку економіки пов’язані з обмеженістю фінансових ресурсів, скороченням ринків збуту, посиленням конкуренції. Згортання соціальних програм та скорочення персоналу призводять до підвищеної соціально-психологічної напруги в колективах та можливості соціального вибуху. Тому єдиним шляхом виживання підприємств є розробка нових підходів до роботи з персоналом.

Висока динаміка змін зовнішнього середовища, процеси глобалізації призводять до необхідності формування сучасними підприємствами довгострокових стратегій, спрямованих на підтримку стійкої

конкурентоспроможності та збільшення віддачі на вкладений капітал. Без стратегічного управління підприємства не можуть розраховувати не тільки на розвиток і зростання, а й на просте утримання завойованих раніше позицій в суперництві за ресурси, частку ринку, доступ до передових технологічних рішень.

Загальна стратегія діяльності розробляється і реалізується в цілому для організації. Однак кожне підприємство є складною, багатофункціональною системою, тому генеральну стратегію деталізують за допомогою функціональних стратегій, які відображають конкретні шляхи досягнення специфічних цілей підприємства, що стоять перед його окремими підрозділами та службами [1, с. 97].

У числі найважливіших функціональних стратегій слід виділити кадрову стратегію. Стратегія управління персоналом – пріоритетний напрям формування конкурентоспроможного високопрофесійного, відповідального і згуртованого трудового колективу, що сприяє досягненню довгострокових цілей та реалізації загальної стратегії організації. Це засіб, шлях досягнення цілей організації і системи управління персоналом за рахунок формування і розвитку конкурентних переваг в області персоналу [2, с. 216].

Аналіз ефективності існуючої стратегії − перший етап процесу її вдосконалення. Формування та ефективність стратегії управління персоналом були досліджені на прикладі ПРАТ "МК АЗОВСТАЛЬ" − одного з найбільших активів металургійного дивізіону Групи Метінвест. Середня чисельність робітників підприємства у 2016 р. склала 10108 осіб.

Кадрова стратегія для усіх активів Групи, у тому числі і для "Азовсталі", формується централізовано, на рівні дивізіону, та має уніфікований характер. Основні стратегічні напрями роботи з персоналом:

- оптимізація чисельності, тобто приведення у відповідність обсягів виробництва та чисельності персоналу ,
- підвищення кваліфікації та навчання персоналу,
- удосконалення системи оцінки робітників підприємства,
- розробка нових підходів до мотивації робітників,
- стимулювання інноваційної поведінки персоналу,
- розвиток корпоративної культури,
- формування сучасної соціальної політики.

Аналіз виконання стратегічних ініціатив дозволив помітити ряд недоліків.

По-перше, чітко досліджується підпорядкованість кадрової стратегії виробничій, тобто менеджмент персоналу не є головним пріоритетом в системі управління підприємством.

По-друге, сам термін "кадрова стратегія" не має визначеної трактовки навіть у менеджерів верхньої ланки. Звичайно, ніхто з лінійних керівників структурних підрозділів не оскаржує значимість кадрової стратегії, але чітко пояснити, що вона з себе представляє і для чого вона потрібна підприємству більшість з них не може. Зрозуміло, що пояснити підлеглим важливість

реалізації напрямів кадрової стратегії та організувати відповідну роботу такий керівник теж не зможе.

По-третє, уніфікований підхід щодо розробки кадрової стратегії підприємств, навіть якщо вони входять в холдинг, на наш погляд, не є доцільним. Кожне підприємство є унікальним хоча б тому, що всі вони розташовані у різних містах, мають свою історію, своє оточення, трудові традиції, культурні складові. Тому підходити до розробки кадрової стратегії на кожному підприємстві треба індивідуально, звичайно, дотримуючись централізовано визначених загальних принципів та методів. Вищий рівень керівництва дивізіону повинен забезпечити методичне обґрунтування та визначити основні напрями кадрової стратегії дивізіону, а конкретні стратегії управління персоналом повинні формуватися кожним підприємством окремо.

По-четверте, надмірна формалізація та "заорганізованість" не дозволяють отримати очікувані результати від процесу підготовки та підвищення кваліфікації робітників. Так, переваги реалізації концепції неперервного навчання на підприємствах не викликають сумніву. Однак, при складанні планів підвищення кваліфікації у підрозділах, не завжди враховують власне бажання робітників та виробничу необхідність проходження курсів підвищення кваліфікації конкретними робітниками. Тому далеко не всі слухачі курсів чітко усвідомлюють, для чого їм це потрібно та як використовувати нові знання у своїй роботі, тобто, відсутні як зовнішня, так і внутрішня мотивація навчання.

По-п'яте, інноваційна поведінка робітників повинна спиратися не тільки на внутрішні потреби та бажання самореалізації, а, деяким чином, стимулюватися зовні, а саме, керівництвом підприємства і, насамперед, матеріально. Система матеріального заохочення раціоналізаторської діяльності на підприємстві потребує вдосконалення.

Неефективність існуючої кадрової стратегії підтверджують опитування керівників середнього та нижчого рівнів управління (майстри, старші майстри, заступники начальників цехів). На питання: "Що саме вас утримує на комбінаті?" всі опитувані відповіли, що заробітна плата. Більш того, молоді працівники (віком до 30 років) не планують працювати на підприємстві довгий час, та розглядають свою роботу як тимчасову.

Ситуація, яка склалася на підприємстві, є типовою для промислових підприємств нашої країни. Механістичний підхід до управління персоналом, який був довгий час переважаючим в виробничому секторі, і зараз використовується досить широко. Зміни у діяльності підприємств, вихід з кризового стану повинні початися саме з впровадження нової філософії кадрової роботи, з розробки кадрової політики на нових методологічних засадах, з визначення відповідного місця кадрової стратегії у системі стратегічного управління підприємством.

Література:

1. Васильева Н.А. Экономика предприятия: конспект лекций / Н.А. Васильева, Т. А. Матеуш, М.Г. Миронов. − М.: Юрайт, 2011. − 191 с.

2. Управление персоналом организации: Учебник / Под ред. А.Я. Кибанова. − М.: ИНФРА-М, 2010.− 695 с.

СЕКЦІЯ № 9. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ І СПОСОБИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Таранюк Л.М.,
доктор економічних наук,
професор кафедри економіки, підприємництва
та бізнес-адміністрування,
Тяжкороб Є.Є.,
студентка,
ННІ ФЕМ імені Олега Балацького
Сумський державний університет,
м. Суми

ЕКОЛОГООРІЄНТОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

На сучасному етапі історичну перспективу людства насамперед визначає екологічний фактор. Стає очевидним вплив екологічних умов на розвиток усіх без винятку компонентів соціуму. За сучасних темпів зростання населення планети і загальних обсягів виробництва навіть для підтримки антропогенного впливу на біосферу незмінним, не допускаючи його зростання, потрібно протягом найближчих десятиліть знизити в кілька разів середнє глобальне навантаження на навколишнє середовище. Ще на початку 1970-х рр. Д. Форрестером, Д. Медоузом та ін. було зроблено припущення, що при збереженні існуючих тенденцій зростання світового населення, розвитку промислового виробництва і, як наслідок, – експоненційного збільшення забруднення навколишнього середовища й виснаження природного потенціалу планети настане так звана "глобальна катастрофа". Тому перед економікою всіх країн світу стоїть дійсно глобальна проблема, що вимагає невідкладного вирішення [1].

Механізм управління стійким розвитком підприємства є частиною загальної системи управління підприємством, що забезпечує вплив на чинники, від стану яких залежить результат діяльності керованого об’єкта. Механізм управління сталим розвитком підприємства повинен включати такі елементи:

1. Оцінка процесів, що тривають на підприємстві, з погляду його сталого розвитку.
2. Вибір стратегічного напряму сталого розвитку підприємства.
3. Визначення додаткових тактичних пріоритетів сталого розвитку.
4. Оцінка стратегічного й тактичного напрямків розвитку з позиції його сталості.

Комплексність реалізації такого механізму забезпечить повноту можливостей відновлення виробничих та господарських потужностей і забезпечення сталості розвитку підприємства [2].

Для оцінки результативності екологоорієнтованої діяльності підприємства було обрано ПАТ "Оболонь". "Оболонь" - корпорація з виробництва пива, безалкогольних та слабоалкогольних напоїв, мінеральної води. Для того, щоб перевірити відповідність компанії концепції сталого розвитку, проведемо розрахунок показників екологічної складової господарської діяльності компанії.

Як найбільший виробник напоїв, "Оболонь" залежить від сільськогосподарської сировини і різка зміна клімату та його можливий вплив на урожайність викликають занепокоєння у компанії.

Основними напрямками стратегії еко-відповідальності компанії є такі [3]:

- поетапне зниження викидів в атмосферу;
- раціональне використання водних ресурсів;
- максимально можлива переробка виробничих відходів.

Проаналізуємо динаміку таких показників: використання ресурсів (табл.1); повторне використання ресурсів.

Таблиця 1 . Показники використання ресурсів [3]

Показник	Роки					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Природний газ, тис.м3	30328	27003	26826	23708	18544	15414
Вода, тис.м.3	3978	3718	3781	3240,5	2632,7	2274,4
Пара, Гкал.	217273	202638	201094	179902	149650	117989
Електроенергія, Гдж.	318204	297914,4	309045,6	275832	195397,2	164130,4

Темп приросту показників використання ресурсів досліджено в табл. 2

Таблиця 2. Темп приросту показників використання ресурсів [3]

Показник	Роки				
	2011	2012	2013	2014	2015
Природний газ, %	-11	-1	-11,6	-21,8	-16,9
Вода, %	-6,5	1,7	-14,3	-18,8	-13,6
Пара, %	-6,7	-1	-10,5	-16,8	-21,2
Електроенергія, %	-6,4	3,7	-10,7	-29,2	-16

Проаналізувавши таблиці 1 та 2, можемо зробити наступні висновки: використання ресурсів на підприємстві поступово знижується. Зокрема, у 2014 році найменше було використано: природного газу, води, електроенергії; у 2015 році пари.

Підприємство досягло таких результатів завдяки:

- реконструкції схеми повернення конденсату з ЦКТ-1 до котельні заводу, економія 23 Гкал теплоенергії;
- встановленні обладнання для утилізації теплоенергії випару продувки парових котлів в котельні заводу, економія - 354 Гкал теплоенергії [3].

Щодо альтернативної енергії: для зменшення залежності від енергоресурсів регіональні підприємства "Оболоні" у м. Охтирка і м. Фастів встановили твердопаливні котли. Як паливо використовують відходи деревини: тирсу, поламані піддони, ящики тощо (3–4 кг спалених відходів деревини = згоранню 1 $м^3$ газу – 0,008 Гкал тепла); встановлено систему сонячних колекторів для нагріву води адмінбудівлі столичної пивоварні "Оболонь" та виробничих майданчиків "Пивоварні Зіберта" у Фастові (економія - до 30 Гкал/рік) [3].

Показники повторного використання ресурсів досліджено в табл. 3.

Таблиця 3 . Показники повторного використання ресурсів [3]

Показник	Роки					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Вода,тис.м.3	970,8	1006,2	1073,5	3240,5	2998	1500
СО2,т	12522,7	11678	11922,3	11674,1	11378,2	9974
Пара,т.	1765,2	2230	2630	2140	1807	1520

Темп приросту показників повторного використання ресурсів розглянуто в табл. 4.

Таблиця 4. Темп приросту показників повторного використання ресурсів [3]

Показник	Роки				
	2011	2012	2013	2014	2015
Вода, %	3,6	6,7	201,9	-7,5	-50
СО2, %	-6,7	2,1	-2,1	-2,5	-12,3
Пара, %	26,3	17,9	-18,6	-15,6	-15,9

Проаналізувавши таблиці 3 та 4, можемо зробити наступні висновки: з 2011 – 2013 роки прослідковується збільшення використання води, а 3 2014 року поступове зменшення; з 2013 року відбувається зменшення використання СО2 (у рідкому вигляді з подальшим використанням у виробництві), вторинної пари, що є позитивним шляхом в покращенні природоохоронної діяльності.

Література:

1. Брижань І.А. Умови та чинники переходу України до моделі сталого розвитку / І.А. Брижань // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2013. - №1. – С. 128 – 123.
2. Колесніков А.П. Засади механізму забезпечення стійкого розвитку підприємств / А.П. Колесніков // Всеукраїнський науково – виробничий журнал – 2013 - № 3 – С. 97-100.

3. Соціальна звітність ПАТ "Оболонь" [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://obolon.ua/ua/corporate-responsibility/social-reporting

Меліхов А.А.,
доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри економіки підприємства
Сидоренко О. Ю.,
студентка,
ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»,
м. Маріуполь

ПРОБЛЕМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Концепції "стійкості" займають особливе місце в процесі формування нового світогляду. Їх генезис сходить до більш ранніх моделей розвитку 1970-х років, зокрема, до теорій "меж зростання" (limits to growth) і "стійкого зростання" (sustainable growth).

Стійкий розвиток - це такий розвиток, який задовольняє потреби теперішнього часу, не ставлячи під загрозу можливості і перспективи майбутніх поколінь. Він включає два ключові поняття:

1) поняття потреб, зокрема потреб, необхідних для існування бідних верств населення, які мають бути предметом первинного пріоритету;

2) поняття обмежень, які обумовлені станом технології і організацією суспільства, що накладаються на здатність довкілля задовольняти нинішні і майбутні потреби.

Концепція "стійкого розвитку" з моменту свого формування стала набувати міждисциплінарного характеру. Увесь комплекс проблем "стійкого розвитку" досліджується на основі методології системного аналізу. Ідеї "стійкого розвитку" розглядаються в різних аспектах: соціальному, економічному, технологічному і екологічному. Обидва слова – "сталий" та "розвиток" однаково важливі.

Питання реалізації сталого розвитку постає перед великими компаніями багатьох галузей, зокрема, чорної металургії. Виробництво чавуну та сталі – це насамперед, один з видів бізнесу, а отже, за визначенням, спрямоване на отримання прибутку. З урахуванням сучасних суспільно-економічних умов, зокрема глобалізації економіки, екологічних обмежень та на основі аналізу причин і наслідків економічної нестабільності останніх років Бостонська консалтингова група (США) визначає кілька фундаментальних проблем, що стоять перед виробниками сталі, які можна підсумувати наступним чином:

1) забезпечення конкурентоспроможності за умов зростання цін на енергоносії та сировину при одночасному посиленні екологічних вимог;

2) за наявності вищеозначених викликів – збереження або навіть покращення технологічних показників при скороченні витрат енергії та забруднення навколишнього середовища;

3) можливість скористатися перевагами, що надають сучасні та майбутні інструменти стратегії сталого розвитку.

Для України чорна металургія – одна з найбільш розвинених галузей промисловості, на яку припадає значна частина промислового виробництва. Виплавка чорних металів традиційно здійснюється на комбінатах повного циклу, які включають усі кінцеві стадії металургійного виробництва, а також виробництво коксу й агломерату. Кожне з виробництв має відходи й побічну продукцію, які є сировиною для інших галузей промисловості - хімічної, будівельних матеріалів, важкого машинобудування й металообробки. Отже, чорна металургія має важливе комплексоутворююче значення, на її основі формуються багатогалузеві вузли.

Для українських металургів на перший план виходить екологічна та енерговитратна проблема. Чорна металургія є однією з найбільш енергомістких галузей промисловості. Застосування вугілля в якості основного енергоносія робить її великим джерелом викидів CO_2. Мета скорочення глобальних викидів парникових газів на 50% до 2050 року щодо 2000 року для стримування глобального потепління в межах 2°C, яка була визначена Міжурядовою групою експертів зі зміни клімату (Intergovernmental Panel for Climate Change, IPCC), потребує реалізації і в нашій країні [1]. Отже представникам цієї галузі промисловості в Україні слід відповідати світовим стандартам. В рамках цієї мети великий потенціал має остаточне виведення з експлуатації мартенівських печей в Україні, а також модернізація доменного виробництва [2].

Рішення задач екологічно стійкого промислового розвитку в металургії має ключове значення в контексті соціальних, економічних і екологічних аспектів сталого розвитку. Аналіз цієї проблеми та запропонованих методів її рішення дозволяє зробити висновок про те, що екологічно сталий промисловий розвиток в металургії вимагає скоординованих зусиль для підвищення енерго-технологічної ефективності в умовах погіршення якості сировини і наявності значної кількості невикористаних виробничих потужностей. Також великий потенціал зниження енергоспоживання та викидів CO_2, порівняно з країнами, де металургійні агрегати працюють на межі сучасних технологічних можливостей, робить Україну привабливою для трансферу технологій в рамках фінансових механізмів ринку викидів парникових газів.

Література:

1. Fisher B., Nakicenovic N. Issues related to mitigation in the long-term context // Climate Change 2007: Mitigation: Contribution of Working Group III to the Fourth Assessment Report of the IPCC; Metz B. et al. eds. – Cambridge Univ. Press : Cambridge, UK, 2007

2. Шатоха В.И., Рогоза М.В. Сценарии развития черной металлургии: мировые тенденции и вызов Украины // Управление устойчивым развитием в транзитивной экономике : Монография. – Днепропетровск-Коттбус, 2015. – С. 141-152.

Височанська М.Я.,
кандидат економічних наук, вчений секретар Інституту,
Інститут агроекології і природокористування НААН
Сахарнацька Л.І.,
кандидат економічних наук,
науковий співробітник відділу
перспективного розвитку сільських територій,
Закарпатський регіональний Центр соціально-економічних і
гуманітарних досліджень НАН України

ВПЛИВ ІНВЕСТИЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ НА РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Загальновідомо, що аграрний сектор економіки на сьогодні перебуває в занепаді, тому з метою підвищення ефективності функціонування фермерських господарств та особистих селянських господарств необхідне залучення фінансових ресурсів для їх самостійного розвитку, тобто здійснення виробничої діяльності господарств за рахунок інвестицій.

Одним із напрямів ефективного та раціонального використання земель сільськогосподарського призначення в Україні, зокрема в досліджуваному регіоні є залучення інвестицій, що забезпечить найвищий рівень зацікавленості можливих інвесторів.

Проаналізовані статистичні дані щодо інвестицій по Рівненській області за 2010-2014 рр. зображено в таблиці 1.

Таблиця 1. Інвестиції в сільське господарство (тис. грн.)

Рік	Загальні інвестиції	Джерело інвестицій					
		Державний бюджет	Кошти місцевих бюджетів	Власні кошти підприємств та організацій	кредити банків та інші позики	кошти іноземних інвесторів	інші джерела фінансування
2010	174154	6909,0	20488,6	90293,3	33353,8	10720,8	12388,5
2011	337900	22862,0	42523,0	223133,0	19204,0	12803,0	17375,0
2012	214050	17987,3	19486,3	147196,9	17987,4	1199,2	10192,9
2013	288190	12351,0	30054,0	208731,9	13997,9	1235,1	21820,1
2014	315900	3948,8	32467,5	235170,0	15356,3	5703,8	23253,8

**Джерело: [1; 2]*

За останні декілька років прибуток від різних форм господарювання наприклад: загальні інвестиції порівно із 2014 роком збільшились і становлять 315900 тис. грн., що стосується надходжень в державний бюджет зменшився у 2014 році і становить 3948,8 тис. грн., надходження коштів в місцевий бюджет також збільшились на 11978,9 тис. грн. Результати позитивні від реалізації сільськогосподарської продукції рослинництва, як бачимо, що прибуток від інвестицій в Рівненській області має позитивний відтінок.

В таблиці 2 наведено дані про прибутки різних форм господарств від реалізації продукції рослинництва за 2010-2014 роки.

Таблиця 2. Прибуток господарств від реалізації продукції рослинництва (тис. грн.)

Рік	Загальний прибуток	Особисті селянські господарства	Фермерські господарства
2010	934237,6	790012,5	144225,1
2011	1112694	947072,2	165622,2
2012	1359086	1082505	276580,6
2013	1536468	1212452	324016,5
2014	2341511	1970696	370815,1

**Джерело: [1]*

Проведено кореляційний аналіз наявних даних. Виявлено, що прибуток особистих селянських господарств має високу лінійну залежність від бюджетних інвестицій, власних коштів підприємств, кредитів, а також інших джерел фінансування. Фермерські господарства ж мало залежать від держбюджетних коштів, проте більше залежать від іноземних коштів, ніж ОСГ. Прибутки і ОСГ, і фермерських господарств мають високий рівень лінійної залежності від використання мінеральних добрив, а ОСГ – також і органічних. Результати проведеного кореляційного аналізу наведено в (таблиці 3).

Таблиця 3. Коефіцієнти кореляційної лінійної залежності прибутку господарств від інвестицій та добрив

Кореляція прибутку з величиною	Особисті селянські господарства	Фермерські господарства
Рік	0,906317	0,980639
Інвестиції з держбюджету	-0,531353	-0,38868
Інвестиції з коштів місцевих бюджетів	0,223015	0,000854
Власні кошти підприємств та організацій	0,650037	0,571784
Кредити банків та інші позики	-0,611323	-0,7857
Інвестиції іноземних інвесторів	-0,345685	-0,76025
Інші джерела фінансування	0,715122	0,616773
Норма внесення органічних добрив	0,609123	0,44268
Норма внесення мінеральних добрив	0,624278	0,750878

** Джерело: авторська оцінка*

Проведені дослідження показують, що найбільша проблема низької ефективності використання земель сільськогосподарського призначення має низьку екологічну стабільність. Як бачимо, що рівень інвестицій у землекористуванні є важливим у формуванні прибутку сільського господарства рослинництва в Рівненській області. Більша частина землевласників і землекористувачів намагаються розбудувати господарську діяльність дотримуючись всіх правил користування. На сьогоднішній день питання ефективного використання земель сільськогосподарського призначення та охорони земель майже не приділяється як з екологічної так із економічної точки зору, вирішення даного питання вимагає фінансування та інвестування таким чином, щоб господар, який отримав дохід від отримання органічно чистої валової продукції рослинництва зміг правильно все прорахувати. Доволі часто бачимо, що орендарі, які свідомо порушують екологічне законодавство використання земель.

Варто здійснювати програмування інвестиційних вкладень чи напрямів в господарства чи підприємствах, які займають стабільне положення на товарних ринках, ці напрями повинні являти собою складову частину їхніх програм фінансового і соціального розвитку в майбутньому. Щодо забезпечення кругообігу капіталу і збільшення підприємницької діяльності у результаті програми господарюючих суб'єктів доповнюються інвестиційними ресурсами.

Література:

1. Сільське господарство Рівненщини: [стат. збірник за 2014 рік] / за ред. Л.С. Мішенкової. Головне управління статистики у Рівненській області – Рівне, 2014. – 215 с.
2. Статистичний щорічник Рівненської обл. за 2014 рік / за заг. ред., Ю.В. Мороз. – Головне управління статистики у Рівненській області – Рівне, 2014. – 463 с.

Кирилюк В.С.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня,
Сич К.В.,
магістрант,
Національна металургійна академія України,
м. Дніпро

ВИБІР ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОБНИЦТВА ПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ З УРАХУВАННЯМ ЕКОЛОГІЧНОГО ЧИННИКА

В сучасних умовах господарювання екологічна обстановка та тенденції її зміни багато в чому обумовлені рівнем ефективності промислового виробництва і господарської діяльності в цілому. Дедалі очевиднішою стає необхідність пошуку нових підходів до вирішення екологічних проблем промислових підприємств. На сьогоднішньому етапі підприємство-виробник повинно ставити перед собою завдання стратегічного планування діяльності з урахуванням екологічного чинника, оцінювати вплив на навколишнє середовище і завчасно попереджати екологічні проблеми. Екологічні орієнтири розвитку є необхідною умовою подальшого зростання підприємств-виробників, оскільки навколишнє природне середовище характеризується як таке, що вичерпало свої асиміляційні здібності та на стратегічну перспективу потребує все більшої уваги.

Удосконалення технологічного процесу потребує адекватного удосконалення інформаційно-методичної бази, а від промислових підприємств - пошуку джерел фінансування, в тому числі серед стратегічних і портфельних інвесторів, що в сучасних умовах неможливо без еколого-спрямованих стратегічних орієнтирів розвитку. Зростання жорсткості природоохоронного законодавства також вимагає дотримання певних екологічних стандартів. Стандарти ISO 9000:2000 свідчать, що підприємство повинно постійно удосконалюватися. Постійні поліпшення можуть включати аналіз існуючого процесу або системи, ідентифікацію можливих рішень і вибір найкращого з них, оцінку досягнутого поліпшення. У свою чергу, досягнуті поліпшення, можуть бути використані при оцінці розвитку компанії, а також позитивно вплинути при виході на нові ринки, залучення інвестицій.

В сучасній науковій літературі велика увага приділяється проблемі вибору технології з урахуванням екологічного чинника [1-3]. Оцінюючи екологічну перевагу певного варіанту технологічного рішення, автори пропонують використовувати деякі специфічні показники: коефіцієнти корисного використання сировини і енергії, продуктивність природних ресурсів і питомий збиток за факторами впливу на навколишнє середовище. При визначенні екологічної переваги варіантів необхідно також врахувати поточні витрати виробництва, які складаються з додаткових витрат на очищення.

Традиційно вибір технології виробництва базувався на побудові оптимальної моделі з цільовою функцією максимізації прибутку:

$$\sum_i \sum_j x_{ij} \cdot P_{ij} \rightarrow \max, \qquad (1)$$

де x_{ij} - плановий випуск і-й продукції по j-й технологічній схемі, од.

P_{ij}- питомий прибуток, грн/од.

Модель потребує обмежень за обсягом виробництва, кількістю споживаних ресурсів, рівнем забруднення навколишнього середовища основного виробництва.

Однак, при такому підході враховується тільки частковий, а не повний збиток навколишньому середовищу. Комплекс складних виробництв, де отримують необхідні матеріали і напівфабрикати, може виявитися екологічно більш шкідливим, ніж основне виробництво. З огляду на це, доцільно деталізувати параметри представленої вище моделі шляхом врахування показників питомого збитку в окремому виробництві та певної продукції, експлуатаційних витрат при виробництві певної продукції, питомого споживання природного ресурсу при виробництві певного матеріалу [4].

В той же час, існуючі на сьогодні методичні підходи не враховують всіх наслідків роботи промислового підприємства. На нашу думку, часткове вирішення цієї проблеми можливе шляхом введення однієї або кількох додаткових цільових функцій, наприклад: мінімізація викидів в атмосферу або використання ресурсів. Модель такого вигляду є універсальною та може бути застосована для промислових підприємств будь-яких галузей промислового виробництва.

Література:

1. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням: підручник/ за заг. ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника та к.е.н., проф.. М.Н. Шапочки. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2005. – 759с.
2. Управление качеством на базе стандартов ИСО 9000:2000. – СПб.: Питер, 2005. – 127 с.
3. Пахомова Н.В. Экологический менеджмент / Пахомова Н.В., Эндрес А., Рихтер К. – СПб.: Питер, 2003. – 544 с.
4. Глухов В.В. Экономические основы экологии / В.В. Глухов, Т.П. Некрасова. – СПб.: Питер, 2013. – 384 с.

Нестеренко Г. Б.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри земельного кадастру
Кльок Х. Я.,
студентка,
Львівський національний аграрний університет,
м. Дубляни

ОЦІНКА СУЧАСНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ У СВІТІ

Наприкінці ХХ століття людство опинилося у пастці гострих екологічних проблем власного соціально-економічного розвитку. Кількісне та якісне нарощування обсягів енергоречовинного обміну між суспільством і природним середовищем, прискорення темпів науково-технічного прогресу, залучення до господарського обороту дедалі більшої маси природних ресурсів, зростання масштабів природокористування та посилення антропогенного тиску на довкілля створило напружену ресурсно-екологічну ситуацію. Вона є критичною з огляду на асиміляційні та відновлювальні можливості біосфери. Оскільки навколишнє середовище є не лише природним базисом, джерелом виробничої та перетворювальної діяльності людини, а й виконує важливі функції фізичного, психічного, естетичного середовища людського буття, то забруднення об’єктивно перешкоджають процесам суспільного відтворення. Все це викликає загрозу здоров’ю та життєдіяльності людини.

Зворотна реакція довкілля на екологічно не виважену антропогенну діяльність тим гостріша, чим активнішим та масштабнішим є суспільне споживання природних ресурсів. За умов "демографічного вибуху" та науково-технічного прогресу діє своєрідний "екологічний бумеранг", який завдає природі, а відтак і людству чимдалі більшої шкоди.

За глобальною оцінкою Міжнародного фунтового центру (Нідерланди), внаслідок антропогенної діяльності вже деградовано понад 15% світового суходолу. В межах цієї площі близько 6% земель зруйновано водною ерозією, 28% - вітровою, понад 12% - засолено через неправильне зрошення, 5% - виведено з оберту внаслідок надмірного забруднення хімічними речовинами та деструкції (знищення лісів, будівництва тощо). Кожної години на планеті 1700 акрів продуктивних ґрунтів стають пустелею через нераціональне використання. Дані ООН свідчать, що майже 900 млн. людей нині мешкають у посушливих регіонах нашої планети, де відбуваються процеси інтенсивного опустелювання та виснаження природних ресурсів. Соціально-економічні й екологічні втрати при цьому оцінюються понад 40 млрд. доларів: зокрема для країн Азії - 21 млрд., Африки - 9 млрд., Північної Америки та Австралії - по 3 млрд., Європи - 1 млрд. Приблизно 100 країн зазнають негативного впливу опустелювання, причому 81 з них належать до слаборозвинутих, де населення потерпає ще й від злиднів, хвороб, голоду тощо. Отже, екологічні проблеми в зазначених країнах тісно пов’язані з соціально-економічними. Близько 250 млн.

осіб у багатьох державах світу споживають неякісну питну воду. За матеріалами ВООЗ, унаслідок того, що населення 75 країн світу змушене користуватися надто забрудненою водою, щорічно хворіє понад 500 млн. людей. Водночас до природних водойм щорічно надходить майже 500 млрд. тонн промислових і побутових стоків, декілька мільйонів тонн нафти. Одного літра нафти достатньо, щоб зробити непридатним для вживання (пиття, зрошення, технічних потреб) мільйон літрів води. Моря та океани, прісні водойми, яким людство зобов'язане водою, теплом, відпочинком, киснем, харчуванням, перетворюються на величезні сміттєзбірники сучасності. Загалом внесок екологічного чинника серед інших у погіршення здоров'я людей оцінюється у 30-40%, а стосовно онкологічних захворювань – у понад 50%.

Серйозну тривогу майже в усіх країнах світу викликає надмірне забруднення шкідливими викидами в атмосферне повітря. Ідеально чисте повітряне середовище нині існує лише теоретично, інтенсивна виробнича, насамперед індустріальна, діяльність людини призвела до його значного забруднення, тобто до виразної відмінності його властивостей і складу від показників природної атмосфери. Більше того, динамічна рівновага, яка існувала у природі стосовно виділення та поглинання кисню, вуглекислоти й азоту, невпинно порушується разом із розвитком автотранспорту, урбанізації, електрифікації та індустріальної діяльності людства. За останні 50 років було використано кисню приблизно стільки ж, скільки за попередній мільйон років, або 0,02% від його запасу в атмосфері.

Забруднення атмосфери негативно впливає на здоров'я людей: за тривалої дії запиленого та насиченого шкодливими газами повітря розвиваються пневмонії, бронхіти, астми та інші хвороби органів дихання. Забруднене повітря пошкоджує шкіру, знижує опірність організму та призводить до незадовільного стану здоров'я, росту захворюваності та смертності населення. Спостерігається зменшення захисної дії атмосфери на планеті: до 60% озонового шару над Антарктидою вже знищено, а над північною частиною Земної кулі – від 9 до 20%. Це явище спричиняє зменшення захисної дії озону від сонячного ультрафіолетового опромінення і поширення захворювань шкіри, зору тощо. Існують прогнози, що до 2025 р. світовий сумарний викид двоокису вуглецю від двигунів внутрішнього згоряння має зрости від 25 до 44%. Це зумовить посилення дії парникового ефекту, тобто загальне потепління клімату, а відтак – танення льодовиків та значне підвищення рівня Світового океану, а також до порушення нормального функціонування екосистем. Вірогідність цих прогнозів підтверджується даними ООН: за останні 10 років відбулося зростання на 9% обсягів викидів в атмосферу шкідливих газів, які створюють парниковий ефект. Саме із збільшенням кількості шкідливих викидів в атмосферу науковці пов'язують зростання кількості стихійних лих. Так, згідно з інформацією Міжнародного Червоного Хреста за три десятиліття, що минули, кількість природних катастроф зросла втричі. До 2030 року очікується збільшення середньорічної температури на планеті на 1,5-4,5° за Цельсієм, а отже й підвищення рівня

океану на 20-140 сантиметрів. Для економіки США це означатиме величезні матеріальні втрати, які оцінюються приблизно в 60 млрд. доларів. Для країн же Західної Європи, розташованих нижче рівня океану, та для острівних держав такі втрати будуть іще більші. Вже сьогодні забруднення навколишнього середовища завдає серйозної матеріальної шкоди національним господарствам майже всіх країн світу. Щорічні збитки від деградації природи оцінюються (у відсотках від НВП): 0,4-2% – у розвинутих країнах (США, Франція, Велика Британія, Нідерланди, Японія); 3-5% – у державах Східної Європи; 6-15% – у країнах СНД (зокрема в Україні – 10-15%); 6-18% – у країнах третього світу (Нігерія, Буркіна-Фасо, Ефіопія тощо).

У багатьох регіонах планети екологічні проблеми набрали надзвичайної гостроти. Через кризовий стан навколишнього середовища ці території мають міжнародно визнаний статус зон екологічного лиха. До них, зокрема, належать Азовське, Чорне, Балтійське, Аральське та Японське моря, Перська й Мексиканська затоки, Урал, Кузбас, Тюменський нафтопромисловий регіон, Нова Земля, Ефіопія та ін. Зоною екологічного лиха визнана й Україна. Взагалі серед європейських країн наша держава має найвищий інтегральний показник антропогенних навантажень на природне середовище практично на всій території. При цьому сільськогосподарське освоєння земельного фонду (станом на 2010 р.) досягло 72% території країни, з яких на ріллю припадає 56%. Для порівняння: у США розораність території становить 19%, у Франції та Німеччині – 38%, в Італії – 31%. Величезних розмірів набрали в Україні забруднення повітряного басейну, водних і земельних ресурсів, а також деградація ґрунтів та водойм. Так, щорічно у повітряний басейн, земельні та водні ресурси країни потрапляє майже 40 млн. тонн небезпечних речовин, з яких 90% – токсичні промислові відходи. Загальна площа земель, використаних для нагромадження відходів, становить 160 тис. гектарів. Площа еродованих земель оцінюється майже в 50% загального фонду сільськогосподарських угідь. В Україні вже немає незабруднених ґрунтів: у легкому ступені деградації перебуває 38%, помірному – 46%, сильному – 23%, крайньому – більше 3%. На один гектар території України потрапляє 19,6 м3 стічних вод, тоді як у Росії – 6,6 м3 , Білорусі – 3,9 м3 .

Майже все населення України споживає неякісну питну воду, забруднені продукти харчування. За останні 10 років чисельність населення скоротилася на 4,1 млн. осіб. За темпами смертності Україна входить до першої десятки країн світової спільноти, а за тривалістю життя посідає 60-те місце у світі. Перед загрозою опинився не лише екофонд, а й генофонд нації.

Отже, екологічні проблеми мають соціально-економічне підґрунтя. Деградація довкілля спричиняється взаємопов’язаними суспільними, антропогенними, природними та екологічними чинниками. Тому екологічні проблеми слід розглядати крізь призму розвитку суспільних відносин, складовою яких є багатокомпонентна система відносин "людина – техніка – середовище".

Література:

1. Безуглий В. В. Економічна і соціальна географія зарубіжних країн. - К.: ВЦ "Академія", 2005. - 704с.
2. Максаковский В.П. Географическая картина мира. Книга 2: Региональная характеристика мира. - М.: Дрофа, 2004. - 480с.
3. Лемешев М. А. Екологічні проблеми Європи та шляхи їх вирішення / / Економічні науки, 1992, № 2, с.62-71.

Чернодубова Е.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів і банківської справи
Кійко К.О.,
студентка,
Східноукраїнський національний університет
ім. Володимира Даля,
м. Сєвєродонецьк

ВПРОВАДЖЕННЯ НА ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ЕКОЛОГІЧНО ОРІЄНТОВАНИХ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ

Розвиток системи обліку й оцінки екологічних витрат на рівні підприємства сприяє забезпеченню раціонального природокористування й екологічної безпеці виробництва. Високий рівень якості навколишнього середовища є однією з цілей суспільного виробництва, що вимагає значних витрат для його підтримки. У той же час, рівень якості навколишнього середовища тісно зв'язаний із процесом виробництва і впливає на рівень суспільно необхідних витрат. Таким чином, правомірно говорити про взаємозв'язок суспільно необхідних витрат на збереження і підтримку якості навколишнього середовища.

Зазначені еколого-економічні процеси характеризуються за допомогою такої категорій, як екологічні витрати, обумовлені необхідністю попередження і компенсації шкоди навколишньому середовищу. У цьому зв'язку необхідно відзначити, що від правильного узагальнення класифікації екологічних витрат, їх складу і структури, реальної динаміки багато в чому залежать організація поточного фінансування природоохоронної діяльності, індексація природоресурсних і екологічних платежів підприємств, установлення ставок екологічного страхування та ін.

Поняття екологічних витрат містить у собі безліч різних факторів, що приводить до значних розбіжностей і труднощів розуміння. В даний час межі поняття "екологічні витрати" простираються від збитку навколишньому середовищу, споживання ресурсів або природоохоронних витрат підприємства до плати за природні ресурси і забруднення навколишнього середовища. Екологічні витрати виникають у ході заходів, що направлені на уникнення або

скорочення навантаження на природу.

Обробка і представлення інформації про охорону природи вимагає використання обґрунтованої класифікації витрат на природоохоронні заходи. Очевидно, що не може бути однієї класифікації екологічних витрат, тому що ця інформація обробляється в різних системах обліку - у статистичному, оперативному, фінансовому, управлінському, податковому. Користувачі подібної інформації мають різні цілі і використовують різну методологію і методику обробки інформації про витрати на природоохоронні заходи. З погляду фінансового обліку найбільш оптимальним є підхід, коли існує обмежений перелік витрат на екологічні заходи, що дозволяє легше сформувати порівнянні дані.

Екологічні витрати класифікуються відповідно до їх економічних функцій на поточні і капітальні, і розподіляються по видах природоохоронної діяльності на витрати на відтворення природних ресурсів, витрати на запобігання забруднення довкілля, витрати на ліквідацію наслідків забруднення довкілля.

До поточних екологічних витрат відносяться витрати на утримування і обслуговування основних фондів природоохоронного призначення (заробітна плата обслуговуючого персоналу, капітальний ремонт, амортизаційні відрахування, витрати на енергію та ін.), а також витрати на оплату послуг, пов'язаних з охороною навколишнього середовища. Капітальні екологічні витрати являють собою засоби, упредметнені в основному капіталі екологічного призначення.

Існуючою класифікаційною ознакою, що найчастіше відзначається в публікаціях з питань природокористування, є групування екологічних витрат природоохоронної діяльності на усунення: 1) причин забруднення; 2) наслідків забруднення. Витрати на усунення причин забруднення – це витрати на впровадження екологічно чистих виробництв, утримання очисних споруд та ін. Однак не для всіх виробництв існують технологічні вирішення для різкого скорочення кількості відходів і їх утилізації, тому витрати на заходи усунення наслідків забруднень неминучі, а також дуже різні: це – і компенсаційні виплати, і оплата послуг інших організацій зі знешкодження відходів, і витрати на рекультивацію земель.

За економічним змістом виділяються дві основні складові екологічних витрат: прямі витрати на реалізацію природоохоронних заходів; економічний збиток. Екологічні витрати за місцем свого виникнення поділяються на дві великі групи: екологічні витрати, що виникають за межами і усередині підприємства (витрати виробництва, цеху, ділянки, окремої служби). Головна проблема в обліку екологічних витрат складається у виділенні їх у загальній сумі витрат підприємства, а також у віднесенні на собівартість окремих видів виробленої продукції. Складність виділення екологічних витрат у собівартості продукції зв'язана з тим, що вони виникають на різних стадіях виробництва продукції й у різних підрозділах підприємства. Якщо окремий структурний підрозділ безпосередньо займається природоохоронною діяльністю, то

проблеми обліку й ідентифікації екологічних витрат не виникає. У випадку, якщо природоохоронна діяльність ведеться в складі основного виробництва, екологічні витрати входять у загальну структуру собівартості виробництва продукції і виникає складність у їх виділенні і віднесенні на окремі види продукції.

Розробка гнучкого і нормативного екологічних бюджетів припускає розподіл екологічних витрат в залежності від ступеню впливу обсягу виробництва на змінні і постійні. Змінні екологічні витрати – це витрати, що змінюються зі збільшенням або зменшенням обсягів виробництва продукції чи обсягів викидів шкідливих речовин. До них відносяться витрати, зв'язані зі змістом і експлуатацією фондів природоохоронного призначення в тому числі: витрати на матеріали, паливо й енергію, що використовуються в процесі функціонування природоохоронних фондів, основна і додаткова заробітна плата з відрахуваннями на соціальні міри, працівників, зв'язаних з обслуговуванням природоохоронного устаткування, а також, витрати по страхуванню екологічного збитку, що може бути заподіяний третім особам, екологічні податки і збори.

Постійні екологічні витрати – це витрати, що при даному рівні ділової активності не змінюються при зміні обсягів виробництва продукції або обсягів викидів шкідливих речовин. До них відносяться: витрати на ремонт, техобслуговування основних фондів природоохоронного призначення, їхня амортизація, заробітна плата керівного персоналу, що зв'язана з керуванням природоохоронною діяльністю, витрати, пов'язані зі здійсненням контролю за станом навколишнього середовища.

Організація обліку та контролю екологічних активів, зобов'язань, витрат і результатів дозволяє, таким чином, формувати інформацію про екологічні аспекти діяльності підприємства в цілях управління і аналізу, що в даний час є актуальним напрямом управлінського обліку. Екологічні витрати, коли це можливо, повинні бути віднесені прямо до діяльності, яка є причиною їх виникнення і до відповідних центрів і об'єктів витрат. Вживання цього підходу дозволить підприємствам, що є небезпечними і сильними забруднювачами навколишнього середовища, підвищити економічну ефективність і якість захисту. Ігнорування даного підходу може негативно вплинути на ціноутворення виробів і ухвалення інвестиційних рішень.

Література:

1. Галушкина Т.П. Экономика природопользования: [монография] / Т.П. Галушкина. – Х.: Бурун-книга, 2006. – 229 с.
2. Вороновська О.В. Сутність і розвиток екологічного обліку / О.В. Вороновська // Галицький економічний вісник. – 2011. – №2 (31). – С. 195-200.

Потапова Н.М.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємств
ДВНЗ "Приазовський державний технічний університет",
м. Маріуполь

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Найважливішою проблемою сучасного етапу економічного розвитку є наростання економічної та екологічної криз, що мають серйозні негативні наслідки як на локальному, так і глобальному рівнях. Це вимагає пошуку нових пріоритетів сталого розвитку, найважливішим з яких стає необхідність глибокої екологізації економіки, що передбачає підвищення цінності природи і її ресурсів, а також життя і здоров'я людини. Все більш очевидною стає необхідність пошуку нових, прийнятних в сьогоднішніх умовах, шляхів і підходів до мінімізації негативної дії на навколишнє середовище. У зв’язку з цим суттєво зростає роль екологічного менеджменту у господарської діяльності підприємства.

Під екологічним менеджментом слід розуміти екологічно безпечне управління сучасним виробництвом, при якому досягається оптимальне співвідношення між екологічними і економічними показниками. Сукупність елементів екологічного менеджменту дозволяють змоделювати екологічну ситуацію, спрогнозувати та локалізувати можливі екологічні наслідки, що є підґрунтям розробки та реалізації низки превентивних заходів, які суттєво зменшують витрати підприємства на усунення різноманітних екстерналій.

Механізм екологічного менеджменту поєднує взаємодію наступних елементів: екологічні баланси, екологічний облік, екологічний контролінг, екологічний аудит. Формування цього механізму потребує системного підходу. Тільки за цих умов його ефективність буде максимальною.

Завданням використання інструментів екологічного менеджменту є не просто фіксування та обробка інформації щодо впливу діяльності підприємства на навколишнє середовище, а сприяння підвищенню екологічної та економічної ефективності виробництва, підвищення конкурентоспроможності підприємства за рахунок вирішення питань, обумовлених екологічними аспектами його діяльності. Екологічний менеджмент спрямований на інформаційну підтримку такої системи управління підприємством, за якої гарантується мінімізація впливу виробничих процесів на навколишнє середовище і забезпечується впевненість у тому, що проблеми попереджаються, а не виявляються після їхнього виникнення. При правильному підході до формування та впровадження ця система може дати істотні позитивні результати вже на початковому етапі.

Для різних підприємств залежно від характеру, масштабу і складності діяльності, продукції і послуг, що надаються, склад інструментів екологічного

менеджменту є різним. Однак основні інструменти залишаються незмінними. Такими інструментами є:

- екологічна політика, яка зазвичай оформляється у вигляді декларації про екологічну політику і висловлює намір вищого керівництва підприємства реалізувати сучасний підхід до екологічного менеджменту;
- план або програма дій з охорони навколишнього середовища, які містять опис необхідних заходів, спрямованих на вдосконалення природоохоронної діяльності підприємства, встановлюють відповідальність конкретних працівників підприємства і передбачають виділення необхідних для реалізації програми (плану) людських і фінансових ресурсів;
- організаційна структура, яка фіксує розподіл функцій, делегування повноважень і відповідальність за ті чи інші дії, передбачає процедури «вбудовування» природоохоронних заходів в інші складові діяльності підприємства (охорона праці, постачання, НДДКР, розробка нових продуктів, маркетинг, фінанси тощо);
- коригувальні та превентивні дії, спрямовані на усунення фактичних або можливих випадків відхилення від встановлених цілей, завдань, критеріїв і нормативів;
- формальна оцінка вищим керівництвом підприємства стану та адекватності інструментів екологічного менеджменту у аспекті мінливих обставин.

Формуванню інструментів екологічного менеджменту промислового підприємства передує ухвалення вищим керівництвом рішення про доцільність цих процесів. З цією метою необхідно провести аналіз "витрати-вигоди". У тому випадку, якщо розмір вигод перевищує розмір витрат, доцільним є рішення про впровадження екологічного менеджменту та перехід до соціо-еколого-економічної системи. В іншому випадку підприємство має зберегти стан соціально-економічної системи, діяльність якої спрямована на одержання економічних вигід без гармонізації цієї мети з цілями охорони довкілля, раціонального використання ресурсів та забезпечення здоров’я населення.

Впровадження механізму екологічного менеджменту має економічні переваги (економія ресурсів, підвищення ефективності виробництва, розвиток потенційних можливостей на ринках), а також переваги зменшення ризиків, пов'язаних з неадекватним ставленням до екологічних аспектів роботи підприємства, які система дозволить докорінно змінити (аварії; труднощі в залученні інвесторів, в отриманні кредиту, втрата ринків тощо).

Слід зазначити, що впровадження екологічного менеджменту на підприємстві буде ефективним за умовою дотримання наступних умов (1.1) та (1.2):

$$ВЕМ < (П_{ут} + П_{оп} + П_{кр} + Н_{цін}), \quad (1.1)$$

$$ВЕМ < (П_{пв} + П_{пз} + П_{рв} + Ш + О_{ооо}), \quad (1.2)$$

де *ВЕМ* – витрати підприємства на впровадження екологічного менеджменту;

$П_{ут}$ – прибуток від утилізації відходів;

$П_{оп}$ – пільги оподаткування;

$П_{к}$ – кредитні пільги;

$Н_{цін}$ – надбавка до ціни;

$П_{пв}$ – плата за понаднормативне використання природних ресурсів;

$П_{пз}$ – плата за понаднормативне забруднення навколишнього природного середовища;

$П_{рв}$ – плата за розташування відходів у навколишньому середовищі;

Ш – штрафи;

$О_{дод}$ – додаткове оподаткування.

Елементи формули (1.1) показують збільшення чистого прибутку підприємства за умови впровадження екологічного менеджменту, а елементи формули (1.2) – його зменшення, коли підприємство намагається зекономити на витратах з впровадження екологічного менеджменту.

Формуючи певний перелік інструментів екологічного менеджменту, керівництво повинно усвідомлювати, що підприємство взаємодіє із контрагентами, які можуть вимагати інформацію про екологічні аспекти його діяльності. Тому інструменти екологічного менеджменту мають виконувати функцію інформаційного забезпечення не тільки для внутрішніх, але й для зовнішніх користувачів (споживачів, постачальників, торгових посередників, банківських установ, органів влади, громадських організацій та об’єднань тощо) [1].

Таким чином, екологічний менеджмент як тип управління принципово орієнтований на формування і розвиток екологічного виробництва, екологічної культури та життєдіяльності людини. Формування такого типу управління на промислових підприємствах означає процес впровадження технологічних систем, управлінських та інших рішень, що дозволяють підвищити ефективність використання природних ресурсів при збереженні якості природного середовища.

Література:

1. Якимчук С.А. Система екологічного менеджменту в Україні / С.А. Якимчук // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції. – 2013. – Вип. 19, №1. – С. 76-83.

Александрова Р.А.,
кандидат технічних наук,
доцент кафедри економіки підприємств,
ДВНЗ "Приазовський державний технічний університет",
м. Маріуполь

ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ПЕРЕРОБКИ ВІДХОДІВ В УКРАЇНІ

В Україні щорічно утворюється 11-13 млн.т твердих побутових відходів (ТПВ). В середньому на людину доводиться близько 300 кг в рік, причому спостерігаються значні відмінності в об'ємах утворення ТПВ на душу населення в міській і сільській місцевостях. Зростання утворення відходів нерозривно пов'язане зі збільшенням добробуту суспільства. Також встановлено, що утворення відходів щорічно росте з розрахунку на душу населення при одночасному скороченні чисельності населення України [1].

Рівень переробки ТПВ в Україні складає лише 7-8%, в той час як в країнах Європейского союзу (ЄС) переробляється до 60% ТПВ. Таким чином, в Україні більше 90% ТПВ спрямовується на полігони і несанкціоновані звалища. Якщо така ситуація збережеться, то з урахуванням переповненості (5-7% від загальної кількості санкціонованих звалищ), закриття і рекультивації екологічно небезпечних полігонів (16%), необхідність виділення земель під полігони зростатиме.

Мінрегіонбуд і Мінприроди України оцінюють потребу у будівництві нових полігонів мінімум в 650 одиниць. Незалежні експерти оцінюють території, зайняті звалищами, в 12 тис. км^2, що перевищує територію Чорногорії і Кіпру і значно вище за офіційну оцінку в 100 км^2.

Окрім вилучення земельних ресурсів полігони забруднюють атмосферу, поверхневі грунти та підземні води і негативно впливають на рослинний і тваринний світ, погіршують якість життя населення, що мешкає в довколишніх населених пунктах. В результаті відсутності системи роздільного збору і видалення відходів, що містять токсичні компоненти, росте забруднення довкілля небезпечними речовинами.

Сфера поводження з відходами вимагає системних перетворень, спрямованих на зменшення негативної дії на природне довкілля і підвищення ефективності використання ресурсів.

В цілому, поточна ситуація в Україні характеризується зростанням питомих об'ємів ТПВ, незважаючи на несприятливу демографічну ситуацію; збільшенням долі фракцій, що переробляються, у складі ТПВ і, отже, зростанням потенціалу переробки; низькою мірою охоплення збором відходів сільських поселень; низьким рівнем переробки відходів; зростаючим об'ємом розміщення ТПВ на полігонах і несанкціонованих звалищах.

Існуюча структура поводження з відходами в Україні не дозволяє реалізувати економічний потенціал вторинного використання ресурсів і

понизити екологічне навантаження на довкілля. Більшість діючих полігонів морально і фізично застаріли і в майбутньому не зможуть прийняти наростаючий об'єм відходів.

Подальша експлуатація інфраструктури поховання ТПВ зрештою приведе до серйозних екологічних наслідків, небезпечних для здоров'я нації.

Покладаючись на досвід країн ЄС, можна запропонувати ряд рішень у сфері поводження з ТПВ, які будуть ефективні і в Україні. Україна поставила завдання гармонізувати свое законодавство в області поводження з відходами з європейським, тому застосування запропонованого підходу в моделюванні розвитку сектора поводження з ТПВ в Україні можна вважати за доцільне [3].

В цілому модель грунтована на реалізації трьох базових принципів політики ЄС в секторі поводження з ТБВ:

1) забезпечення екологічної безпеки відповідно до встановлених стандартами (вимогами) упродовж усього життєвого циклу ТПВ;
2) встановлення пріоритетів відповідно до приведеної вище ієрархії поводження з ТПВ;
3) реалізація повною мірою принципу "забрудник платить" в двох напрямах: принцип розширеної відповідальності виробника - платить виробник; той, хто викидає сміття (населення і організації), повністю оплачує його найбільш екологічну переробку і розміщення.

Нижче приведений короткий опис найбільш поширених в ЄС способів переробки відходів.

1. Переробка змішаного потоку відходів – технічно найпростіший спосіб, потребуючий найменшої попередньої підготовки відходів. Ця технологія дозволяє переробляти відходи будь-якого морфологічного складу. У європейській (і українській, що зароджується) практиці ручне і/або автоматичне сортування змішаного потоку відходів дозволяє виділити від 5 до 20 різних фракцій залежно від локального попиту.

2. Переробка відходів із застосуванням роздільного збору схожа з вищеописаною технологією, але стає ефективнішою у разі попереднього сортування або безпосередньо користувачами, або в пунктах роздільного збору і попереднього сортування. Підготовка відходів дозволяє понизити об'єм інвестицій, необхідний для будівництва об'єктів, і здешевити експлуатаційні витрати за рахунок автоматизації. В результаті попередньої підготовки відходів на об'єкт спрямовуються тільки ті фракції, які підлягають вторинній переробці (рециклінгу).

Можна виділити два підходи до роздільного збору. Перший - це вибірка цілком усієї групи фракцій, що підлягають рециклінгу (папір, картон, скло, пластик і т. п.), шляхом відділення зволожених органічних відходів і забруднених фракцій (так зване сортування "сухе -мокре").

Другий підхід припускає попередній роздільний збір фракцій, що підлягають переробці (папір і картон, скло, пластик(пляшки), метали (алюмінієві банки)).

У першому випадку можливо добитися глибини переробки до 30% вхідного потоку, в другому - до 40%. Об'єм інвестицій також розрізнятиметься. У першому випадку він може скласти до 300 євро/т, а в другому - до 400 євро/т.

3. Переробка органічних відходів шляхом аеробного і/або анаеробного зброджування дозволяє отримувати з біомаси органічні добрива і біогаз. Ці технології найчастіше застосовують на невеликих об'єктах (у ЄС - до40-50 тис. т/рік на об'єкт). Використання відкритих гряд є найбільш дешевим і технічно простим в реалізації. Ця технологія використовується для стимулювання процесів біологічної взаємодії з метою не допустити їх розвитку безпосередньо на полігоні.

Відмітимо, що використання продукту як добрива можливе тільки у разі ретельної підготовки і очищення вхідного потоку від "паразитних" фракцій (скло, метал). Організація роздільного збору відходів для забезпечення якості сировини може привести до істотного дорожчання цієї технології. Питома вартість впровадження технології може складати від 300 до 600 євро/т потужності, а досягаєма глибина переробки - від 20 до 40%.

4. Спалювання відходів з утилізацією енергії дозволяє забезпечити найбільшу порівняльну глибину переробки, будучи самим технічно складним з усіх описаних способів. Складність пов'язана із застосуванням дорогих приладів і методів контролю для обмеження викидів в атмосферу, а також з необхідністю постійного контролю вхідного потоку сировини для забезпечення необхідних параметрів термічних процесів.

Сьогодні Україна може вибрати як сценарій розвитку системи поводження з ТПВ, спрямований на створення екологічно чистої інфраструктури поховання, так і сценарій, що передбачає прискорене впровадження технологій переробки.

Якщо політика України в цьому секторі буде сфокусована на модернізації инфраструктури збору, вивезення і поховання ТПВ, то при збереженні поточного темпу впровадження технологій переробки до 2025 р. реально повністю вирішити завдання екологічно безпечного обігу з відходами. Для цього необхідно інвестувати до 13,8 млрд євро. Доля переробки при цьому збережеться на рівні 8% від загальної маси ТПВ.

Якщо, наслідуючи приклад країн ЄС, політика України буде сконцентрована на диференційованому впровадженні технологій переробки відходів в матеріали і енергію, то до 2025 р. переробка досягне 41т загальної маси утворюваних ТПВ, при цьому країна зможе перейти до повністю екологічно безпечним практикам експлуатації об'єктів інфраструктури, включаючи полігони ТПВ.

Література:

1. Ukrstat.org - публикация документов Государственной Службы Статистики Украины https://ukrstat.org/
2. Державна служба статистики України http://www.ukrstat.gov.ua/

3. ТБО в Украине: потенциал развития. Сценарии развития сектора обращения с твердыми бытовыми отходами. Итоговый отчет // Международная финансовая корпорация. – 2014.

Маценко О.М.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки,
підприємництвастваа та бізнес адміністрування
Грамма О.М.,
здобувач,
Сумський державний університет,
м. Суми

ОЦІНКА СОЦІО-ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗБИТКІВ В РЕГІОНАХ ВИДОБУТКУ НАФТИ ТА ГАЗУ

На сучасному етапі місцевого розвитку в Україні перед суспільством виникає цілий ряд проблем еколого-економічного характеру, які пов'язані з антропогенним впливом на природу. Серед найбільш небезпечних екологічних проблем для життя і здоров'я суспільства слід, в першу чергу, вказати на зниження запасів чистої прісної води, різке підвищення вмісту в ґрунті і воді токсичних сполук, збільшення шкідливих викидів в атмосферу, зростаючий рівень радіації. Одну з найбільш значних екологічних небезпек становлять процеси, пов'язані з розвідуванням родовищ, видобутком, зберіганням, переробкою і транспортуванням нафти.

На сьогодні видобуток нафти та газового конденсату в Україні складає в межах 22–25 % від загальних обсягів внутрішнього споживання. Один із ключових чинників, який пояснює мінімальний видобуток, – виснаження великих родовищ за відсутності розвідки нових запасів, а також низький коефіцієнт видобування нафти. Тому, по-перше, в умовах кризового стану енергозабезпечення, для держави важливо забезпечити стимулювання проведення геологорозвідувальних і бурових робіт, в тому числі з залученням іноземних інвестицій. По-друге, актуальності набувають питання, пов'язані з нафтовим забрудненням територій у процесі видобутку, транспортування та переробки нафти і її складових. Розвиток нафтовидобувного комплексу залежить від ефективного вирішення питань не тільки енергетичної безпеки країни, а й, що не менш важливо, – антропогенного навантаження на довкілля на територіях видобутку, транспортування та переробки нафти, а також впливу на екосистеми та на здоров’я населення відповідних територій.

Одна з основних проблем на даному етапі розвитку полягає у відсутності інформації щодо оцінки економічного збитку та екологічних втрат, які спричинені довкіллю і місцевому населенню процесами видобутку, транспортування та переробки нафти і її складових на місцевому рівні, а також у

відсутності механізму комплексної оцінки антропогенного впливу від нафтовидобувних процесів.

Нами досліджено вплив діяльності підприємств нафтогазового комплексу на навколишнє середовище на місцевому рівні окремо для таких сфер: атмосферне повітря, поверхневі, ґрунтові і підземні води, ґрунт, шумове забруднення, соціальне середовище (здоров'я людини) [1]. Найбільш вагомі та глобальні проблеми екологічного впливу які виникають при видобутку нафти та нафтопродуктів на природний територіальний комплекс, представлені в табл.1 [2].

Таблиця 1. Аналіз імпактних дій нафто та газовидобувного виробництва на природний територіальний комплекс та людину

Вид імпактної дії	**Потенційні імпактні впливи**	
	для природного територіального комплексу	**для людини**
Хімічне забруднення ґрунтів вуглеводнями	Зниження біопродуктивності рослинної біомаси, міграція тварин із зон забруднення	Зниження господарської, рекреаційної цінності земель і порушення естетики ландшафту, погіршення якості води та їжі
Хімічне забруднення промисловими газовими викидами	Зниження біопродуктивності рослинної біомаси, зниження видового різноманіття	Інтоксикація організму, погіршення здоров'я, поразка систем і внутрішніх органів
Хімічне забруднення водних об'єктів вуглеводнями	Зниження біопродуктивності водних об'єктів, зниження видового різноманітності	Погіршення якості питної води, погіршення здоров'я і поразка систем і внутрішніх органів
Порушення природних ландшафтів	Зниження біопродуктивності рослинної біомаси, зниження видового різноманіття, зміна водного режиму	Зниження господарської, рекреаційної цінності земель і порушення естетики ландшафту, підвищення ризику виникнення аварій внаслідок зсувів
Термічний вплив при спалювані нафти та газу (в місцях ураження вогнем)	Знищення флори і фауни, зниження біопродуктивності рослинної біомаси, зниження видового різноманіття, зміна водного режиму	Смертельний і важкий травматизм, зниження господарської, рекреаційної цінності земель і порушення естетики ландшафту
Ударна хвиля при вибуху газу чи парів нафти, нафтопродуктів (у зоні ураження)	Знищення флори і фауни, зниження видового різноманіття, зміна ландшафту території	Смертельний і важкий травматизм, ризики техногенної небезпеки

Зважаючи на приведені обставини, особливої уваги заслуговує еколого-економічна оцінка імпктних дій в місцях нафто- та газовидобування. Важливою умовою щодо оцінки імпактної дії внаслідок діяльності нафто- та

газовидобувного підприємства є створення системи екологічного моніторингу. Оскільки поняття, що розглядаються, поєднує у собі дві економічні категорії – це «імпактна дія» та моніторинг то для більш глибокого його розуміння доцільно розглянути різні наукові погляди.

Отже, "імпактна дія" – це постійне, але незначне пролонговане забруднення внаслідок викидів нафтогазових продуктів на територіях нафто- та газовидобування, які підлягають впливу, що зумовлює небезпечні або критичні наслідки навколишньому середовищу та здоров'ю людини, які призводить до появи економічного збитку з урахуванням показників стану здоров'я населення.

У зв'язку з цим, більшої актуальності набувають дослідження, спрямовані на виявлення розмірів еколого-економічних збитків від впливу імпактних дій в майбутньому, облік яких в системі планування, на рівні регіону, дозволить забезпечити максимальну відповідність фактичних еколого-економічних показників їх плановим значенням з урахуванням інтересів нафто- та газовидобувних підприємств. І, головне, в даному випадку заздалегідь планувати можливі економічні збитки в разі несприятливого результату. Достовірна оцінка імпактних дій при плануванні діяльності нафтогазовидобувних підприємств обіцяє чимало вигоди: веде до більш чіткої координації дій, дозволяє правдиво оцінити внутрішні резерви підприємства і адекватно реагувати на зміни ринкової кон'юнктури.

У зв'язку із актуальністю поставленої проблеми та відсутністю діючої нормативно-правової бази в галузі управління еколого-економічними показниками з врахуванням імпактних дій, та забезпечення безпеки нафтогазових об'єктів, яка в основному орієнтована на спроектовані раніше і працює за традиційними технологіями обладнання для розвідки, розробки родовищ, видобутку і транспортування нафти і газу, та безпечне застосування сучасних нафтогазових технологій. Також важливо забезпечувати безпеку при одночасному проведенні робіт з технічного обслуговування, ремонту і діагностики.

Запропонована методика дає змогу врахувати комплексний вплив від діяльності нафто- та газовидобувних підприємств на регіональному рівні в місцях видобутку вуглеводню. Науково-методичний підхід до оцінки еколого-економічних збитків, що ґрунтується на визначенні ризиків втрати років продуктивної життєдіяльності людини з урахуванням імпактних дій та передбачає визначення покомпонентних економічних збитків внаслідок нафто- та газовидобування. Оцінка враховує прогнозні техногенні та екологічні збитки довкіллю за такими компонентами, як зниження якості атмосферного повітря, нераціональне використання місцевих поверхневих або підземних вод, забруднення земельних угідь як сільськогосподарського призначення так і загального призначення, зниження якості біорізноманіття флори і фауни та вплив на соціальне середовище на якість продуктивного життя людини, розвиненість соціально-побутової інфраструктури: системи життєзабезпечення, житловий фонд, соціальна сфера тощо.

Література:

1. Грамма О.М. Імпактно-інтегральний підхід до еколого економічної оцінки збитків в місцях нафтовидобування / О.М. Грамма, Є.І. Шкарупа // Механізм регулювання економіки. – 2016. – №3 – С. 122–132.
2. Рубанов, П.М. Еколого-економічний аналіз стану земельних та водних ресурсів при видобутку нафти [Електронний ресурс] / П.М. Рубанов, О.М. Маценко, О.М. Грамма, О.І. Маценко // Ефективна економіка. – 2011. – №12. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=875.

Скляр Н.М.,
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри підприємництва і торгівлі,
Патрікєєва Н.А.,
студентка,
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг

ДОТРИМАННЯ ТЕХНІЧНИХ РЕГЛАМЕНТІВ БЕЗПЕКИ ПЛАСТМАСОВОЇ ПРОДУКЦІЇ: ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД

Європейські країни особливу увагу приділяють контролю за впливом шкідливих речовин на людину і навколишнє середовище. Цікавим досвідом такого контролю є норвезька практика по екологічній безпеці за впливом ПХД і ПХБ на живу природу.

Робота зі скорочення вживання та скидання хімікатів, шкідливих для здоров'я та навколишнього середовища, є першочерговим завданням норвезької влади. Поліхлоровані дефініли (ПХД) або поліхлоровані біфеніли (ПХБ) – група органічних речовин, що складається з 209 теоретичних з'єднань, що відрізняються один від одного різною мірою хлорування і позицією окремих атомів хлору в молекулі ПХБ. З'єднання з низьким вмістом хлору як правило більш леткі ніж з'єднання з високим вмістом. У різних дослідженнях навколишнього середовища вчені зазвичай зосереджують свою увагу на відбірній групі сполук ПХБ. Більшість лабораторій сьогодні використовують суму семи звичайних і важливих з'єднань (ПХБ №28, 52,101, 118, 138, 153 і 180), позначених символом ПХБ.

За дослідженнями норвезьких фахівців пошкодження ефектів впливу забруднюючих речовин на навколишнє середовище на Шпіцбергені було виявлено, що окремі сполуки за їх властивостями трохи відрізняються один від одного, але в загальному ці речовини нелегко піддаються розкладанню в природі, і можуть акумулюватися в різних органах живих організмів. Це може

привести до концентрування (біомагніфікації) в харчових ланцюгах, в яких хижаки, наприклад білі ведмеді, що знаходяться в вершині ланцюга, можуть мати набагато більш великі концентрації ПХБ ніж тварини, що знаходяться на більш низькому трофічному рівні, наприклад риби. Загалом, сполуки ПХБ жиророзчинні, але це властивість посилюється пропорційно з рівнем хлорування. Високі концентрації ПХБ виявлені в багатьох видах біоматеріалів з Шпіцбергена, наприклад в птахах (Henriksen та інші, 1998; Knudsen та інші, 2007; Murvoll та інші, 2007; Verreault та інші, 2007), тюленях (Bang та інші, 2001) і білих ведмедях (Lie та інші, 2003; Braathen та інші, 2004; Dietz та інші, 2004; Verreault та інші, 2005). Виявлено шкідливий вплив, наприклад на білих ведмедів, наприклад у формі підвищеної сприйнятливості до інфекцій в добавці до проблем поведінки і репродуктивності [2].

Крім деяких високих концентрацій ПХБ в морських відкладеннях, документально підтверджено також місцеве забруднення ПХБ в море близько до селищ в Лонгієрбюєне, Баренцбурзі, Піраміді і Ню-Олесунд, шляхом взяття проб з організмів, що живуть на морському дні. Виявлено більш високі концентрації ближче до селищ ніж в більш віддалених районах фьорда. Висновком даного дослідження було припущення, що місцеві джерела цілком ймовірно більш важливий фактор забруднення ніж перенесення забруднювачів з далеких джерел [1].

У 2000 році була проведена робота по реєстрації фонових показників ПХБ в верхньому шарі ґрунту в Логієрбюєне Норвезьким геотехнічних інститутом (NGI). Концентрації $ПХБ_7$ були в загальному низькі (максимальна концентрація 0,0083 мг / кг). Однак вони були трохи вище ніж в пробах, взятих з району, менш схильного антропогенного впливу – гірське плато Platåfgellet.[4]

Згідно норвезьким правилам, а саме: "Закон про охорону навколишнього середовища архіпелагу Свальбард", забороняється займатися імпортом, експортом, збутом, використанням та утилізацією продуктів, що містять ПХД. Ці правила поширюються також на будь-яку діяльність на Шпіцбергені. ПХД є перш за все в електричних приладах і в будівельних матеріалах. З 1 січня 2008 року діє заборона на вживання конденсаторів, що містять ПХД, у внутрішніх освітлювальних арматурах і в арматурі внутрішніх і вуличних паросвітних ламп. З 1 липня 2008 року набрала чинності відповідна заборона на вживання конденсаторів в арматурі вуличних газосвітних трубок [3].

Крім обов'язків реєстрації ПХД, які покладені на власника будівель / споруд / відходів, згідно норвезької системі правил, входять наступні:

- зобов'язанння прояву обережності з метою запобігання шкідливим наслідкам для здоров'я або навколишнього середовища через продукти, що містять небезпечні речовини;
- відповідальність за правильне поводження з продуктами і відходами, що містять ПХД та обов'язкова реєстрація власником і інформування про наявність небезпечних відходів в будівництві / спорудженні до початку робіт по знесенню, перебудові чи реконструкції;

- відповідальність за забезпечення виконання робіт компетентними особами, відповідно до діючих стандартів.

В Норвегії розробляються технології які професійно займаються проблемою утилізації ПХД. Найбільш безпечними методами знищення поліхлордифенілів сьогодні є:

- термодесорбції – видалення з трансформаторних масел адсорбованих поліхлордифенілів шляхом нагрівання;
- каталітичне розкладання з видаленням продуктів розпаду;
- хімічна обробка;
- плазменно-дугове спалювання;
- плазменно-хімічне знищення.

Спосіб спалювання поліхлорованих дифенілів в печах для випалу цементу, який застосовується в Норвегії, визнаний не цілком безпечним, тому все більше країн приєднується до глобальної програми «Не спалювання». Дуже важливим і відповідальним етапом масштабного впровадження сучасної системи утилізації ПХД є повна інвентаризація і постановка на облік всього наявного в експлуатації і на зберіганні ПХД, яке містить обладнання і запасів речовин для їх подальшої передачі атестованим спеціалізованим організаціям.

Всі роботи по утилізації, включаючи витяг з електроустаткування діелектричних рідин, промивання устаткування розчинниками, його розбирання і переробку деталей, знищення витягнутих поліхлорованих дифенілів (включаючи розчинник), повинні проводитися тільки працівниками спеціалізованих компаній, які пройшли спеціальну підготовку і володіють відповідною кваліфікацією. Забезпечення необхідних заходів безпеки при цьому строго контролюється уповноваженими державними органами.

Література:

1. AMAP, 2002. Arctic Pollution 2002. Arctic Monitoring and Programme (AMAP). Oslo, 112 c.
2. AMAP, 2004a. AMAP assessment 2002: Persistent organic pollutants in the Arctic. Arctic Monitoring and assessment Programme (AMAP). Oslo, Norway, 309 c.
3. Andersson, M. og Volden, T., 2002. PCB i yttervegger i bygninger i Tromsø. NGU-rapport 2002.013, 14 c.
4. Andersson, M., Volden, T., Haugland, T. og Ottesen, R.T., 2002. PCB i yttervegger i hus fra Bergen og i uteområdene rundt bygningene. NGU-rapport 2002.012, 15 c.
5. Andersson, M., Ottesen, R.T. og Volden, T., 2003a. PCB i barns lekemilgø i Bergen. NGU-rapport 2003.058, 22 c.

Кербікова А.С.,
старший викладач кафедри економіки
та підприємництва ім. Т.Г. Беня,
Беженова О.А.,
студентка,
Національна металургійна академія України,
м. Дніпро

ДІАГНОСТИКА ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ

Україна через високий рівень концентрації промислового виробництва та сільського господарства, внаслідок хижацького використання природних ресурсів протягом десятиріч перетворилася в одну з найнебезпечніших в екологічному відношенні країну.

Екологія – це знання людини про те що її оточує. У наш час даний термін міцно закріпився в суспільній свідомості. Екологія стала одним з основних показників ставлення людини до життя, навколишнього природного середовища.

Центром екологічної політики та права при Єльському університеті (Yale Center for Environmental Law and Policy) опубліковано результати глобального дослідження із супроводжуючим його рейтингом країн світу за рівнем екологічної ефективності, що відображають досягнення країн у сфері управління природними ресурсами та їх раціонального використання.

Позиції в рейтингу розподілилися на підставі Індексу екологічної ефективності 2016 (The Environmental Performance Index 2016).

У цьому році із 180 досліджуваних країн світу лідером за рівнем екологічної ефективності визнано Фінляндію. У першу десятку лідерів також увійшли Ісландія, Швеція, Данія, Словенія, Іспанія, Португалія, Естонія, Мальта та Франція. Україна в рейтингу посіла 44 позицію, покращивши за 10 років свої результати на 25% і опинилась між Аргентиною (43) та Кубою (45).

Україна належить до одних із найзабрудненіших й екологічно проблемних країн. За оцінками Індексу якості навколишнього середовища (Environmental Performance Index), які здійснює Йельській університет (США), Україна у 2016 році посідала 44-е місце серед 180-ти країн світу. Рівень навантаження на оточуюче природне середовище в Україні у чотири-п’ять разів перевищує аналогічні показники інших країн.

Металургія належить до числа основних галузей промисловості України. На цей час у гірничо-металургійному комплексі України налічується майже 800 підприємств, в тому числі 19 металургійних комбінатів та заводів, 12 трубних заводів, понад 20 металовиробничих підприємств, понад 100 спеціалізованих підприємств по переробці металобрухту та відходів. Більш 10 % від загальної чисельності зайнятих у промисловості складають робітники металургійної

галузі. Чорні метали та вироби з них займають одне з найважливіших місць у структурі українського експорту.

Основна галузь переробної промисловості – металургія та оброблення металу, яка забезпечує близько 37 % від загального обсягу реалізованої промислової продукції Дніпропетровської області. Металургійні підприємства області виробляють високоякісну сталь та конкурентоспроможний прокат. На металургійних підприємствах зайнято понад 78,0 тис. осіб.

До головних забруднювачів повітря в Україні відносяться підприємства добувної промисловості і розроблення кар'єрів, переробної промисловості та енергетики, на які приходяться відповідно – 23,5 %, 49,1 % та 25,6 % всіх викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел.

Дніпропетровська область характеризується потужним промисловим і науковим потенціалом, розгалуженим сільським господарством, вигідним географічним положенням, багатими природними ресурсами, високим рівнем розвитку транспорту та зв'язку. Природні умови області сприятливі для діяльності людини. Дніпропетровщина відзначається підземними багатствами та сприятливим кліматом, водними ресурсами, родючими ґрунтами.

Особливістю регіону є те, що кризові ситуації не локалізовані по території, а охоплюють цілі промислові агломерації, басейни видобутку корисних копалин і території прилеглих до них інших областей.

В цілому, незважаючи на те, що в останні роки має місце тенденція до зменшення антропогенного тиску на довкілля, рівень техногенного навантаження залишається високим, а екологічна ситуація незадовільною.

Екологічні проблеми в області пов'язані з підвищеним рівнем з підвищеним рівнем забруднення атмосферного повітря. Промислові підприємства гірничо-металургійного, паливно-енергетичного, хімічного комплексів і транспорт є енергетичного, є основними джерелами забруднення повітряного басейну. и джерелами забруднення повітряного басейну.

Із загальної кількості суб'єктів підприємницької діяльності суб'єктів підприємницької діяльності у 2016 році отримали дозвіл на викиди 529 підприємств.

Викиди шкідливих речовин в атмосферу у 2016 році становили 833,0 тис. т, що на 109,1 тис. т (15,1 %) більше, ніж у 2015 році.

У складі викинутих забруднюючих речовин оксиди вуглецю становлять 354,5 тис. т; діоксиди та інші сполуки сірки – 181,8 тис. т; речовини у вигляді суспендованих твердих частинок – 107,6 тис. т; метан – 134,6 тис. т; сполуки азоту – 43,2 тис. т; метали та їх сполуки – 0,8 тис. т, тощо. Крім того, за звітний період в атмосферу надійшло 31,0 млн. т діоксиду вуглецю – основного парникового газу, який впливає на зміну клімату.

Значні масштаби використання природних ресурсів та енергетично-сировинна спеціалізація Дніпропетровської області, що обумовлена великими обсягами виробництва і споживання разом із застарілою технічною базою, а також стрімкий розвиток урбанізації та агломерацій визначають високі

показники щорічного утворення і нагромадження відходів. Так, станом на 01.01.2017, в області накопичено понад 10,2 млрд т промислових відходів.

Питання накопичення та утилізації промислових відходів має загальнодержавне значення, оскільки більша частина відходів містить шкідливі для навколишнього природного середовища та людини речовини. Необхідно зазначити, що більша частина розміщених відходів мають велику кількість ресурсноцінних компонентів, які можна вилучити з метою одержання якісної та дешевої сировини.

Рециклінг відходів має велике екологічне значення, оскільки сприяє захисту довкілля від негативного їх впливу та забезпечує ощадливе використання матеріально-сировинних і енергетичних ресурсів.

На підприємствах області протягом 2016 року утворилося 205,9 млн т відходів. Із загального обсягу утворених відходів 51,8 тис. т становили відходи I–III класів небезпеки. Переважна їх більшість використовується повторно, або передається спеціалізованим підприємствам для подальшої утилізації.

Література:

1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]: Режим доступу http://www.ukrstat.gov.ua.
2. Викиди забруднюючих речовин та парникових газів у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у 2016 році [Текст]: Статистичний бюлетень // [Державний комітет статистики України]. - К.: Інформаційно-аналітичне агентство, 2017. - 34 с.
3. Довкілля України за 2016 рік [Текст]:Статистичний збірник // [Державний комітет статистики України]. - К.: Інформаційно-аналітичне агентство, 2017. - 226 с.
4. Регіональна економіка: навч. посіб. / С.Б. Довбня, Т.В. Гулик, А.С. Кербікова. // Дніпропетровськ: Баланс-Клуб, 2011. - 370 с.
5. Управління регіональним розвитком: проблеми та перспективи : монографія / Н.Л. Гавкалова, Л.Й. Аведян, Г.М. Шумська та ін.; за заг. ред. докт. екон. наук, професора Гавкалової Н.Л. – Х.: Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2013. – 400 с.

Москаленко К.С.,
асистент кафедри економіки,
Бойченко А.О.,
студентка,
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг

НЕОБХІДНІСТЬ МОНІТОРИНГУ В СУЧАСНІЙ ЕКОЛОГІЧНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку суспільства Конституція гарантує громадянам право на безпечне середовище існування. У той же момент проблема забруднення навколишнього середовища наразі, є однією із глобальніших та тих, які потребують нагального вирішення. Проте поліпшення його стану, а в перспективі і загальне вирішення проблеми, на нашу думку, можливо забезпечити шляхом втілення державних програм моніторингу, реалізація яких не забезпечена в повному обсязі.

Державна система моніторингу довкілля є інтегрованою інформаційною системою, що має здійснювати збирання, збереження та оброблення екологічної інформації для відомчої та комплексної оцінки і прогнозу стану природного середовища, біоти та умов життєдіяльності, вироблення обґрунтованих рекомендацій для прийняття ефективних соціальних економічних та екологічних рішень на всіх рівнях державної виконавчої влади, удосконалення відповідних законодавчих актів, а також виконання зобов'язань України з міжнародних угод, програм, проектів і заходів [1].

Необхідно зазначити, що в Україні існує достатня кількість установ, які займаються даним питанням та можуть сприяти поліпшенню екологічної ситуації, наприклад, Державна санітарно-епідеміологічна служба України, Державне агентство водних ресурсів України, Державне агентство лісових ресурсів України,Міністерство екології та природних ресурсів України, Міністерство аграрної політики України, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС), Державне агентство України з управління зоною відчуження. Проте, не дивлячись на існування такої кількості установ питання моніторингу навколишнього середовища потребує уваги, це підтверджується тим, що незадовільний стан моніторингу довкілля визначено як загрозу національній безпеці в екологічній сфері у Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015[2].

Також, наразі є невирішеними коло питань, які наносять загрозу не тільки навколишньому середовищу, а й життєдіяльності людини, а саме:

- штучне забруднення атмосфери;
- забруднення водних ресурсів України;
- забруднення земельних угідь;
- погіршення стану біологічного та ландшафтного різноманіття і, зокрема луків, пасовищ, озер, водойм, річок, лісів, прибережних і морських екосистем, гірських районів.

Необхідно зазначити, що в держави вже існують певні орієнтири для вирішення вищезазначених проблем, які визначені в законодавчому акті – "Стратегія державної екологічної політики України на період до 2020 р." [3].

Оскільки, ці проблеми носять дуже негативний вплив оточуючому середовищу, то необхідність їх вирішення зрозуміла, а сприяти у вирішенні даних проблем наша держава може шляхом проведення ефективного

моніторингу екологічної системи. Наразі, стан державної системи моніторингу навколишнього середовища в нашій державі за можливостями контролю основних параметрів стану довкілля, рівнем організації та передавання і аналізу даних не відповідає сучасним вимогам. Це є негативним явищем, що значно звужує можливості міжнародної співпраці України у галузі охорони навколишнього природного середовища та є перешкодою до приведення стану довкілля у відповідність до європейських і світових вимог.

Доцільним буде провести консультації з міжнародними організаціями стосовно залучення технічних та фінансових ресурсів, які б дали змогу в повній мірі реалізувати програму державного моніторингу, запровадити єдині підходи до формування суб'єктами державної системи моніторингу довкілля інформаційних ресурсів про стан навколишнього природного середовища, забезпечити формування та обговорення питань, як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях стосовно визначення напрямів формування і реалізації проектів щодо запровадження автоматизованих засобів моніторингу довкілля; всіляко залучати не тільки підприємців, але й звичайних громадян до соціальної відповідальності щодо стану навколишнього середовища.

Підбиваючи підсумок з вищезазначеного, можемо говорити, що для успішного здійснення та повної реалізації екологічної політики в Україні необхідно звернути увагу на проведення моніторингу стану природних ресурсів та навколишнього середовища. Адже саме здійснення ефективного моніторингу може слугувати рушієм глобальних змін стосовно покращення екологічної ситуації в країні.

Література:

1. Постанова Верховної Ради України від 5 березня 1998 року № 188/98-ВР "Про основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки". [Електронний ресурс]. − Режим доступу http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/188/98-%D0%B2%D1%80/page
2. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року "Про Стратегію національної безпеки України". [Електронний ресурс]. − Режим доступу http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015/paran7#n7
3. Закон України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 р // Відомості Верховної Ради України (ВРР). – 2011. – №26. – 128 с.

Москаленко К.С.,
асистент кафедри економіки
Фролова О.О.,
студентка,
Донецький національний університет
економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг

СЕРТИФІКАЦІЯ ПРОДУКТІВ ТВАРИННОГО ПОХОДЖЕННЯ

У зв'язку з постійними отруєннями, які пов'язані з продуктами тваринного походження або їх неналежною сертифікацією постає нагальна потреба в дослідженні національної екологічної сертифікації продуктів тваринного походження.

Метою роботи є розкрити сутність поняття сертифікація, провести порівняльний аналіз сертифікації в Україні та ЄС та визначити причини частого отруєння українського населення продуктами тваринного походження.

Сертифікація – це процедура, за допомогою якої визнаний орган в установленому порядку документально засвідчує відповідність продукції встановленим вимогам.

Сучасний стан сертифікації не є задовільним через недобросовісність виробників, їх спроби зекономити на сировині, утриманні тварин та ін. Також через корумпованість органів, що видають ліцензії та сертифікати якості продукції. Через велику кількість подібних випадків на ринок виходить товар поганої якості, що в свою чергу веде до отруєння споживачів.

В Україні проведенням процесу сертифікації займається Державний Комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики. Державний контроль здійснюється відповідно до вимог Закону України "Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів" та інших законів України, що визначають дотримання процедури проведення та організації сертифікації. Так, сертифікація продукції здійснюється переважно на місцях забою, фермерських, молочних і рибообробних господарствах. Перевірка і маркування продукції проводиться спеціально уповноваженим оператором, що перебуває на всіх стадіях виробництва. Оператори, що перевіряють відповідність продукції до законодавчих вимог, забов'язані забезпечити належну ідентифікацію тварин, їх чистоту та здоров'я. Також, згідно Вимог [1], є обов'язковою перевірка приміщень утримання тварин і власне приміщення для забою, а також документації. При порушенні встановлених норм, оператор зобов'язаний повідомити державного ветеринарного інспектора.

Маркування продукції також є важливою частиною сертифікації. Ідентифікаційна позначка несе в собі важливу інформацію, що виробник повинен надати споживачу. Вона повинна містити назву країни, де розташована потужність виробництва, код посилання на окрему тварину, реєстраційні номери потужності та бійні. Позначка може наноситися на сам продукт, або ж на етикетку продукту.

Так само як і в Україні, в ЄС є свої правила [2], щодо ідентифікаційного знаку, боєнь, утримання та перевезення тварин тощо. Бійні повинні мати окремі приміщення для утримання, забою та зберігання продукції, які перевірені згідно санітарних вимог. Бійні також повинні мати спеціально оснащені приміщення для хворих тварин. У правила також є спеціальні вимоги щодо гігієни забою тварин, утримання їх, порядку забою, видалення внутрішніх органів та розділу туш тварин. Окрім вимог до тварин і приміщень, також вміщені вимоги до гігієни персоналу. Що стосується безпосередньої процедури отримання маркування, то воно проводиться до того, як продукція покине підприємство. Знак повинен бути чітким і містити в собі назву країни та номер бійні. Тому, можна зробити висновок, що чинний порядок отримання маркування у країнах ЄС схожий з тим порядком, який використовується в Україні.

Отже, в системі сертифікації України є велика кількість проблем, серед них залишаються: відсутність перевірки підприємств (що є обов'язковим процесом) на дотримання усіх санітарних норм; велика кількість незареєстрованих виробників, що продають свою продукцію без відповідної документації; корумпованість органів, що здійснюють сертифікацію. Тому, дотримання правил регламенту ЄС є однією з основних задач нашої держави.

Література:

1. Закон України "Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів" №2042-VIII від 18.05.2017 р.
2. Регламент (ЕС) "Европейского Парламента и Совета об установлении специальных гигиенических правил, подлежащих применению к продовольственным товарам животного происхождения" № 853/2004 від 29.04.2004 р. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_a99

СЕКЦІЯ № 10. ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІК ТА АУДИТ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Нусінов В.Я.,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку, оподаткування,
публічного управління та адміністрування,
Міщук Є.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку, оподаткування,
публічного управління та адміністрування
Романенко Ю.І.,
студентка,
ДВНЗ "Криворізький національний університет",
м. Кривий Ріг

ОБЛІК КАСОВИХ ОПЕРАЦІЙ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Порядок ведення касових операцій регламентується новим Положення №148, яке було затверджено на зміну попереднику — Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженого постановою Правління НБУ від 15.12.2004 р. №637. Нова Постанова була оприлюднена на сайті НБУ 4 січня та набрала чинності 5 січня. Здавалося б, у новому документі не багато нововведень, проте деякі з них вкрай важливі, що впливають на ведення касових операцій. Отже, про все по порядку.

Положення №148 не поширює свої вимоги на:

- представництва іноземних організацій і філій, які не здійснюють підприємницької діяльності;
- розташовані на території України іноземні дипломатичні, консульські та інші офіційні представництва, міжнародні організації та їх філіали, що користуються імунітетом і дипломатичними привілеями;
- банки та філії іноземних банків.

Оприбуткуванням готівки в касах установ, підприємств або відокремлених підрозділів, які проводять готівкові розрахунки з оформленням їх касовими ордерами і веденням касової книги, застосуванням реєстром розрахункових операцій (далі – РРО) та книги обліку розрахункових операцій (далі КОРО) (у разі застосування КОРО без застосування РРО), є здійснення обліку готівки в повній сумі її фактичних надходжень у касовій книзі на підставі прибуткових касових ордерів/фіскальних звітних чеків (або даних розрахункових квитанцій) [1].

Установа чи підприємство зобов'язане розробити та затвердити внутрішнім документом порядок оприбуткування готівки в касі установи чи підприємства на підставі Положення №148, у якому максимально врахувати особливості роботи як установи/підприємства, так і його відокремлених підрозділів (внутрішній трудовий розпорядок, режим роботи, графіки змінності, порядок та особливості здавання готівкової виручки до банку) [1].

Розроблений порядок повинен відповідати вимогам цього Положення та не суперечити законодавству України.

Слід звернути увагу на те, що в новому Положенні розмір граничних сум та види розрахунків, для яких обмеження були встановлені не змінилися. Тобто, фактично норми Положення №210 просто перенесли в Положення №148, а сама Постанова втратила чинність [2].

Граничні суми готівкових розрахунків:

- між підприємствами (підприємцями) протягом одного дня за одним або кількома платіжними документами – у розмірі 10 000 гривень;
- між підприємством (підприємцем) та фізичною особою протягом одного дня у розмірі 50 000 гривень;
- між фізичними особами за договорами купівлі-продажу, які підлягають нотаріальному посвідченню – у розмірі 50 000 гривень.

Суб'єкти господарювання мають право тримати в позаробочий час у своїх касах готівку в межах, що не перевищують установлений ліміт каси. Понадлімітну виручку здають до банків, операторів поштового зв'язку, національних операторів та небанківських фінансових установ, які отримали ліцензію Нацбанку на переказ коштів у національній валюті без відкриття рахунків, для подальшого зарахування на банківські рахунки [1].

Віднині підприємства вправі зберігати в касі одержану в банку готівку для виплат, що входять до фонду оплати праці, для виплати пенсій, стипендій, дивідендів (доходу) понад установлений ліміт протягом 5-ти робочих днів (замість 3-х), включаючи день одержання готівки в банку.

Готівка для проведення цих виплат працівникам віддалених відокремлених підрозділів підприємств залізничного транспорту й морських портів може зберігатися в касах таких установ/підприємств понад установлений ліміт каси протягом 10-ти робочих днів (замість 5-ти), включаючи день одержання готівки в банку [1].

Стосовно ліміту в касі: установи чи підприємства мають право здійснювати розрахунок ліміту каси самостійно. Для розрахунку обирається певний проміжок часу і прораховується підприємством, оптимальна сума і може бути їхнім лімітом.

Таким чином, Положення №148 про ведення касових операцій у національній валюті в Україні полегшує роботу ведення касових операцій і касира. Зменшує натиск на оприбуткування виручки у касі таким чином, що дозволяє зменшити штрафи за невчасне оприбуткування виручки, перевищення ліміту каси чи невчасне звітування.

Література:

1. Положення "Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні" від 29 грудня 2017 року №148 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17
2. Постанова Правління Національного банку України "Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні" від 29 грудня 2017 року № 148. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17

Корінько М.Д.,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри аудиту,
Юдін А.І.,
студент,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ

ОБЛІК І АУДИТ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Питання обліку основних засобів займає суттєве місце в організації господарського контролю на підприємстві.

Проблеми обліку та аудиту основних засобів досліджувало багато вчених, такі як: Бутинець Ф.Ф., Лишиленко О.В., Огійчук М.Ф., Новіков І.Т., Рагуліна І.І [1-3]. Однак, в сучасних умовах, коли відбувається перехід великої кількості підприємств і організації України з обліку за Національними стандартами (положеннями) бухгалтерського обліку на Міжнародні стандарти фінансової звітності, проблематика обліку і аудиту основних засобів потребує подальшого вивчення та дослідження.

Серед етапів обліку основних засобів виділяється надходження їх на підприємство. Саме на цьому етапі відбувається формування вартості основних засобів, що є основою для подальшого обліку даних об’єктів. На сформованій вартості базується розрахунок амортизаційних відрахувань, що є складовою виробничої собівартості продукції компанії, або частиною загальногосподарських витрат. З метою забезпечення достовірності інформації для здійснення управління доцільно приділити увагу питанню обрання відповідної моделі подальшої оцінки основних засобів. Саме такий підхід забезпечує ринкову вартість для використання в системі обліку та управління підприємницькою діяльністю. Від сукупності вищевказаних факторів (вартість, модель подальшої оцінки основних засобів) буде залежати достовірність відображення залишкової вартості основних засобів в обліку та фінансовій звітності компанії.

Порядок обліку надходження, використання та вибуття основних засобів в Україні регулює Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби". Так, відповідно до цього П(С)БУ, основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).[5]

Надходження будь-якого основного засобу починається з процедури оцінки об’єкта та формування первісної вартості, яка складається з усіх прямих витрат, що необхідно понести у зв’язку з придбанням основного засобу та доведенням його до стану готовності к використанню. Первісна вартість об’єкта капіталізується (збирається) по дебету рахунку 15 "Капітальні інвестиції".

Після того, як первісна вартість повністю складена, а об’єкт готов до використання в господарській діяльності, проводиться процедура введення основного засобу в експлуатацію. При цьому складається Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (форма №ОЗ-1, затверджена наказом Мінстату України від 29.12.95 р. № 352). В бухгалтерському обліку операція з введення в експлуатацію оформлюється проводкою дебет рахунку 10 «Основні засоби» (за відповідним субрахунком в залежності від групи, до якої відноситься об’єкт) та кредит рахунку 15 "Капітальні інвестиції" (на якому раніше буда сформована первісна вартість основного засобу).

Подальша оцінка об’єктів основних засобів проводиться на базі однієї з двох передбачених П(С)БО 7 моделей: за первісною вартістю або за переоціненою вартістю. В першому випадку, залишкова (балансова) вартість об’єкта визначається як різниця між первісною вартістю та накопиченим зносом, який складається з усіх амортизаційних відрахувань по об’єкту. Нарахування амортизації здійснюється протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, який встановлюється підприємством (у розпорядчому акті). В другому випадку, залишкова вартість об’єкта основних засобів коригується (в більшу або меншу сторону) відповідно до справедливої вартості. При цьому, по об’єкту все одно проводять амортизаційні відрахування та накопичується знос.

Вибір моделі подальшої оцінки основних засобів (по кожній групі окремо) має бути зафіксований у наказі про облікову політику підприємства.

Основними завданнями аудиту основних засобів є:

- законність введення засобів до складу необоротних активів;
- встановлення порядку класифікації основних засобів;
- виявлення порядку оцінки необоротних активів;
- виявлення порядку руху основних засобів;
- установлення порядку ведення синтетичного і аналітичного обліку основних засобів;

- вивчення порядку відображення в обліку капітальних інвестицій;
- встановлення порядку нарахування амортизації та зносу основних засобів;
- виявлення порядку відображення ремонту основних засобів [3].

Джерелами інформації для аудиту основних засобів є: баланс (звіт про фінансовий стан), звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід), звіт про рух грошових коштів, аналітичні та синтетичні регістри обліку основних засобів (Головна книга, відомості аналітичного обліку капітальних інвестицій, оборотно-сальдові відомості по рахунку 10 "Основні засоби" та 13 "Знос (амортизація) необоротних активів"), первинні документи з обліку основних засобів: інвентарні картки, акти приймання-передачі, введення в експлуатацію, ліквідації, відомості нарахування амортизації, розпорядчі документи щодо проведення переоцінок.

Література:

1. Бутинець Ф.Ф. Аудит: підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів / Бутинець Ф.Ф. – Житомир: ПП "Рута", 2006. - 512 с.
2. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік: Підручник /Лишиленко О.В. – Київ: ТОВ "Центр учбової літератури", 2011. - 735 с.
3. Огійчук М.Ф. Аудит: організація і методика: Навч. посібник / Огійчук М.Ф., Новіков І.Т., Рагуліна І.І. – К.: Алерта, 2012. – 664 с.
4. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" № 996 - XIV від 16.07.99 р.: редакція від 01.01.2018 р. / Верховна Рада України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. №92: редакція від 05.01.2018 р. / Міністерство фінансів України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00

Лаврова О.О.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки, фінансів, обліку і аудиту
Андрушкевич Н.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту,
Черкаська філія ПВНЗ "Європейський університет",
м. Черкаси

КОНЦЕПЦІЯ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОЇ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В КОМЕРЦІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

З метою забезпечення ефективності діяльності комерційні організації повинні створювати систему управління, що дозволяє здійснювати моніторинг і управління ризиками. Разом з тим, система бухгалтерського обліку комерційної організації не відповідає цьому завданню, так як управління ризиками здійснюється у відриві від системи бухгалтерського обліку. Це визначає необхідність розвитку аналітичної системи бухгалтерського обліку, що забезпечує інформацією для управління ризиками менеджерів всіх рівнів. Процес управління ризиками повинен відповідати стратегічним завданням розвитку організації з урахуванням забезпечення економічної безпеки бізнесу.

В сучасних умовах особливе значення набуває ризик-орієнтований підхід у бухгалтерському обліку. Сучасна інформаційна система не може обмежуватися тільки інформуванням зацікавлених користувачів про ризики. Вона повинна дати оцінку їх можливого впливу на майнове і фінансове становище організації та фінансові результати діяльності. Крім того, вибір і формування облікової політики організації, розкриття і подання інформації у звітності також вимагає аналізу впливу ризиків.

У системі бухгалтерського обліку виокремлюють два види ризику, що мають різну економічну природу:

- інформаційні ризики, пов'язані з спотворенням інформації в системі бухгалтерського обліку. Наслідком чого є викривлення інформації про майновий, фінансовий стан та результати діяльності комерційної організації;
- підприємницькі ризики, інформація про наслідки яких також знаходить відображення в бухгалтерському обліку і бухгалтерської (фінансової) звітності. Підприємницький ризик визначається сукупним впливом факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, як результат взаємодії цих факторів [1].

Рішення, що приймаються в системі ризик-менеджменту щодо управління ризиками, можуть бути відображені в системі бухгалтерського обліку як факти господарського життя комерційної організації, що роблять вплив на всі види активів, зобов'язань, і їх джерела. Факти господарського життя, що характеризують підприємницькі ризики поділяються на фактичні і можливі.

Фактичні факти господарського життя характеризують події, які вже відбулися, а можливі пов'язані з подіями, настання яких можливе в майбутньому. В бухгалтерському обліку повинні бути знайдені способи відображення в інформаційній системі цих подій за рахунок вибору та обґрунтування способів обліку в обліковій політиці; використовуваних методів оцінки об'єктів; створення резервів (майбутніх витрат, оціночних резервів); визнання доцільності витрат на зниження наслідків ризиків та ін.

Інформація, сформована у бухгалтерському обліку, використовується на усіх етапах прийняття управлінських рішень.

Організацію інформаційного забезпечення управління підприємницькими ризиками можна здійснити на основі обґрунтування реалізації стратегії розвитку організації і взаємодії системи ризик-менеджменту і системи бухгалтерського обліку.

У системі бухгалтерського обліку має створюватися інформаційне забезпечення управління ризиками. Для цього необхідно ідентифікувати, класифікувати і оцінити факти господарського життя, пов'язані з ризиком, і виділити об'єкти бухгалтерського обліку, вартість яких змінюється під впливом ризику. Зміст процедур оцінки ризику в системі бухгалтерського обліку можна представити наступним чином [2]:

- ідентифікація і класифікація фактів господарського життя, пов'язаних з ризиками;
- оцінка вірогідності отриманих або втрачених вигод, асоційованих з ризиками;
- вибір та обґрунтування способів обліку об'єктів в обліковій політиці у відповідності з завданнями управління ризиками;
- вибір методичного інструментарію управління ризиками в бухгалтерському обліку: резервування, оцінка поточної ринкової вартості, переоцінка, зміна оціночних значень та ін.;
- оцінка зміни вартості об'єктів бухгалтерського обліку під впливом ризику.

Для формування ризик-орієнтованої системи бухгалтерського обліку є доцільним визначення видів ризиків, які впливають на діяльність організації, а отже, і на її фінансове становище.

По кожному виду ризиків у річній бухгалтерській звітності розкривається інформація про такі якісні характеристики господарської діяльності організації, як:

- схильність до організації ризиків та причини їх виникнення;
- концентрація ризику (опис конкретної загальної характеристики, яка відрізняє кожну концентрацію (контрагенти, регіони, валюта розрахунків і платежів, ін.));
- механізм управління ризиками (цілі, політика, застосовуються процедури в області управління ризиками і методи, використовувані для оцінки ризику, тощо);
- зміни порівняно з попереднім звітним роком.

Інформація про фінансові ризики відображається з розподілом на наступні групи таких ризиків: ринкові ризики, кредитні ризики, ризики ліквідності, правової та страхової ризики [3]. Далі наводиться інформація про приведену вартість фінансових зобов'язань, про їх справедливу вартість, якщо вона відрізняється від приведеної вартості і практично визначається на звітну дату. Розкривається інформація щодо виданих забезпечень, будь-яких наявних обмежень щодо використання в запланованих цілях неоплачених активів. У разі якщо існує ризик початку процедури банкрутства або ліквідації організації, то він розкривається в даній групі ризиків.

Отже, заходи з ідентифікації та оцінки ризиків у системі бухгалтерського обліку буде сприяти підвищенню ефективності діяльності комерційної організації, а, отже, поліпшенню фінансового положення.

Література:

1. Дерун І.А. Ідентифікація ризиків в системі бухгалтерського обліку підприємства / І.А. Дерун // Економічний часопис - XXI. – 2016. – №159(5–6). – С. 97–100.
2. Камінська Т.Г. Облікове забезпечення управління фінансовими ризиками / Т.Г. Камінська, О.М. Колеснікова // Облік та фінанси. – 2014. – №1. – С. 20–25.
3. Шевельов А.Є., Шевельова О.В. Ризики в бухгалтерському обліку: [навч. посіб.] / А.Є. Шевельов, О.В. Шевельова; 2-ге вид. – М.: КНОРУС, 2011. – 304 с.

Шендригоренко М.Т.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг

АУДИТ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ЗА ТОВАРИ, РОБОТИ, ПОСЛУГИ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Діяльність суб’єкта господарювання пов’язана з виникненням, погашенням товарної кредиторської заборгованості, стан і зміни якої визначені відповідною організацією розрахунків з постачальниками та підрядниками, що, в свою чергу, суттєво впливає на фінансовий стан підприємства в цілому, визначаючи його платоспроможність й ділову активність. Тому важливою складовою системи контролю (внутрішнього аудиту) на підприємстві є перевірка його зобов’язань та розрахунків, дані якої дозволяють забезпечити необхідною інформацією керівництво для прийняття своєчасних і

обґрунтованих управлінських рішень щодо дотримання фінансової дисципліни та запобігання штрафних санкцій за її порушення.

Загалом, проблеми аудиту, управління кредиторською заборгованістю вивчали і досліджували науковці: С.В. Візіренко [2], А. Гасіч [3], І.Т. Новіков [1], М.Ф. Огійчук [1] І.І. Рагуліна [1] та інші. Однак ретельні дослідження методики внутрішнього аудиту складових кредиторської заборгованості свідчить, що вона не адаптована до вимог сьогодення. І як наслідок, дана обставина потребує поглибленого дослідження і обґрунтування пропозиції щодо удосконалення організації аудиторської перевірки кредиторської заборгованості.

Метою внутрішнього аудиту є визначення фактичного стану кредиторської заборгованості на підприємстві, виявлення та попередження тих факторів і умов, які негативно впливають на виконання прийнятих управлінських рішень.

Вважаємо, що завданнями внутрішнього аудиту кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги має бути:

- контроль своєчасності виконання договірних зобов'язань;
- перевірка своєчасності і повноти розрахунків з постачальниками та підрядниками за отримані товари, виконані роботи, надані послуги;
- перевірка вірності ведення аналітичного обліку розрахунків з розрахунків з постачальниками та підрядниками;
- контроль організації та ведення синтетичного обліку поточних зобов'язань;
- контроль стану інвентаризаційної роботи на підприємстві;
- контроль реальності і обґрунтованості величини кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги;
- перевірка дотримання порядку списання кредиторської заборгованості, строк позовної давності якої минув;
- перевірка правильності відображення кредиторської заборгованості по статтям балансу.

Ці питання вивчаються внутрішнім аудитором, надається їх оцінка в аналітичній частині аудиторського висновку, а також викладаються пропозиції щодо усунення виявлених порушень і відхилень від встановлених правил ведення обліку.

Як відомо, основним документом, який визначає правовий режим розрахункових взаємовідносин постачальників і підприємств - споживачів щодо постачання товарно – матеріальних цінностей, є договір. В зв'язку з цим, внутрішній аудитор повинен дослідити договірні відносини, зокрема, визначити обґрунтованість і правильність оформлення договорів, проектно-кошторисної документації, тощо.

На нашу думку, ретельно має перевірятися повнота постачання товарно-матеріальних цінностей постачальником. Для цього аудитором мають досліджуватися за формою і змістом супровідні документи. Далі необхідно перевірити повноту оприбуткування товарно - матеріальних цінностей шляхом

співставлення даних супровідних документів з даними документів на їх оприбуткування.

Внутрішній аудитор в процесі перевірки складає робочі документи, інформація із яких слугуватиме основою для формування думки у аудиторському висновку та звіті. Структура робочих документів у кожного внутрішнього аудитора особиста, враховуючи досвід та особливості діяльності підприємства. В якості рекомендації пропонуємо складання наступної таблиці.

Таблиця 1. Перевірка повноти та своєчасності оприбуткування матеріальних цінностей, які надійшли від постачальників (період, що підлягає внутрішньому аудиту)

Постачальник	Згідно даних супровідних документів постачальника			Згідно даних документів на оприбуткування			Відхилення по		
	кількість, шт.	сума, грн.	дата	кількість, шт.	сума, грн.	дата	кількості, шт.	сумі, грн.	даті, дні

Так, шляхом перевірки записів у обліковому регістрі по рахунку 63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками" й розрахунково-платіжних документах виявляють дату виникнення та характер кожної операції, правильність застосування цін, тарифів і торгових націнок, повноту оприбуткування матеріальних цінностей, своєчасність розрахунків і обґрунтування пред'явлених претензій. У разі необхідності внутрішньому аудитору доцільно застосовувати контрольну інвентаризацію товарно - матеріальних цінностей, що надійшли, зустрічну звірку розрахунково-платіжних документів і документів щодо оприбуткування цінностей. Таку саму зустрічну звірку документів і облікових записів можна зробити й у постачальників.

У всіх випадках слід встановити реальність кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги її відповідність даним фінансової звітності.

Література:

1. Огійчук М.Ф. Аудит: організація і методика / М.Ф. Огійчук, І.Т. Новіков, І.І. Рагуліна: навч. посібник. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Алерта, 2012. – 664 с.
2. Візіренко С.В. Удосконалення аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками / С.В. Візіренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/554/1/Vizirenko_Improving%20audit%20of%20payments.pdf.
3. Гасіч А. Аудит із постачальниками та покупцями / А. Гасіч [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.iag.com.ua/files//Stattya___Gasich_A.pdf

Ткачук І.М.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і аудиту,
Луцький національний технічний університет,
м. Луцьк

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ПІДҐРУНТЯ КОНТРОЛЮ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ

Основним уповноваженим органом, який реалізує державну політику у сферах з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю є Державна служба України з питань праці (далі – Держпраці). Також повноваженнями щодо здійснення контролю за додержанням законодавства про працю, зокрема з питань своєчасної та у повному обсязі оплати праці, додержання мінімальних гарантій в оплаті праці, оформлення трудових відносин, наділені виконавчі органи міських рад міст обласного значення та сільських, селищних, міських рад об'єднаних територіальних громад.

У процесі здійснення контролю уповноважені особи територіальних органів Держпраці, а саме інспектори з праці, керуються Законом України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності". Адже саме даним Законом у ст. 2 визначено, що заходи контролю здійснюються органами державного нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю та зайнятість населення у встановленому даним Законом порядку з урахуванням особливостей, визначених законами у відповідних сферах та міжнародними договорами [1].

В Україні у 20004 році відповідними законами ратифіковані Конвенція Міжнародної організації праці № 81 про інспекцію праці у промисловості й торгівлі [2] та Конвенція Міжнародної організації праці № 129 про інспекцію праці в сільському господарстві [3], які є тими міжнародними договорами що визначають особливості здійснення державного контролю за додержанням законодавства про працю та повноваження державних інспекторів праці у процесі контролю.

Варто відмітити, що протягом 2017 року відбувалось формування та приведення у відповідність низки нормативно-правових актів, які визначають основні аспекти нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю та зайнятість населення.

Так, Постановою КМУ № 295 від 26.04.2017 р. затверджено:

- Порядок здійснення державного контролю за додержанням законодавства про працю (визначає процедуру здійснення державного контролю за додержанням законодавства про працю юридичними особами (включаючи їх структурні та відокремлені підрозділи, які не є юридичними особами) та фізичними особами, які використовують найману працю);

- Порядок здійснення державного нагляду за додержанням законодавства про працю (визначає основні завдання та процедуру здійснення Держпраці та її територіальними органами державного нагляду за додержанням законодавства про працю).

Для суб'єктів господарювання особливо важливим є Порядок здійснення державного контролю за додержанням законодавства про працю [4], оскільки ним регламентовано питання:

1) проведення інспекційних відвідувань та організації невиїзних інспектувань;

2) складення акта, припису та прийняття рішень за результатами інспекційного відвідування, невиїзного інспектування;

3) застосування заходів впливу у зв'язку з порушенням законодавства про працю, оскарження припису або вимоги;

4) забезпечення суб'єктів господарювання та його працівників інформацією та консультаціями щодо найбільш ефективних способів дотримання законодавства про працю.

З 11 серпня 2017 року механізм інформаційної взаємодії Держпраці, Пенсійного фонду України, Державної фіскальної служби України про відомості, що містять ознаки використання праці неоформлених працівників та порушень законодавства про працю, між суб'єктами інформаційного обміну з метою забезпечення реалізації їх повноважень визначає Порядок обміну інформацією про відомості, що містять ознаки використання праці неоформлених працівників та порушень законодавства про працю [5].

Форми документів, що складають при здійсненні заходів державного нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, зайнятість населення, зайнятість та працевлаштування інвалідів затверджено Наказом Мінсоцполітики від 18.08.2017 № 1338. Особливо цінним у даному наказі є представлені регламентовані форми документів, які містять перелік питань контролю стосовно додержанням законодавства про працю та надають можливість провести внутрішній контроль дотримання законодавства про працю суб'єктами господарювання самостійно та бути готовими до інспекційних відвідувань інспекторами праці.

Варто пам'ятати, що за недотримання вимог чинного законодавства України про працю суб'єкт господарювання може бути притягнутий до адміністративної, фінансової та кримінальної відповідальності.

Література:

1. Закон України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності" від 05.04.2007 р. № 877-V
2. Конвенція Міжнародної організації праці № 81 1947 року про інспекцію праці у промисловості й торгівлі ратифікована Законом України № 1985-IV від 08.09.2004 р.

3. Конвенція Міжнародної організації праці № 129 1969 року про інспекцію праці в сільському господарстві ратифікована Законом України № 1986-IV від 08.09.2004 р.
4. Постанова КМУ "Деякі питання реалізації статті 259 Кодексу законів про працю України та статті 34 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні"" від 26.04.2017 р. № 295
5. Порядок обміну інформацією про відомості, що містять ознаки використання праці неоформлених працівників та порушень законодавства про працю затверджено постановою ПФУ від 29.05.2017 р. №11-1

Жук О.С.,
кандидат економічних наук,
асистент кафедри економіки та фінансів підприємства,
Буря Г.А.,
студент,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ В НЕПРИБУТКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

Неприбуткова організація (непідприємницька організація, некомерційна організація), скорочено НПО — юридична особа, метою діяльності якої не є отримання прибутку для його наступного розподілу між учасниками цієї організації. Це можуть бути муніципалітети, суспільні лікарні, релігійні й інші організації, діяльність яких не спрямована на одержання прибутку [1].

Специфіка обліку неприбуткових організацій обумовлена відсутністю ведення ними виробничо-господарської діяльності в розумінні економічної теорії, і відповідно пов’язаних з цим процесів реалізації. Особливу увагу необхідно приділити цільовому фінансуванню і його обліку.

За Законом "Про затвердження Порядку ведення Реєстру неприбуткових установ та організацій" неприбуткові організації поділяються за такою структурою:

- громадські об’єднання;
- політичні партії;
- релігійні організації;
- благодійні організації;
- пенсійні фонди;
- спілки;
- житлово-будівельні кооперативи [2].

Бухгалтерський облік неприбуткових організацій має такі особливості:

- такі організації для обліку витрат можуть використовувати тільки рахунки класу 8, не застосовуючи рахунки 9 класу;

- надходження коштів у вигляді благодійних внесків відображається за кредитом рахунку 48 "Цільове фінансування і цільові надходження". За дебетом рахунку 48 відображається визнання фінансування доходом і повернення невикористаних сум. Аналітичний облік коштів цільових надходжень ведеться за їх призначенням і джерелами надходжень;
- визначення доходу при цільовому фінансуванні регулюється П(С)БО 15 "Дохід": цільове фінансування не визнається доходом доти, поки не існує підтвердження того, що воно буде отримане та підприємство виконає умови щодо такого фінансування [3].

З кінця 2016 року набули чинності такі зміни**:**

- фінансування видатків на утримання неприбуткової організацій, реалізації мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених її установчими документами, не вважається розподілом отриманих доходів (прибутків) або їх частини.
- релігійним організаціям дозволено використовувати свої доходи на здійснення неприбуткової (добродійної) діяльності, передбаченої законом для таких організацій, у тому числі надання гуманітарної допомоги, здійснення благодійної діяльності, милосердя.
- підставою для виключення неприбуткової організації з Реєстру неприбуткових установ та організацій є встановлення контролюючим органом факту використання доходів (прибутків) для інших цілей.

Специфіка складу доходів неприбуткових організацій обумовлює специфіку відображення їх в обліку, що потребує розкриття особливостей кожного виду доходу та визначення кореспонденції рахунків для їх обліку. Потребує вирішення на методологічному рівні питання фінансової звітності неприбуткових організацій. На сьогодні основною формою звітності в них є Звіт про використання доходів неприбуткової організації [4].

Література:

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.
2. Постанова КМУ "Про затвердження Порядку ведення Реєстру неприбуткових установ та організацій, включення неприбуткових підприємств, установ та організацій до Реєстру та виключення з Реєстру" від 13 липня 2016 р. № 440. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/440-2016-%D0%BF.
3. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо уточнення окремих положень про оподаткування неприбуткових організацій» від 6 жовтня 2016 року № 1667-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1667-19.

4. Пилипенко О.М, Голова управління ДФС у Черкаській області, "Звітність неприбуткових організацій". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ck.sfs.gov.ua/data/material/000/212/286349/Tezi_Pilipenko.pdf.

Кондратюк О.М.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Євдокімова Д.Є.,
студентка,
Донецький національний університет
економіки та торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг

ОБЛІК ПЕНСІЙНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

У зарубіжній обліковій практиці питання виникнення зобов'язань по пенсійних виплатах є актуальним. Воно пов'язане з реалізацією програм пенсійного забезпечення працівників по закінченні трудової діяльності. Облік та звітність і щодо програм пенсійного забезпечення регламентуються Міжнародними Стандартами Бухгалтерського Обліку 19 "Виплати працівникам" та 26 "Облік та звітність щодо програм пенсійного забезпечення".

Програми пенсійного забезпечення – це угоди між підприємством і його працівниками, за якими підприємство зобов'язується виплачувати пенсії працівникам по закінченні трудової діяльності. Більшість програм передбачають створення окремих пенсійних фондів за рахунок внесків підприємств і працівників з метою здійснення щомісячних виплат працівникам після їх виходу на пенсію та інших виплату – в разі смерті або непрацездатності [1, с. 85].

Залежно від економічної сутності існує два види програм пенсійного забезпечення: програми з визначеним внеском і програми з визначеною виплатою.

Програми з визначеною виплатою – це програми пенсійного забезпечення, згідно з якими суми, які щороку сплачуються підприємством до пенсійного фонду, повинні забезпечити зобов'язання з виплати пенсій у майбутньому. Вони визначаються виходячи з існуючої чисельності працівників у поточному році. Для розрахунку суми щорічних виплат до пенсійного фонду необхідно здійснити оцінку зобов'язань по пенсійних виплатах, які виникають за цією пенсійною програмою. Ця оцінка проводиться актуарієм з урахуванням таких чинників:

- майбутні підвищення виплат та темпи інфляції;
- згода щодо збільшення пенсійних платежів;

- -зміни в чисельності працівників внаслідок приєднання до даної пенсійної програми та виходу з неї;
- доходність пенсійних інвестицій та інших [2, с. 256].

Визначені виплати до пенсійного фонду здійснюються підприємством протягом всього терміну надання послуг працівниками, що залишилися, але при цьому необхідне проведення коригувань сум пенсійних коштів. Отже, за пенсійними програмами з визначеною виплатою сума виплат до пенсійного фонду за поточний рік залежить від затвердженої суми майбутніх виплат пенсій.

Програми з визначеним внеском – це програми пенсійного забезпечення, відповідно до яких суми, що підлягають виплаті у вигляді пенсій, визначаються на основі внесків до пенсійного фонду з урахуванням інвестиційного доходу від них. За цих умов пенсійні зобов'язання підприємства обмежуються сумою, яку воно погоджується щорічно вносити до пенсійного фонду. Величина цієї суми для поточного року визначається угодою між підприємством і працівниками або рішенням ради директорів. Отже, сума виплат пенсій залежатиме від величини накопичених внесків.

Облік пенсійних зобов'язань ведеться на балансовому, пасивному рахунку "Заборгованість з пенсійних зобов'язань" [3]. По кредиту рахунка відображається нарахування/визнання пенсійних зобов'язань, а по дебету – їх погашення. На суму відрахувань на пенсійне забезпечення складається бухгалтерське проведення:

Дебет рахунка "Витрати на пенсійне забезпечення"

Кредит рахунка "Заборгованість з пенсійних зобов'язань"

Погашення заборгованості з пенсійних зобов'язань відображається таким бухгалтерським записом:

Дебет рахунка "Заборгованість з пенсійних зобов'язань"

Кредит рахунка "Грошові кошти"

Досліджено особливості нарахування пенсійних зобов’язань за межами України.

Ірландія. Для великих компаній пенсійні схеми будуються на основі "допомоги певного розміру", внески на утворення якого перераховуються в окремий пенсійний фонд.

Греція. Існує дуже мало діючих пенсійних схем, пов'язаних з компаніями, проте закон передбачає виплату окремих коштів працівникам, які звільняються у зв'язку з виходом на пенсію.

Данія. Законодавством вимагається, щоб пенсійні питання вирішувалися через страхові компанії, і тільки директори можуть вирішувати свої пенсійні схеми безпосередньо в компанії. Тому спеціальних бухгалтерських правил не існує.

Італія. Державні пенсії залежать від величини заробітку та відрахувань компаній. Витрати на ці потреби відносяться по мірі їх виникнення на показники звіту про прибутки і збитки [3].

Отже, можна зробити висновки, що облік пенсійних зобов'язань в різних країнах неоднозначний, існують різні підходи до того, наскільки точно слід встановлювати пенсійні зобов'язання і в якій мірі вони повинні бути забезпечені платежами в окремі пенсійні фонди.

Література:

1. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ПП "Рута", 2015. – 279 с.
2. Данилюк О.І. Теоретическая сущность понятий "пенсия" и "пенсионное обеспечение" / О.І. Данилюк // Науковий вісник НЛТУ України: наук. періодичний журнал. – 2012. – Вип. 22. – С. 261.
3. Облік зобов'язань із пенсійних виплат – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ua-referat.com/Облік_зобов_язань_із_пенсійних_виплат

Олійник Є.В.,
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри обліку і фінансів
Пінчук А.О.,
студентка,
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського,
м. Кременчук

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ В ЕПОХУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

XXI століття – це століття інформаційних технологій. За допомогою комп'ютерної техніки та відповідного програмного забезпечення автоматизуються різні види діяльності будь-якого підприємства. Це значно полегшує ведення бухгалтерського обліку, а саме розрахунку фінансового результату суб'єкта господарювання.

Фінансовий результат є основною метою діяльності кожного підприємства. Адже, він відображає всі сторони діяльності, а саме ефективність системи управління, контроль за рівнем витрат та рівнем цін за якими реалізуються товари або послуги, рівень забезпеченості фінансовими ресурсами та раціональне їх використання. Отже, правильне і достовірне відображення відіграє важливу роль в функціонуванні господарюючого суб'єкта, що підтверджує актуальність даної теми.

На ринку інформаційних технологій існує безліч комп'ютерних систем бухгалтерського обліку (КСБО), такі як: 1С:Підприємство, ПАРУС, ГАЛАКТИКА, ОМЕГА та багато інших. Дані програми дозволяють виконувати окремі операції, пов'язані з опрацюванням інформації за незначний період часу.

В тому числі формування фінансового результату за допомогою КСБО виконується за допомогою двох дій.

Перш за все, перед тим як визначити фінансовий результат необхідно зібрати і зареєструвати первинні дані в системі. Далі формуються облікові реєстри в програмі, а саме: Журнал господарських операцій, синтетичні та аналітичні рахунки, довідники аналітичних об’єктів. В результаті заключним етапом є отримання фінансових результатів за звітний період на основі введених даних.

КСБО дозволяє якісно і швидко вести облік фінансових результатів. Також за допомогою КСБО виконується автоматичне заповнення форм фінансової звітності. Це дозволяє підприємству надавати користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства, що відповідає вимогам Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" [1].

На основі фінансових результатів приймаються управлінські рішення, тож для прийняття ефективних рішень необхідно отримувати оперативну та актуальну інформацію за певний період часу. Та завдяки КСБО це можливо у будь-який період часу, а не тільки на кінець звітного періоду.

Отже, в епоху "інформації та високих технологій" ведення обліку з використанням сучасних комп’ютерних облікових програм має певні особливості. Вони підвищують оперативність ведення обліку, збільшують рівень його деталізації, посилюють контроль за достовірністю та правильність облікової інформації на всіх етапах її обробки та складанні звітності. Так, комп’ютерні системи бухгалтерського обліку значно полегшують роботу бухгалтера, але зрештою не заміняє його. Можливі технічні проблеми з роботою бухгалтерських програм, що може призвести до втрати даних, тож необхідно створювати резервні дані для збереження інформації та тим самим запобігти її втрати.

Література:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності": затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13.

Киркач С.М.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри банківської справи,
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця,
м. Харків

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТАПІВ ЗУПИНЕННЯ РЕЄСТРАЦІЇ ПОДАТКОВИХ НАКЛАДНИХ/РОЗРАХУНКІВ КОРИГУВАННЯ

Податок на додану вартість (далі – ПДВ) – це основний непрямий податок, який є головним фінансовим джерелом поповнення державного бюджету України. Разом із цим, ПДВ є основним "корупційним" податком нашої держави. Саме тому, з метою припинення зловживання щодо формування незаконного податкового кредиту недобросовісними платниками податків у липні 2017 року було запроваджено механізм зупинення реєстрації податкових накладних / розрахунків коригувань (далі – ПН/РК). Проте, перша спроба механізму замість подолання наявних проблем здебільшого спричинила появу нових. Проаналізувавши недосконалість механізму зупинення реєстрації ПН/РК органи державної фіскальної служби України (далі – ДФСУ) у березні 2018 року запровадили оновлений. Розглянемо більш детально оновлений механізм, зокрема, етапи зупинення реєстрації ПН/РК.

Моніторинг (аналіз) ПН/РК – це визначення наявності ризиків порушення норм податкового законодавства, за результатом якого реєстрація ПН/РК може бути зупинена. ПН/РК, подана на реєстрацію в єдиний реєстр податкових накладних (далі – ЄРПН), проходить певні етапи моніторингу (аналізу), а саме:

І етап – відсікаючі ознаки (визначені постановою КМУ № 117 від 21.02.2018 р.): а) ПН/РК відповідає відсікаючим ознакам – ПН/РК реєструється; б) ПН/РК не відповідає відсікаючим ознакам – ІІ етап.

ІІ етап – критерії ризиковості платника податку (визначені у листі ДФСУ № 959/99-99-07-18 від 21.03.2018 р. за погодженням з МФУ): а) платник відповідає критеріям ризиковості – реєстрація ПН/РК зупиняється; б) платник не відповідає критеріям ризиковості – ІІІ етап.

ІІІ етап – позитивна податкова історія платника податку (визначена у листі ДФСУ № 960/99-99-07-18 від 21.03.2018 р. за погодженням з МФУ): а) платник має хоча б один з критеріїв позитивної податкової історії – реєстрація ПН/РК; б) платник не має жодного з критеріїв позитивної податкової історії – IV етап.

IV етап – критерії ризиковості здійснення операцій (визначені у листі ДФСУ № 959/99-99-07-18 від 21.03.2018 р. за погодженням з МФУ): а) ПН/РК відповідає критеріям ризиковості здійснення операцій – зупинення реєстрації ПН/РК; б) ПН/РК не відповідає критеріям ризиковості здійснення операцій – реєстрація ПН/РК.

Розглянемо більш детально критерії та сутність кожного з перелічених

вище етапів:

І етап – ПН/РК не підлягають моніторингу у разі відповідності таким відсікаючим ознакам: ПН/РК не видається отримувачу або звільнена від оподаткування; обсяг постачання (без врахування ПДВ) у поточному місяці з урахуванням поданої на реєстрацію ПН/РК < 500 тис. грн. та директор – директор ≤ ніж у 3-х платників ПДВ; одночасно: 1) сума ПДВ у ПН/РК, зареєстрованих у звітному періоді з урахуванням поданої на реєстрацію <, ніж добуток максимальної суми ПДВ у ПН/РК, зареєстрованих за останні 12 місяців, що передують місяцю складання ПН/РК та 1,4; 2) податкове навантаження (відношення суми податків, зборів, ЄС (крім імпортного ПДВ), сплачених за останні 12 місяців, що передують місяцю складання ПН/РК та загальної суми постачання на митній території за ставкою 0, 7, 20 % за останні 12 місяців, що передують місяцю складання ПН/РК) перевищує 0,03. Значення показника податкового навантаження за останні 12 календарних місяців обраховується ДФСУ станом на 01 число поточного місяця та кожного 10 числа відображається в електронному кабінеті.

ІІ етап – До критеріїв ризиковості платника податку належать: платника податків зареєстровано (перереєстровано) на недійсні (втрачені, загублені) та підроблені документи згідно наявної у ДФСУ інформації; платника податків зареєстровано (перереєстровано) з подальшою передачею у володіння чи управління неіснуючим, померлим, безвісті зниклим особам згідно наявної у ДФСУ інформації; платника податків зареєстровано (перереєстровано) фізичними особами, що не мали наміру провадити фінансово-господарську діяльність згідно інформації, що надана такими фізичними особами; платника податків зареєстровано (перереєстровано) та проваджено фінансово-господарську діяльність без відома й згоди його засновників та керівників згідно інформації, що надана такими засновниками та/або керівниками; наявний обвинувальний вирок суду щодо посадових осіб платника податків згідно ст. 205 ККУ згідно наявної у ДФСУ інформації; регіональні комісії можуть визначити платника податків ризиковим якщо: платник податків зареєстрований за адресою, що знаходиться на непідконтрольній території (АТО, Крим); дата реєстрації платника податків як платника ПДВ не перевищує 3 місяці з дати такої реєстрації; платник податків – юридична особа не має відкритих рахунків у банківських установах, крім рахунків в державній казначейській службі України (крім бюджетних установ); платник податків, посадова особа та/або засновник якого був посадовою особою та/або є службовою особою, якого ліквідовано як банкрута протягом останніх 3 років; платником податків не подано звітність з ПДВ за останні 2 звітні періоди за виключенням "порожніх" декларацій; платником податків не подано фінансову звітність за останній звітний період; наявна податкова інформація, що свідчить про наявність ознак здійснення платником податків ризикових операцій.

ІІІ етап – Платник податків має позитивну податкову історія, якщо від відповідає хоча б одному з критеріїв: у поточному місяці обсяг поставки на 1 покупця = платника ПДВ з урахуванням поданої на реєстрацію ПН/РК ≤

150 тис. грн.; за останні 6 місяців обсяг поставки за ПН/РК, що не видаються покупцю > 50 % загального обсягу поставки; за останні 6 місяців обсяг реалізації 1 коду товару/послуги > 50 % загального обсягу поставки; за будь-які 4 місяці з останніх 6-ти обсяг реалізації 1 коду товару/послуги > 20 % загального обсягу поставки; залишкова вартість основних фондів платника податку на прибуток на кінець останнього звітного періоду > 1 млн. грн. за умови, що з 01.01.2017 р. не було змін директора та засновник; наявність ≥ 200 га власних або орендованих земель або ≥ 0,5 га орендованих земель державної/комунальної власності станом на 01.01.2018 р.; сплата ЄСВ в розрахунку на 1 робітника > 1,5 * мінімальну заробітну плату * 22 % за останні 12 місяців за умови, що з 01.01.2017 р. не було змін директора та/або засновника; 5 млн. грн. < ЄСВ + податки + збори (крім імпортного ПДВ), що сплачені за останній звітний рік. ДФСУ розраховує показники для визначення позитивної податкової історії платника податку щомісяця до 10 числа місяці, що настає за звітним, та відображає їх в електронному кабінеті.

IV етап – До критеріїв ризиковості здійснення операцій належать: «0» РК, який виписано на платника податків, якщо відбувається зміна коду УКТ ЗЕД: за товарами – змінюються перші 4 цифри, а за послугами – перші 2 цифри за умови відсутності даних кодів в Таблиці платника податків; відсутня реєстрація в Реєстрі платників акцизного податку за умови реалізації палива; відсутні ліцензії (виробництво, опт, експорт/імпорт) за умови продажу алкоголю, пива, тютюнових виробів; одночасне настання трьох умов: 1) обсяг продажу за окремим кодом у ПН/РК, яку подано на реєстрацію ≥ X, де X = (1,5 * обсяг за цим окремим кодом (закупівля товарів/послуг + імпорт, за виключенням звільнених від оподаткування та тих, що оподатковуються за ставкою 0 %)) – обсяг продажу товарів/послуг за цим окремим кодом; 2) Z > 75 % * У, де У = загальний залишок товарів/послуг = (?!1,5?! * загальний обсяг по всіх (закупівля товарів/послуг + імпорт, за виключенням звільнених від оподаткування та тих, що оподатковуються за ставкою 0 %)) – загальний обсяг продажу всіх товарів/послуг. Z = Залишок ризикових товарів/послуг = (?!1,5?! * обсяг (закупівля ризикових товарів/послуг + імпорт, за виключенням звільнених від оподаткування та тих, що оподатковуються за ставкою 0 %)) – загальний обсяг продажу ризикових товарів/послуг; 3) відсутність необхідного коду товару/послуги у врахованій ДФС Таблиці даних платника податків.

Література:

1. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р., із змінами, внесеними 22.03.2018 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.
2. Порядки з питань зупинення реєстрації податкової накладної / розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних, затверджені Постановою КМУ № 117 від 21.02.2018 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/117-2018-п.

3. Лист ДФСУ Критерії ризиковості платника податку № 959/99-99-07-18 від 21.03.2018 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DFS04878.html.
4. Лист ДФСУ Перелік показників, що визначають позитивну податкову історію платника податку № 960/99-99-07-18 від 21.03.2018 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DFS04879.html.

Кондратюк О.М.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Омельченко В.С.,
студентка,
Донецький національний університет
економіки та торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

У сучасних умовах глобалізації ринків збуту та поширення зовнішньоекономічних зв’язків зростає необхідність забезпечення уніфікованих підходів до визначення і обліку дебіторської заборгованості суб’єктів господарювання різних країн. Тому вивчення зарубіжного досвіду з цього питання має першорядне значення [1, с. 544].

Методику обліку дебіторської заборгованості в зарубіжних країнах значні внески зробили відомі вітчизняні вчені І.Д. Бенько, О.С. Бондаренко, Ф.Ф. Бутинець, О.М. Губачова, В.І. Єфіменко, Л.І. Лук’яненко, В.Є Новицький, М.Р. Лучко та інші.

В міжнародному обліку під дебіторською заборгованістю компанії (receivables) розуміють зобов'язання покупців або інших контрагентів бізнесу перед компанією (наприклад, заборгованість по виплаті грошей за надання товарів або послуг). У цілому, вона поділяється на поточну, яка повинна бути погашена протягом одного року або одного операційного циклу, залежно від того, який термін більше, і непоточну (довгострокову) заборгованість. Міжнародні стандарти надають лише одне обмеження – "протягом одного року" [2, с. 957].

За кордоном щодо класифікації дебіторської заборгованості в балансі існують лише загальні правила, які носять рекомендаційний, а не директивний характер. При визначенні дебіторської заборгованості в зарубіжній та українській практиці не існує явних розбіжностей (табл. 1).

Проблема визнання дебіторської заборгованості за кордоном зумовлена головним чином використанням гнучкої системи численних знижок. Знижки, надані покупцеві, поділяються на дві великі групи:

1) торгові знижки – це відсоткові знижки від базової ціни;

2) знижки за оплату в строк – це знижки залежно від строку оплати.

Вітчизняна практика не передбачає виділення окремих рахунків для відображення наданої знижки. Зарубіжна система обліку дебіторської заборгованості по рахунках оцінюється та відображається у звітності за чистою вартістю реалізації, тобто за сумою грошей, яка може бути фактично отримана в майбутньому внаслідок погашення.

Таблиця 1. Порівняльна характеристика дебіторської заборгованості в країнах світу

Ознака	США	Естонія	Італія	Великобри-танія
1	2	3	4	5
Визнання дебіторської заборгованості	Визнається	Визнається	Визнається	Визнається
Оцінка дебіторської заборгованості та відображення в звітності	За чистою вартістю реалізації	За чистою вартістю реалізації	За чистою вартістю реалізації	За чистою вартістю реалізації
Визначення сумнівної дебіторської заборгованості	Метод нарахування резерву сумнівної заборгованості допускає розрахункову оцінку безнадійних боргів в кожному звітному періоді	Сума сумнівного боргу списується на витрати незалежно від того, застосовані до неї заходи по стягненню чи ні	Дозволено щорічно відносити на резерв сумнівних боргів - 0,5 % загального обсягу дебіторської заборгованості	Не передбачені уніфіковані методи розрахунку величини резерву сумнівних боргів
Безнадійна дебіторська заборгованість	Списання заборгованості може здійснюватись не тільки у випадку визнання її безнадійною	Не дивлячись на списання безнадійної дебіторської заборгованості на витрати, вона продовжує обліковуватися	Проводиться в індивідуаль-ному порядку	Проводиться в індивідуаль-ному порядку

Джерело: [3, с. 156].

Чиста вартість реалізації, як правило, відрізняється від юридично належної до оплати величини. За кордоном , наприклад, вона розраховується

шляхом підрахунку всієї дебіторської заборгованості за вирахуванням знижки та безнадійної дебіторської заборгованості. У цьому відношенні, згідно з принципом обачності, здійснюються два коригування: оцінюється та обліковується безнадійна дебіторська заборгованість; оцінюються можливі повернення товарів та враховуються раніше надані знижки. Списання заборгованості може здійснюватися не тільки у тому випадку, якщо її визнають безнадійною.

В зарубіжних підприємствах при списанні дебіторської заборгованості по рахунках можуть передавати свою дебіторську заборгованість третій особі, "ліквідувавши" її таким чином та отримавши певну суму грошей [4, с. 97].

Отже, облік дебіторської заборгованості у зарубіжних країнах має свої особливості та є дещо відмінним від вітчизняної практики . Відмінність полягає у застосуванні гнучкої системи знижок, яка є досить ефективна для приваблення покупців, а також для своєчасного погашення заборгованості дебіторами.

Література:

1. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах / Ф.Ф Бутинець – Житомир: ПП "Рута", 2002. – 544 с.
2. Глушач Ю.С. Особливості обліку дебіторської заборгованості в зарубіжних країнах / Ю.С. Глушач // Вісник НТУ "ХПІ". – 2012. – Вип. 51. – С. 152.
3. Береза С.Л. Класифікація дебіторської заборгованості: нові підходи / С.Л. Береза // Вісник ЖІТІ. – 2001. – Вип 14. – С. 156.
4. Палчей А.М. Особливості бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості у зарубіжних країнах / А.М. Палчей // Вісник Черкаського університету. – 2015. – Вип.12. – С. 97.

Рижа Т.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту,фінансів, банківської справи та страхування,
Баліцька Н.В.,
магістрант,
Хмельницький університет управління та права,
м. Хмельницький

ЗАСТОСУВАННЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Громадяни та юридичні особи усіх країн світу сплачують податки на державні потреби. Досконаліть методів і форм, за допомогою яких

відбувається процес утримання та надходження цих коштів до державного бюджету, свідчить про рівень розвитку держави.

У порівнянні з системами інших країн світу система оподаткування в Україні має певні недоліки. Це виявляється у постійних змінах у законодавстві, неоднозначності роз'яснень фіскальних органів стосовно визначення сум податків, їх адмініструванні. Не зважаючи на значну кількість змін, які відбулись у законодавстві нашої країни, на сьогоднішній день важливим залишається питання про зміни на державному та місцевих рівнях, які б надали новий поштовх інвестиційній активності на території нашої держави, посилили зацікавленість відображати реальний прибуток від здійснення господарської діяльності та відмовитись від тіньової економіки [1].

В Україні на сьогодні переважають фіскальна та контролююча функції в оподаткуванні. Проблема діючої системи оподаткування України полягає у тому, що наявний великий податковий тиск на платників податків, у тому числі і підприємців. Особливої актуальності це набуває для малих підприємств [3].

Мале підприємництво у сучасних умовах господарювання є невід'ємним елементом становлення ринкових відносин та розвитку національної економіки. Мале підприємництво потребує підтримки з боку держави, яка на сьогодні проявляється за допомогою фіскальних методів впливу через систему оподаткування. На сьогодні важливо виявити форми і методи підтримки суб'єктів малого підприємництва, у тому числі із застосуванням альтернативних систем оподаткування.

Дослідженням цієї проблематики займались вітчизняні науковці, серед яких як В.А. Ільяшенко, В.М. Кміть, С.І. Логвіновська, Н.М. Ногінова, М.Б. Судомир. Проте залишаються актуальними і потребують подальшого дослідження особливості застосування спрощеної системи оподаткування, її переваги та недоліки.

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності – особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених Податковим Кодексом України, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності [5]. Спрощена система оподаткування передбачає введення єдиного податку для суб'єктів підприємницької діяльності, які мають відповідні розміри їх параметрів. Єдиний податок – це податок, який вводиться замість декількох видів діючих прямих і непрямих податків і розраховується у встановленому розмірі від відповідних доходів його платників.

Сьогодні платники єдиного податку сплачують крім основного і ряд інших податків (податок на доходи фізичних осіб, єдиний соціальний внесок, податок на додану вартість, плату за землю, рентну плату та ін).

Спрощена система оподаткування має суттєві переваги над загальною системою оподаткування:

- підприємці платять фіксовану суму єдиного податку або суму у відсотках від обороту – 3% або 5% від доходу;

- ведеться спрощений облік доходів і витрат;
- підприємцями надається лише дві форми звітності – декларація платника єдиного податку та податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, і сум утриманого з них податку. Платники єдиного податку за ставкою 3% і 5% здають декларацію з податку на додану вартість.

Поряд з перевагами спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва, існують і певні недоліки, що стримують розвиток малого підприємництва в Україні:

- обмеження обсягів виручки, які дають право на використання спрощеної системи оподаткування;
- суми єдиного податку сплачуються авансом за звітний період (квартал). При цьому не враховується, чи буде фактично отримано дохід від здійснення такої діяльності;
- ставка податку є змінною в межах 10-20% від мінімальної заробітної плати і виноситься на розгляд місцевих органів самоврядування;
- постійна звірка обліку сплачених податків з податковими органами в цілях мінімізації ризиків нарахування штрафів за несвоєчасну сплату та/ або сплату не в повному обсязі сум єдиного податку, що складають 50% визначної суми податку за кожен період недоїмки перед бюджетом по даному виду податку;
- обмеження щодо здійснення господарської діяльності, пов'язаної з виробництвом, реалізацією, експортом і імпортом підакцизних товарів, товарів, робіт та послуг виробництво, або продаж яких потребує отримання ліцензії, підприємств, що мають податкові борги не залежно від обсягів їх виручки за попередній рік.

Також отримали широке поширення схеми ухилення від оподаткування з використанням системи спрощеного оподаткування або участю платників єдиного податку. У процесі застосування даної системи оподаткування виявились певні протиріччя і подвійне тлумачення формулювань положень законодавчих актів, що регламентують відповідні методи.

На наш погляд, суттєвий економічний і соціальний ефект функціонування спрощеної системи оподаткування доводить доцільність її подальшого застосування і розвитку в практиці оподаткування суб'єктів малого бізнесу. Зловживання і недоліки, виявлені в процесі застосування цього спеціального режиму оподаткування, викликають необхідність його удосконалення і реформування. Протиріччя і складнощі, пов'язані з наявністю різноманіття методів спрощеного оподаткування зумовлюють необхідність розробки єдиної моделі спрощеного оподаткування суб'єктів малого бізнесу, побудованої з урахуванням ієрархії платників і існуючих організаційно-правових форм малого бізнесу.

Література:

1. Бетлій О., Бураковський І., Кравчук К. Спрощена система оподаткування в Україні: оцінка в контексті сучасних реалій. Звіт, підготовлений в рамках програми USAID "Лідерство в економічному врядуванні" (ЛЕВ): К. – 2015 р.
2. Голобородько Т.В. Облік та оподаткування суб'єктів малого бізнесу у зарубіжних країнах в умовах застосування міжнародних стандартів фінансової звітності [Електронний ресурс] / Т.В. Голобородько. – Режим доступу: bses.in.ua/journals/2016/12-2_2016/29.pdf.
3. Кміть В.М. Зарубіжний досвід податкового стимулювання підприємництва [Електронний ресурс] / В.М. Кміть, Ю.І. Жук, О.А. Чеботарь. – Режим доступу: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/8_2017/50.pdf.
4. Мединська Т. Альтернативні системи оподаткування малого бізнесу в зарубіжних країнах: досвід для України [Електронний ресурс] / Т. Мединська, Р. Слюсар // Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Сер.: Економіка і управління. – 2014. – Вип. 30. – С. 231-244. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ Znpdetut_eiu_2014_30_26.
5. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]: Редакція від 27.02.2018 – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-174

Жук О.С.,
кандидат економічних наук,
асистент кафедри економіки та фінансів підприємства,
Остролуцький О.І.,
студент,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

Метою даної роботи є дослідження податку на доходи фізичних осіб в Україні та розроблення методики покращення цього податку на основі іноземного досвіду.

Реформаційні та трансформаційні процеси, що відбуваються нині в економіці, торкаються всіх сфер фінансової системи, особливо сфери податкових відносин. Нині податкова система розвивається особливо динамічно, що відмічають як вітчизняні, так і міжнародні експерти. В цих умовах адекватно сучасним реаліям повинна розвиватися і система податкового обліку підприємств, головною задачею якої є забезпечення інформацією

зовнішніх та внутрішніх користувачів, своєчасне і повне перерахування належних до сплати сум податків до відповідних бюджетів. Тому проблема правильної організації обліку податку з доходів фізичних осіб є надзвичайно актуальною.

Податок на доходи фізичних осіб – загальнодержавний податок, що стягується з доходів фізичних осіб (громадян – резидентів) і нерезидентів, які отримують доходи з джерел їх походження в Україні та надходить у місцевий бюджет міста, селища, загалом, того місця де зареєстроване підприємство [1].

На даний момент в Україні ставка податку на доходи фізичних осіб на зарплату, винагороду за цивільно-правовими договорами та інші доходи (окрім випадків, визначених у пп. 167.2 — 167.5 Податкового кодексу України) становить 18%; на "Звичайні" дивіденди від: платника податку на прибуток – 5%, неплатника податку на прибуток, нерезидента, інституту спільного інвестування – 9%; на пасивні доходи, окрім "Звичайних" дивідендів – 18%; дохід від продажу протягом звітного податкового року об’єкта рухомого майна, окрім випадку, коли це перший продаж за звітній рік – 5%; на дохід від продажу протягом звітного податкового року більше одного з об’єктів нерухомого майна, яке перебувало у власності більше 3 років або було успадковане, або від продажу іншого об’єкта нерухомості, у тому числі об’єкта незавершеного будівництва – 5%.

Одним із законів, прийняття яких входило в число умов надання Україні кредитування Міжнародного валютного фонду був закон, спрямований на зменшення навантаження на фонд оплати праці, покликаний сприяти легалізації зарплат.

Для того щоб зменшити податкове навантаження на підприємства та їх працівників у своїй роботі я звертаюсь до іноземного досвіду з цього питання.

Політика оподаткування доходів фізичних осіб у зарубіжних країнах є постійно змінюваною залежно від різних цілей і завдань урядів та соціально-економічних умов. Світовий досвід у цій сфері може стати підґрунтям для реформування податкової політики в Україні [2].

Якщо порівняти ставки податку на доходи фізичних осіб в деяких країнах світу, то Україна знаходиться майже на одному рівні з Канадою. Адже ставки оподаткування майже однакові (і складають в Україні 18%, а в Канаді від 0-29%). Слід відзначити, що податкове навантаження на платників податків у Канаді розцінюється як високе, проте, у цій країні найвищий у світі життєвий рівень населення. Основою при встановленні податкових ставок є співвідношення доходів між найбагатшими і найбіднішими верствами населення [3].

Проаналізувавши досвід іноземних країн і враховуючи національну специфіку нашої країни, хочу запропонувати такі впровадження в систему оподаткування фізичних осіб в Україні:

По-перше, пропоную впровадити варіювання відсотка податку на доходи фізичних осіб залежно від обсягу заробітної плати. Така податкова політика

стримає різке розшарування суспільства на бідних і багатих і тим самим сприятиме соціальній рівновазі.

По-друге, вважаю, що було б доцільно застосувати низку пільг, знижок та податкових канікул для деяких прошарків населення.

І останньою доцільною зміною для України в питанні оподаткування доходу фізичних осіб вважаю перенесення сплати податку з фонду оплати праці на фізичних осіб. Така зміна мала би ряд позитивних наслідків для суспільства: підвищення відповідальності у населення; зростання фінансово-грамотних людей в суспільстві; збільшення попиту на бухгалтерів; більш пильне ставлення населення за використання податкових надходжень державою.

Література:

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.
2. Науковий блог [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://naub.oa.edu.ua
3. Офіційний портал Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://sfs.gov.ua

Фурса В.П.,
старший викладач кафедри економіки, фінансів, обліку і аудиту,
Черкаська філія ПВНЗ "Європейський університет",
м. Черкаси

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ

Одна з причин недостатності коштів на підприємстві - неефективне управління оборотними коштами підприємства, зокрема дебіторською заборгованістю. Ефективне управління оборотними коштами впливає на забезпеченість підприємства грошовими ресурсами, для цього необхідно розрахувати цільовий показник ліміту дебіторської заборгованості та критерії за якими оцінюють покупців для визначення допустимого рівня такої заборгованості. На практиці необхідно аналізувати причини касових розривів, провести оцінку дебіторів за скоринговою системою та розрахувати цільовий показник дебіторської заборгованості для підприємства [1, 2].

Причини і наслідки недостатності оборотних коштів це низькі доходи або високі витрати, не досягнуто цільовий показник за прибутком, неефективне управління оборотними коштами, недостатній або від’ємний грошовий потік.

Для того щоб ефективно управляти цим процесом і не допускати касових розривів, треба скласти прогнозний баланс і визначити допустимий рівень дебіторської заборгованості (її ліміт).

Розподіляючи загальний ліміт дебіторської заборгованості за покупцями, бажано підійти до рішення питання диференційовано. Для цього можна застосувати скорингову систему оцінки покупців і залежно від отриманих критеріїв установити ліміт кожному покупцеві індивідуально.

В практичній діяльності бухгалтера завжди стає питання, чи може компанія надавати покупцям відстрочення платежу, яке призводить до появи дебіторської заборгованості. Якщо може, тоді треба визначити, на який строк і в якій сумі, тобто треба встановити ліміт дебіторської заборгованості.

Для встановлення ліміту дебіторської заборгованості розраховують оборотність дебіторської заборгованості за кожним покупцем. На практиці найчастіше використовують експертний спосіб. На розмір кожного конкретного ліміту можуть впливати історія взаємовідносин з контрагентом, надійність контрагента, обсяги продажів та інші чинники. Тоді додатково вводять поправочний коефіцієнт.

Ліміт дебіторської заборгованості розраховуємо за формулою: ліміт дебіторської заборгованості = Планований обсяг продажів : Коефіцієнт оборотності. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості визначається таким чином: виручка : середній залишок дебіторської заборгованості за аналізуємий період. Виручку рахують за «касовим методом», тобто як суму, що фактично надійшла за відвантажену продукцію. Але в чисельнику дробу інколи ставлять і вартість відвантаженої продукції, і маржинальний дохід за контрагентом. Період оборотності дебіторської заборгованості визначається за формулою: період оборотності (у днях) = Кількість днів у періоді : Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості. З цього співвідношення також можна визначити коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості [3].

Як правило, від різних покупців компанія отримує різний дохід. Дохідність покупців компанії різна, це пояснюється комерційними умовами роботи з конкретним покупцем, які відображено в договорі з ним (наприклад: індивідуальна знижка, обсяг продажу, бонуси від продажів, накладні витрати, строк оплати тощо). Як правило дохід за покупцем за аналізований період розраховують таким чином: Дохід = Маржа - Накладні витрати - (Ліміт дебіторської заборгованості х Ставка позикового капіталу за місяць) - (Виручка х Поправковий коефіцієнт).

Таким чином, щоб розрахувати дохід за покупцем, ми зменшуємо маржинальний дохід на вартість грошей за період відстрочення і розрахункову суму ризику неповернення дебіторської заборгованості.

Аналіз комерційних умов дозволить установити індивідуальний ліміт дебіторської заборгованості кожному конкретному покупцеві.

Крім того, за кожним контрагентом можна скласти анкету з даними, що дозволяють оцінити його фінансову стійкість в умовах кризи. На підставі даних бухгалтерського обліку, переговорів з контрагентом, інформації з відкритих зовнішніх джерел, Інтернету, отриманої від третіх осіб, за допомогою служби безпеки підприємства треба проаналізувати: яка динаміка продажів (збільшилися чи зменшилися обсяги товарообороту за контрагентом), як часто

контрагент почав виходити на прострочення платежів, чи має він можливість узяти кредит, чи є у нього проблеми з платежами іншим постачальникам (можливо, він не платить вчасно тільки даному підприємству).

Розроблену систему оцінки покупців оформляють на внутрішній документ підприємства, який можна використовувати на практиці [4].

Зрозуміло, що недостатньо просто встановити ліміти дебіторської заборгованості, треба ще й контролювати їх дотримання. Є сенс закріпити затверджений розрахунок лімітів у внутрішньому документі підприємства і призначити відповідальних за дотримання запланованих цільових показників. Крім того, можна ввести в облікову бухгалтерську програму функцію заборони (автоматичне блокування) виписування видаткових документів покупцеві понад установлений ліміт. Важливо на практиці контролювати грошові потоки, частиною яких є своєчасне надходження дебіторської заборгованості. Для вирішення поставленого завдання необхідно складати платіжний календар, бюджет руху коштів і аналізувати, за рахунок чого можна збалансувати дефіцит бюджету, тобто усунути недостатність коштів.

Висновки. Суму ліміту дебіторської заборгованості можна розглядати не тільки як безпроцентний кредит покупцеві, але й як інвестицію у розвиток бізнесу через взаємовідносини з контрагентом. Такий підхід дозволить виробити взаємовигідні комерційні умови роботи, зокрема стосовно ліміту дебіторської заборгованості та періоду відстрочення платежів. Дохідність покупця - один з тих показників, які найчастіше використовують для розрахунку індивідуального ліміту дебіторської заборгованості. Скорингова система оцінки покупців дозволить установити адекватний персональний поправковий коефіцієнт при розрахунку прибутковості конкретного покупця.

Література:

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 р. № 996 – XIV.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість", затверджене наказом Мінфіну від 27.06.13 р. № 627.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", затверджене наказом Мінфіну від 07.02.13 р. № 73.
4. Інструкція про застосування Плану рахунків, затверджена наказом Мінфіну від 30.11.99 р. за № 291.

Пошивалова О.В.,
кандидат фізико-математичних наук,
доцент кафедри статистики, обліку
та економічної інформатики,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара,
м. Дніпро

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ВИТРАТ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

В науковій думці приділяється велика увага розмежуванню і правильному трактуванню термінів "видатки" і "витрати" у бюджетних установах. При організації обліку витрат установи державного сектору повинні керуватись Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку в державному секторі №135 "Витрати" [3] – застарілим можна вважати вживання іншої дефініції об'єкта дослідження, а саме "видатки". Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі № 135 "Витрати" не містить визначення такого терміну як витрати. Проте у Глосарії термінів Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку для державного сектору №1 "Подання фінансових звітів" вказано, що під витратами слід розуміти зменшення економічних вигід або потенціалу корисності у вигляді вибуття чи споживання активів, виникнення зобов'язань, які зменшують чисті активи або власний капітал, за винятком зменшення, який пов'язаний з виплатами власникам [2]. Якщо порівняти таке визначення з трактуванням витрат Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі №101 "Подання фінансової звітності" [4], то можна побачити, що не визнаються витратами зменшення потенціалу корисності активів, передбачених Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку для державного сектору №1 "Подання фінансових звітів".

Таке розмежовування цих термінів виявляється в тому, що "витрати" характеризують вартісні параметри ресурсів, які вкладені з метою створення нового продукту (робіт, послуг), а "видатки" виявляє джерело покривання – державний чи місцеві бюджети. Тому перше поняття більш доречно буде позиціонуватися зі здійсненням діяльності з надання послуг бюджетних установ, а видатки – з використанням бюджетних коштів. Це підтверджується наданням визначень термінів "видатки" і "витрати" в Бюджетному кодексі [1], де під першим поняттям визнаються кошти, які спрямовуються на здійснення програм та заходів, які передбачені відповідним бюджетом, окрім коштів для погашення основної суми боргу та повернення надміру сплачених до бюджету сум. Під витратами розуміються видатки бюджету, надання кредитів з бюджету, погашення боргу та розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів. Це свідчить про термінологічну плутанину, що в свою чергу ускладнює роботу бюджетних установ.

Так, міжнародна практика передбачає визнання витрат в тому періоді, в якому вони були здійсненні, і альтернативний підхід – капіталізовані суми витрат. Національне положення визнає витрати, якщо їх можна достовірно оцінити, чи витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені. Сьогодні, у класифікації витрат бюджетних установ, визначають витрати за обмінними операціями та витрати, які не можуть бути визнаними.

Таким чином, щоб уникнути виявлених розбіжностей у міжнародних стандартів та національних нормативно-правових актів, необхідно більш глибшого дослідження вітчизняної діяльності бюджетної установи для єдності порядку визнання витрат та в цілому дотриманості принципів і умов національних положень в державному секторі для гармонізації обліку витрат, які визначені у міжнародних стандартів.

У Плані рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі така розбіжність національних класифікаційних ознак щодо групування витрат для складання фінансової й бюджетної звітності усувається на рівні субрахунків синтетичного обліку. Синтетичні рахунки класифікуються відповідно до НП(С)БО ДС 135 "Витрати", а їх залишки є основою для складання фінансової звітності. Проте внаслідок запровадження змін у методологічній основі обліку в державному секторі, виникла ситація, коли види витрат у Плані рахунків обліковуються на інших рахунках, що не відносяться до 8 класу "Витрати". Так, витрати майбутніх періодів у 2017 році відносяться до фінансових активів та обліковуються на рахунку 29 "Витрати майбутніх періодів". Разом з цим виключені з плану видатки із загального та спеціального фонду. Такі суттєві зміни в бухгалтерському обліку для державного сектору унеможливлюють порівняння та співставлення показників форм фінансової та бюджетної звітності. Таким чином, на наш погляд, необхідно витрати майбутніх періодів долучити до класу витрат для виправлення проблеми розбіжностей показників звітності бюджетних установ. Також пропонуємо сформувати у Плані рахунків бухгалтерського обліку витрат аналітичні рахунки: "0" п’ятого знаку субрахунку – операції із загального фонду; цифра "1" п’ятого знаку субрахунку – операції спеціального фонду.

Література:

1. Бюджетний кодекс України: Указ Президента України від 08.07.2010 р. № 2456–VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456–17
2. Глосарій термінів, наведених у Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку для державного сектору [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://minfin.kmu.gov.ua/document/81067/C.pdf.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі № 101 "Подання фінансової звітності": Наказ Міністерства фінансів України від 20.01.2010 р. № 1541 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0095–11

4. Постанова КМУ "Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки" №34 від 16.01.2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/34-2007-%D0%BF

Недзведовська О.Є.,
викладач кафедри економічної теорії, менеджменту і маркетингу,
Драцюк В.В.,
студентка,
Національний університет "Острозька Академія",
м. Острог

ЕФЕКТИВНІСТЬ СПРАВЛЯННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНІ

Питання побудови та реалізації ефективного справляння податку на додану вартість в Україні завжди були і є дуже актуальними, оскільки ПДВ складає основну частину усіх податків Зведеного бюджету.

Цей непрямий податок зараховується до ціни товару і, відповідно, сплачується покупцями, а перерахування до бюджету здійснюють фізичні особи – підприємці та юридичні особи, що реалізовують товари, роботи, послуги на митній території держави. На сьогодні в Україні існують три ставки податку на додану вартість: 20%; 0; та 7% (для лікарських засобів та медичних виробів, перелік яких затверджено Кабінетом Міністрів України) [1].

У структурі непрямих податків у розрізі їх видів Зведеного бюджету України за 2016 рік можемо стверджувати, що головним бюджетоутворюючим податком є податок на додану вартість, частка якого становить 28,9%. Наступним за значимістю є податок на доходи фізичних осіб (17,7%) та акцизний податок (13,0%). Тому розглянемо виконання податку на додану вартість в Україні за 2014-2016 роки (табл. 1).

Таблиця 1. Показник виконання плану щодо збору податку на додану вартість в Україні за 2014-2016 рр.

Показник	Роки						Виконання плану, %		
	2014		2015		2016		2014	2015	2016
	План, млн. грн	Факт, млн. грн	План, млн. грн	Факт, млн. грн	План, млн. грн	Факт, млн. грн			
Податок на додану вартість	14258,67	13924,26	180006,07	178452,39	232658,00	235506,03	97,25	99,14	101,22

Джерело:[2,3,4]

Згідно таблиці 1 податок на додану вартість, за аналізований період, був недовиконаний у 2014 році на 2,75%, у 2015 році на 0,86%, що було зумовлене значними сумами бюджетного відшкодування, що можна характеризувати, як позивне явище, адже це є показником повернення сум надходжень суб'єктам господарювання, що повинно стимулювати їхній розвиток. Також, у 2015 році відбулися значні зміни щодо регулювання податку на додану вартість, а саме: була запроваджена норма, що передбачала подання звітності з податку у електронній формі; також, змінилася база оподаткування ПДВ; запроваджено зміни щодо коригування податкових зобов'язань та податкового кредиту, змінилися норми, що регулювали порядок бюджетного відшкодування та інше. Розглянемо детальніше ефективність податку на додану вартість у наступній таблиці 2.

Таблиця 2. Показники ефективності податку на додану вартість в Україні за 2014-2016 рр.

Показники	Роки		
	2014	2015	2016
Частка податку у ВВП, %	8,76	8,97	9,88
Ефективна ставка ПДВ, %	12,40	13,55	15,31
Коефіцієнт ефективності, %	62,02	67,74	76,56
Коефіцієнт продуктивності, %	43,80	44,87	49,41

Джерело: [2,3,4,5]

Отже, аналізуючи дані таблиці 2, можемо стверджувати, що показники ефективності податку на додану вартість стабільно підвищує свої значення. Так, частка податку у сумі валовому внутрішнього продукту сягає майже 10% у 2016 році. Ефективна ставка ПДВ (сума надходжень ПДВ до кінцевих споживчих витрат домогосподарства) продемонструвало, що фактичний рівень оподаткування збільшився . За аналізований період, вона збільшилася 12,40% у 2014 році до 15,31% у 2016 році, в той час, як у країн-членів Європейського Союзу, ефективна ставка, в середньому, становить 10%.

Коефіцієнт продуктивності (співвідношення частки податку у валовому внутрішньому продукті та стандартної ставки податку) продемонстрував, що продуктивність збільшила своє значення з показника 43,80% у 2014 році до показника 49,41%, що має позитивну тенденцію, однак не досягає свого оптимального значення.

Для оцінки ефективності непрямого оподаткування проаналізуємо обсяги бюджетного відшкодування ПДВ та його надходження в динаміці у наступній таблиці 3.

Таблиця 3. Динаміка обсягів бюджетного відшкодування податку на додану вартість та його надходжень в Україні за 2014-2016 рр.

Показники	Роки			Абсолютний приріст, млн грн		Темп приросту,%	
	2014	2015	2016	2015-2014	2016-2015	2015-2014	2016-2015
Бюджетне відшкодування ПДВ	-50 216,25	-68 405,30	-94 405,44	-18 189,05	-26000,14	36,22	38,01
Податок на додану вартість	139 024,26	178 452,39	235 506,03	39 428,13	57 053,64	28,36	31,97

Джерело: [2,3,4]

Аналізуючи вищенаведені дані таблиці 3, можемо стверджувати, що темпи зростання бюджетного відшкодування ПДВ є вищими, аніж надходження від цього податку, що не можемо оцінювати позитивно, адже це свідчить про незбалансованість політики відшкодування та неефективність системи непрямого оподаткування.

Як висновок, можемо стверджувати, що податок на додану вартість є найбільш ефективним фіскальним податком, справляння якого забезпечує головні потреби держави. Сучасні економічні умови нашої держави вимагають збільшення ефективності податкової системи України. З огляду на достатньо високий рівень оподаткування, порівняно з європейськими країнами, ці зміни повинні проводитися за рахунок покращення адміністрування існуючих податків, збільшення їхньої ефективності та збалансованості.

Серед головних аспектів функціонування податку на додану вартість, до яких варто приділити увагу є проблеми фіскальної ефективності справляння ПДВ. В Україні є значна проблема з обсягом тіньової економіки, що за різними оцінками сягає від 20% до 50%, що значно корегує показники ефективності податку на додану вартість. Тому слід внести зміни до законодавства щоб ефективніше боротися з тіньовою економікою, зменшити кількість податкових пільг, оскільки за ними немає дієвої системи контролю.

Зазначимо, що у доходах Зведеного бюджету України визначальною роллю є ПДВ. Україна зможе досягти забезпечення підвищення ефективності справляння податку на додану вартість лише за рахунок створення таких умов оподаткування, коли податкове законодавство буде дотримуватися у повному обсязі, держава викорінить корупцію та буде боротися з незаконними методами завищення сум податків дієвими способами, податкове навантаження на платників буде забезпечено відповідно до категорій.

Література:

1. Податковий кодекс України // Голос України. – 02.12.2010. № 2755-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17
2. Річний звіт про виконання Державного бюджету України станом за 2015 рік/ Офіційний сайт Державної казначейської служби України. –

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=311513
3. Річний звіт про виконання Державного бюджету України станом за 2016 рік/ Офіційний сайт Державної казначейської служби України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=308375
4. Річний звіт про виконання Державного бюджету України станом на 01.01.2015 року/ Офіційний сайт Державної казначейської служби України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=257806
5. Валовий внутрішній продукт / Офіційний сайт Державної служби статистика України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/vvp/vvp_kv/vvp_kv_u/vvpf_kv2014_u_n.htm

СЕКЦІЯ № 11. ОПТОВА І РОЗДРІБНА ТОРГІВЛЯ В ЕПОХУ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Лось В.О.,
кандидат економічних наук, доцент,
Налігацька В.С.,
студентка,
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя

ДИНАМІКА ОПТОВОЇ І РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

Забезпечення сталого економічного розвитку країни в умовах сучасної організації господарської системи значною мірою залежить від ефективності функціонування торговельної галузі. Внутрішня торгівля займає особливе місце в економічній системі України та в її соціальній сфері. Отже дослідження динаміки сучасного стану набуває важливого значення в сучасних умовах. Перш за все проаналізуємо динаміку оптового і роздрібного товарообороту. Торгівля пройшла складний процес трансформації в ринкову економіку. Лише з вдосконаленням системи управління вдалося змінити ситуацію на позитивний лад [2]. Ця позитивна з одного боку динаміка наведена на рисунку 1.

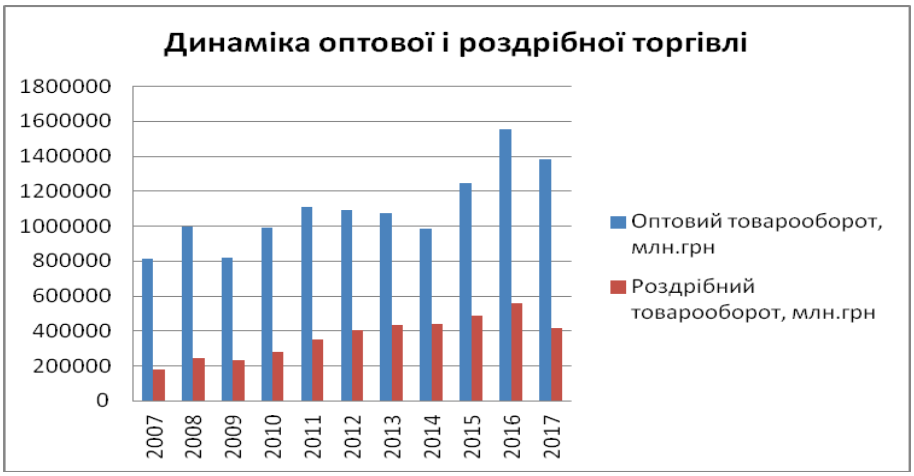

Рисунок 1 Динаміка оптової і роздрібної торгівлі за 2007-2017 роки
Джерело: побудовано автором на основі [1]

Можна побачити на рисунку 1, що як оптова, так і роздрібна торгівля має позитивну динаміку, але видно, що динаміка хвилеподібна, пов'язана з кризовими процесами, що були в усій економіці. Так бачимо, наприклад, у 2009 році товарооборот як оптової, так і роздрібної торгівлі порівняно з 2008

зменшився, що пояснюється світовою фінансовою кризою наприкінці 2008 року. Але вже у 2010 році бачимо стрімке підвищення показників, яке і далі тримає позитивну динаміку у наступних роках.

Проаналізуємо окремо динаміку і структуру оптового та роздрібного товарообороту, показники наведені в табл. 1 та табл. 2.

Таблиця 1. Структура оптового товарообороту підприємств оптової торгівлі України

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Оптовий товарооборот, млн.грн	812161	998578	817532	993696	1107283	1093291	1074753	987957	1244221	1555966	1384606
у тому числі											
продовольчі товари	131483	155100	168299	193849	194516,0	215169,0	199674,1	194669,3	224269	252771,0	222408,8
непродовольчі товари	680677	843478	649234	799847	912767	878121,8	875079,1	793287,7	1019952	1303195	1162199
Частка в оптовому товарообороті, %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
у тому числі											
продовольчі товари	16,2	15,5	20,6	19,5	17,6	19,7	18,6	19,7	18	16,2	16,1
непродовольчі товари	83,8	84,5	79,4	80,5	82,4	80,3	81,4	80,3	82	83,8	83,9
Частка продажу товарів, що вироблені на території України, %	65,6	65,6	66,8	66,5	63,9	58,9	54,3	48,5	46,9	44,5	42,9
продовольчі товари	75,1	74,8	74,4	75,1	75,5	73,7	71,7	71,4	75,2	76,4	77
непродовольчі товари	63,8	63,9	64,8	64,4	61,4	55,3	50,3	42,9	40,7	38,3	36,4

Джерело: побудовано автором на основі [1]

За даними таблиці 1 бачимо, зростання оптового товарообороту починаючи з 2007 року до сьогоднішнього часу, окрім 2014 року, де порівняно з 2013 роком товарооборот зменшився на 86,7 млрд. грн, коли особливий пік спаду випав на непродовольчі товари, які зменшились порівняно з 2013 роком на 18 млн. грн, а продовольчі на 500 тис. грн. Однак з 2015 року можна бачити стрімке зростання оптового товарообороту.

Таблиця 2.

Структура роздрібного товарообороту підприємств роздрібної торгівлі України

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Роздрібний товарооборот, млн.грн	178233	246903	230955	280890	350059	405114	433081	438343	487558	555975	415633
у тому числі											
продовольчі товари	64545,7	74928	85310,5	95692,9	106075	118554	128505	131709	144306	163984	167424
непродовольчі товари	89102,1	104348	119594	134841	150087	174041	183969	181358	201647	231466	248208

Частка в роздрібному товарообороті, %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
у тому числі											
продовольчі товари	35,3	34,4	40,0	39,5	38,9	40,2	41,1	41,3	41,1	41,0	40,3
непродовольчі товари	64,7	65,6	60,0	60,5	61,1	59,8	58,9	58,7	58,9	59,0	59,7
Частка продажу товарів, що вироблені на території України, %	57,2	58,4	59,1	58,6	59,4	59,7	58	59	59,6	56,9	53,2
продовольчі товари	85,2	84,4	85,6	84,9	86,7	86,9	86,1	86,3	86,1	85,5	83,2
непродовольчі товари	42,1	40,4	39,8	38,6	40,4	42,6	39,9	40,3	40,7	36,6	33

Джерело: побудовано автором на основі [1]

Як видно з таблиці 2, в структурі роздрібного товарообороту переважають непродовольчі товари, а частка продажу продовольчих товарів, що вироблені на території України за 2007-2017 складає 83,2 – 86,9 %. За 10 років частка продажу непродовольчих товарів зменшилась на 9,1 %, а у структурі оптового товарообороту – на 27,4 %.

В результаті можна зробити висновок, що торгівельна галузь України в цілому має позитивну динаміку розвитку. Збільшення обсягів роздрібного і оптового товарообороту дає поштовх до розвитку економіки країни в цілому.

Література:

1. Державна служба статистики України: [Электронный ресурс] /– Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/
2. Верхоглядова Н.І. Роль і значення торгівлі для розвитку національного господарства України - 2012. -No7: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=12723

Педько А.Б.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня
Кордін Д.В.,
магістрант,
Національна металургійна академія України,
м. Дніпро

ЕКСПРЕС-ОГЛЯД РОЗДРІБНОГО ТОРГОВОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Роздрібна торгівля в Україні має багатосуб’єктний характер. У роздрібному торговому бізнесі успішно працюють малі, середні і великі суб’єкти підприємництва. Природно, що кількісно переважають малі і

мікросуб'єкти підприємництва, хоча на їхню частку припадає незначна частка роздрібного товарообігу. Провідні позиції в роздрібній торгівлі займають роздрібні торгові мережі (ритейлери), які забезпечують споживачам можливість швидко, зручно, з мінімальною витратою сил і часу придбати потрібні товари широкого асортименту, в потрібну годину, неподалік від місця роботи або проживання.

Сучасні роздрібні мережі складаються з десятків або сотень роздрібних торгових підприємств, що належать певному власнику або групі власників, – як вітчизняного, так і закордонного походження. Найбільшим вітчизняним ритейлером є "АТБ-маркет", який станом на початок 2018 р. налічує 929 магазинів у 242 містах із кількістю працюючих понад 50 тис. осіб [1]. Помітні позиції в різних сегментах ринку ритейлу займають національні і міжнародні ритейлери: "Фоззі Груп" (мережа "Сільпо"), "Омега" (мережа "Varus"), "Український ритейл" (мережа "Брусничка"), "Metro", "Ашан", "Billa", "Фуршет", "Єва", "Prostor" "Comfi", "Фокстрот", "Ельдорадо", "Епіцентр", "Нова лінія", "Олді" та інші. Крім загальнонаціональних мереж, в окремих областях України присутні регіональні мережі (приміром, "Рукавичка" і "Близенько" на Львівщині).

На думку вітчизняної дослідниці Г.І. Фролової [2, с. 5], перевагами ритейлерів є:

- централізація та високий рівень управління всім бізнесом за рахунок залучення кваліфікованих топ-менеджерів;
- великі розміри мереж дають змогу закуповувати великі партії товарів, отримуючи при цьому максимальні знижки та економію на транспортних витратах;
- можливим є розміщення товару зі зміною простору, формування привабливого асортименту за конкурентоспроможними цінами;
- диверсифікація видів і напрямів торгової діяльності;
- зниження витрат на одиницю товару за рахунок економії на умовно-постійних витратах;
- здатність об'єднати функції оптової та роздрібної торгівлі.

Для залучення якомога більшої кількості споживачів до власної роздрібної мережі, все більше власників використовують магазини різних форматів. Традиційними форматами мереж магазинів в Україні є гіпермаркети, супермаркети "біля дому" та міні-маркети.

Незважаючи на нестабільну політичну та економічну ситуацію в нашій державі, роздрібна торгівля залишається однією з небагатьох галузей, яка розвивається і не лише збільшує власні прибутки, але є помітною складовою економіки країни.

Література:

1. Співвласники "АТБ": Ми наповнюємо бюджет країни, з якого виплачують пенсії та зарплати... [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://zik.ua/news/2018/04/12/spivvlasnyky_atb_my_napovnyuiemo_byudzhet_krainy_z_yakogo_vyplachuyut_pensii_1301839
2. Фролова Г.І. Ринкове конкурентне середовище торговельних мереж в Україні / Г.І. Фролова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2014. – № 4 (28). – С. 54–59.

Роженко О.В.,
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри підприємництва і торгівлі
Чуніхіна А.М.,
студентка,
Донецький національний університет економіки і торгівлі
ім. М. Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг

ОПТИМІЗАЦІЯ ТОВАРООБОРОТУ ПІДПРИЄМСТВ І ЙОГО МАРКЕТИНГОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

В умовах ринкового трансформування економіки України питання розбудови підприємництва стоїть досить гостро. Дорожнеча залучення фінансових коштів ззовні та їх нестача поставили перед кожним суб'єктом ринку проблему пошуків внутрішніх джерел формування фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення розвитку.

В умовах незадовільних результативних показників господарської діяльності підприємств виникла потреба розробки стратегічних орієнтирів в забезпеченні виходу їх з кризи, стабілізації і розвитку. Забезпечення розвитку підприємництва як найбільш бажаної мети кожного власника коштів за дефіциту інвестиційних ресурсів можливе при оптимізації доходу, на торгових підприємствах - товарообороту. Доход (товарооборот) вважається оптимальним, якщо його вистачає для сплати податків і обов'язкових зборів, відшкодування витрат обігу і створення фонду саморозвитку. Така оптимізація вимагає обґрунтування ефективної структури джерел формування і напрямків використання доходу з виділенням тієї частки, яка необхідна для капіталізації прибутку.

У вітчизняній практиці підприємництва проблеми оптимізації товарообороту з використанням сучасних інформаційних технологій не знайшли поки що достатнього висвітлення, а зарубіжний досвід потребує ґрунтовної адаптації до умов господарювання в Україні. Тому розробка стратегії оптимізації доходів підприємств з використанням найбільш придатних комп'ютерних технологій є досить актуальною як для економічної науки, так і для практики господарювання. Вона допоможе підприємцям краще орієнтуватися в умовах невизначеності, буде слугувати основою виявлення

чинників та обсягів діяльності з метою забезпечення не тільки виживання та стабілізації, але й розвитку суб'єктів господарювання.

Незважаючи на велику кількість праць вітчизняних і зарубіжних економістів, присвячених доходу, теоретичні розробки його сутності та адаптації до ринкових умов господарювання не знайшли поки що повного висвітлення. Також потребують коригування і уточнення існуючі методики оцінки та обґрунтування доходу з метою інтеграції до світової економіки.

На сучасному етапі ринкового реформування економіки України слід виділити два принципово різні підходи до визначення доходу. Йдеться про тлумачення поняття "валовий дохід" в загальноекономічному і галузевому значеннях [1, с. 4].

В галузевому значенні, як показали дослідження, валовий дохід торгівлі слід розглядати як специфічний показник, що характеризується виручкою від реалізації торговельних послуг і доходами від інших операцій. Він менший обсягу валового доходу в загальноекономічному значенні на суму купівельної вартості реалізованих товарів [2].

Дослідження показало: лібералізація цін, з якої розпочалися ринкові перетворення економіки України, змінила систему формування торговельного доходу. Централізоване визначення торговельних знижок трансформувалося в ринкове формування торговельних надбавок на переважну більшість товарів. Державне регулювання торговельних надбавок збереглося на обмежений перелік товарів великої соціальної ваги та на товари монопольних утворень. За умов ринкових перетворень торговельні надбавки стали похідними від двох вільних цін (роздрібних та оптових) і визначаються як різниця між ними [3].

Роль торговельних надбавок в економіці торговельних підприємств подано на схемі (рис.1) [4].

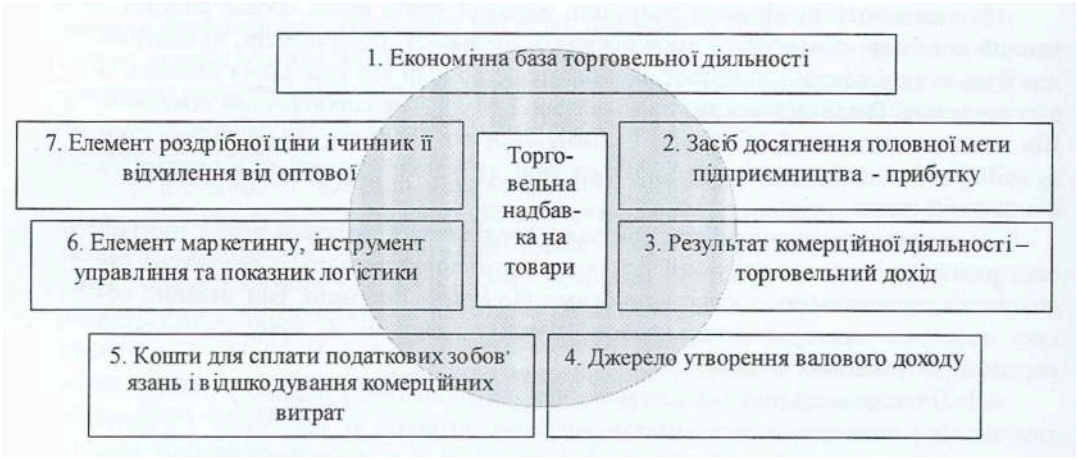

Рисунок. 1 Характеристика ролі торговельної надбавки в економіці торговельних підприємств

Таким чином, проблеми адаптації торговельних надбавок до ринкових умов пов'язані з маркетингом, менеджментом і логістикою.

Слід наголосити, що ринковий механізм формування та розподілу валового доходу в усіх галузях економіки України прогресує і знаходить втілення в економічному законодавстві. Діючий механізм формування і розподілу валового доходу підприємницьких структур є наслідком ринкового трансформування економіки країни, нової системи оподаткування доходів і прибутків підприємств і системи стандартів бухгалтерського обліку.

Література:

1. Карткущук О.С. Валовий дохід торгівлі: джерела формування. напрямки використання та проблеми оптимізації: Автореф .канд. екон наук 08.07 05 ВЦ Дон ДУЕТ - Донецьк, 1999. - 19 с.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", Положення від 31.03.99 г. №87, http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0397-99
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Звіт про фінансові результати", Положення від 31.03.99 г. №87, http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0397-99
4. Покропивний С.Ф., Колот В.М. Підприємництво: стратегія, організація, ефективність: Навч. посібник / МОН України, Київський національно-економічний університет. - К.: Бв, 1998. – 346 с.

Роженко О.В.,
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри підприємництва і торгівлі,
Агібалова А.В.,
студентка,
Донецький національний університет економіки і торгівлі
ім. М. Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг

ФІНАНСОВИЙ ЛЕВЕРИДЖ НА ТОРГІВЕЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ І ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ЙОГО ЕФЕКТУ

Прибуток – найбільш проста і одночасно найбільш складна економічна категорія. Вона отримала новий зміст в умовах сучасного економічного розвитку країни, формування реальної самостійності суб'єктів господарювання. Будучи головною рушійною силою ринкової економіки, вона забезпечує інтереси держави, власників і персоналу підприємства. Тому одним із актуальних завдань є оволодіння керівниками та фінансовими менеджерами сучасними методами ефективного управління формуванням прибутку в процесі виробничої, інвестиційної і фінансової діяльності підприємства.

Грамотне управління формуванням прибутку передбачає знання основних механізмів формування прибутку, використання сучасних методів її аналізу і

планування. Одним з основних механізмів реалізації цього завдання є фінансовий важіль (фінансовий леверидж).

Сучасна фірма сповідує філософію зіставлення результатів і витрат при перевищенні першого над другим в якості найважливішої умови власного існування. Іншою формою прояву основного філософського постулату діяльності фірми є підвищення ефективності (виробництва, комерційної, фінансової діяльності). Отже, фірма зацікавлена і в зростанні економічної рентабельності активів, і рентабельності власних коштів. Остання являє собою відношення нетто-результат експлуатації інвестицій до власних активів. Економічно рентабельність власних коштів – це ефективність використання фірмою власних коштів.

Згідно [1], ефект фінансового важеля (ЕФВ) – це приростання рентабельності власних коштів, одержуване при використанні позикових коштів, за умови, що економічна рентабельність активів фірми більше ставки відсотка по кредиту.

Для менеджера, який приймає рішення про структуру капіталу, важливо оцінити чисельно вигоди та ризики, пов'язані з фінансовим важелем. Існують два підходи до такої оцінки, згідно [2]. Перший підхід (європейський) акцентує увагу на зростанні прибутковості власного капіталу в порівнянні з прибутковістю активів при залученні позикового капіталу. Інший підхід (американський) полягає у виділенні впливу фінансового важеля на чистий прибуток: наскільки чутливий чистий прибуток до зміни операційного прибутку.

Європейський підхід. Ефект фінансового важеля є різницею між прибутковістю власного капіталу і прибутковістю активів, тобто додаткова прибутковість у власника власного капіталу, що виникає при залученні позикового капіталу з фіксованим відсотком.

Американський підхід. Під ефектом фінансового важеля (силою впливу) розуміють процентна зміна грошового потоку, одержуваного власником власного капіталу при однопроцентному зміні загальної віддачі від активу. Ефект виражається в тому, що незначна зміна загальної віддачі приводить до значної зміни грошового потоку, одержуваного власником власного капіталу.

Диференціал фінансового важеля, згідно [3], є головною умовою, що формує позитивний ефект фінансового важеля. Цей ефект проявляється тільки в тому випадку, якщо рівень валового прибутку, що генерується активами підприємства, перевищує середній розмір відсотка за використовуваний кредит. Чим вище позитивне значення диференціала фінансового важеля, тим вище за інших рівних умов буде його ефект.

У зв'язку з високою динамічністю цього показника він вимагає постійного моніторингу в процесі управління ефектом фінансового важеля. Цей динамізм обумовлений дією ряду факторів.

Перш за все, в період погіршення кон'юнктури фінансового ринку вартість позикових коштів може різко зрости, перевищивши рівень валового прибутку, що генерується активами підприємства.

Крім того, зниження фінансової стійкості підприємства в процесі підвищення частки використовуваного позикового капіталу призводить до збільшення ризику його банкрутства, що змушує кредиторів збільшувати рівень ставки відсотка за кредит з урахуванням включення в неї премії за додатковий фінансовий ризик. При певному рівні цього ризику (а, відповідно, і рівні загальної ставки відсотка за кредит) диференціал фінансового важеля може бути зведений до нуля (при якому використання позикового капіталу не дасть приросту рентабельності власного капіталу) і навіть мати негативну величину (при якій рентабельність власного капіталу знизиться, так як частина чистого прибутку, що генерується власним капіталом, буде йти на формування використовуваного позикового капіталу за високими ставками відсотка).

Нарешті, в період погіршення кон'юнктури товарного ринку скорочується обсяг реалізації продукції, а, відповідно, і розмір валового прибутку підприємства від виробничої діяльності. У цих умовах негативна величина диференціала фінансового важеля може формуватися навіть при незмінних ставках відсотка за кредит за рахунок зниження коефіцієнта валової рентабельності активів.

У світлі вищесказаного можна зробити висновок про те, що формування від'ємного значення диференціала фінансового важеля по кожній з перерахованих вище причин завжди призводить до зниження коефіцієнта рентабельності власного капіталу. У цьому випадку використання підприємством позикового капіталу дає негативний ефект.

Література:

1. Чернецька Ю.А. Управління левериджем з метою досягнення стійкого розвитку підприємства / Чернецька Ю.А. // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2010. – С. 372–376.
2. Момот Т.В. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник [Текст] // Т.В. Момот, В.О. Безугла, Ю.О. Тараруєв / за ред. Момот Т.В. – К.: Центр учбової літератури, 2011. - 712 с.
3. Сініцин О.О. Фінансовий леверидж в управлінні структурою капіталу / О.О. Сініцин. // Ефективна економіка. – 2014. – режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3334.

Рижа Т.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту, фінансів,
банківської справи та страхування
Трачук В.В.,
студентка,
Хмельницький університет управління та права,
м. Хмельницький

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ У РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК

Міжнародна торгівля має сьогодні важливе значення, адже без неї не можеобійтися жодна країна світу. Завдяки злагодженій зовнішній політиці розвивається національна економіка, виробництво виходить на новий рівень завдяки запозиченню нових технологій. Також міжнародна торгівля дає змогу реалізувати товар, який є у країні в надлишку та не поглинається внутрішнім ринком, та навпаки, отримати товари та послуги, які є в дефіциті; раціонально використовувати світові ресурси та розширювати власну матеріально-ресурсну базу [1, с. 150]. Також, міжнародна торгівля є характерною рисою існування світового ринку, який являє собою сферу товарно-грошових відносин між країнами, що ґрунтуються на міжнародному поділі праці та інших чинниках виробництва [2, с. 26]. За оцінками Джеффрі Сакса, міжнародна торгівля становить на сьогодні 80 % усіх міжнародних економічних відносин [3, с. 156].

Міжнародна торгівля складається з двох базових зустрічних потоків: експорту – вивезення і продажу товарів (надання послуг) за кордоном та імпорту-купівлі і ввезення товарів (отримання послуг) з-за кордону.

Об'єктами міжнародної торгівлі є товари (кінцева продукція виробничого і невиробничого призначення, напівфабрикати, сировина, паливо й ін.) та послуги (ділові, фінансові, комп'ютерні, інформаційні, транспортні, туристичні та ін.).

Для будь-якої країни активна участь у міжнародній торгівлі є джерелом важливих економічних переваг. Такі переваги передусім дають можливість ефективніше використовувати наявні ресурси, активізувати потенціал спеціалізації виробництва, ширше залучати до всіх сфер соціально-економічного життя досягнення науки і техніки, підвищувати рівень структурної оптимізації економіки, повніше задовольняти зростаючі потреби населення. І навпаки – розрахунок на імпортозаміщення і протекціонізм та всі інші прямі і непрямі обмеження потенціалу національної міжнародної спеціалізації в довготерміновій перспективі є серйозною та небезпечною помилкою.

Міжнароднаторгівлядозволяєвсімкраїнамрозширитиможливостівиробництва і споживання, посилювати конкуренцію і таким чином впливати на економічне зростання.

Наприклад, після вступу Польщі в ЄС спостерігаються значні зміни в економіці країни. Свідченням позитивної динаміки стало зростання рівня ВВП на одного жителя країни: у порівнянні з середньоєвропейським показником країн ЄС, з 43 % в 2005 році — до 51 % в 2015році. В цей же період показник продуктивності праці зріс з 31 до 42 злотих за годину. За кошти з бюджету ЄС у Польщі було реалізовано та реалізується сьогодні чимала кількість інвестиційних проектів у будівництві і ремонті автострад, місцевих шляхів та залізниць. При цьому, згідно з інформацією Міністерства фінансів РП, з моменту вступу Польщі до ЄС вона отримала з бюджету Євросоюзу на 20 млрд. євробільше, ніж сплатила членських внесків [4]. Це свідчить про те, що країни й надалі вбачають у торгівлі дієвий механізм економічного зростання та активно працюють над відкриттям для себе нових ринків.

В сучасних умовах стало нормою державне регулювання міжнародної торгівлі. Розрізняють три основних підходи до регулювання міжнародної торгівлі: система односторонніх заходів; укладання двосторонніх угод; укладання багатосторонніх угод. Торгова політика узгоджується і регулюється країнами-учасницями (Генеральна угода про тарифи і торгівлю, Генеральна угода про торгівлю послугами, що входять до системи угод СОТ, угоди в сфері торгівлі країн-членів ЄС).

Міжнародна торгівля між країнами здійснюється за рахунок укладання торгівельних угод між країнами. Наприклад, Україна має 11 діючих угод про вільну торгівлю: із ЄС, Європейською асоціацією вільної торгівлі (Швейцарія, Норвегія, Ісландія та Ліхтенштейн), Канадою, країнами СНД, а також Чорногорією, Македонією, Грузією, Азербайджаном, Узбекистаном, Таджикистаном, Туркменістаном.

У першому півріччі 2017 року однією з найбільших країн-партнерів для України була Індія, саме в цю країну вдалося найбільше наростити аграрний експорт, на +414,1 млн. дол. США до 1 034,6 млн. дол.. США, в основному за рахунок збільшення поставок соняшникової олії і сушених бобових овочів. В трійку лідерів по нарощенню обсягів експорту також входять Туреччина (+212,3 млн. дол. США) до 484,6 млн дол. США, яка виступає одним з найбільших споживачів українських соєвих бобів і соняшникової макухи. Також значно збільшились поставки до Нідерландів (+208,3 млн дол. США) до 587,5 млн дол. США), котрі є одним з основних покупців кукурудзи і м’яса птиці [5].

Отже, зараз перед українською дипломатією постає великий виклик – досягнути для України вільного торговельного режиму з якомога більшою кількістю країн. Це відкриє українському експорту вільний доступ до більшої кількості споживачів, що вже само собою є шляхом до економічного зростання. А також унеможливить залежність відконкретної країни й захистить нас від так добре відомих торговельних війн та економічного шантажу.

Література:

1. Чеперис Ю.С. Україна в рамках міжнародної торгівлі [Електронний ресурс] / Ю.С. Чеперис // Управління розвитком. - 2013. - №13 - С. 149-153. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2013_13_64
2. Міжнародна торгівля: підруч. для студ. вищ. навч. закл. [Козак Ю.Г., Логвінова Н.С., Барановська М.І. та ін..]; За редакцією Ю.Г. Козака, Н.С. Логвінової, М.І. Барановської [4-те вид.] – К.: Центр учбової літератури, 2010 – 441 с.
3. Бахчеванова Н.В. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. / Н.В. Бахчеванова, С.М. Макуха. – Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. – 403 с.
4. Міжнародна торгівля: підруч. для студ. вищ. навч. закл. [Козак Ю.Г., Логвінова Н.С., Барановська М.І. та ін..]; За редакцією Ю.Г. Козака, Н.С. Логвінової, М.І. Барановської [4-те вид.] – К.: Центр учбової літератури, 2010 – 441 с.
5. Петухова В.О. Напрямки інтеграції України в глобальну систему міжнародної торгівлі / В.О. Петухова // Бізнес Інформ. – 2016. – №6. – С. 36–44.

Тревого О.І.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
Іващенко А.М.,
студентка,
НУ "Львівська політехніка"
м. Львів

SOCIAL MEDIA MARKETING - СУЧАСНА ІНФОРМАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ЗБУТУ

На сьогоднішній день майже неможливо уявити наше життя без соціальних мереж. Це і безперервне спілкування, і постійний потік інформації, і чудова пошукова платформа. Social Media Marketing (SMM) — одна ж найпопулярніших тем в мережі інтернету, один із засобів просування власних товарів та послуг за допомогою соціальних мереж. Головною метою SMM просування є підвищення впізнаваності вашого бренду, зростання зацікавленості вашим продуктом, постійна комунікація з потенційними та існуючими клієнтами [1].

В епоху технологій, інформації та яскраво розвиненого соціального інтернет - життя, існування будь-якої організації може залишитись в тіні без належного висвітлення через SMM тому, сьогодні, SMM-спеціаліст – одна з спеціальностей на ринку праці, що користується великим попитом, надзвичайно актуальна та цікава професія, досить складна, з творчим елементом, трудоємка. Професійним SMM-спеціалістам та початківцям

соцмедіа - маркетологам слід дотримуватися певних інструкцій, а саме: наполегливо притримуватись визначеного плану стратегії, креативність та лідерство використовувати як основну зброю у створенні власного проекту просування, аналізувати помилки, створювати зворотній зв'язок.

Завдяки поширенню інформації соціальними мережами, клієнтська аудиторія може відчути себе причетною до рекламованого бренду. Така робота зі споживачами допомагає покращувати сервіс та підвищувати коефіцієнт лояльності серед клієнтів [1]. Проте слід ретельно проаналізувати бізнес, визначивши актуальність просування в соціальних мережах на предмет відповідності аудиторії та окупності проекту.

Визначення SMM стратегії розпочинається з необхідності окреслити цілі, далі визначається внутрішній клієнт та цільова аудиторія, вектори руху - тобто які платформи найкраще задовольнятимуть поставлені цілі, та які методи та види публікацій будуть використовуватись для реалізації стратегії. Різноманітність соціальних мереж водночас дає більше можливостей для SMM, але й ускладнює процес. Кожна соціальна платформа має свої особливості, напрямлена більше на ту чи іншу аудиторію. І тут необхідно провести детальний аналіз для влучного попадання в свій цільовий сегмент.

Сьогодні все більш популярним та широко вживаним стає Instagram, соціальна платформа, яка не має аналогів та с кожним днем вдосконалюється, стаючи все більш привабливою для SMM. Instagram дозволяє публікувати і споживати візуальний контент, який сприймається користувачами в десятки тисяч разів швидше в порівнянні з текстовим. За даними Pew Research Center, 17% від загальної кількості користувачів соціальних мереж старше 18 років щодня перевіряють аккаунт в Instagram.

Ядро аудиторії цієї соціальної мережі представляють молоді люди у віці від 18 до 29 років. Йдеться про покоління мілленіалов, які часто приймають рішення про покупку під впливом соціальних платформ. У гендерному розрізі в Інстаграм домінують жінки. Користувачі Instagram дуже активно використовують цю мережу. 57% власників перевіряють аккаунт як мінімум раз в день, а 35% роблять це кілька разів на день [3].

До практичних порад, що допоможуть залучати клієнтів слід віднести: підписку на оновлення блогу Instagram for business; оптимізацію профілю компанії в Instagram; публікацію якісних та цікавих фото, відео товарів з додаванням хештегів; залучайте фоловерів; використання фільтрів; участь підписників в конкурсах, знижки та бонусних програмах; вимірювання ефективність просування бізнесу в Instagram.

Отже, можна зробити висновок, що SMM є дуже складною системою, без якої сучасний роздрібний чи навіть оптовий збутовий бізнес просто не зможе ефективно існувати. Дієвий та результативний метод просування через соціальні платформи працює на прибутковий результат у випадку залучення спеціалістів, які розбираються в кожній соціальній мережі окремо, розуміють хто і як нею користується і які переваги остання може вам надати в просуванні вашого бренду, тощо.

Література:

1. Навіщо потрібен smm та з чого варто починати? [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://uamodna.com/articles/navischo-potriben-smm-ta-z-chogo-varto-pochynaty/
2. 10 заповідей успішного SMM-менеджера. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://creativesmm.com.ua/10-zapovidey-uspishnogo-smm-menedzhera/
3. Как использовать Instagram для продвижения бизнеса: 13 практических советов. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://texterra.ru/blog/kak-ispolzovat-instagram-dlya-prodvizheniya-biznesa-13-prakticheskikh-sovetov.html

Губаренко Л.М.,
старший викладач кафедри економіки
та підприємництва ім. Т.Г. Беня,
Душина Л.М.,
кандидат технічних наук,
доцент кафедри економіки
та підприємництва ім. Т.Г. Беня,
Національна металургійна академія України,
м. Дніпро

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Стрімкий розвиток у сфері електроніки та кібернетики став передумовою інтенсивного нарощення процесів інформатизації усіх сфер народного господарства. Формування інформаційного суспільства призвело до виходу інформаційно-комунікаційних технологій на новий рівень, що дозволяє вирішувати складні економічні завдання, як для окремих комерційних структур, так і в загальнодержавному масштабі. При цьому значна частина економіки бізнесу стають електронними і переміщуються у глобальне середовище мережі Internet.

Одним із засобів здійснення і підтримки процесів інформатизації в економічному середовищі є електронна комерція, яка дає змогу максимально ефективно здійснювати комерційні операції, оперативно реагувати на зміни ринку товарів та послуг, розширювати сфери впливу комерційних суб'єктів та посилювати їх конкурентні переваги.

Електронна комерція – комерційна взаємодія суб'єктів бізнесу з приводу купівлі-продажу товарів та послуг (матеріальних та інформаційних) з використанням інформаційних мереж (Internet, мережа стільникового зв'язку, внутрішні локальні мережі фірм). Сюди відносять електронний обмін

інформацією (Electronic Data Interchange, EDI), електронний рух капіталу (Electronic Funds Transfer, EDF), електронну торгівлю (E-trade), обіг електронних грошей (E-cash), електронний маркетинг (E-marketing), електронний банкінг (E-banking), електронні страхові послуги (E-Insurance) тощо [1].

Основними принципами електронної комерції, зокрема, є:

- забезпечення вільної можливості здійснення підприємницької діяльності з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій;
- свобода вибору суб'єктами комерції електронних засобів для здійснення діяльності, як одного з можливих способів ведення комерції;
- свобода вибору контрагента, а також видів і форм діяльності, пов'язаних з реалізацією товарів, виконанням робіт і наданням послуг в електронній комерції;
- свобода здійснення електронних договорів;
- рівність та охорона прав учасників електронної комерції;
- суворе дотримання правових норм, що регламентують комерційну діяльність, ділової етики, а також прав та інтересів суб'єктів електронної комерції.

Нині ринок Інтернет-торгівлі розвивається бурхливими темпами. Беззаперечними лідерами у цій сфері є США, Німеччина, Велика Британія. В Україні станом на 2000 р. кількість абонентів Інтернет становила близько 350 тис., у 2005 р. – 1,75 млн, у 2010 р. – 10,6 млн, а у 2016 р. – 19,6 млн користувачів. Проте рівень охоплення населення країни мережею Інтернет досі не досягає позначки у 50%. Зокрема, станом на 2016 р. лише 44,1% населення було забезпечено доступом до мережі, проте лише 3,7 млн користувачів здійснювали покупки онлайн [2].

За оцінками експертів ринок електронної комерції зростає: за рік товарообіг фізичних товарів і послуг в e-commerce зріс на 30% і зараз становить близько 50 млрд грн. У 2018 році темпи зростання збережуться і товарообіг фізичних товарів і послуг в e-commerce складе 65 млрд грн. Щорічно в електронній комерції щось змінюється як в плані технологій, так і щодо інших аспектів ведення бізнесу. За підсумками 2017 року експертами прогнозується зростання онлайн-продажів у глобальному масштабі на 17-18% відсотків. При цьому в Україні і Росії ця цифра ще вища і в останні декілька років коливається в діапазоні 20-30 % [3].

Аналітики компанії EVO підрахували: найчастіше у 2017 році купували одяг, взуття, аксесуари, техніку й електроніку, товари для дому та саду, косметику й парфумерію, подарунки, книги та товари для хобі. У попередні роки драйверами зростання електронної комерції України були саме перші дві категорії. Але в найближчому майбутньому попит зміниться. Більше купуватимуть товари повсякденного вжитку, продукти харчування, зоотовари, сировину й матеріали, зокрема, для текстильної, паливно-енергетичної та

важкої промисловості. Також зросте попит на електрообладнання – електроінструменти, генератори, електродвигуни тощо [4].

Дослідники електронної торгівлі підприємств України виділяють кілька груп факторів впливу на її розвиток:

1) стримуючі (ризик шахрайства, тривалі терміни доставки деяких товарів, відсутність гарантії тощо);

2) нейтралізуючі (можливість залишати на сайті компанії коментарі, оперативність реагування, фото та відео використання продукції, що пропонується та ін.);

3) стимулюючі (нижча ціна, економіка часу, широкий асортимент та ін.);

4) підсилюючі (акції, наявність повної інформації щодо функціонування магазину тощо) [5].

В умовах зростаючого ринку і все більшої конкуренції, що посилюється, необхідно постійно бути в курсі тенденцій галузі, щоб збільшувати продажі і забезпечувати кращі результати роботи інтернет-магазинів. Основними тенденціями у сфері електронної комерції будуть наступні тренди: лояльність та персоналізація; мобільна комерція; робота зі спільнотою (крауд-маркетинг); експансія Китаю; рух в регіони; ефективна логістика; мультиканальність; «малий e-commerce» та інтернет-магазини, які спеціалізуються виключно на окремих нішах, збільшують свою частку на ринку [6].

Перераховані тренди допоможуть зорієнтуватися, в якому напрямку варто працювати, щоб домогтися збільшення продажів і підвищення конкурентоспроможності бізнесу.

Література:

1. Шалева О.І. Електронна комерція: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 216 с.
2. Internet live stats. URL: http://www.internetlivestats.com/internet-users/ukraine/
3. Електронний рік: підсумки українського e-commerce за 2017-й. URL: https://rau.ua/uk/novyni/novini-kompanij/e-commerce-2017/
4. Електронна комерція-2018: що купуватимуть онлайн наступного року. URL: https://24tv.ua/elektronna_komertsiya_v_ukrayini_2018_shho_kupuvatimut_online_v_ukrayini_n903265
5. Валькова Н.В. Розвиток інтернет-торгівлі в Україні: динаміка та вплив факторів / Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. 2014. Вип. 2 (43). С. 39–42.
6. Тренди електронної комерції в 2017 – 2018 роках. URL: http://lemarbet.com/ua/trends/trendy-elektronnoj-kommertsii-v-2015-2016-godah/

СЕКЦІЯ № 12. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ І СВІТІ

Лось В.О.,
кандидат економічних наук,
доцент,
Білий Д.О.,
магістрант,
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ НЕЧІТКОЇ ЛОГІКИ З МЕТОЮ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ

Кожен з суб'єктів фондового ринку під час професійної діяльності стикається з проблемою встановлення рівня ефективності певних торгових інструментів (зокрема акцій, валюти, цінних металів на інших). Поняття ефективності торгових інструментів тісно пов'язане з характером їх привабливості для інвесторів. Саме цей критерій визначає поведінку суб'єкта й обумовлює вкладання коштів у конкретний актив на фондовому ринку. Крім того, інвестиційна привабливість як комплексний показник що включає в себе низку факторів дає змогу оцінити переваги та недоліки об'єкту інвестування. Для удосконалення процесу прийняття інвестиційних рішень суб'єктами фондового ринку є доцільним застосування методів нечіткої логіки, а саме нечіткого логічного висновку за алгоритмом Мамдані [1]. Для реалізації моделі оцінки інвестиційної привабливості у роботі використано модуль "Fuzzy Logic Toolbox" у програмному пакеті Matlab.

Найбільш вагомими роботами в області нечіткої логіки та нечіткого моделювання є публікації таких іноземних вчених як Дж. Беджек, Д. Дюбуа, Л. Заде, М. Сугено, Р. Ягер та ін. Дослідженню проблем застосування нечіткої логіки в економіці присвятили свої праці й вітчизняні науковці – А.В. Матвійчук, О.В. Мороз, А.О. Свентух, В.В. Вітлінський, В.М. Вовк [2]. На початку 90–х років минулого століття нечітка логіка та теорія нечітких множин набули свого розвитку у програмних засобах підтримки прийняття рішень та в експертних системах аналізу даних. У контексті нашої роботи найбільш важливими є роботи Дж. Хан та М. Кембер, що вивели можливість лінгвістичної інтерпретації фактів з нечітких баз знань за допомогою механізму виведення нечітких продукційних правил та Х. Ішибучі, який продовжив вивчення поняття лінгвістичних правил [2]. Загалом можна зауважити, що кількість досліджень, присвячених нечітким методам видобування даних й

застосуванню таких методів до баз даних є досить великою та невпинно продовжує зростати. Це свідчить про актуальність вищезазначених напрямів.

Суть моделі зводиться до ідентифікації об'єктів з одним виходом і багатьма входами [3]. Введемо наступні критерії оцінки: "ліквідність" - ступінь легкості продажу торгового інструменту, "прибутковість" та "фінансова доступність". Результуючим показником є "інвестиційна привабливість". Кожен з параметрів задається відповідними лінгвістичними змінними, заданими на шкалі від 0 до 100 (табл. 1).

Таблиця 1. Області допустимих значень параметрів моделі

Параметр							
Ліквідність		Прибутковість		Фінансова доступність		Інвестиційна привабливість	
Інтервал	Значення	Інтервал	Значення	Інтервал	Значення	Інтервал	Значення
[0 0 30]	низьке	[0 0 40]	низьке	[0 0 25]	дуже низьке	[0 0 25]	дуже низьке
[20 37,5 55]	середнє			[15 30 45]	низьке	[15 30 45]	низьке
[45 62,5 80]	високе	[25 50 75]	середнє	[35 50 65]	середнє	[35 50 65]	середнє
[70 100 100]	дуже високе	[60 100 100]	високе	[55 70 85]	високе	[55 70 85]	високе
				[75 100 100]	дуже високе	[75 100 100]	дуже високе

Джерело: складено автором на основі експертних даних [4].

Таким чином, нечітка експертна система має три входи у відповідності з обраними критеріями та один вихід – результуючий показник. На наступному етапі встановимо взаємозв'язок змінних «вхід-вихід» й сформуємо правила виводу у вигляді експертних висловів: ЯКЩО (входи), ТО (вихід), що являють собою нечіткі бази знань (табл.2). Відповідно маємо 60 правил з усіма можливими варіаціями критеріїв, які впливають на значення інвестиційної привабливості.

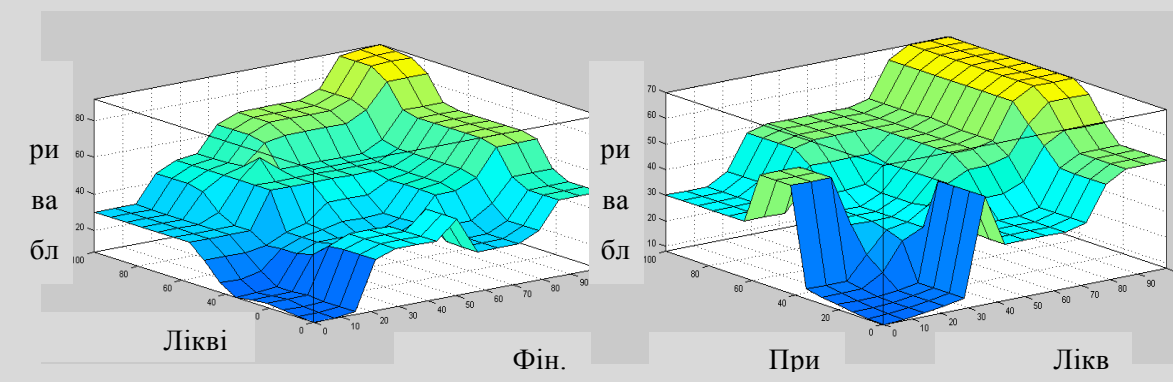
За результатами побудованої системи нечіткого логічного виводу, можна стверджувати що кожен з вхідних чинників має унікальний вплив на інвестиційну привабливість та впливає лише на частку цієї привабливості.

Таблиця 2. Правила нечіткого логічного виведення

№	Якщо:			То:
1.	Ліквідність: дуже висока	Прибуток: високий	Фінансова доступність: дуже висока	Інвестиційна привабливість: дуже висока
2.	Ліквідність: висока	Прибуток: високий	Фінансова доступність: дуже висока	Інвестиційна привабливість: дуже висока
3.	Ліквідність: середня	Прибуток: високий	Фінансова доступність: дуже висока	Інвестиційна привабливість: висока
4.	Ліквідність: низька	Прибуток: високий	Фінансова доступність: дуже висока	Інвестиційна привабливість: висока
…	…	…	…	…
60.	Ліквідність: низька	Прибуток: низький	Фінансова доступність: дуже низька	Інвестиційна привабливість: дуже низька

Джерело: зведено автором на основі табл. 1 засобами Fuzzy Logic Toolbox

У взаємозв’язку ліквідності та інвестиційна привабливість спостерігається швидкий приріст результуючого показника, пов'язаний зі скороченням часу та полегшенням процесу продажу активу. При цьому, максимальна інвестиційна привабливість під впливом ліквідності сягає 70% та при зміні від найменшого до найбільшого вплив на привабливість складає 40%. Зростання значення прибутку певного торгового інструменту пропорційно збільшує привабливість для інвестора. Але амплітуда впливу складає всього 20%. Найпотужніший вплив на рішення інвестора чинить фінансова доступність активу на фондовому ринку, розмах значень результуючого показника сягає 47%.

Аналіз значення факторів та вплив кожного одночасно на модель можливо проаналізувати за допомогою тривимірного відображення у Fuzzy Logic Toolbox (рис. 1). Це дозволяє розрахувати точну інвестиційну привабливість торгового інструмента в певній ситуації.

Отже можна стверджувати, що найбільшу інвестиційну привабливість мають індекси, що є максимально доступними з фінансової точки зору, високоліквідні та з прибутковістю вище середньої. Застосування методів нечіткої логіки є ефективним засобом для врахування існуючих факторів впливу й прийняття виважених рішень щодо інвестування. Для ефективного використання нечітких систем необхідно адекватно визначити нечіткі множини величин, побудувати правила виведення, правила агрегування виходів, здійснити перетворення чітких входів у нечіткі й нечітких виходів у чіткі.

Література:

1. Алтунин А.Е. Модели и алгоритмы принятия решений в нечетких условиях: Монография / А.Е. Алтунин, М.В. Семухин — Тюмень: ТГУ, 2000. - 352 с.
2. Матвійчук А. В. Аналіз та прогнозування розвитку фінансово-економічних систем із використанням теорії нечіткої логіки - К.: Центр навчальної літератури, 2005. - 206 с.
3. Штовба С.Д. Проектирование нечетких систем средствами MATLAB / С.Д. Штовба – М.: Горячая линия - Телеком, 2007. – 288 с.

4. Сявавко М.С. Інтелектуалізована інформаційна система "Нечіткий експерт" / М.В.Сявавко - Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – 320 с.

Стецько М.В.,
кандидат економічних наук,
доцент
Злепко П.С.,
магістрант,
Тернопільський національний економічний університет,
м. Тернопіль

ФІНАНСОВІ ПОСЕРЕДНИКИ: ЗНАЧЕННЯ, ВИДИ ТА РОЛЬ У РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Фінансові посередники виступають важливими суб’єктами ринку фінансових послуг. Вони забезпечують його ефективне функціонування, пришвидшуючи процес перерозподілу фінансових ресурсів через ринкові механізми.

Фінансові посередники – це фінансові установи, професійна діяльність котрих пов'язана із акумулюванням тимчасово вільних коштів суб’єктів ринку з метою задоволення попиту в фінансових послугах учасників фінансових операцій для отримання прибутку [1, с. 155].

Основним призначенням фінансових посередників, зважаючи на їх назву, є посередництво між покупцями і продавцями фінансових активів. З одного боку, така діяльність може трактуватись як суто спекулятивна та некорисна для суспільства. Однак, фінансові посередники виконують важливі функції на ринку фінансових послуг, а їх присутність є необхідною для його успішного розвитку.

Фінансові посередники спроможні акумулювати великі обсяги фінансових ресурсів і здійснювати їх перерозподіл в необхідних пропорціях, спрямовуючи капітал у найбільш прибуткові сфери, так звані "вільні ніші ринку". При цьому, зважаючи на ефект масштабу, вартість фінансових операцій на ринку суттєво зменшується, що приносить вигоду і прямим учасникам фінансового ринку. Завдяки фінансовим посередникам пришвидшується рух капіталу. Зважаючи на вище зазначене, можна стверджувати, що фінансові посередники виступають своєрідним каталізатором здійснення фінансових операцій на ринку фінансових послуг.

Також фінансові посередники здійснюють об’єднання і перерозподіл фінансових ризиків, що сприяє зниженню рівня ризику для окремих інвесторів. Особливістю функціонування фінансових посередників, яка виділяє їх з-поміж інших груп посередників, є те, що вони самі виступають "виробниками"

фінансових продуктів, в тай час, як в інших сферах діяльності посередники є лише з'єднувальною ланкою між продавцем та споживачем.

Виділяють багато видів фінансових посередників. Їх класифікують за рядом критеріїв.

Так, за ознакою специфіки обслуговування суб'єктів фінансового ринку фінансових посередників поділяють на:

- універсальні (надають досить широкий спектр фінансових послуг; наприклад, банківські установи);
- спеціалізовані (спеціалізуються на здійсненні конкретного виду діяльності; наприклад, страхові компанії, пенсійні фонди тощо).

Фінансових посередників поділяють за сегментами фінансового ринку, на яких вони здійснюють свою професійну діяльність. За цією ознакою виділяють: посередників ринку позичкових капіталів; посередників грошового ринку; посередників фондового ринку; посередників валютного ринку; посередників ринку золота тощо [2, с. 10].

Найбільш чисельними є посередники фондового ринку. Законодавчо визначено, що професійну діяльність, яка пов'язана з торгівлею цінними паперами можуть провадити торговці цінними паперами, утворені в формі господарських товариств, котрі займаються виключно даним видом діяльності. Торговець цінними паперами може бути брокером, дилером, а також може займатись андеррайтингом та здійснювати діяльність з управління цінними паперами [3].

Брокерська діяльність полягає у виконанні брокером, на підставі угоди з клієнтом, операцій із цінними паперами, які здійснюються від імені брокера або його клієнта за рахунок клієнта. Дилерська діяльність передбачає укладення угод з купівлі-продажу цінних паперів чи інших фінансових інструментів від імені дилера та за його рахунок. Дилерська діяльність – більш ризикова, ніж брокерська, але й більш прибуткова.

Андеррайтинг є діяльністю торговця цінними паперами з приводу відчуження цінних паперів в процесі їх емісії, що здійснюється за дорученням емітента, від його імені та за його рахунок на основі укладеного із ним договору.

Виділяють також класифікацію фінансових посередників за характером проведення фінансових операцій. Згідно цього критерію фінансових посередників поділяють на: депозитні інститути, контрактно-ощадні установи та інвестиційні посередники [4].

До депозитних інститутів належать фінансово-кредитні установи, які мають право залучати депозити на рахунки. Основними видами їх діяльності є залучення коштів від юридичних та фізичних осіб у вигляді депозитів та надання, за рахунок мобілізованих таким чином коштів, позик. Найбільш чисельними установами у групі депозитних інститутів являються банки.

Контрактно-ощадні установи – це фінансово-кредитні організації, що здійснюють залучення фінансових ресурсів на договірних засадах за рахунок періодичних внесків фізичних чи юридичних осіб. Зазвичай, такі установи

укладають довгострокові угоди зі своїми клієнтами. До групи контрактно-ощадних установ входять пенсійні фонди і страхові компанії.

Інвестиційні посередники провадять діяльність, спрямовану на здійснення інвестицій за рахунок попередньо акумульованих коштів своїх клієнтів. До інвестиційних посередників належать: інвестиційні компанії, інвестиційні та іпотечні банки.

Отож, фінансові посередники відіграють дуже важливу роль на ринку фінансових послуг. Вони складають окрему групу професійних учасників ринку, здійснюючи посередницьку діяльність, що має на меті акумулювання розрізненого капіталу суб'єктів господарювання і фізичних осіб з метою трансформування його у потужний потік інвестиційних ресурсів для підвищення ефективності розвитку економіки країни, задоволення економічних і соціальних потреб споживачів. В цілому значення функціонування фінансових посередників на ринку фінансових послуг знаходить своє вираження в кінцевому підсумку у процесах фінансового забезпечення суб'єктів економічної діяльності.

Наявність потужної системи фінансового посередництва в країні свідчить про високий рівень розвитку її фінансових ринків. А це, в свою чергу, є важливою передумовою успішного соціально-економічного розвитку держави.

Література:

1. Фаріон В.Я. Роль посередників на фінансовому ринку України / В.Я. Фаріон, Я.М. Фаріон // Економічний аналіз. – 2016. – №1. – Том 24. – С. 153-160.
2. Лубкей Н.П. Становлення та проблеми розвитку ринку фінансових послуг в Україні / Теоретико-методологічні домінанти формування та пріоритети розвитку ринку фінансових послуг України : монографія / За ред. д.е.н., проф. О.В. Кнейслер. – Тернопіль: ФОП Осадца Ю.В., 2017. – С. 7-20.
3. Закон України "Про цінні папери та фондовий ринок" від 23.02.2006 р. № 3480-IV (у редакції від 01.05.2016 р.) / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/ 3480-15.
4. Вакарчук В.В. Роль фінансових посередників на фондовому ринку / В.В. Вакарчук // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. – 2014. – Т. 2. – С. 364–365.

Садовський О.В.,
старший викладач кафедри економіки
та підприємництва ім Т.Г. Беня,
Національна металургійна академія України,
м. Дніпро

ОСНОВНЫЕ ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА ФОРМИРОВАНИЕ ЦЕНЫ И ВОЛАТИЛЬНОСТЬ НА БИРЖЕВОМ РЫНКЕ УКРАИНСКИХ АКЦИЙ

Привлечение как внутренних, так и иностранных инвестиций - одна из наиболее сложных задач для украинских предприятий. С другой стороны, ограничены возможности инвесторов, которые имеют возможность и желание разместить свои средства в Украине. Кроме этого, в Украине, практически не осуществляются первичные публичные размещения акций (Initial Public Offering), являющиеся своего рода локомотивом развития экономики в так называемых развитых странах. Недостаточно реализуются возможности, предоставляемые биржевой и внебиржевой торговлей на финансовых и фондовых рынках

Как отмечается в отчёте Евразийской группы по вопросам корпоративного управления для развития рынков капитала, учреждённой организацией экономического сотрудничества и развития (ОЭСР) [1], рынки капитала Украины в группе других стран Евразии (Армения, Азербайджан, Беларусь, Грузия, Казахстан, Кыргызская Республика, Молдова, Монголия, Таджикистан, Туркменистан, Украина и Узбекистан) "остаются на сравнительно ранней стадии развития".

Потому, именно развитие биржевой торговли и фондового рынка следует рассматривать как одно из важнейших направлений реформирования экономики Украины.

В данной работе анализируются основные факторы, влияющие на формирование цены и волатильность на биржевом рынке украинских акций (на примере некоторых "голубых фишек") Используются данные с сайта "Украинской биржи"(УБ) [2], на которой организованы торги украинскими акциями.

В качестве "голубых фишек" УБ рассматриваются акции следующих эмитентов:

- Публичное акционерное общество "Райффайзен Банк Аваль", краткое название: Райффайзен Банк Аваль, код эмитента **BAVL**;
- Публичное акционерное общество "Государственная энергогенерирующая компания" Центрэнерго", краткое название Центрэнерго, код эмитента **CEEN**;
- Публичное акционерное общество "Укрнафта", краткое название Укрнафта, код эмитента **UNAF**;

- Публичное акционерное общество "Мотор Сич", краткое название Мотор Сич, код эмитента **MSICH**.

Основные характеристики данных акций приведены в таблице 1.

Данные акции - наиболее ликвидны и имеют продолжительную историю торгов. Соответствующие данные по этим акциям используются при расчёте индекса украинских акций (UX) Украинской биржи. При этом, как следует из данных таблицы, суммарный «вес» данных акций в индексе составляет почти 90%.

Таблица 1. Количественные характеристики "голубых фишек" рынка украинских акций

КОД	**Кол-во акций в обращении тыс.шт.**	**Цена (грн) (12.04. 2017)**	**Цена (грн) (12.04. 2018)**	**Индекс прироста цены**	**Оценка рыночной капитал-ии (12.04.2018) (млн.грн)**	**Коэфф. free-float**	**Вес. коэфф. на 28.02.20 18**
BAVL	61 495 163	0,25	0,36	43,05%	22 009	2,0%	19%
CEEN	369 407	10,35	20,90	101,93%	7 721	22,0%	25%
MSICH	2 078	2 190	5 695	160,05%	11 834	20,5%	25%
UNAF	54 229	135	115	-14,35%	6 247	7,0%	19%

Большинство из данных акций продемонстрировали существенный прирост цен за рассматриваемый период времени. Наиболее существенно выросли цены на акции "Мотор Сич" (прирост цены – 160%) и "Центрэнерго" (прирост цены – 102%). Прирост цены на акции банка "Райффайзен Банк Аваль" также достаточно большой. Такой прирост цен давал возможность получения достаточно высоких инвестиционных доходов. Волатильность цен по данным акциям (показатель, характеризующий изменчивость цены) в течение рассматриваемого периода также является высокой.

Основными факторами, влияющими на формирование и изменения цен на акции за этот период являются:

1. Сравнительная недооценка стоимости акций. Так, например, рыночная капитализация предприятий является явно заниженной по сравнению с аналогичными предприятиями в Европе и мире. Как следует из данных таблицы, суммарная оценка рыночной капитализации четырёх "голубых фишек" украинского рынка акций составляет менее пятидесяти миллиардов гривен.

2. Малая вовлечённость акций в биржевую торговлю. Коэффициенты "фри-флоат" (free-float) (доля ценных бумаг в свободном обращении), даже для "голубых фишек" украинского рынка акций варьируют от 2% до 22% (рисунок 1).

3. Очередной этап приватизации в Украине. Так, например основным драйвером роста цены на акции CEEN является информация о планируемой приватизации пакетов акций, на данный момент принадлежащих государству.

4. Изменения в законодательстве.

Предоставленная предприятиям возможность перехода из формы ПАО (публичные акционерные общества) в ЧАО (частные акционерные общества). Такой переход, на данном этапе, по предварительным оценкам, существенно ограничивает возможности торговли акциями, что приводит к некоторому оттоку акционеров и соответственно – падению цены на бирже. В некоторых случаях, только оглашение повестки дня собрания акционеров, в которой упоминался вопрос об изменении формы собственности, приводил к падению цены.

Возможность проведения так называемого "сквиз-аут" (squeeze-out) и "селл-аут" (sell-out). Процедура squeeze-out позволяет мажоритарным акционерам со значительной долей акций (95%) инициировать выкуп акций у миноритарных акционеров. Процедура sell-out, наоборот, позволяет "миноритариям" инициировать выкуп их акций акционером-мажоритарием. Предполагается, что введение данных процедур, повысит привлекательность украинских акций для иностранных инвесторов. С другой стороны, некоторые "миноритарии" избавляются от акций, опасаясь слишком низкой цены выкупа.

По мнению автора, состояние фондового рынка и биржевой торговли в Украине является неудовлетворительным, но – не катастрофическим. Совершенствование законодательства, стимулирует развитие соответствующих инструментов, что позволит предприятиям и инвесторам более эффективно использовать возможности, предоставляемые финансовыми и фондовыми рынками.

Література:

1. Рынки капитала в Евразии: два десятилетия реформ. Отчёт евразийской группы по вопросам корпоративного управления для развития рынков капитала, учреждённой организацией экономического сотрудничества и развития. Справочная информация [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.oecd.org/daf/ca/CapMarketsEurasia2013Russian.pdf
2. Официальный сайт Украинской биржи [Электронный ресурс] - Режим доступа: http://www.ux.ua
3. Кравченко Ю.Я. Рынок ценных бумаг. – К.: Дакор КНТ, 2006. – 712 с.

СЕКЦІЯ № 13. КРИПТОВАЛЮТИ: НОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ФЕНОМЕН АБО "МИЛЬНА БУЛЬБАШКА"

Максишко Н.К.,
доктор економічних наук, професор
Налігацька В.С.,
магістрант,
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя

ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН В ЕКОНОМІЦІ

Технологія блокчейн (blockchain) з'явилася не так давно, але вже набрала популярність і має потенційно велику значимість для проведення різних операцій . Основна сфера її застосування - економіка, зокрема, криптовалюта, але потенційно технологія корисна для самих різних галузей, і більшість її можливостей тільки належить використовувати на практиці. У загальному і цілому, технологія блокчейн являє собою розподілену систему записів, які пов'язані між собою, підтверджені і можуть легко бути перевірені [1]. Описувати ці записи можуть все, що завгодно - від грошових переказів до укладених контрактів.

Завдяки своїй распределенности, пов'язаності, підтвердження і можливості перевірки блокчейн забезпечує наступні якості:

- Доступність. Системою можна скористатися всюди і завжди, де є інтернет, оскільки відсутність постійних адміністраторів тягне за собою відсутність перерв, а розподіленість передбачає відсутність технологічних збоїв.
- Незалежність. Завдяки пристрою мережі користувачі не потребують жодних посередників у вигляді нотаріусів, юристів, банків або платіжних систем.
- Захищеність. Одного разу зроблений запис неможливо підробити або видалити.

Практичне застосування блокчейна різноманітно. Наприклад на даний момент для здійснення будь-яких платежів і переказів потрібно банк або платіжна система. Вони в багатьох випадках вимагають комісію за проведення операцій і встановлюють свої правила і процедури звернення. Крім того, завжди є можливість розкрадання коштів з рахунку шахраями або навіть самим посередником. Також клієнти можуть зіткнутися з різними збоями в роботі інформаційних систем посередника або з тим, що посередник втратить ліцензію на свою діяльність. Але блокчейн дозволяє уникнути таких випадків.

Всі платежі і переклади фіксуються у кількох учасників ланцюга, завдяки чому вкрасти або витратити гроші з рахунку його власника не вийде без цифрового підпису самого власника. Саме завдяки цим особливостям технології блокчейн стало можливим створення біткойнів.

Ще одним прикладом застосування блокчейна можна назвати аутентифікацію. Як вже говорилося вище, блокчейн має високу надійність і захищеністю. Тому технологія прекрасно підходить для перевірки аутентичності користувача. Перевірка підтверджує, що користувач має актуальний і коректний ключ для доступу до системи. На жаль, захистити володаря ключа від його крадіжки така технологія зможе не більше, ніж будь-яка інша. А ось від проникнення в систему і розкрадання даних шляхом злому або обману систем доступу блокчейн може захистити. Розподіленість системи обумовлює практичну неможливість її злому.

За допомогою технології блокчейн можна створити систему аутентифікації для клієнтів банків, яка дозволить їм захищено входити в мобільний та інтернет-банк або здійснювати особливо критичні операції у відділеннях. Блокчейн застосовується і в реєстрі майна. Нерідкі випадки, коли шахраї підробляють неіснуючі в реальності заставні активи, продають кредитні автомобілі та іпотечні квартири. Особливості технології блокчейн дозволяють не допускати таких можливостей зловмисникам. Користувачам технології доступний найактуальніший і достовірний статус активу, відомості про те, кому він належить, разом з докладною історією зміни власників, а також в яких діючі контракти бере участь зараз і в яких вже виконаних контрактах брав участь раніше.

Звісно, перерахованими вище прикладами область застосування blockchain зовсім не обмежується. Так само можна зберігати фінансову інформацію, щоб бути впевненим у достовірності бухгалтерських і податкових звітів, а також знати, хто і коли ці дані змінював виправними проводками і подачею коригувальних декларацій.

За допомогою блокчейна можна забезпечити контроль витрачання бюджетних або кредитних коштів. Користувачі можуть бути впевнені, що кошти не будуть неправомірно витрачені не тільки самим одержувачем, а й будь-яким його контрагентом.

Ще блокчейн добре підходить для фіксування угод купівлі-продажу акцій та інших фінансових інструментів, а також в якості сховища даних про пенсійні накопичення і їх використанні фондами і керуючими компаніями [2].

Можливості технології блокчейн досить багатогранні, і можна придумати ще безліч цікавих, корисних і вигідних застосувань цієї технології. Перспективність її полягає ще і в тому, що будь-які ініціативи можуть бути розпочаті невеликою групою або навіть одним учасником для своїх клієнтів, а потім без особливих зусиль поширені на весь ринок.

Література:

1. Євтушенко А., Поляков Е. Газет [Електронний ресурс]. Режим

доступу: http://www.gazeta.ru/tech/2016/02/01/8038769/blockchain.shtml
2. Худорожков Р. Bankir.ru // Blockchain всемогутній: чим він корисний для банків. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://bankir.ru/publikacii/20151106/blockchain-vsemogushchii-chem-on-polezen-dlya-bankov-10006885

Пукала Р.,
кандидат економічних наук,* PhD, *проректор
Державної вищої техніко-економічної школи ім. Б. Маркевича,
м. Ярослав (Польща),
Внукова Н.М.,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри управління фінансовими послугами,
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця,
м. Харків

РИЗИК ВИКОРИСТАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ У "ВІДМИВАННІ" КОШТІВ

Прийняття нових міжнародних стандартів ФАТФ (2012) передбачають перехід на ризик-орієнтований підхід щодо боротьби з "відмиванням" коштів та протидії фінансуванню тероризму та розповсюдження зброї масового знищення. Відповідно до Стратегії розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на період до 2020 року, затвердженої КМУ, передбачено удосконалення форм та методів **ризик-орієнтованого підходу** у сфері фінансового моніторингу.

Поява нових загроз щодо застосування криптовалют для "відмивання" коштів потребує додаткового дослідження щодо самої суті криптовалют та їх використання у протиправній діяльності.

Мета – розробка теоретичних положень та практичних рекомендацій із визначення можливості використання криптовалют для "відмивання коштів".

Економічна суть та правовий статус криптовалют є дискусійною. В залежності від країни криптовалюти розглядаються як платіжний засіб, особливий товар, нематеріальний актив, можуть мати обмеження в обігу та ін.

В Україні відповідно до Закону України "Про платіжні системи і переказ коштів в Україні" [0] значення криптовалюти як валюти не визначено. Засобом набуття криптовалюти може бути майнінг, який є технологією створення нових блоків у блокчейні, яка забезпечує функціонування таких систем, за що творці нагороджуються деякою кількістю криптовалюти. Новим є те, що 2018 року урядовий комітет КМУ підтримав рішення доповнити Класифікатор видів

економічної діяльності (КВЕД) пунктом майнінг[1], як діяльність з підтримки функціонування розподіленої бази даних. Отже, це може стати початком формування системи контролю за виробленням і обігом криптовалюти в Україні.

Ревізування майнінгу є важливим заходом попередження ризику застосування для майнінгу будь-яких комп'ютерів, зокрема, державних установ. Прикладом може бути те, як вірус примусив комп'ютери майніти криптовалюту. Ним були заражені 4200 сайтів, які належали державним установам США і Великої Британії[2]. Вірус через майнінг "відмивав" гроші для хакерів. Керівництво ФРС США заявили про те, що цифрові валюти, "такі як біткоіни", становлять загрозу для фінансової стабільності в подальшому.

Питання щодо можливості використання криптовалют для "відмивання" коштів та фінансування тероризму має різні точки зору в Європі. Основні міжнародні організацій, які розробляють принципи і стандарти для результативного здійснення політики протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, зокрема, Європол, стверджує, що 3-5%. з 100 мільярдів фунтів стерлінгів з нелегальних джерел відмивається в Європі, торгуючи крипто валютами [0]. Глава Європолу підкреслив, що для вирішення цієї проблеми потрібна тісна співпраця регуляторів ринку та лідерів галузі. Наприклад, у Польщі основні фінансові регулятори КФН і НБП запустили попереджувальну кампанію проти ризиків інвестування в крипто валюти, стверджуючи, що віртуальні "валюти" не випускаються, та не гарантуються центральним банком та не є законним платіжним засобом[3]. Також Бюро з питань конкуренції та захисту прав споживачів виступило із заявою щодо попередження від шахрайства і "альтернативних" інвестицій, які можуть використовувати схеми моделі піраміди, в тому числі інвестиції в криптовалюти. У польській правовій системі відсутні правила щодо криптовалют. У польському парламенті 2018 року відбулося перше читання урядового законопроекту про зміни щодо протидії відмиванню грошей і фінансуванню тероризму, який був першим в польському законодавстві щодо визначення віртуальної валюти.

Побіжно, навіть ЦБ РФ попереджає, що, використовуючи криптовалюти, можна мимовільно стати співучасником "відмивання" грошей[4].

Банк Таїланду заборонив банкам будь-які операції з криптовалютами[5], а також заборонив рекомендувати своїм клієнтам використовувати її як інвестиційний інструмент. Регулятор пояснив ці обмеження тим, що крипто

---

[1] http://news.meta.ua/cluster:58586739-Maining-poluchit-sobstvennyi-kod-v-KVED---Kubiv/

[2] http://news.meta.ua/cluster:58168890-Virus-zastavil-gosudarstvennye-kompiutery-SShA-mainit-kriptovaliutu/

[3] Веб-сайт Uwazajnakryptowaluty.pl

[4] https://tsn.ua/groshi/nyu-yorkska-fondova-birzha-pochala-vidslidkovuvati-vartist-elektronnoyi-valyuti-bitkoyn-428351.html

[5] http://news.meta.ua/cluster:58186554-V-Tailande-zapretili-bankam-operatsii-s-kriptovaliutami/

валюти можуть бути використані для фінансування тероризму та «відмивання» коштів.

Інша точка зору європейського дослідника - британської фірми Elliptic, яка відстежувала біткоін-транзакції у період 2013-2016 рр., які були пов'язані з кримінальними адресами. За їх оцінкою вони склали лише 1% від усіх транзакцій на біткоін платформах[6]. Між тим, дослідники звернули увагу регуляторів на біткоін-міксери.

Більшість критеріїв ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом або фінансування тероризму, залишаються неформалізованими і невизначеними.

Після прийняття Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення" [0] Мінфін України наказом № 584 від 08.07.2016 затвердив Критерії ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення.

Оцінювання ризику клієнта відбувається за такими критеріями: географічним розташуванням держави реєстрації клієнта, типом клієнта, видом товарів та послуг, які клієнт отримує від суб'єкта первинного фінансового моніторингу. Бажано внести доповнення щодо врахування ознак ризику використання операцій з криптовалютами. Це пов'язано з підвищеним ризиком їх використання для фінансування тероризму, що було викрито СБУ як механізм грошових переказів на окуповані території на заборонені електронні гаманці невстановлених осіб поза митним контролем[7].

Загальна світова практика та вимоги міжнародних стандартів ФАТФ підтверджують високий ризиковий зміст використання криптовалют для "відмивання" коштів та фінансування тероризму внаслідок їх беззвітності, незабезпеченості, низької контрольованості, децентралізації і швидкості електронного обігу, що вимагає об'єднання зусиль всіх органів регулювання та правопорядку для створення системи контролю за майнінгом і обігом крипто валют.

Література:

1. Про платіжні системи і переказ коштів в Україні: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ 2346-14/ed20101005
2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочин шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення [Електронний ресурс]: Закон України від 14.10.2014 № 1702-VII. - Режим доступу: \www/URL: http://zakon5. rada.gov.ua/laws/show/1702-18

[6] https://forklog.com/issledovanie-bitkoin-redko-ispolzuetsya-dlya-otmyvaniya-deneg/

[7] http://www.dsnews.ua/politics/sbu-perevod-kriptovalyut---osnovnyy-mehanizm-finansirovaniya-09022018122300

3. Jarco M. Kryptowaluty to maszynka do prania brudnych pieniędzy. W Europie nawet 3-5 mld funtów / M.Jarco [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://forsal.pl/artykuly/1103871,kryptowaluty-to-maszynka-do-prania-brudnych-pieniedzy-w-europie-nawet-3-5-mld-funtow.html

Пластун О.Л.,
доктор економічних наук,
професор кафедри міжнародної економіки,
ННІ БТ "УАБС",
Сумський державний університет,
м. Суми

ЕФЕКТ ДНЯ ТИЖНЯ НА РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ

Існує величезна кількість літератури, що присвячена аналізу календарних аномалій (мова йдеться про так звані "Ефект дня тижня", "Ефект кінця місяця", "Ефект місяця року", "Ефект січня", "Ефект вихідних днів", "Ефект Хеллоуїна" тощо) та чи може вона розглядатися як доказ проти Гіпотези Ефективного Ринку. Тим не менш, за єдиним винятком [0] на сьогоднішній день у жодному дослідженні не були проаналізовані ці питання в контексті ринку криптовалют. В той же час такі дослідження є вельми цікавими, оскільки цей ринок є новостворениим, він може бути відносно неефективним, що може спричинити появу значної кількості можливостей для отримання надприбутку шляхом застосування торгових стратегій, що базуються на календарних аномаліях.

В даному дослідженні ми зосередимось на ефекті дня тижня. В якості об’єкту аналізу виступатимуть щоденні дані для криптовалюти BitCoin за період 2013-2017 рр. Інструментом дослідження виступатиме автоматизований трейдинговий метод, який відтворює дії торговців, щоб виявити, чи призводить така аномалія до появи можливостей отримання прибутку від торгівлі на ринку криптовалют [0,0]. Якщо стратегія призводить до того, що відсоток прибуткових торгів > 50% та / або загальний прибуток від торгівлі є > 0, то робиться висновок, що існує ринкова аномалія.

Щоб переконатися, що результати, які ми отримали, статистично відрізняються від випадкових, будуть проведені t-тести. Цей підхід обрано замість проведення z-тестів, оскільки розмір вибірки менше 100. Т-тест порівнює значення з двох вибірок, щоб виявити, чи походять вони з однієї і тієї ж сукупності. У даному випадку до першої належить показник середнього прибутку / збитку для однієї угоди за результатами використання торгової стратегії, а друга дорівнює нулю, оскільки випадкова торгівля (без транзакційних витрат) повинна генерувати нульовий прибуток.

Нульова гіпотеза (H0) полягає в тому, що середнє значення в обох вибірках однакове, а у альтернативному випадку (H1) - ні. Обчислені значення t-тесту порівнюються з критичним (при 95%-ій значимості). Неможливість

спростувати H0 означає відсутність переваг від використання розглянутої торгової стратегії, тоді як спростування передбачає, що торгова стратегія може призвести до отримання надприбутків.

У динаміці BitCoin аномалія присутня по понеділках (коли доходність значно вища, ніж в інші дні тижня), тому стратегія торгівлі буде такою: відкрити довгі позиції в понеділок і закрити їх наприкінці цього дня. Результати торгівельного моделювання представлені у таблиці 1.

Таблиця 1. Результати торгівельного моделювання

Параметр	Разом	2013	2014	2015	2016	2017
Прибуткові угоди (% від загалу)	60	75	39	60	59	71
Кількість угод	245	52	52	52	51	38
Прибуток	16990	3730	-315	1076	837	11662
Середній прибуток на угоду	69	72	-6	21	16	307
Стандартне відхилення	555	341	228	84	107	1288
t-статистика	2.01	1.56	-0.13	1.96	1.23	1.48
t критичне (0,95)	1.78	1.78	1.78	1.78	1.78	1.78
Нульова гіпотеза	відхилена	підтверджена	підтверджена	відхилена	підтверджена	підтверджена

Загалом, ця стратегія є прибутковою, як для повної вибірки, так і для окремих років, але в більшості випадків результати статистично не відрізняються від випадкової торгівлі, і тому вони не можуть бути свідченням неефективності ринку.

Підводячи підсумки зазначимо, що а даному дослідженні розглядався ефект дня тижня на ринку криптовалют. В якості об’єкту дослідження виступила криптовалюта BitCoin. Використовуючи метод імітації дій трейдера, було показано, що торгова стратегія на основі цієї аномалії є вигідною для всієї вибірки (2013-2017 рр.): вона генерує чистий прибуток з ймовірністю 60%, і ці результати відрізняються від випадкових. Однак у випадку окремих років досягаються протилежні результати, що свідчить на користь того, що немає доказів того, що ринок криптовалюти є неефективним.

Література:

1. Caporale G.M., Gil-Alana, L., Plastun, A. and I. Makarenko (2017), The Weekend Effect: A Trading Robot and Fractional Integration Analysis, International Journal of Bonds and Derivatives, Vol. 3, No. 2, 114-131.
2. Caporale, G.M., Gil-Alana, L. and A Plastun (2016), The weekend effect: an exploitable anomaly in the Ukrainian stock market? Journal of Economic

Studies, Vol. 43 Iss: 6, 954 – 965 http://dx.doi.org/10.1108/JES-09-2015-0167.
3. Kurihara, Y. and A. Fukushima (2017), The Market Efficiency of Bitcoin: A Weekly Anomaly, Perspective Journal of Applied Finance & Banking, vol. 7, no. 3, 57-64.

Матеріал підготовлено в рамках НДР «Моделювання та прогнозування поведінки фінансових ринків як інформаційний базис забезпечення фінансової стійкості та безпеки держави» № державної реєстрації 0117U003936

Сидор Г.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін,
Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу Тернопільського національного економічного університету,
м. Чортків,
Андрусів У.Я.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри теорії економіки та управління,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
м. Івано-Франківськ,
Давидовська Г.І.,
кандидат історичних наук,
старший викладач кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін,
Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу Тернопільського національного економічного університету,
м. Чортків

КРИПТОВАЛЮТА – ГРОШІ МАЙБУТНЬОГО

На сьогодні виникнення особливого виду інноваційного продукту – криптовалюти – вважається однією з новинок останнього часу. Науковці все ще вивчають таку грошову одиницю як феномен, що претендує на роль грошей нового покоління. Деякі з них відстоюють думку, що криптовалюта – це «мильна бульбашка» на фінансовому ринку, інші стверджують, що це новий інструмент інвестування і наголошують на необхідності її розвитку. Деякі вчені вважають криптовалюти прогресом, а інші розцінюють як злочин.

Провідні економісти часто заявляли, що готівковий розрахунок може залишитись у минулому. Це може відбутися найближчим часом, якщо взяти до уваги швидкість проникнення криптовалюти в наше життя.

З усвідомленням людьми того факту, що традиційна фінансова система потребує трансформації, оскільки має значну кількість недоліків, популярність криптовалюти збільшується. Ідея створення нової валюти виникла в результаті нестабільності системи грошового обміну, зумовленої фінансовою кризою 2008–2009 рр. Останнім часом в Україні посилилася увага до біткоїнів через раптове зростання їхньої вартості.

Уряд кожної країни вирішує питання щодо функціонування таких грошей. Так, 06.10.2017 р. у Верховну Раду України подано законопроект "Про обіг криптовалюти в Україні" [3]. Його ухвалення дасть змогу легалізувати криптовалюту та встановити норми регулювання правовідносин щодо володіння, зберігання, обігу та проведення операцій за допомогою криптовалюти в Україні. На сьогодні така грошова одиниця в нашій державі взагалі не регулюється.

Законопроект "Про обіг криптовалюти в Україні" [3] все ще знаходиться на розгляді у профільних комітетах Верховної Ради України і поки що конкретної дати голосування щодо цього законопроекту не визначено. В нашій країні криптовалюти не набули визнання, про що заявив заступник голови Національного банку України О. Чурій. Він повідомляє, що "оскільки нема центрального емітента, то це точно не валюта", тому не можна визнати її платіжним засобом. Відповідно, особи, які використовують біткоїн для розрахунку, суттєво ризикують без гарантій зі сторони держави. Сподіваємось, що позиція НБУ щодо біткоїнів з часом зміниться.

Незважаючи на те, що криптовалюта в Україні поки що офіційно заборонена, наша держава входить у топ-5 країн світу за кількістю користувачів різними біткоїн-гаманцями.

З’ясовано, що вагомим фактором, від якого залежить курс криптовалюти, наприклад біткоїна, є новини. Так, курс біткоїна зростатиме тоді, коли більше компаній прийматимуть криптовалюту як оплату, коли буде поширюватися інформація про те, що багато осіб хочуть його придбати, що нові країни легалізують його. Відповідно, курс падатиме, якщо значна кількість людей захоче його продати, а деякі країни заборонять криптовалюту.

Біткоїн – найбільш відома криптовалюта, але вона поступово втрачає позиції на ринку серед інших валют, таких як ефір та лайткоїн. На початку 2016 р. біткоїн займав 91,3% криптовалютного ринку у світі, а сьогодні його показник значно нижчий – 59,4%. На ринку є чимало інших криптовалют, які більш ефективні та функціональні від біткоїна, а саме: легка у користуванні криптовалюта лайткоїн або ефір. У 2018 р. курс криптовалюти все ще падав. За станом на 05 квітня 2018 р. вартість одного біткоїна становила 6800 дол. Переваги цієї віртуальної валюти полягають у тому, що операції з нею анонімні, немає комісії за здійснення транзакцій, а цент випуску відсутній.

Банки та хеджеві фонди, які є одними із великих інвесторів на ринку, поки що не купують біткоїн. Причина такої пасивності полягає в нестабільності та відсутність регулювання цієї валюти.

На сучасному етапі розвиваються нові фінансові продукти – ф'ючерсні угоди, які взмозі знизити ризик зберігання біткоїна, проте вони (ставки на майбутню ціну акцій або ринків) можуть негативно позначитися на біткоїні. Це можна порівняти з тим, як гравці роблять ставки на кінні перегони, не купуючи коня, так і інвестори можуть придбати чи продати ф'ючерсні угоди, проте не купувати біткоїн. Все це може призвести до зменшення актуальності криптовалюти, а отже, знизити попит на цю грошову одиницю.

У багатьох країнах світу встановлюють банкомати для біткоїнів. Значна кількість компаній для оплати користуються криптовалютою. Це означає, що, навіть якщо припиняться спекуляції, все одно біткоїн буде використовуватись для купівлі та продажу товарів і послуг. У квітні 2017 р. в Одесі відкрито перший біткоїн-банкомат. За станом на квітень 2018 р. в Україні функціонувало як мінімум два таких банкомати – у м. Києві та у м. Одесі.

Проведене дослідження дало змогу зробити висновок про те, що виникнення криптовалюти на світовому фінансовому ринку є феноменом. Вона поки що стабільно функціонує і це зовсім не «мильна бульбашка». Очевидно, коли навколо криптовалюти зменшиться ажіотаж, вона все ж таки займе своє місце у фінансовій системі як новий інструмент.

Фінансова система постійно вдосконалюється новітніми технологіями, функціональними рішеннями, що дає змогу задовольнити інтереси усіх учасників ринку. З огляду на це ми вважаємо, що незабаром людство перейде до використання цифрових грошей. Це буде найбільшим проривом у демократизації використання грошей.

Література:

1. Гусєва І.І. Тенденції розвитку криптовалют на ринку України / І.І. Гусєва // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. – 2017. – №1. – С. 48–50.
2. Офіційний сайт Bitcoin [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://bitcoin.org/
3. Про обіг криптовалюти в Україні : проект Закону України [№ 7183 від 06.10.2017 р.]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684
4. CryptoCurrency Market Capitalizations [Electronic resource]. – Mode of Access: https://coinmarketcap.com

Бурковська А.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Буганов О.В.,
здобувач вищої освіти,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ КРИПТОВАЛЮТИ

Розвиток інформаційних технологій спрощує повсякденне життя, через це ентузіасти багатьох країн намагаються впровадити перспективні програмно-технічні засоби на території, де вони мешкають. Так, українська криптовалюта Karbo була розроблена командою волонтерів у вигляді вільного засобу обміну з покращеною приватністю ніж деякі інші криптовалюти. Функціонувати у якості егалітарної децентралізованої системи Karbo почав влітку 2016 року. За словами одного з розробників [1], ціллю створення криптовалюти було відродження карбованця (старої грошової одиниці України) в новому цифровому форматі.

Назва незалежної та неофіційної обмінної одиниці походить від стародавньої технології записування грошових розрахунків в Середньовіччі та на території України – карбування. За цього способу наносилися певні зарубки на дерев'яній паличці. Потім її розщеплювали вздовж і кожна половина з зарубками залишалася в учасників угоди. З'єднавши обидві половини палиці, можна було перевірити чи не підроблялись зарубки. Ця процедура дуже нагадує роботу блокчейна в мережі Karbo. Як вважають розробники, назва є дуже відомою, адже вона асоціюється з грошима не тільки на території України, але й в сусідніх країнах.

Сервіс "Google Тренди", за пошуковим терміном "Karbowanec" надав рейтинг популярності запитів в Україні (табл. 1).

Таблиця 1. Популярність запитів за територіальними одиницями, бал

Харківська область	Івано-Франківська область	Дніпропетровська область	Тернопільська область	місто Київ	Львівська область	Київська область	Полтавська область	Запорізька область	Черкаська область	Одеська область	Донецька область
100	93	63	62	60	47	45	42	31	28	27	20

Джерело: сформовано автором на основі [2]

З моменту впровадження цифрової валюти пройшло майже 2 роки. За цей період Karbo отримав популярність серед багатьох користувачів Інтернет-простору. Його ціна коливалася до листопада 2017 року (рис. 1), і вже наприкінці місяця нагорода за один блок почала зростати.

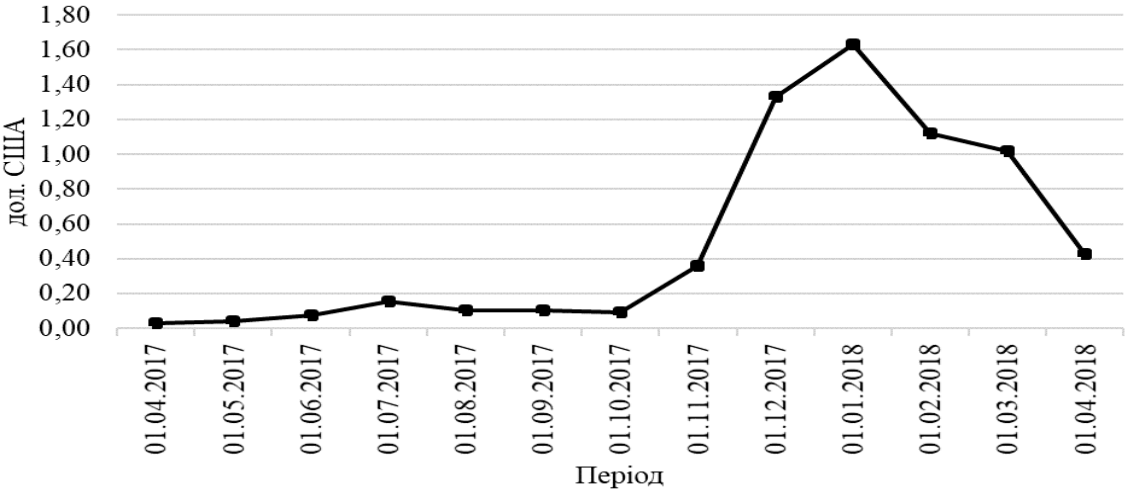

Рисунок 1 - Графік вартості Karbo за рік, дол. США

Джерело: сформовано автором на основі [3]

Програмне забезпечення програми періодично оновлюється. Серед найголовніших змін слід виділити наступні:

- вихід на біржу Livecoin.net (розпочато торги);
- підтримка URI у гаманцях (впроваджено підтримку схеми URI karbowanec для покращення зручності використання. Це дозволяє робити запити на перекази і оплачувати їх у більш зручний спосіб);
- сервіс поповнення мобільних телефонів (можливість поповнення за Karbo мобільних телефонів українських операторів);
- створення першої української біржі (розпочато торги на першій українській біржі BTC Trade UA);
- платіжний шлюз, плагіни для електронної комерції (безкоштовний платіжний шлюз "karbo.club" з плагінами для інтернет-магазинів);
- мнемонічна фраза в гаманцях (оновлення гаманців із підтримкою мнемонічної фрази для відновлення гаманця) [4].

Основною відмінністю Karbo і перевагою над популярною криптовалютою Bitcoin є однорідність. Весь процес карбування є взаємозамінним й уніфікованим на відміну від Bitcoin, за якої кожному охочому доступна можливість у будь-який час переглядати всі фінансові операції за рахунками всіх без винятку учасників і бачити, що є на балансі тієї чи іншої адреси. Це може привести до цензури активів людей, в результаті чого частина коштів стануть «гіршими», ніж решта коштів в системі. Крім того, що мережа, транзакції, рахунок та карбованці криптографічно захищені [4]. Тільки власник має можливість контролювати свої карбованці і відповідати за їх безпеку. Ніхто

не може відібрати їх чи конфіскувати, відмовити у доступі чи обмежити свободу розпоряджатись своїми карбованцями.

Зупиняти функціонування проекту розробники не збираються. В лютому 2018 року Karbo випустив [5] мобільний гаманець для операційної системи Android. Він створений на основі власного вихідного коду і є другим подібним гаманцем (для CryptoNote монет, таких як Monero) в світі та першим з підтримкою NFC. Крім технології бездротової передачі даних в додатку підтримується робота з QR-кодами і є можливість повного відновлення гаманця, навіть у разі втрати, за допомогою seed-фрази (спеціального пароля з 24 слів). Випуск гаманця є важливим етапом на шляху становлення Karbo в ролі народного платіжного засобу для звичайних користувачів, а не тільки спекулятивного інструменту. Автори неофіційної народної обмінної одиниці планують удосконалювати її й надалі. Наступними оновленнями є:

- легкий гаманець (гаманець для ПК, який працюватиме через мережу віддалених вузлів зі спрощеним інтерфейсом і буде призначений для користувачів, менш обізнаних з ПК та технологіями блокчейну);
- алгоритм складності Zawy v6 (перехід на оновлену версію алгоритму зі зміною нагороди в залежності від складності);
- покращення невідслідковуваності (оновлення алгоритму вибору виходів у вигляді триангулярного розподілу);
- стабільність комісії у фіаті (мінімальна комісія транзакції у фіатному еквіваленті залишатиметься стабільною незалежно від коливань ціни монети. Вона не буде фіксованою. Це забезпечить стабільно низькі комісії навіть у випадку різкого подорожчання монети) [4].

Отже, Karbo, як і всі інші криптовалюти, має переваги та недоліки. Головне, що потрібно для молодих майнерів та крипто-ентузіастів, це детально ознайомитися з обмінною мережею перед початком роботи з нею.

Література:

1. Інтерв'ю з розробником української криптовалюти "Карбованець" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://goo.gl/Kbsyk2.
2. Динаміка популярності пошукового запиту "Karbowanec" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://goo.gl/cCx8D4.
3. Графіки Karbo [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://goo.gl/mrkfB3.
4. Інформація про електронний карбованець [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://goo.gl/U55gCf.
5. Українська криптовалюта карбованець випустила мобільний гаманець для Android [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://goo.gl/YfKY6a.

Калінін О.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри маркетингу за бізнес адміністрування,
Фоменко Ю.Р.,
студент,
ДВНЗ "Приазовський державний технічний університет",
м. Маріуполь

РОЗВИТОК КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ

Криптовалюти – різновид цифрової валюти, що швидко набирає популярності. Його створення базується на криптографічних методах , а облік є децентралізованим. На даний момент в Україні офіційно не легалізовано криптовалюти , але незважаючи на цей факт наша країна знаходься у першій десятці країн-лідерів з використання криптовалют за версією "International Business Times". За даними "CoinMarketCap" сьогодні в світі існує близько 1583 видів криптовалют, що більше ніж у два рази більше торішньої кількості (699). Найпопулярнішими серед них є Bitcoin, Ethereum а також Ripple. Їхня доля у капіталізації криптовалют становить більше ніж 62%.

Пришвидшення темпів росту сумарної ринкової капіталізації криптовалют дивує ще більше. Цей показник порівняно з торішнім роком збільшився на неймовірні 1487% і на даний момент складає 401,366 млрд. дол. Все це свідчить не тільки про велику популярність цього виду електронних грошей, але і про значну набуту вагомість криптовалют у цифровому світі. Велика кількість соціально-економічних, політичних чи інших факторів спонукають підприємців та фізичних осіб шукати альтернативні засоби зберігання та примноження коштів. Вони особливо гостро потребують оперативності та захищеності своїх розрахунків, відсутності посередників, а також незалежності валюти від політичного становища в країні. Криптовалюти надають всі ці преваги, а їх велика популярність в Україні зайвий раз підтверджує їхню ефективність.

На сьогоднішній момент в Україні склалася неоднозначна ситуація щодо розвитку криптовалюти. З одного боку криптовалюти офіційно не легалізовано в нашій країні, до того ж на думку НБУ вони не є платіжним засобом. З іншого боку постає той факт, що наша країна входить в десятку країн лідерів з майнінгу (створення) криптовалюти. На її території вже успішно працюють більше сотні криптоматів - терміналів, за допомогою яких можна купити ту чи іншу криптовалюту за готівку. У зв’язку з цим виникає дисбаланс між правовим статусом криптовалюти та економічними реаліями ринку. Це у свою чергу ускладнює створення норм контролю процедури емісії та обігу криптовалют та посилює економічні ризики.

Криптовалюти – майбутнє світової економіки і державним структурам нашої країни немає сенсу ігнорувати цей факт. Крім того легалізація криптовалюти в Україні потягне за собою приплив інвестицій і надходжень до

державного бюджету за рахунок податків від доходів майнерів, тобто людей, які заробляють на створенні блоків в системі блокчейн.

Література:

1. Тенденції розвитку криптовалют на ринку України [Електронний ресурс] // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/24-1-2017/12.pdf.
2. Біткоіни: що потрібно знати про легалізацію криптовалюта в Україні [Електронний ресурс] // "Апостроф". – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://economy.apostrophe.ua/article/finansy-i-banki/2017-10-13/bitkoin-chto-nujno-znat-o-legalizatsii-kriptovalyut-v-ukraine/14706.
3. Криптовалютні ринкові капіталізації [Електронний ресурс] // Інтернет-портал coinmarketcap. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://coinmarketcap.com/all/views/all/.

Булах І.І.,
викладач вищої кваліфікаційної категорії,
Шиманська О.В.,
викладач вищої кваліфікаційної категорії,
ВСП Агротехнічний коледж Уманського НУС,
м. Умань

ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ І BITCOIN

НБУ розглядає "віртуальну валюту/крипто валюту" bitcoin як грошовий сурогат, який не має забезпечення реальною вартістю і не може використовуватися фізичними та юридичними особами на території України як засіб платежу, оскільки це протирічить нормам українського законодавства.

11 серпня 2017 р. прес-служба НБУ повідомила, що Нацбанк має намір виробити єдину позицію про правовий статус біткоінів разом із Мінфіном, Держфіскальною службою, Держслужбою фінмоніторингу, Нацокомісією з цінних паперів і Нацкомісією, що здійснює держрегулювання у сфері ринків фінансових послуг.

НБУ розглядає можливість випуску е-гривні на базі інноваційних технологій. Про це повідомили е прес-службі НБУ. "У межах заходів проекту Cashless economy аналізуються можливості використання технологій blockchain для впровадження інноваційної, високозахищеної, ефективної і гнучкої платформи, покликаної задовольнити потреби платіжного ринку країни і вирішити проблемні питання у сфері безготівкового обороту коштів в Україні", – йдеться у повідомленні. Зараз НБУ працює над можливістю створення такого програмно-технологічного рішення. Пілотний проект планується провести на волонтерських засадах із залученням ініціативних учасників платіжного ринку

України. Після реалізації пілотного проекту та оцінки його результатів НБУ прийме рішення про подальші дії щодо повномасштабного розгортання платформи і подальших етапів.

9 листопада 2016 р. на Cashless Ukraine Summit 2016 у Києві відбулася презентація проекту дорожньої карти Cashless Economy, схваленої і представленої правлінням НБУ. У проекті Cashless Economy вперше прописані офіційні плани регулятора з використання технології blockchain в Україні. Відповідно до дорожньої карти в рамках розвитку Національної платіжної системи "Простір" відбудеться "еволюція e-money" як безготівкового інструменту платежів, емітентом якого стане НБУ. Метою випуску ЕГ на blockchain є оптимізація еквайрингу і створення альтернативи картковим платежам. НБУ зацікавлений в подальшому розвитку фінтех-індустрії в Україні (в тому числі технології blockchain). Мета НБУ – допомогти українському платіжному ринку стати безготівковим. Такі технології, як мобільні платежі, QR-коди, хмарні технології і технологія blockchain здатні спростити розрахунки громадянам і малому та середньому бізнесу. Проте масове використання національної платіжної системи на blockchain могло б дати змогу ефективно перебудувати систему оподаткування на користь повної анонімності: знаючи розміри доходів учасника ринку, державі необов’язково знати їх джерела.

Для формування і ведення земельного кадастру та інших державних реєстрів також буде використовуватися технологія blockchain. 16 червня 2017 р. підписано Меморандум про взаєморозуміння та співробітництво між Міністерством юстиції України, Міністерством аграрної політики та продовольства України, Державним агентством із питань електронного урядування України, громадською організацією "Transparency International (TI) Україна" та "Бітфурі Холдінг Б.В. Transparency International". "Україна й надалі продовжуватиме моніторити, контролювати якість державного управління та сприяти становленню відповідального партнерства "золотого трикутника" – громадянське суспільство, влада та бізнес", – зазначив Я. Юрчишин, виконавчий директор "Transparency International Україна" (натепер партнери "золотого трикутника" – влада та бізнес – за останні роки (2014–2016 рр.) девальвували гривню на понад 300%, а за 25 років довели громадянське суспільство до зубожіння, знищили реальну економіку України та продовжують робити це до сьогодні. Влада і бізнес в умовах ентропійної економіки "вільного ринку" апріорі не діють за законами золотого перетину.

Істотна відмінність проекту bitcoin від багатьох інших – його глобальний характер, претензія на створення нової світової валюти, потенційно здатної функціонувати поряд з сучасними світовими валютами. Якщо це дійсно так, то можливі такі варіанти розвитку подій: bitcoin буде дискредитований; bitcoin буде затребуваний світовою фінансовою системою і використаний як заміна долара США, звичайно, за забезпечення жорсткого контролю цієї системи. Але в другій ситуації на зміну долара США можуть прийти аналогічні валютні системи, які також доведеться або дискредитувати, або контролювати. Таким чином, проблеми долара США будуть загострюватися.

Допускається, що в період 2030–2040 рр. емісія bitcoin-монет буде припинена. Тобто майнери перестануть отримувати монети bitcoin і втратять мотивацію до перевірки відсутності клонів bitcoin-монет в системі. Хто тоді буде підтримувати цю функцію – незрозуміло. Ті власники, які контролюють основну частину системи? Але тоді хто їм завадить використовувати систему у своїх інтересах? Тому з позиції забезпечення стійкості фінансової системи доцільно мати не одну спільну валюту, а кошик валют, заснованих на реальних цінностях.

Необов'язково саме bitcoin залишиться провідною криптовалютою. Як в Україні, так і у світовому співтоваристві не спостерігається єдності думок щодо bitcoin з боку як центральних банків, так і науковців, економістів, програмістів, юристів, політиків. В Україні необхідно розробити законодавство, що визначатиме систему понять "криптовалюта". Хоча нові фінансові криптоінструменти називають "валютою", "грошима", але це є перебільшенням. Ми вважаємо, що основна функція грошей – порівняння вартостей. Проте навіть сучасні офіційні валюти не завжди виконують цю функцію, оскільки курси валют постійно "плавають". З огляду на коливання курсу криптовалюти можна впевнено сказати, що ці операції мають спекулятивний характер, а також застосовується методологія здійснення керованого хаосу в мега-макро-мікро-наноуправлінні.

Система bitcoin відносно анонімна, і, на нашу думку, лише спецслужби можуть визначити, хто здійснює операції. Можна припустити, що ця система може контролюватися спецслужбами розвинених країн – G7.

На нашу думку, говорячи про блокчейн та біткоін, необхідно дослідити новий правлячий клас нетократів (net – мережа, від грец. kratos – сила, влада, панування), який для отримання влади використовує інтернет-мережі. Цінностями в нетократії і в bitcoin-середовищі є мережева структура; ексклюзивність; недоступність володіння і технології трансуправління для широкого загалу; інформація та знання як фундаментальна цінність; емісія та контроль грошей; високі винагороди; відхід від нагляду національних урядів.

Криптовалюту не можна визнати альтернативою фіатним грошам. Це грошові сурогати, що утворюють новий офшор тіньової економіки. Автори проекту претендують не на введення ще однієї валюти, а на докорінну зміну всієї сучасної системи політичного та економічного життя, що базується на сформованих інститутах.

Література:

1. Засновник біткоіна розкрив свою особистість. – 02.05.2016. – Режим доступу: http://uazmi. org/news/bbfF7po2Ujzootd9ZOdWHg.
2. Шнайдер Д. Денежная Эволюция. Поменяет ли криптовалюта архитектуру мировой экономической системы? Часть 2 [Електронний ресурс] / Давид Шнайдер // Информат. – 14.07.2017. – Режим доступу: http://informat.com.ua/denezhnaya-evolyutsiya-pomenyaet-li-kriptovalyuta-arhitekturu-mirovogo-ekonomicheskoj-sistemy-chast-2/.

3. Создателя биткоина номинировали на Нобелевскую премию [Електронний ресурс]. – 14.11.2015. – Режим доступу: https://www.mql5.com/ru/blogs/post/654588.
4. Катасонов В. Криптовалюты: деньги или инструмент азартных игр? [Електронний ресурс] / В. Катасонов. – 21.03.2016. – Режим доступу: http://www.fondsk.ru/news/2016/03/21/kriptovaluty-dengi-ili-instrument-azartnyh-igr-39213.html.
5. Виртуальные валюты. Ключевые определения и потенциальные риски в сфере ПОД/ФТ // Отчет ФАТФ. – Июнь 2014. – 28 с.

Шаповалова І.В.,
асистент кафедри маркетингу та менеджменту,
Зубенко Ю.О.,
студентка,
Донецький національний університет економіки і торгівлі
ім. М. Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг

БІТКОЙН: ЦЕ ПУЗИР, ЯКИЙ СКОРО ЛОПНЕ, АБО ГАРНА ІНВЕСТИЦІЯ?

Біткойн є активом, який розвивається швидше всіх у світі в цьому році серед аналогічних віртуальних валют. Він є першою і найбільшою "криптовалютой" - децентралізованим торговим цифровим активом [1]. Чи є це поганою інвестицією - велике питання. Біткойн може використовуватися лише в якості засобу обміну, і на практиці був набагато більш важливим для нелегальної економіки, ніж для більшості законних застосувань.

Відсутність будь-якої централізації робить біткойн дивно стійким до заборон, корупції або регулювання. Це означає, що він залучив ряд спонсорів, від лібералістичних монетаристів, які користуються ідеєю валюти без інфляції і без Центрального банку, до наркоторговців, яким подобається той факт, що важко (але можливо) простежити транзакцію біткойна назад до фізичної особі.

За сьогоднішній день вартість одного біткойна зросла з близько $8 500 до більш ніж $9 000. На минулому тижні валюта торгувалася на рівні $ 500. [2]

Біткойн - це цифрова валюта, відома також як криптовалюта, яка виникла після фінансової кризи. Це дозволяє людям обходити банки і традиційні методи оплати товарів і послуг – ідеї, які, очевидно, вразили уяву інвесторів, оскільки його ціна зросла більш ніж на 900% у 2017 році. Біткойн – створюється "майнерами", які використовують потужні комп'ютери для вирішення складних математичних завдань. Біткойн необхідно зберігати в інтернеті за допомогою електронного гаманця, а також можуть бути куплені або продані через біржі, такі як Bitstamp, Bithumb і Kraken.

Але коли біткойн досягне меж свого розвитку, є побоювання, що він почне асоціюватися не з валютою, а з засобом збереження коштів, відкритого для спекулянтів.

Економісти порівнюють зліт біткойна з минулими бульбашками, такими як тюльпаноманія 17 століття і бульбашка доткомів, яка розпочалась в кінці 90-х з індексом Nasdaq у Нью-Йорку і луснула в 2000 році. Обидва приклади віщують болючий обвал валюти.

Олівер Уайт з Fathom Financial Consulting писав, що біткойн «безумовно, відповідає критерію» бульбашки [3]. Використовуючи дані ще з 2013, економісти з Fathom порівняли ціну біткойна з його середнім значенням і побудували графік проти інших основних активів, таких як акції та облігації. Вони виявили, що поточне значення біткойна в шість разів перевищує середню ціну з 2013 року. Криптовалюта стрибала з великою амплітудою за минулий тиждень, ціна впала з $7 912 і підскочила до $8 854, перш ніж відновитися до $8 842.

Дослідники біткойна стверджують, що його ціна буде рости і далі. Фанати навіть придумали термін, щоб описати їх тактику утримання на плаву – ходл. Є якісь раціональні причини, щоб зберігати спокій та триматись на плаву й надалі. Серйозні інвестори лише починають цікавитися цим ринком, на ньому досі домінують крипто-ботаніки та роздрібні інвестори.

Коментатори також зазначають, що акції доткомів, до їх краху у 2000 році сумарно коштували $ 2 900 000 000. Лібертаріанською мрією творців біткойна є валюта, що існує за межами традиційного світу фінансів. Але чим більша вартість біткойна, чим більше компаній, таких як Чикагська біржа, цікавляться ним, тим більше шанси інвесторів втратити гроші, і тим більше ймовірність введення мер регулювання біткойна державою.

Тож біткойн є плавачою віртуальною валютою, іноді ненадійною, проте перспективною. Плюс віртуальної валюти у тому, що вона не прив’язана до конкретної людини, відстежити транзакції неможливо або дуже складно. Вона не залежить від інфляції та від централізованих банків.

Література:

1. Visual Capitalist. [Електронний ресурс]. / Режим доступу: http://www.visualcapitalist.com/wp-content/uploads/2017/09/bitcoin-ethereum-other-cryptocurrencies.html
2. Forex Club. [Електронний ресурс]. / Режим доступу: https://www.fxclub.org/markets/crypto/bitcoin/
3. LinkedIn. [Електронний ресурс]. / Режим доступу: https://uk.linkedin.com/in/oliver-white-63b843108

СЕКЦІЯ № 15. ОСВІТНІ ПРОГРАМИ І ТЕХНОЛОГІЇ

Молоканова В.М.,
доктор технічних наук,
професор кафедри менеджменту та управління проектами,
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління
при Президентові України,
м. Дніпро

РОЗВИТОК ОСВІТИ НА ОСНОВІ ПРОЕКТНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

У сучасному світі проблеми електронної освіти привертають все більше уваги представників різних наук. Причина – не тільки в тому, що поширення електронної освіти – це домінуюча тенденція інформаційного суспільства, а й в тому, що запровадження електронних засобів освітні процеси стає міжпредметною вимогою у вищій школі. Для вдосконалення професійної освіти та підготовленості молоді до життя в інформаційному суспільстві сьогодні необхідно переосмислити вплив інформатизації на всі сфери суспільного життя. У сучасних умовах постійно зростає обсяг інформації, комунікативних зв'язків, інтерактивних засобів і, як наслідок цього, зростає напруженість у гуманітарній сфері людини.

Розвиток та удосконалення засобів інформаційної взаємодії дозволяє школам та університетам експериментувати, впроваджуючи електронні технології навчання в освітні процеси. Сьогодні можливий арсенал використання електронних технологій у процесі навчання просто безмежний – навчальні презентації, онлайн-лекції, електронні освітні програми, ігрові навчальні програми, дискусійні форуми та хакатони. Наразі існує значна кількість навчальних соціальних мереж для систематизації освітніх процесів. Наприклад, Edmodo – це платформа для обміну інформацією між учителями та навчальними групами, якою користується понад 30 млн. осіб; Life Pulp – соціальна мережа для обміну матеріалами, що надихають на навчання; PLP Network – ресурс для вчителів, які винаходять нові методи освіти; English Companion – проект для пошуку відповідей на запитання під час навчання. Таким чином, не можна не помічати нові тенденції обміну нематеріальними активами – добровільне співробітництво на основі взаємної довіри, утворення нових знань та отримання синергетичних ефектів від колективної роботи.

Але роблячи наголос на позитивних змінах у електронній освіті, не можна не помічати негативного впливу підміни обміну знаннями тотальним тестуванням. Система тестування в освіті набуває популярності, і в наші дні навіть вважається прогресивною. Але не слід забувати, що спочатку тести

створювалися для перевірки лише базових знань шкільного рівня. А зараз завдяки їх зручності тести використовують на всіх освітніх рівнях і вважають об'єктивною системою оцінювання навіть на таких відповідальних етапах, як зовнішнє незалежне оцінювання (ЗНО). Але тестування ґрунтується не на розвитку вміння мислити, а на застарілому навику запам'ятовування фактів. Оцінювання за допомогою тестів не сприяє формуванню у студентів критичного мислення, а просте запам'ятовування інформації не розвиває в них здатність до дії. Багато науковців пропонують повернутися у навчанні до філософської ідеї, що мислення розпочинається із розгляду проблемних ситуацій та будувати нову освіту навколо практичної діяльності та реальних навиків. Сучасні фахівці мають розвивати системне мислення, щоб охопити комплексність проблем та джерела їх виникнення, правильно розуміти зв'язки та взаємодію між речами, явищами і процесами, які мають відношення до різних рівнів синергетичного управління. І тому саме наука «Управління проектами», як інтеграційна дисципліна, має стати інструментом управління цілеспрямованими змінами у навколишньому світі для нарощування людських цінностей.

Протягом 1990-х років минулого століття з'явилося навчання на основі проектів, яке стверджує, що учні краще навчаються, випробовуючи та вирішувавши справжні проблеми. Проектне навчання (Project Based Leaning) – це інноваційний підхід до навчання, дуже важливий для успішної діяльності у двадцять першому столітті. В процесі реалізації проекту студенти керують своїм власним навчанням шляхом дослідження та розробкою проектів, що відображають їхні особисті уподобання. Зібравши нові, життєздатні технологічні навички, вони стають досвідченими комунікаторами та володіють інструментами вирішення проблем. Як правило компоненти проектного навчання включають:

- реальні проблеми, які студенти знаходять у навколишньому світі;
- збільшення контролю студента над навчанням
- студенти (зазвичай, але не завжди) працюють у парах або командах.

Орієнтація вищої школи на формування цілісної, творчої, морально зрілої особистості, як найвищої цінності суспільства, визначено одним із стратегічних напрямків державної політики в галузі вищої освіти [1]. Тому недостатнє фінансування не може виправдовувати відсутність реформування вищої освіти в Україні. В українських реаліях бездумне копіювання західних технологій навчання зовсім не гарантує підвищення якості підготовки фахівців. Нам треба віднайти свій шлях реформування освіти, щоб вона змогла відіграти роль локомотива у трансформації суспільства [2]. В таких умовах викладачі вищої школи мають значно розширити свій арсенал методичних засобів, змінивши акцент від інформативних лекцій до практичних завдань. Інакше кажучи, визнання особливостей електронної освіти в якості нової учбової моделі неминуче потягне за собою переформатування всього учбового процесу у бік більш вільного вибору форми навчання. При цьому йдеться не стільки про регулювання зазначених процесів згори, хоча звичайно потрібні внесення змін

у відповідні нормативні документи, скільки про подальший розвиток та обмін досвідом професійних спільнот. Сьогодні цінність фахівця визначається його вмінням мислити, обробляти та аналізувати, а не запам'ятовувати великі обсяги інформації. У ході реалізації навчання провідна роль відводиться особистості викладача, оскільки саме вони забезпечують необхідні організаційні, методичні та змістовні аспекти формування загальних та спеціальних компетенцій профільних фахівців.

Література:

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. №1556 – VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – №37-38.
2. Зіньковський, Ю.Ф. Досвід Болонських перетворень вітчизняної освіти / Ю.Ф. Зіньковський // Педагогіка і психологія. – 2010. – №2. – С. 57-61.

Вишневська М.К.,
кандидат технічних наук,
доцент кафедри менеджменту,
Національна металургійна академіяУкраїни,
м. Дніпро

СКЛАД ТА ЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ЗНАНЬ І ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ЕКОНОМІКИ

Нині при підготовці фахівців економічних спеціальностей вдало застосовуються різноманітні види педагогічних технологій, зокрема: традиційне, евристичне, парне, контекстне, різнорівневе навчання, метод проектів та інші, які виступають системоутворюючою складовою колективних учбових занять. Але оскільки інноваційні технології швидко увійшли в усі галузі нашого життя, виникла нагальна потреба використання інноваційних знань і технологій під час підготовки фахівців різних профілів, у тому числі у галузі економіки.

Щоденно змінюється економічна ситуація у світі, законодавство, природне середивище та політичне становище. Не рідкісною є ситуація, коли інформація, подана в підручниках, перетворюється в застарілу ще під час видання. Вивчення окремих дисциплін чи певних тем з використанням інноваційних технологій, комп'ютерної техніки та найсвіжішої інформації, отриманої з мережі Internet, – один зі способів оптимізації та урізноманітнення навчально-виховального процесу.

Під інноваціями в широкому змісті розуміється використання нововведень у вигляді нових технологій, видів продукції і послуг, організаційно-технічних і соціально-економічних рішень виробничого, фінансового, комерційного, адміністративного або іншого характеру. Період часу від зародження нової ідеї, створення і поширення нововведення і до його

використання прийнято називати життєвим циклом інновації. З урахуванням послідовності проведення робіт життєвий цикл інновації розглядається як інноваційний процес. Саме використання інформаційних технологій в учбовому процесі і є інноваційною складовою навчання.

Представляється доцільним застосування інструментів соціальних мереж різних типів – від звичайних співтовариств до професійних об'єднань, а також соціальних ресурсів різного типу, в учбовому процесі. Аналіз чисельних переваг і недоліків такого способу організації навчання може виявитися для викладача абсолютно несподіваним. Втім можливих позитивних моментів у використанні інструментів соціальних мереж в процесі навчання більше, ніж загроз для якості освіти. Адже дані сучасні ресурси активно використовують мультимедійний і інтерактивний простір, відкривають великий простір для викладача і, за умови вмілого застосування, можуть стати не лише ефективним, але і мотивуючим освітнім середовищем.

Внаслідок посилення демократичних тенденцій у житті суспільства освітні системи, як його значущі складові, почали переносити акцент із масових педагогічних явищ на особистість студента, вивчення можливостей і обставин його індивідуального розвитку, умов саморозкриття і самореалізації на різних етапах життєдіяльності. Тенденція особистісної орієнтованості освітніх систем виявляється й у педагогічній освіті.

Ідея втілення інноваційних технологій в навчання передбачає досягнення мети високоякісної освіти, тобто освіти конкурентоздатної, спроможної забезпечити кожній людині умови для самостійного досягнення тієї чи іншої цілі, творчого самоствердження у різних професійних та соціальних сферах. Зазначене є також одним з ефективних інструментів представлення студентам можливості самостійного надбання знань в процесі вирішення теоретичних та практичних завдань, що потребують інтеграції вмінь з різних предметних областей.

Останнім часом зазначена ідея стала предметом інтенсивних теоретичних та практичних досліджень. Її теперішній етап характеризується як емпіричною спрямованістю – розробкою та проведенням викладачами інноваційних уроків різних профілів, так і теоретичною – створенням та вдосконаленням інноваційних та інтегрованих курсів, які у ряді випадків поєднують численні предмети, вивчення яких передбачено навчальними планами.

Так інноваційні технології дають можливість, з одного боку, показати загальну картину, подолавши дисциплінарну розрізненість наукового знання, а з іншого – звільнений за рахунок цього навчальний час використовувати для повноцінного здійснення профільної диференціації у навчанні.

Тож на сьогоднішній час інноваційні знання і технології – є однією з головних рушійних сил в процесі викладання й потужним засобом навчання фахівців різних напрямів та спеціальностей галузі економіки.

Садовський О.В.,
старший викладач кафедри економіки та підприємництва ім Т.Г. Беня,
Національна металургійна академія України,
м. Дніпро

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРНЕТ РЕСУРСОВ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ТРЕЙДИНГА В КУРСЕ "БИРЖЕВАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ"

Развитие биржевой торговли и фондового рынка следует рассматривать как одно из важнейших направлений реформирования экономики Украины. Одной из популярных и востребованных экономических специальностей в ВУЗах Украины является: "Предпринимательство, торговля и биржевая деятельность".

Студенты, изучающие биржевую деятельность, приобретают специальные знания, навыки и компетенции, которые позволят им в дальнейшем построить свою карьеру в важных и динамично развивающихся областях экономики, связанных с биржевой торговлей. Местом трудоустройства выпускников являются: банки и инвестиционные компании; товарные, фондовые и универсальные биржи; брокерские компании; консалтинговые фирмы (данный перечень может быть продолжен).

Трейдинг (в частности, интернет-трейдинг) на финансовых и фондовых рынках, является одной из наиболее сложных сфер деятельности в рассматриваемой области знаний.

Одной из проблем преподавания курса "Биржевая деятельность" (и трейдинга, в частности), является очень низкий уровень развития биржевой деятельности в Украине. Поэтому, для лучшей иллюстрации особенностей биржевой деятельности и трейдинга на финансовых и фондовых рынках, целесообразно использовать популярные международные сайты и порталы, предлагающие информацию о торгах на основных биржевых площадках мира.

В данной работе предложен, не претендующий на абсолютную полноту, обзор сайтов, которые, по мнению автора, целесообразно использовать при изучении курса "Биржевая деятельность" как при самостоятельном, так и при коллективном изучении. Следует отметить, что значительное количество информационных услуг предоставляется на платной основе. Тем не менее, в учебных целях, можно использовать информацию, предоставляемую бесплатно.

Рассматриваются следующие основные группы сайтов, порталов и другого программного обеспечения: 1) международные сайты финансовых новостей крупных аналитических и консалтинговых фирм и средств массовой информации; 2) сайты крупных бирж и брокерских компаний; 3) прочие сайты (сайты фирм и организаций, предоставляющих специальное программное обеспечение для трейдинга, консалтинговые и аудиторские фирмы, авторские блоги).

К наиболее известным и популярным сайтам и порталов первой группы относятся:

Портал Bloomberg [https://www.bloomberg.com/europe]

Один из наиболее известных и популярных порталов. Кроме анализа новостей, позволяет получить актуальную информацию о текущих значениях цен на разные активы. Широко известны торговые терминалы фирмы Bloomberg, которые, по информации сайта "стоят на столах 325 000 самых влиятельных лиц, принимающих решения в мире" [https://www.bloomberg.com/professional/solution/bloomberg-terminal/].

Портал Reuters [https://www.reuters.com/finance/global-market-data]

Один из конкурентов портала Bloomberg, так же предоставляет широкий спектр информации о рынке. Принадлежит одному из крупнейших информационных агентств, существующему со средины XIX – го века. Предоставляет информационные услуги для финансовых рынков и средств массовой информации.

Портал MarketWatch [https://www.marketwatch.com]

Предоставляет новости и аналитику. Особенно известна и удобна специальная лента финансовых новостей - News Viewer.

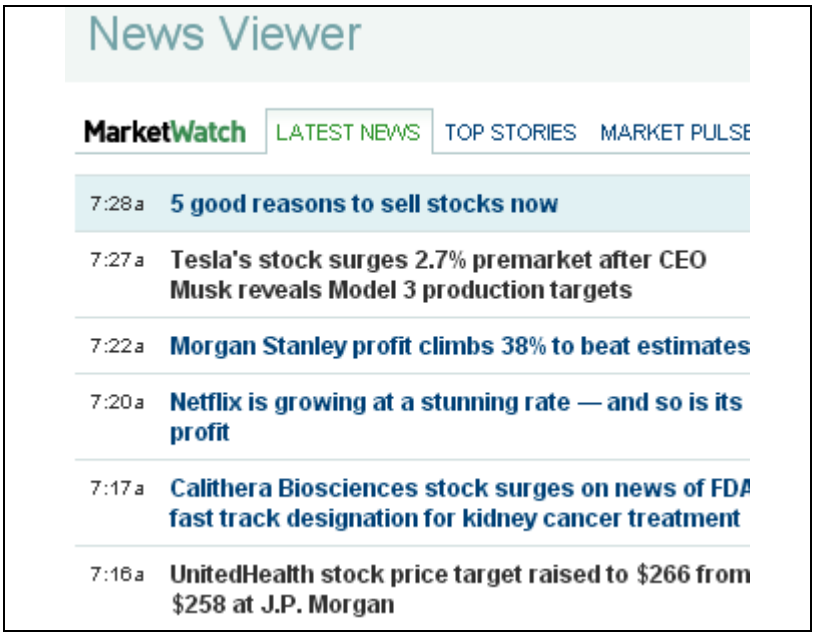

Рисунок 1. "Лента" актуальних финансовых новостей (News Viewer) с сайта MarketWatch

Среди многочисленных сайтов СМИ, по мнению автора, можно выделить: сайт ежедневной американской деловой газеты "The Wall Street Journal" - [https://www.wsj.com/europe]; сайт международной деловой газеты "Financial Times" - [https://www.ft.com/]; раздел, посвящённый финансовым рынкам газеты "The NewYorkTimes" - [http://markets.on.nytimes.com/].

Очень полезны при обучении официальные сайты бирж и брокерских компаний. Прежде всего, это реальная информация о торгах. Кроме этого, на таких сайтах и порталах можно найти специальные образовательные разделы и ссылки на полезные ресурсы. По мнению автора, наиболее удобны при обучении, как известные и популярные сайты зарубежных бирж, так и сайт "Украинской биржи".

Сайт "Украинской биржи" [1] предоставляет: подробные данные о торгах по каждому эмитенту, в том числе – о ценах на акции, с небольшой задержкой времени; аналитическую и учебную информацию. Режим построения графиков за любой период времени позволяет сравнить акции различных эмитентов.

Сайты зарубежных бирж очень информативны и удобны для изучения. По мнению автора, целесообразно использование сайтов: Франкфуртской фондовой биржи [2], Венской фондовой биржи [3], Швейцарской фондовой биржи [4], Варшавской фондовой биржи [5] и других.

Брокерские компании, заинтересованные в привлечении клиентов, предоставляют информацию о торгах, аналитическую и учебную информацию. Выбор брокерских компаний обусловлен их принадлежностью к конкретным рынкам. Полный перечень брокерских организаций, предоставляющие услуги Интернет-трейдинга предлагается на сайте "Украинской биржи" [http://www.ux.ua/ru/members.aspx?online=1].

Кроме перечисленных сайтов существует большое количество сайтов инвестиционных, аналитических, консалтинговых и аудиторских фирм, а также авторских сайтов и блогов.

Предложенный обзор сайтов и порталов, конечно, не претендует на абсолютную полноту, но будет полезен как преподавателям, так и студентам.

Література:

1. Официальный сайт Украинской биржи [Электронный ресурс] - Режим доступа: http://www.ux.ua/
2. Официальный сайт Франкфуртской фондовой биржи [Электронный ресурс] - Режим доступа: http://en.boerse-frankfurt.de/
3. Официальный сайт Венской фондовой биржи [Электронный ресурс] - Режим доступа: https://www.wienerborse.at/
4. Официальный сайт Швейцарской фондовой биржии [Электронный ресурс] - Режим доступа: http://www.six-swiss-exchange.com/index.html
5. Официальный сайт Варшавской фондовой биржи [Электронный ресурс] - Режим доступа: https://www.gpw.pl/